
Grimm Testvérek 50 legszebb meséje

Tartalmazza:

A BÉKAKIRÁLY
A MACSKA ÉS AZ EGÉR BARÁTSÁGA
A FARKAS ÉS A HÉT KECSKEGIDA
HOLLE ANYÓ
A CSODÁLATOS HEGEDŰS
A FEHÉR KÍGYÓ
A SZALMASZÁL, A PARÁZS MEG A BABSZEM
A HALÁSZ MEG A FELESÉGE
A VITÉZ SZABÓCSKA
AZ ARANYMADÁR
HAMUPIPŐKE
PIROSKA ÉS A FARKAS
A BRÉMAI MUZSIKUSOK
AZ ÖRDÖG HÁROM ARANY HAJSZÁLA
TERÜLJ, TERÜLJ, ASZTALKÁM, ADJ ARANYAT,
CSACSIKÁM, KI A ZSÁKBÓL, BOTOCSKÁM!
HÜVELYK MATYI
A SUSZTER MANÓI
BABSZEM JANKÓ
A HAT HATTYÚ
HÓFEHÉRKE
A NYÚL MEG A SÜN
A KÉT TESTVÉR
A MÉHKIRÁLYNŐ
AZ ARANYLÚD
A HÁROM SZERENCSEFIA
A RÓKA MEG A MACSKA
CSIPKERÓZSA
JANKÓ SZERENCSEJE
A TÁNCOS-DALOS KIS PACSIRTA

AZ ERDEI ANYÓKA
A PALACKBA ZÁRT SZELLEM
AZ OKOS KIS SZABÓ
A KÉK FÉNYŰ LÁMPÁS
A LIBAPÁSZTORLÁNY
A HÁROM TESTVÉR
A NÉGY FORTÉLYOS TESTVÉR
RIGÓCSÓR KIRÁLY
A SZÉTTÁNCOLT CIPELLŐK
A HAT SZOLGA

VASJANKÓ
A BÖLCS PÁSZTORFIÚ
LUSTA HENRIK
AZ ERDEI HÁZIKÓ
SZAMÁRBÓR KIRÁLYFI

A BAGOLY
A LIBAPÁSZTORLÁNY A KÚTNÁL
A TAVITÜNDÉR
AZ ORSÓ, A VETÉLŐ MEG A TÚ
A PARASZT MEG AZ ÖRDÖG
A KRISTÁLYGOLYÓ

A BÉKAKIRÁLY

Élt egyszer egy király; annak a legkisebbik lánya olyan szép volt, hogy még a nap is elcsodálkozott, ha rásütött, pedig az már látott egyet-mást, mióta fent jár az égen.

A királyi palotától nem messze egy rengeteg nagy erdő sötétlett; sűrű lombos kerek hársfák álltak a szélén, a legvénebb, legterebélyesebb hársfa alatt pedig volt egy kút. Ha nagyon meleg volt, a királylány kísértelt az erdőszélre leült a kút kávjára, úgy pihent a mélyből áradó hűvösségben. Volt úgy, hogy elunta magát; ilyenkor fogta az aranygolyócskáját, földobta meg elkapta, ez volt a legkedvesebb játéka.

Történt egyszer, egy szép nyári napon, hogy amint így játszadozott, túl magasra találta dobni a golyót; nem tudta elkapni, a fényes aranygömb leesett a földre legurult a kis lejtőn, be egy lyukba, azon át a kútba. A királylány már csak a loccsanását hallotta, ahogy elmerült a vízben. Ijedten hajolt át a káván, de hiába: a kút olyan mély volt, le se lehetett látni a fenekére. Egy ideig csak nézett, nézett a fekete semmibe, aztán nagy búsan leült egy kőpadra, szeméből kibuggyant a könny, egyre hangosabban sírt-rítt, sehogyan sem tudott megvigasztalódni.

Hát ahogy ott sírdogál, egyszer csak azt mondja valaki:

- Mit búslakodol, szép királykisasszony? Olyan keservesen zokogsz, a kőszikla is meglágyulna tőle!

A királylány körülnézett, kereste honnét jó a hang, de senkit nem látott. Hanem amint így kémlelődik, észreveszi, hogy egy csúnya, kövér béka mászik ki a kút repedezett kövei közül.

- Csak nem te szólítottál meg, öreg sárdagasztó? - kérdezte csodálkozva.

- De bizony én! - felelte a béka. - Azt tudakoltam, milyen bánat nyomja a szívedet.

- Úgyse tudsz te azon segíteni! - sóhajtotta a királylány. - Beleesett az aranygolyócskám a kútba, azt siratom.

- No, csak csendesedjél; inkább azt mondd meg, mit adnál nekem, ha visszahoznám a játékosdat.

- Amit csak akarsz: királyi ruhámat, gyöngyömet-gyémántomat, még az aranykoronát is a fejemről!

- Nem kell nekem sem a ruhád, sem gyöngyöd-gyémántod, sem az aranykorona a fejedről. Csak egyet kívánok: hadd legyek a játszópajtásod; ültess asztalodhoz, etess tányérodából, itass poharadból, altass az ágyadban; ha ezt megígéred, leszálok a kútba, fölhozom az aranygolyócskádat.

- Mind megteszem, amit kívánsz, csak hozd vissza a golyómat! - mondta örvendezve a királylány magában azonban ezt gondolta: "Ugyan mit fecseg ez a buta béka! Csak nem képzelem komolyan a dolgot? Hogy lehetne pajtásom, ha egyszer odalent kuruttyol a vízben?"

A béka pedig, amint az ígéretet megkapta, lebukott a kútba, s alighogy a királylány a gondolata

végére ért, máris előbukkant; szájában az arany-golyóval; odatotyogott vele a gyepre, és a lány elé gurította: Annak nagyot dobbant a szíve az örömtől, amint kedves játékát viszontlátta; fölkapta, és elszaladt vele, ügyet se vetett többet a békára. Az nagy brekegéssel kiáltott utána: - Várj csak! Várj csak! Vegyél az öledbe; én nem tudok olyan gyorsan futni, mint te! De hiába hajtogatta, ahogy a torkán kifért, hogy "Kvakk! Kvakk!" meg "Várj csak! Várj csak!" - a királylány dehogyis várta meg, örült, hogy megszabadult tőle. Attól fogva, hogy hazaért, eszébe sem jutott többé a csúnya jószág. Hanem másnap, mikor éppen ebédnél ültek, és a királykisasszony jóízűen falatozgatott az aranytányérjából, egyszerre csak valami furcsa placcsogás hallatszott odakint a márványlépcsőn, pliccs-placcs, pliccs-placcs, aztán - egypercnyi csend után - kopogtattak az ebédlőterem ajtaján, és valaki azt kiáltotta:

- Kis királylány nyiss ajtót!

- Neked szólnak - mondta a király -, eredj, lányom, nézd meg, ki az.

A királylány nem szívesen mozdult a helyéről, de hát az édesapjának nem mondhatott ellent. Kinyitotta egyarasznyira az ajtót, de nyomban be is csapta, és halotthalványan szaladt vissza az asztal mellé.

- Mi az, édes lányom? - kérdezte a király. - Mitől ijedtél meg annyira? Talán egy óriás van odakünn, és el akar rabolni?

- Jaj, dehogy, édesapám - felelte a királylány -, nem óriás az, csak egy rusnya béka.

- És mit akar tőled az a béka?

Mit tehetett mást a királykisasszony? Elmondott mindent töviről hegyire: hogy hogyan vesztette el az aranygolyóját, meg hogy mit ígért érte cserébe a békának.

Mire végére ért a történetnek, a szeme tele lett könnyel, és úgy rebegette:

- Jaj, ha én ezt tudtam volna! De sosem gondoltam, hogy kibúvik a kútból, és utánam jön!

Akkor a béka megint kopogtatott, és másodszor is bekiáltott:

Kis királylány,

nyiss ajtót!

Elfeledd,

mit ígértél

tegnap künn a kút vizénél?

Kis királylány,

nyiss ajtót!

Én vagyok itt,

nem hallod?

Hogyne hallotta volna szegény! Hiszen éppen az volt a baja, hogy hallotta. Hát még mikor az édesapja ráparancsolt:

- Amit megígértél, meg is kell tartanod! Menj, és engedd be!

A királylány ajtót nyitott, a béka meg nyomban beugrott, és a lány nyomában egészen a székéig placcsogott. Ott leült és rákiáltott:

- Végy föl magad mellé!

A királykisasszony tétovázott, de a király megint rászólt:

- Ígéret szép szó ha megtartják, úgy jó!

Erre aztán, bárhogy utálkozott mit tehetett? - fölvette. Hanem a béka nem érte be ennyivel: a székről fölkíváncsozott az asztalra, mikor pedig az asztalon ült, így szólt:

- Told közelebb a tányérod, hogy egy tálból ehessünk, ahogy megígérted.

Azzal jóízűen nekilátott a falatozásnak, nem sokat törődött vele, mit szól hozzá a királylány.

Evett a tányérjából, ivott a poharából, s mikor már jóllakott, azt mondta:

- Ettem-ittam eleget, most aztán pihennék egyet. Vigyél a szobádba, vedd meg nekem a selyemágyad, hadd aludjam.

A királylány sírva fakadt; úgy irtózott ettől a hideg békától, hozzá sem mert nyúlni, és most belefektesse a szép habos ágyba! A király azonban haragosan ráncolta a homlokát:

- Ha a bajban jó volt, ne vedd meg a baj múltán sem!

Szegény kis királylány megfogta két ujjával a békát, fölvitte a szobájába, és letette a sarokba. Igen ám, de a béka megszólalt:

- Én is olyan kényelmesen akarok aludni, ahogyan ti alusztok, jó puha ágyban, nem itt a sarokban.

Erre a királylány kénytelen-kelletlen felemelte a békát, és akárhogy is irtózott tőle, ágyába fektette.

- Nesze rusnya jószág! De most aztán nyugton maradj!

A béka befeküdt a szép fehér selyemágyba. S abban a szempillantásban híre-nyoma se volt többé békának; a királykisasszony egy takaros, szép szemű, mosolygó királyfit látott maga előtt.

- Egy gonosz boszorkány békává varázsolta; te vagy az egyetlen a világon aki megszabadíthatott a varázslattól - mondta. - Most aztán felelj: állod-e, amit ígértél, elfogadsz-e pajtásodnak; nem is pajtásodnak, de hites társadnak?

A királylány igent mondott. Még aznap este megtartották a lakodalmat, és úgy határoztak, hogy másnap hazatérnek a királyfi országába.

Ahogy a nap fölkel, fényes nyolclovas hintó gördült a palota elé, mind a nyolc ló habfehér, arany a szerszámjuk, strucctollas csótár a fejükön; hátul a hágcsón pedig ott állt a királyfi szolgálja, a hűséges Henrik.

Ez a derék szolga úgy elbúsult, mikor a boszorkány békává varázsolta a gazdáját, hogy hármassal vaspántot kellett a szíve köré kovácsoltatnia, nehogy szétrepedjen bánatában.

A hintó előállt, a hűséges Henrik besegítette az ifjú párt, aztán visszakapaszkodott a hágcsóra, onnét tekingett széjjel a vidéken, s közben halkán fütyörészett, mert hát azt sem tudta, hová legyen örömeiben, amiért a gazdája megszabadult a varázslatból.

Amint így mennek, egyszerre csak reccsenés hallik, mintha kettéroppant volna valami. A királyfi hátrakiáltott:

Tengely törik, rúd szakad tán?

A hűséges Henrik meg azt felelte:

Egyiknek sincs baja, gazdám;

csak a szívem pántja pattan:

bánatomban rávonattam,

mikor a kút vizében

béka voltál a mélyben.

Még kétszer hallották útközben a reccsenést. A királyfi mind a kétszer azt hitte, a kocsival történt valami baj.

Pedig csak a vaspántok pattantak le a hűséges Henrik szívéről.

A MACSKA MEG AZ EGÉR BARÁTSÁGA

Egy macska megismerkedett egyszer egy egérrel, s addig-addig mondogatta neki, hogy így meg úgy szereti, míg az egér rá nem állt, hogy egy házba költöznek, és közös háztartást vezetnek.

- Hanem télire készletet kell ám gyűjtenünk, különben felkopik az állunk - mondta a macska. - Neked, egérke, különben is vigyáznod kell, hová dugod az orrodát, még utóbb beleesel valami csapdába!

A jó tanácsot tett követte: vettek egy kis bődön zsírt; csak azt nem tudták, hová dugják. Hosszas töprengés után azt mondta a macska:

- Nem tudom, hol lehetne jobb helyen, mint a templomban, onnét ugyan senki el nem meri lopni; letesszük az oltár alá, s addig hozzá sem nyúlunk, míg a szükség rá nem kényszerít.

Biztonságba helyezték hát a bődönt; de kis idő múlva nagy étvágya támadt a macskának a zsírra, s így szólt az egérhez:

- Hallod-e, egérke, nénémasszony meghívott keresztkomának, gyönyörű cicája született, szép fehér zsemlefontos, azt kell keresztvíz alá tartanom. Adj nekem kimenőt mára, viseld gondját egyedül a háznak.

- Csak menj isten nevében - felelte az egér -, s ha valami jót eszel, gondolj rám. Magam is innék egy gyűszűnyi áldomást a keresztelői aszúból!

Persze egy árva szó sem volt igaz az egészsből; a macskának nem volt se nénjeasszonya, se keresztapának nem hívták meg. Ment egyenest a templomba, odaosont a bődönhöz, nyalni kezdte a zsírt, mind lenyalta a fölét. Mikor jóllakott, sétált egyet a háztetőkön, nézelődött, szemlélődött, aztán leheveredett, elnyúlt a napon, s nyalta elégedetten a bajuszát, valahányszor eszébe jutott a zsírosbődön. Nem is ment haza előbb, csak estefelé.

- No, megjöttél? - fogadta az egér. - Biztosan jól mulattál.

- Megjárja - felelte a macska.

- Hát a kicsinek mi lett a neve? - tudakolta tovább az egér.

- Lefölét - vetette oda kurtán a macska.

- Lefölét?! - kiáltott föl ámulva az egér. - Furcsa név, életemben ilyet nem hallottam még. Vagy a ti családokban talán szokásos?

- Furcsa, nem furcsa, semmivel sem rosszabb holmi Morzsafalónál, ahogy a te keresztkölykeidnél járja - vágta el a vitát a macska.

Nem sokkal ezután megint csiklandozni kezdte a macska ínyét az étvágy.

- Igazán megtehetnéd újra a kedvemért, hogy egyedül viseled gondját a háznak - mondta -, engem megint keresztkomának hívnak, nem utasíthatom vissza, olyan szép fehér sáv van a cica nyakán!

A jóságos egérke megint beleegyezett a macska meg elosont a kertek alatt, belopódzott a templomba, és félig kinyalta a zsírosbődönt.

"Hiába, mindig az esik a legjobban, amit maga eszik az ember" - mondta, és szerfölött elégedett volt a napi munkájával.

Ahogy hazaért, kérdi az egér:

- Hát ennek a gyerekeknek ugyan mi lett a neve?

- Befelét - felelte a macska.

- Hogy mondod? Befelét? Életemben nem hallottam még ezt a nevet; fogadjunk, hogy nincs is benne a kalendáriumban!

Hanem a macskának csakhamar újra összefutott a nyál a szájában, valahányszor a bődönre gondolt.

Három az igazság - mondta az egérnek - megint keresztelőre hívnak, a kicsi fekete, mint a szurok, csak a mancsa fehér, de azon kívül aztán egy szál nem sok, annyi fehér szőre sincsen, az ilyesmi nagy ritkaság, minden szent időben egyszer ha megesik. Ugye, elengedsz?

- Lefölét! Befelét! - mormogta az egér. - Olyan fura nevek, annyit tűnődöm rajtuk.

- Mert folyton itthon kuksolsz a szürke háziruhádban, hagyod, hogy a hajad a nyakadba nőjön, és képzelődöl - felelte a macska. - Így van az, ha valaki ki sem teszi a lábát a szobából.

Míg a macska odajárt, az egér kitakarította, rendbe tette a házat. A pákosztos macska meg ezalatt

kinyalta mind egy cseppig a zsírt a bődönből. "Addig úgyszincs nyugta tőle az embernek, amíg mindet meg nem ette" - mondta magában, és csak késő este tért haza, kövéren, jóllakottan. Az egérnek az volt az első dolga, hogy a harmadik keresztfiú nevét tudakolta.

- Biztosra veszem, hogy ez sem fog tetszeni neked - felelte a macska. - Úgy hívják, hogy Cseppetsem.

- Cseppetsem! - kiáltotta az egér. - Ez a legmeghökkenőbb név valamennyi közt, még sosem találkoztam vele nyomtatásban. Cseppetsem! Vajon mit jelent ez?

Fejét csóválta, összegömbölyödött, és lefeküdt aludni.

Ettől fogva senki nem hívta többé keresztkomának a macskát.

És nemsokára beköszöntött a hideg tél, odakint már nem akadt semmi ennivaló.

Akkor az egérnek eszébe jutott a macska bölcs tanácsa.

- Gyerünk, barátom - mondta neki -, keressük meg a bődönünket, eddig megőriztük, bezzeg most jólesik majd!

- Az igaz - felelte a macska -, jólesik majd neked, akárha az ablakot nyalogatnád.

Útnak indultak, s ahogy odaértek a templomba, ott volt a bődön a helyén, csakhogy üresen.

- Ó, most látom csak, mi történt, most derül ki, milyen barátom vagy! - kiáltotta az egér. - Azzal, hogy keresztelőre mégy, fölfaltad az egészset, előbb le a fölét, aztán be a felét, végül nem hagytál...

- Nem hallgatsz! - rivallt rá a macska. - Ha még egy szót szólsz, bekaplak!

...cseppet sem - mondta a szegény egér, mert már a nyelvén volt, s akarta, nem akarta, kiszaladt a száján.

A macska utána ugrott, de az egér gyorsabb volt, elszaladt. Azóta is vigyáz, hogy a macskával ne találkozzék.

A FARKAS ÉS A HÉT KECSKEGIDA

Volt egy öreg anyakecske s annak hét gidácskája. Úgy szerette őket, ahogy csak anya szeretheti a gyerekeit. Egyszer eleségért készült az erdőbe. Összehívta a gidákat, és így szólt hozzájuk:

- Kedves gyermekeim, kimegyek az erdőre. Vigyázzatok, óvakodjatok a farkastól: ha beengeditek, szőröstül-bőröstül fölfal. Furfangos állat a farkas, még azt is megteszi, hogy idegen bőrbe bújik, de ha jól figyeltek, reszelős hangjáról, fekete mancsáról nyomban ráismertek.

- Vigyázunk, édesanyácskánk, hogysisne vigyáznánk! - mondták a gidák. - Elmehetsz nyugodtan. Erre a kecskemama búcsút vett tőlük, és elindult az erdőbe.

Alig telik el egy negyedóra, kopogtatnak az ajtón, s valaki beszól:

- Nyissátok ki, kedveseim, én vagyok itt, édesanyátok. Mindegyiketeknek hoztam valami finomságot!

Hanem a gidák tüstént felismerték a farkast reszelős hangjáról.

- Nem nyitjuk ki! - kiabálták. - A mi édesanyánknak kedves, lágy a hangja, a tiéd meg csúnya, reszelős. Nem is édesanyánk vagy te, hanem a farkas!

A farkas mordult egyet, bosszantotta, hogy így túljártak az eszén. Kapta magát, elszaladt a boltba, vásárolt egy jókora darab krétát.

- Minek neked az a kréta, ordas koma? - tréfálkozott a boltos. - Talán beiratkoztál az iskolába?

De a farkasnak nem volt kedve a tréfához. Végigmérte a boltost úgy, hogy annak majd elhűlt a vére; azt sem tudta, hogyan szabaduljon a kedves vevőtől. A farkas pedig megette a krétát, s attól egyszerre vékony lett a hangja, szinte maga sem ismert rá. "No - gondolta -, ez így jó lesz" - azzal visszament kecskéékhez, megint bekopogtatott, s megint beszólt nagy mézesmázosan:

- Nyissátok ki, kedveseim, én vagyok itt, édesanyátok. Hoztam mindegyiketeknek valami jó

falatot!

De már annyira kívánta a gidahúst, hogy nem tudta megállni, be ne lessen az ablakon, és szemügyre ne vegye a kívánatos pecsenyét. Éppen csak egy pillanatig tartott az egész, aztán máris lekapta a fejét, nehogy észrevegyék, a mancsát azonban meggondolatlanul otthagya az ablakpárkányon. A gidák meglátták, és visszakiabáltak neki:

- Nem nyitjuk ki, dehogynyitjuk! A mi édesanyánknak szép fehér lába van, a tiéd meg csúnya fekete. Nem is édesanyánk vagy te, hanem a farkas!

A vén ragadozó dühösen körülszaglászta a házat, nincs-e rajta valahol rés, amin befurakodhatna; de még egy fia repedést sem talált. Erre nagy mérgesen elszaladt a pékhez.

- Megütöttem a lábamat, kenj rá gyorsan egy kis tésztát!

A péktől meg loholt a molnárhoz.

- Szórd be hamar liszttel a mancsomat!

A molnár nem tudta mire vélni a furcsa kívánságot. "No, ez a hamis jószág megint rosszban töri a fejét" - gondolta. Hímezett-hámozott, de a farkas ráfordult:

- Egy-kettő, vagy nyomban fölfallak!

A molnár megijedt, nem teketóriázott tovább, beszórta liszttel a farkas lábát, úgyhogy az tiszta fehér lett.

Akkor a rosszcsont harmadszor is bekopogtatott a kecskéek ajtaján.

- Nyissátok ki, kedveskéim, én vagyok itt, édesanyátok. Találjátok ki, mit hoztam nektek az erdőből!

- Előbb mutasd meg a lábadat! - szóltak odabent az óvatos kis gidák.

A farkas nagy bátran föltette csirizes-lisztes mancsát az ablakpárkányra. Fehér volt, a kecske lába sem lehet fehérebb. Erre a gidák nyugodtan ajtót nyitottak.

Bezzeg megrémültek amikor meglátták a dühös ordast! Ahányan voltak, annyifelé menekültek.

Az első az asztal alá ugrott, a második az ágyba bújt, a harmadik a kályhába, a negyedik a konyhába, az ötödik a szekrénybe, a hatodik a mosdótál alá, a hetedik meg a faliórába. De a farkas megtalálta őket; éhes is volt, mérges is volt, egymás után mind bekapta. Csak a legkisebbiket nem lelte meg azt, amelyik a faliórában rejtőzött.

Mikor jóllakott, odébbállt. Lefeküdt kint a réten egy fa alá, és elaludt.

Nemsokára megjött az erdőből a kecskemama. Majd meghasadt a szíve attól, amit látott! Az ajtó tárva-nyitva, asztal, szék, lóca egymás hegyén-hátán, a mosdótál összetörve, vánkos, takaró lehúzva az ágyról. Kereste a gyerekeit, de hiába. Sorra kiabálta a nevüket, de nem felelt senki. Végül, amikor az utolsót hívta, megszólalt egy cingár hangocska:

- Itt vagyok, édesanyám!

- Hol? - kiáltotta kétségbeesetten szegény kecskemama, és föl-alá szaladgált a romok közt. - Hol vagy, édes lelkem?

- Itt, az órában! - cincogta a gida.

A kecskemama fölágaskodott, és kiszedte az órából a csemetéjét; a többit siratta, ennek az egynek meg úgy örült, hogy csak úgy potyogtak a könnyei.

- Hát még akkor hogy potyogtak, amikor a legkisebbik gidától megtudta, mi történt! Azt sem tudta, hová legyen bánatában; már-már azon volt, hogy nekiszalad keservében a világnak.

Kifordult a házból, neki a rétnak, a kis gida meg sírva-ríva a nyomában.

Hát ahogy a rétre ért, szinte gyökeret vert a lába. Ott feküdt a farkas a fa alatt, és horkolt, hogy csak úgy remegtek belé az ágak! Az öreg kecske nézte, nézte, mint aki kővé dermedt. Addig nézte, míg észre nem vette, hogy valami fickándozik a farkas kövér hasában. "Uram teremtőm,

csak nem az én szegény gyerekeim mozognak ott?" - gondolta. Hazaszalasztotta a gidát ollóért, tűért, cérnáért, aztán nekilátott, kezdte föl vágni az ordas bendőjét. Alig nyisszantott egyet, máris kidugta a fejét egy gida.

- Csakhogy látlak, édesanyám! - kiáltotta, s örömeiben már-már a nyakába ugrott kecskemamának. De az most nem ért rá az ilyesmire; szaporán csattogtatta az ollót metélte a farkas irháját, míg csak mind a hat fia ki nem ugrott a bendőből, s ott nem táncolt körülötte. Mert hát a mohó fenevad egészben nyelte le valamennyit!

Mikor mindnyájan együtt voltak már, s alaposan ki is örvendezték magukat, azt mondta a kecskemama:

- Menjetek, keressetek jó nagy köveket! Belevarrjuk ennek a tűzre való állatnak a hasába, amíg alszik!

A gidák egész halom követ hordtak össze, aztán nekifogtak, s annyit tömtek az ordasba, amennyi csak belefért. Mikor a rakodással elkészültek, kecskemama sietve összevarrta a farkas irháját. Észre se vette a gonosz, olyan mélyen aludt, meg se moccant közben.

Késő délutánig horkolt, akkor elfordult az árnyék, rásütött a lemenő nap és fölébresztette. Ásított egy nagyot a koma, aztán föltápászkodott, hogy igyék egyet a kútnál, mert rettenetesen megszomjazott.

- Úszni akarnak a gidák! - mormolta kedélyesen. Csak azt nem értette, hogy lehet ilyen átkozottul nehéz az a hat gyenge csontú gidácska. Lépett egyet-kettőt, imbolyogva, mint a részeg; a kövek meg összekocódtak, zörögni kezdtek a hasában.

Mi csörög, mi zörög?

A hasamban mi görög?

*Azt hittem, hat gidát nyeltem,
mégis csak kő kocog bennem...*

dünyögte bosszúsan, s alig várta, hogy egy jót kortyolgasson a jéghideg vízből. Áthajolt a káván, s abban a pillanatban a sok kő mind előrelódult a hasában. Fejest bukott a kútba, és szánalmasan belefűlladt.

A gidák a sövény mögül lesték, mi történik. Mikor az ordas eltűnt a kútban, nagy vidáman előszaladtak, körbe fogódtak, nótára gyújtottak, azt énekelték:

Kellett neked kecskegida?

Odalettél, farkas koma!

És örömeiben anyjokkal együtt körültáncolták a kútat.

HOLLE ANYÓ

Élt egyszer egy özvegyasszony, annak volt két lánya: az egyik szép és szorgos, a másik csúnya és lusta. Az özvegy sokkal jobban szerette a csúnya lustát, mert az édeslánya volt. Minden munkát a másiknak kellett végeznie, az volt Hamupipőke a házban. Ott ült szegény napestig a kút mellett az úton, és font, egyre font, míg csak a vér ki nem serkent az ujjából.

Egyszer aztán úgy megvágta az ujját a szál, hogy az orsó is csupa vér lett tőle. Le akarta mosni a kútnál, de az orsó kicsusszant a kezéből, és beleesett a vízbe. A lány sírva fakadt, hazaszaladt a mostohájához, s elpanaszolta neki, mi történt. Az meg, ahelyett hogy megszánta volna, kegyetlenül ráripakodott:

- Ha beleejteted, szedd is ki belőle!

Szegény lány visszament a kúthoz, nem tudta, mitévő legyen; félelmében végül is az orsó után ugrott. Elvesztette az eszméletét, s mikor aztán magához tért, egy szép, napfényes, virágos mezőn találta magát. Elindult, ment, mendegélt; egyszer csak egy kemencéhez ért. A kemence

tele volt kenyérral, s a kenyerek azt kiabálták:

- Húzz ki hamar! Húzz ki hamar, mert megégek! Már régen kiszültem!

A lány nekilátott, és szép sorjában mind kiszedte őket a lapáttal. Aztán továbbment; ment, mendegélt, míg egy almafához nem ért. A fa tele volt almával, és azt kiabálta:

- Rázz meg! Rázz meg! Minden almám megérett már!

A lány megrázta a fát, hogy csak úgy hullott a sok alma, mint a zápor. Addig rázta, míg az utolsó szem is le nem hullott róla. Akkor az egészet szépen kupacba rakta, és továbbindult.

Ment, mendegélt, végre egy házikóhoz ért. A házikóból egy anyóka kukucskált ki barátságosan, de olyan hosszú foga volt, hogy a lány megijedt, és el akart szaladni. Az öregasszony azonban utána kiáltott:

- Ne félj tőlem, kedves lányom! Maradj nálam; ha minden munkát rendben elvégzel a háznál, jó sorsod lesz. Csak arra vigyázz, hogy jól megvesd az ágyamat, jól fölrázd a párnámat, hadd szálljon a pihéje; olyankor hó hullik fönt a világban. Én vagyok Holle anyó.

Az öregasszony olyan szépen rábeszélte, hogy a lány végül is összeszedte bátorságát, ráállt a dologra, és beszegődött hozzá. Mindent megtett a kedve szerint, az ágyát is mindig jól fölrázta, csak úgy szálltak a pihék, akár a hópelyhek.

De jó dolga is volt ám az öregnél! Soha egy rossz szót sem hallott, s ehetett, amennyi jólesett neki.

- Evett is eleinte jó étvággal; hanem aztán valahogyan ízét veszette a falat a szájában. Egyre kedvetlenebb, egyre szomorúbb lett. Eleinte maga sem tudta, mi leli; hanem utóbb, mikor már jó

ideje szolgált Holle anyónál, ráeszmélt; hogy hazakívánkozik. Hiába ment itt ezerszer jobban a dolga, mint otthon, mégiscsak mindig ott járt a gondolata a messzi kis falusi házban. Végül aztán már nem bírta tovább, odaállt szépen Holle anyó elé, és azt mondta neki:

- Elfogta a szívemet a honvágy, nem maradhatok tovább nálad. Tudom, százszor jobb sorsom van itt, mégis azt mondja a szívem: vissza kell mennem az enyéimhez!

- Tetszik nekem, hogy hazavágyol - felelte az öreg -, ebből is látszik, hogy derék, hűséges teremtés vagy. És amiért olyan becsülettel szolgáltál, én magam vislek fel a fenti világba.

Azzal kézen fogta, és egy nagy kapuhoz vezette.

- Innét most már mehet magad is - mondta -, ez a kapu egyenest a falutok határába nyílik.

A kapu kitért, s abban a pillanatban, ahogy a lány átlépett rajta, sűrű aranyeső hullott rá a magasból, és az arany mind ott ragadt a ruháján; fénylett, csillogott az egész lány tetőtől talpig.

- Ez a fizetség a szorgalmadért! - kiáltotta Holle anyó a kapun át, és még a kútba esett orsóját is kidobta utána.

A két kapuszárny dördülve becsukódott, s lám a lány, amint körülnézett, ott találta magát a falujuk határában, nem messze az anyja házatól.

Gyorsan útnak eredt, sietett haza boldogan. Ahogy befordult az udvarukra, a kút kávájáról meglátta a kakas és nagyot rikkantott:

Kukurikú! Mi történt?

Aranyos lányunk hazatért!

A lány bement a házba, és mert talpig arany borította, az anyja is meg a testvére is szívesen fogadta. Ő meg elmesélte, mi történt vele. Mikor a mostohája meghallotta, hogyan jutott a nagy gazdagsághoz, nagyon szerette volna, ha a csúnya, lusta lányának is ilyen szerencséje akad.

Kiküldte hát fanni a kúthoz, a lány meg bedugta a kezét a túskebokorba, összeszúratta az ujját a tövisekkel, bevérrezte az orsót, bedobta a kútba, és utána ugrott. Ő is a szép mezőn tért magához; azon az ösvényen indult el, amelyiken a másik lány járt. Amint a kemencéhez ért, kiabálni kezdtek a kenyerek:

- Húzz ki hamar! Húzz ki hamar, mert megégek! Már régen kiszültem!

De a lusta lány azt felelte:

- Hogyisne! Hogy összepiszkoljam magamat!

Az továbbment. Csakhamar az almafához ért.

- Rázz meg! Rázz meg! Minden almám megérett már! - kiáltotta az almafa.

- Hogyisne! Hogy a fejemre essék egy alma! - felelte a lány, és továbbment.

Odaért Holle anyó házához, de egy cseppet sem ijedt meg az öregtől, mert már tudta, milyen nagy foga van, és tüstént elszegődött hozzá.

Az első nap erőt vett magán, szorgoskodott, és ha Holle anyó mondott neki valamit, rögtön megtette, mert egyre csak a sok aranyra gondolt, amit majd kapni fog tőle. A második napon azonban már lustálkodott egy kicsit, a harmadikon meg már alig akart fölkelni reggel. Holle anyó ágyát sem úgy vetette meg, ahogyan kellett volna; nem rázta föl a dunnát, hogy a pihék szétszálljanak belőle. Az öreg végül is ráunt, és kiadta az útját. A lusta lány cseppet sem búsult rajta, hogy a dolog így fordult; most jön majd az aranyeső - gondolta magában.

- Holle anyó őt is a kapuhoz vezette; hanem amikor a lány kilépett rajta, arany helyett egy jókora üst szurok zúdult a nyakába.

- Ez a fizetség a szolgálatodért! - mondta Holle anyó, és becsukta a kaput.

A lusta lány hazament; tetőtől talpig szurkos volt, s amikor a kakas meglátta a kút kávájáról, nagyot rikkantott:

Kukurikú! Mi történt?

Szutykos lányunk hazatért!

A szurok pedig rajta ragadt élete végéig.

A CSODÁLATOS HEGEDŰS

Volt egyszer réges-régen egy csodálatos hegedűs. Szerinte bolyongott a világon, és mindig egyes-egyedül járt. Hol erre gondolt, hol meg arra; vagy a felhők játékát nézte az égen, vagy a napsugarak táncát a folyó tükrén; sosem unatkozott mindig volt látnivalója.

Vándorlása során egyszer egy rengeteg nagy erdőbe tévedt. Ki tudja, mióta bolyongott már magányosan a fák közt. A levelek közt csak nagy néha kékllett át az ég, a lomb olyan sűrű volt, hogy csak ritkán tűzött át rajta a napsugár. A hegedűsnek ide-oda kószáltak a gondolatai, hanem aztán végül mégiscsak elunta magát.

"Ideje, hogy pajtást kerítsek magamnak" - mondta. Fogta a hegedűjét, húzott egyet-kettőt a vonóval, s a húrokról egyszeriben olyan szép, csengő dallam szállt a magasba, hogy nincs az a fülemüle, amelyik gyönyörűsebben tudna énekelni. A hang csapongva szárnyalt a rengetegben; édesen, ezüstösen szólt, majd epekedve, majd pedig vidáman.

Egyszer csak megrebbent a bozót; egy farkas ügetett elő a sűrűből.

"Igazán nem ilyen pajtás után kívánkoztam!" - gondolta magában a hegedűs.

A farkas odament hozzá, és megszólította:

- De szépen húzod, kedves mester! Szívesen eltanulnám tőled.

- Ha csak ez a kívánságod! - felelte a hegedűs. - Ha szót fogadsz, egykettőre ellesheted a titkát.

De figyelmeztetek rá: amit mondok neked, azt azonnal meg kell tenned, különben semmire sem mégy!

- Meglátod, nem lesz engedelmesebb tanítványod nálam! - fogadkozott a farkas, és a hegedűs nyomába szegődött.

Mentek, mendégéltek, és a farkas már alig várta, hogy megkezdődjék a zenetanítás. A hegedűs azonban ügyet sem vetett rá, amíg egy terebélyes tölgyfához nem értek; akkor hirtelen

visszafordult hozzá:

- Látod azt a repedést ennek a tölgynek a törzsén, farkas koma?

- Látom.

- No, ha meg akarsz tanulni hegedülni, dugd a két elülső lábodat a résbe!

A farkas egy kicsit furcsállotta ugyan a dolgot, de nem mert ellenkezni, nehogy füstbe menjen a hegedűtanulás terve. Felágaskodott, és beledugta a két mancsát a repedésbe. A hegedűs fölkapott a földről egy követ, s úgy beékelte vele az ordas lábát, hogy az moccani sem tudott többé.

- Most aztán várj itt szépen, amíg visszajövök érted - mondta neki a hegedűs, és faképnél hagyta.

Ment egy darabig, de megint csak nagyon egyedül érezte magát; azt gondolta:

"Nem jól van ez így; pajtást kell kerítenem magamnak."

Álla alá szorította a hangszerét, és elkezdett hegedülni. Soha senki nem hallott még olyan gyönyörű muzsikát. Talán egy perc sem telt belé, elő is jött rá a fák közül egy róka.

"Igazán nem ilyen pajtás után kívánkoztam!" - mondta magában a hegedűs, és kedvetlenül leengedte a vonóját. A róka azonban odaóvakodott hozzá, félrefordította kissé a fejét, és esengve bámult rá a vörös képével.

- De szépen húzod, kedves mester! Szívesen eltanulnám tőled.

- Ha csak ez a kívánságod! De előre figyelmeztetek rá: szót kell fogadnod, s amit mondom, azonnal meg kell tenned, különben semmire nem mégy!

A róka elvigyorodott örömeiben.

- Meglátod, nem lesz engedelmesebb tanítványod nálam - ígérte.

Elindultak, elöl a hegedűs, nyomában a róka. Mentek, mendegéltek, míg egy gyalogösvényhez nem értek. Kétoldalt nyurga mogyorósövény szegélyezte az utat. A hegedűs jobbról is, balról is földig hajtott egy-egy cserjét, s rájuk lépett, egyik lábával az egyikre, másikkal a másokra.

- No, róka koma, kezdődik a lecke - mondta a hegedűs. - Add csak ide a bal mancsodat!

A róka már nyújtotta is készségesen; hogyne nyújtotta volna: előre örült neki, hamarosan milyen nagy művész lesz belőle, mennyi jércét tud majd terítékre csalni a muzsikájával!

A hegedűs hozzákötötte róka koma bal lábát a bal oldali bokorhoz.

- Most add ide a jobbikat! - mondta.

Adta a róka azt is, igaz ugyan, hogy már egy kicsit kevésbé szívesen, a hegedűs pedig odakötözte a jobb oldali mogyorófa legerősebb vesszejéhez. Megvizsgálta, elég szorosak-e a csomók, aztán elengedte a két bokrot. Az ágak suhogva csapódtak a magasba, és felrántották a rókát: ott lebegett, ott rugdalózkodott ég és föld közt kifeszítve.

- Most aztán várj itt szépen, amíg visszajövök érted - mondta a hegedűs, és otthagya.

Ment megint egy darabig, de mintha nagy súllyal nehezedett volna a szívére a magányosság.

"Hiába - gondolta -, pajtást kell kerítenem magamnak."

És megint elkezdett hegedülni. Abban a pillanatban, hogy az erdő némaságába belecsendült a zene, előugrott a csalitból egy nyúl.

"Nézd csak, egy nyuszi! - mondta a hegedűs. - Ilyen pajtást sem kívántam!"

A tapsifüles odaügetett elé.

- De szépen húzod, kedves mester! - szólt. - Szívesen eltanulnám tőled.

- Nem olyan ördögös mesterség - felelte a hegedűs -, szófogadás dolga az egész. Mindent meg kell tenned, amit mondom neked, akkor viszed valamire.

- Meglátod, nem lesz nálam engedelmesebb tanítványod - bólogatott a nyúl, és a nyomába szegődött.

Csakhamar kiértek egy tisztásra; sudár nyárfa állt a közepén. A hegedűs jó hosszú pányvát vett

elő a zsebéből, egyik végét a nyúl nyakába hurkolta, a másikat a fa tövére kötötte.

- Kezdődik a lecke, nyulacska - mondta -, lássuk, mit tudsz! Először is szaladd körül hússzor ezt a nyárfát.

A nyúl boldogan loholni kezdett a fa körül; örült neki, hogy ilyen könnyű dolog a hegedűtanulás. Körülfutotta hússzor a fát, hanem a pányva is rátekeredett hússzor a fa derekára. A szerencsétlen flótás fogva maradt; hiába húzta, hiába ráncigálta a kötelet, csak a nyaka fájdult belé.

- Most aztán várj itt szépen, amíg visszajövök érted - mondta a hegedűs, és ment tovább az erdőben.

Közben a pórul járt farkas addig kapálódzott, addig rágta-marta a követ, míg végül is kirántotta a mancsát, és nagy nehezen kiszabadult a résből.

Dühtől tájékozva vetette magát a hegedűs után; megfogadta magában, hogy ha utoléri, irgalmatlanul széttépi.

A róka még mindig ott rúgkapált a gyalogösvény fölött. Meglátta a farkast, elkezdett torkaszakadtából ordítani:

- Farkas testvér, gyere, segíts rajtam, rászédett a hegedűs!

A farkas lehajlította a bokrokat, elrágta a kötelet, és megszabadította a rókát. Most már ketten loholtak a hegedűs után. Ahogy a nyomát szimatolva ügettek, ráakadtak a kikötött nyúlra.

- Hát teveled mi történt? - kérdezte a farkas.

- Jaj, farkas gazda, könyörgök, szabadíts meg, rászédett a hegedűs! - siránkozott a nyúl.

Most az egyszer sem a farkasnak, sem a rókának nem jutott eszébe, hogy nyúlpecsenyét egyék. Eloldozták az ijedt tapsifülest, és most már hármásban vetették magukat a közös ellenség után.

A hegedűs pedig, ahogy ment, mendegélt az erdőben, megint nagyon magányosnak érezte magát; megállt egy terebélyes bükkfa alatt, álla alá szorította a hangszerét, és muzsikálni kezdett. Soha még ilyen szép hangokat nem csalt elő a húrokból a vonója; benne volt ebben a hegedűszóban a szíve minden szomorúsága.

Egy szegény favágó dolgozott nem messze az erdőben. Meghallotta a muzsikát; s abban a pillanatban, ahogy meghallotta, akár tetszett neki, akár nem, abba kellett hagynia a munkáját, és el kellett indulnia arrafelé, ahonnét a csodálatos zeneszó hívogatta. Vállára vette a fejszét, s ment, ment a fák és bokrok közt, hajlítgatta sorra az ágakat, hárítgatta maga elöl a vesszőket, alig várta, hogy odaérjen a hegedűshöz, és közvetlen közelből hallgathassa a muzsikálást.

A hegedűs, amint meglátta, nagyon megörült, s azt gondolta:

"Végre igazi jó pajtást találtam! Embert kerestem én, nem állatokat!"

Eddig is szépen játszott, de most örömeiben olyan kedvesen, olyan gyönyörűségesen zendített rá, hogy a szegény favágó csak hallgatta ámulatlan, mintha elvarázsolták volna.

"Sosem hittem volna, hogy ilyen tündéri zeneszó is lehet a földön!" - gondolta.

Éppen ekkor ért oda a farkas, a róka meg a nyúl. A favágó nyomban látta rajtuk, hogy valami rosszban törik a fejüket. Fölemelte villogó fejszójét, s odaállt hatalmasan, elszántan a hegedűs elé, mintha azt mondaná:

- Vigyázzatok, mert aki hozzá mer nyúlni, annak velem gyűlik meg a baja!

Az állatoknak egyszeriben inukba szállt a bátorságuk, és hanyatt-homlok bemenekültek a sűrűbe.

A hegedűs pedig csak játszott, játszott, gyönyörködtette a szegény favágót varázslatos dallamaival.

Aztán búcsút intett neki, és eltűnt az erdőben.

A FEHÉR KÍGYÓ

Élt valaha régen egy király, akinek messze földön híres volt a bölcsessége. Nem maradt előtte

rejtve semmi, mintha csak a szelek súgták volna meg neki a titkokat. Hiába lepleztek, hiába takargattak előtte valamit: a király rögtön megtudott mindent.

Ezen aztán váltig csodálkoztak az országban, de csodálkoztak egy különös szokásán is. Amikor ugyanis vége volt az udvari ebédnek, a király mindenkit kiküldött az ebédlőteremből, aztán egy idő múlva csöngetett, s akkor egyik bizalmas szolgája egy letakart tálat tett elé. A király, mielőtt a fedőt fölemelte, a szolgát is kiküldte, így aztán senki nem tudta, mi van a tálban, mit eszik a király, ha magára marad az ebédlőben.

Csakhogy a szolga oldalát rettenetesen furdalta a kíváncsiság! Addig-addig, hogy a végén már nem bírta ellenállni neki; s egy szép napon, amikor a király másodszor is becsöngette, hogy vigye el a tálat, nem a szokott helyére tette, hanem beosont vele a szobájába, magára zárta az ajtót, és leemelte a fedőt. Mit talált a tálban? - Egy fehér kígyót.

Ha már idáig jutott, hogyan állhatta volna meg, hogy meg ne kóstolja? Leszelt belőle egy darabkát, és a szájába vette.

Abban a pillanatban furcsa, szapora csacsogást hallott az ablaka felől.

"Hát ez miféle terefere?" - gondolta.

Odament az ablakhoz, és kifülelt. Hát a verebek fecsegték egymás közt a bokrok alatt, vége-hossza nem volt a pletykának: mit láttak, mit hallottak, mi történt a szomszédéknál, mi a harmadik határban. És a szolga szóról szóra mindent kihallgatott; mert aki a fehér kígyó húsból evett; annak egyszeriben csodálatos képessége támadt: megértette az állatok nyelvét.

Történt ebben az időben, hogy a királynének eltűnt a legszebbik gyűrűje. A szolgának mindenüvé szabad bejárása volt, reá esett hát a gyanú; ki más lehetne a tettes, mint ő? A király maga elé idézte, és keményen megfenyegette, hogy ha másnapig meg nem nevezi a bűnöst, senki le nem mossa róla a tolvaj nevet, s ugyan meg nem szabadul a büntetéstől! Hiába hangoztatta a jámbor, hogy ártatlan, és színét se látta a királyné gyűrűjének: nem használt az semmit.

- Úgy vigyázz, hogy holnap tomlöcbe vetnek, tán még fejedet is veszik! - mondta neki az udvarmester, és kikergette a palotából.

Szegény szolga mit tehetett egyebet? Lement nagy búsán a kertbe, leült egy fa árnyékába, tenyerébe temette a fejét, s úgy töprengett, úgy emésztődött, hogyan szabadulhatna meg ebből a nagy veszedelemből.

Nem messze tőle kis patak folyt, partján ott pihentek a királyné majorságának a kacsái, tollászkodtak, és közben bizalmasan elbeszélgettek. A szolga egyszerre hegyezni kezdte a fülét. Arról folyt köztük a szó, hol, merre totyogtak aznap hol, miféle jó eledelre akadtak. S akkor az egyik kacsza bosszúsán azt kiáltotta:

- Kegyetlenül nyomja a begyemet az az átkozott gyűrű!

- Miféle gyűrű? - kérdezte egy másik.

- Az, amelyiket siettemben véletlenül lenyeltem a királyné ablaka alatt!

A szolga, amint ezt meghallotta, fölugrott, nyakon csípte a kacsát, s akárhogy jajgatott, akárhogy hápogott, szaladt vele a konyhába a szakácshoz.

- Vágd le gyorsan ezt a récét! Épp elég kövér már!

- Az igaz - hagyta helyben a szakács, és meglatolgatta a szárnyast -, derekasan meghízott, éppen jó lesz vacsorára.

Azzal nyissz! - elvágta a kacsza nyakát, és elkezdte kibelezni. A begyében egy csomó kukorica közt megtalálták a királyné elveszett gyűrűjét.

A szolga ment egyenest a királyhoz.

- Felséges uram, itt van a gyűrű, most találtuk egy kacsza begyében; itt a bizonyosság rá, hogy igazat szóltam: ártatlan vagyok.

A király restellte magát az igazságtalansága miatt.

- Látom, alaptalan volt a gyanú - mondta -, jóvá akarom tenni a rajtad esett sérelmet. Kérhetsz, amit akarsz: aranyat, magas állást a palotámban; minden kívánságodat teljesítem.

De a szolgának nem volt kedve olyan házban maradni, ahol megrágalmazták, és kételkedtek a becsületében.

- Uram királyom - felelte -, köszönöm a Felséged jóságát, de nekem csak egyetlen vágyam van: szeretnék egy kicsit világot látni. Nem is kérek egyebet, csak egy jó lovat meg egy kis pénzt, útravalónak.

- Menj le az istállómba, válassz lovat magadnak - mondta a király, és meghagyta a kincstartójának, lássák el a szolgát annyi pénzzel, amennyit akar.

A szolga aztán nyomban útnak is indult; nekivágott a nagyvilágnak.

Egy szép napon, amint éppen egy tó partján poroszkált, három halat pillantott meg: fönnakadtak a nádban, és keservesen tátogattak. A halakról ugyan azt tartják, hogy némák, ő azonban meghallotta és meg is értette a panaszukat: azon siránkoztak, milyen keserves dolog, hogy ilyen nyomorultul kell elpusztulniuk.

A szolga jó ember volt, megesett rajtuk a szíve, leszállt a lováról, és visszatette a három pórul járt pontyot a vízbe.

Azok egyszerre ficákolni kezdtek örömben; csaptak egyet-kettőt a farkukkal, s eltűntek, de csakhamar újra kidugták a fejüket a tóból, és azt mondták:

- Jótett helyébe jót várj; megháláljuk még neked, hogy megmentetted az életünket.

A szolga továbbkocogott, de egyszerre mintha vékonyka hangot hallana odalent a homokban.

Fölfigyelt, mi lehet az; hát egy hangykirály jajveszékelt odalent:

- Ó, ha az emberek egy kicsit óvatosabbak volnának azokkal az otromba nagy állataikkal! Ez a buta ló a végén még egész népemet agyontapossa a vaskos patáival!

A szolga gyorsan megrántotta a kantárszárát, és befordult egy dűlőre, nehogy a sürgő-forgó bolynak baja essék.

A hangykirály meg utána kiáltott:

- Jótett helyébe jót várj: ezt még megháláljuk neked!

A dűlő erdőbe torkollott, s az út most abban kanyargott tovább. A szolga föl-föltekintett az akácok ritka lombján át az égre. Hát az egyik fa tetején egyszer csak észrevett egy gallyakból összetákolt hollófészket. A hollópár ott állt a fészek szélén. Éppen hajigálták kifelé a fiókáikat.

- Takarodjatok, akasztófavirágok! - rikácsolták. - Elég nagyok vagytok, ideje, hogy gondoskodjatok magatokról!

A szerencsétlen fiókák szárnyukszegetten heverték a fűben; csapkodtak, verdestek és siránkoztak.

- Hogyan gondoskodhatnánk magunkról, gyámoltalan fiókák, hiszen még repülni sem tudunk! Nincs más hátra, éhen kell pusztulnunk.

A szolga megszánta őket, leszúrta a lovát, s otthagya nekik eledelül. A hollófiak odaszökdécseltek, nekiestek a lakomának, és mikor jóllaktak, elkezdtek kiabálni:

- Jótett helyébe jót várj: ezt még megháláljuk neked!

A szolga most már gyalog bandukolt a világban. Ment, mendegélt, végül egy nagy városba ért. Zsivaj, lárma, tülekedés volt az utcán, a sok nép csak úgy hullámszórt, az emberek majd egymást tiporták.

- Mi van itt? - kérdezősködött a szolga. - Mire vár ez a tömeg?

De nem kapott feleletet; mindenki ágaskodott, a nyakát nyújtogatta, mert az egyik utcából egyszerre előrúgott egy piros bársonyruhába öltözött lovas, belefújt a kürtjébe, és amikor

csend lett, harsány hangon rákezdett a mondókájára:

*Közhírré tétetik országnak és világnak;
a királykisasszony férjet keres magának.
Aki jelentkezik gondolja meg a dolgát,
mert halál fia, ha nem állja meg a próbát.
Ráment az élete már sok derék legénynek.
Van-e ma köztetek leánykérő , vitézek?*

- Van! - kiáltotta a szolga.

A tömeg utat nyitott neki, ő meg odaállt a lovas elé, és azt mondta:

- Egy életem, egy halálom: itt vagyok, jelentkezem a királykisasszony kérőjének!

- Meggondoltad? - kérdezte a lovas. - Ha nem tudod teljesíteni a feladatot, téged is lenyakaznak, mint a többi vakmerőt. Még visszaléphetsz!

- Míg a nagyvilágot jártam, hallottam a hírért a királykisasszony szépségének; tudom, nincs nála szebb széles e földön. Vagy elnyerem a kezét vagy meghalok!

Most már a lovas nem akadékoskodott tovább; bevezette a palotába, egyenest a király elé, a trónterembe. A király jobbján ott ült a leánya; olyan ragyogó szép volt, hogy a szolgának belekáprázott a szeme.

A királykisasszony nem szólt egy szót sem, csak lehúzta az ujjáról a gyűrűjét, és rátette egy aranytálcára. A szolgára jóformán oda se nézett; büszkén, kevélyen kivonult a teremből.

- Ezt a gyűrűt kell felhoznod a tenger fenekéről - mondta a király. - Ha nélküle jössz vissza, addig lökünk vissza a hullámokba, míg oda nem veszel.

Az ifjút kivitték a tengerpartra, ott a szeme láttára jó mélyre beveztek, és beledobták a gyűrűt a vízbe.

- Ezt aztán keresheted! - mondták, és ott hagyták egyedül.

Ő csak állt, állt a parton, és még csak nem is töprengett rajta, hogyan teljesíthetné a feladatot; ki tudná megtalálni azt a parányi gyűrűt ez alatt a nagy víz alatt abban a rengeteg homokban?

"No - gondolta magában -, búcsúzz el a napvilágtól, mert holnap vége az életednek!"

Hanem egyszer csak fodrozódni kezdett a tenger sima tükre; tiszta volt a víz, egészen áttetsző, s három hal siklott benne, egyenesen feléje. A középsőnek volt valami a szájában; ahogy a közelébe értek, látta, hogy egy kagyló. A hal kiúszott vele a partra, letette az ifjú lába elé, s így szólt:

- Ez a hála, amiért megmentetted az életünket.

Egy csobbanással elmerült, és már el is tűntek mind a hárman; csak a víz fodrozódása mutatta, merre siklanak, befelé a mélybe.

Az ifjú fölvette a homokból a kagylót, és kinyitotta: benne csillogott az aranygyűrű. Sietett a palotába, jelentkezett a király előtt, tenyerén tartotta a gyűrűt, úgy mondta:

- Uram királyom, teljesítettem a feltételt, kérem a megígért jutalmat!

Hanem a kevély királylány hallani sem akart róla.

- Aki nem rangombéli, annak még egy próbát kell kiállnia - mondta.

Leszaladt a kertjébe, és a tulajdon kezével szórt szét tíz szakajtó kölest a pázsiton.

- Ezt holnap hajnalra, mielőtt a nap fölkel, mind fel kell szedned mondta. - Ha csak egy szem híja lesz is: vége az életednek!

Az ifjú leült a kertben egy padra. Egy kicsit gondolkodott, hogyan lehetne összeszedni a kölest; de hát tudta ő azt jól, hogy sehogyan sem! Nem is törte magát többet, ült, és várta, hogy megvirradjon, és vigyék a vesztőhelyre.

Úgy elbúsult a sorsán, hogy talán aludt is valamiké; mert amikor fölnyitotta a szemét, az ég már világos volt, éppen kelt a nap, most világította meg az első sugár a mennyboltot. S abban a pillanatban vékony hang hallatszott valahonnét a fűből:

- Ez a hála, amiért megmentetted az életünket.

Az ifjú meglepődve lenézett: ott állt színiig tele mind a tíz szakajtó, egy árva szem sem hiányzott a kölesből. A fűszálak még hajladoztak egy darabig, mintha selymes fuvalom simogatná őket: a hangyakirály vonult el a népével.

Kora reggel maga a királylány ment le a kertbe, és nem győzött hova lenni a csodálkozástól, amikor meglátta a padon a békésen üldögélő ifjút és lábánál a tíz, kölessel teli szakajtót.

Az ifjú a királykisasszony láttára fölkel a helyéről, meghajolt, s azt mondta:

- Teljesítettem a második feladatot is, kérem a megígért jutalmat!

- Akár teljesítetted, akár nem, addig nem leszek a feleséged, míg el nem hozod nekem az almát az élet fájáról! - mondta a királykisasszony, hátat fordított neki, és fölszaladt a palotába.

Szegény fiú azt sem tudta merre van az élet fája. De föltette magában: keresi, ameddig a lába bírja, s megy, amíg meg nem találja.

Három országot bejárt már, s egy este a negyediknek a szélén egy nagy erdőbe ért. Letelepedett egy fa alá, és lehunyta a szemét, hogy kialudja a fáradságát. Egyszer csak hallja, hogy valami

moccan a feje fölött a lombban, mintha madár rebbenne. Fölnézett, de a sötétben nem látott már semmit, csak valami fényesség villant előtte, és valami az ölébe hullott: Megkereste, mi az: egy aranyalma volt.

Aztán megint rebbent a lomb, suhogás hallatszott, szárnyak suhogása, és máris ott ült a térdén három holló.

- Mi voltunk az a három hollófi, akit megmentettél az éhhaláltól - mondták. - Hallottuk, hogy az aranyalmát keresed. Átrepültünk a tengeren a világ végére. Ott áll az élet fája: elhoztuk neked az aranyalmát róla.

Az ifjú tagjaiból egyszerre elszállt a fáradság. Tüstént útnak indult, s ment pihenés nélkül, amíg vissza nem ért a királylányhoz. Átadta neki az aranyalmát, s így szólt:

- Teljesítettem ezt a kívánságot is; most már teljesítsd te is az enyémet: légy a feleségem.

A királylány most már nem vonakodott tovább. Megfelezték és megették az élet almáját. A királylány szíve megtelt tőle szeretettel, szerelemmel; egybekeltek, és még most is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

A SZALMASZÁL, A PARÁZS MEG A BABSZEM

Élt egyszer egy faluban egy öregasszony. Szerzett egy tál babot meg akarta főzni. Tüzet rakott hát a kis kemencéjébe, és hogy hamarabb föllobbanjon a láng, fogott egy marok szalmát, azzal gyújtott be. Ahogy a babot beleöntötte a fazékba, véletlenül kipottyantott egy szemet, nem is vette észre. Odaesett a babszem a földre, egy szalmaszál mellé. Aztán kipattant egy darabka parázs a tűzhelyből, az is melléjük hullott. Így hát hárman voltak: a szalmaszál, a parázs meg a babszem.

- Jó napot, kedves barátaim, honnét kerültök ide? - kérdezte udvariasan a szalmaszál.

- Én szerencsére kiugrottam a tűzből - felelte a parázs. - Ha ezt erőnek erejével meg nem teszem, halál fia vagyok: hamuvá hamvadok.

- Én is ép bőrrel menekültem meg - mondta a babszem -, de ha az öregasszony bedug a fazékba, irgalmatlanul kásává fővök én is, mint a pajtásaim.

- Nekem talán jobb sors jutott volna? - szólt a szalmaszál. - Valahány testvérem volt, ez a vénasszony mind a tűzbe vetette, hatvanunkat markolt össze egy szuszra, hatvanunkat akart

füstpé emészteni. De én szerencsére kisiklottam az ujjai közt.

- Most aztán mitévők legyünk? - kérdezte a parázs.

- Én azt mondom - szólt a bab -, hogy ha már ilyen szerencsésen megmenekültünk a halál torkából, maradjunk is együtt, legyünk jó pajtások. És nehogy még egyszer ilyen halálos veszedelemben kerüljünk itt, nosza, oldjunk kereket, vágjunk neki hármában a nagyvilágnak. A másik kettőnek tetszett az ajánlat. Tüstént útnak indultak, s mentek, mendegéltek, míg egy kis patakhoz nem értek. Hanem a patakon nem volt se híd, se palló; nem tudták, hogyan kelhetnének át a túlsó partra. Egy ideig tanakodtak, aztán a szalmaszálnak jó ötlete támadt.

- Tudjátok, mit? - mondta. - Én majd keresztbe fekszem a vízen, ti meg átsétáltok rajtam, akár egy hídon.

Azzal szolgálatkészen kinyújtózott a két part közt.

A parázs világéletében tüzes természetű volt. Most se sokat teketóriázott, hanem nagy kevélyen föltheggett az újdonsült hídra. Éppen a közepére ért, amikor meghallotta odalent a víz zubogását. Akármilyen nagy legény volt, erre azért mégis inába szállt a bátorsága - mert a víz elől tudvalevőleg a legvitézesebb parázs is meghátrál -, megtorpant, egy tapodtat sem mert továbbmenni.

A szalmaszál érezte ugyan, hogy süti a tűz a hátát, de olyan jól nevelt volt, nemhogy kiabálni restelt volna, de még csak meg sem zizzent. Egyszerre láng lobbant belőle; dereka beroppant, kettévált s elhamvadt.

- Szszsz! - mondta a parázs, de többet egy mukkot se tudott szólni; belepottyant a vízbe, és sisteregve kiadta a lelkét.

Az óvatos babszem még mindig ott várakozott a parton. Mikor látta, mi történt, elkezdett kacagni. Akkorát kacagott, hogy menten megpukkadt.

Épp egy vándorszabó ment arra az úton. Észrevette a babszemet, megesett a szíve rajta, tüt-cérnát kerített, s egykettőre összevarrta.

A babszem szépen megköszönte a szabó szíves jóságát, azzal elváltak, az egyik ment jobbra, a másik meg balra.

De mert a szabónak nem volt, csak fekete cérnája, máig is ott látni minden babszemen a fekete fércet.

A HALÁSZ MEG A FELESÉGE

Élt egyszer valaha régen egy halász. Egy szerény kis kunyhóban lakott a tenger partján a feleségével. Minden áldott nap kiment halászni, kivetette a horgot, s várta, várta a halat. Egy szép napon megint ott horgászott a parton, bámult a szép tiszta vízbe, üldögélt a botja mellett, és türelmesen várt, egyre csak várt. Egyszerre csak megrándult a zsineg, lemerült a horog a mélybe, s ahogy a halász föl húzta, egy nagy csuka tátogott rajta.

- Hallod-e, te halász - szólalt meg -, kérlek, hagyd meg az életemet, nem igazi csuka vagyok én, hanem elvarázsolt herceg. Mit használ neked, ha megölsz? Inkább dobj vissza a vízbe, hadd lubickoljak tovább.

- Menj csak az utadra - felelte a halász -, hogyan is bánthatnék egy csukát, amelyik beszélni tud? Azzal visszacsusszantotta a halat a szép tiszta vízbe, fölszedelőzködött, és hazament a kunyhóba a feleségéhez.

- Mi az, ember, ma semmit nem fogtál? - kérdezte az asszony.

- Nem fogtam - felelte a halász -, csak egy csukát. Azt mondta elvarázsolt herceg, hát visszaengedtem a vízbe.

- És nem kívántál érte semmit tőle?

- Nem. Mit is kívántam volna?

- Ó, te szerencsétlen - korholta az asszony, - Nem látod, milyen utálatos mindig ebben a nyomorúságos kis kunyhóban lakni, bűdös is, mocskos is: kívánhattál volna magadnak egy szép kis házat. Menj csak vissza a partra, hívd ki a vízből a csukát, mondd meg neki, szeretnénk egy szép kis házat; biztosan megadja.

- Ej, hagyd, anyjuk - mondta az ember -, mi a csodának mennék!

- Ugyan, ne tehetetlenkedjél! - zsörtölődött a felesége. - Nem megfogtad? Nem elengedted? Neked köszönheti az életét; biztosan megadja, amit kérsz tőle. No, csak szedd a lábad, de hamar! Az embernek nem nagyon akaródzott elmenni, de az asszonnyal sem volt kedve civakodni, hát kiballagott szép lassan a partra.

A víz zöld meg sárga volt, már nem olyan tiszta, mint az előbb. A halász kiállt a szélére, és elkezdte:

*Tiki-toka-terelő ,
csuka koma, jer elő ,
ami van, az nem elég,
mást akar a feleség.*

Hát csak kidugja a fejét a csuka a vízből, s kérdi:

- No, mit akar hát?

- Azért rágja a fületem - felelte a halász -, hogy ha egyszer megfogtalak miért nem kértem tőled valamit az életed fejében. Nem akar megmaradni a kunyhóban, mindenáron egy kis házat szeretne.

- No, csak menj haza, máris megvan - mondta a csuka.

Az ember hazament, s már nem a régi szegényes viskóban találta a feleségét.

Szép kis ház állt a kunyhó helyén, a kapu mellett kispad, azon üldögélt az asszony.

S ahogy meglátta az urát, elébe ment, kézen fogta, azt mondta: - Gyere csak be, nézz körül, mennyivel szebb most már nálunk!

Csinos pitvar meg takaros kis szoba volt a házban, a szobában egy-egy puha ágy mindegyiküknek, azonfelül konyha meg éléskamra, fölszerelve mindennel, ami csak kell, vasedénnyel, rézedénnyel, fehér porcelánnal. A ház mögött meg kis udvar, benne tyúk, kacsa, lábasjóság, a végében zöldségeskert, gyümölcsöskert.

- No, tetszik? - kérdezte az asszony.

- Tetszik bizony - mondta az ember -, sose kívánnék szebbet magunknak!

Hanem az asszony fölemelte a mutatóujját, úgy mondta: - Majd ezen még gondolkodunk!

Azzal jóízűen megvacsoráztak, utána pedig lefeküdtek, és aludtak egyfolytában reggelig.

Így ment ez egy-két hétig békességben. Hanem akkor egyszer csak azt mondta az asszony:

- Hallod-e, ember! Nagyon szűk nekünk ez a ház. Az udvar is kicsiny, a kert is aprócska; nagyobbat is adhatott volna a csuka. Szeretnék szép, tágas kőkastélyban lakni. Menj, keresd meg a csukát, kérd meg, ajándékozzon nekünk egy kastélyt.

- Asszony, asszony - korholta a halász -, épp elég nagy ez a ház, minek lagnánk mi kastélyban?

- Ej - szólt rá az asszony -, menj csak, ha mondom! A csuka biztosan megadja.

- Nem úgy van, asszony! Most adott házat, hogyan háborgathatnám már megint? Még zokon venné.

De az asszony ráripakodott:

- Ne okvetetlenkedjél itt nekem; hanem eredj, ha mondom!

A halásznak nehéz lett a szíve, csak nem akart menni, s váltig azt hajtogatta magában: "Nincs ez

rendjén" - de azért mégiscsak kiballagott. Ahogy a partra ért, látta: sűrű a víz, lila meg szürke meg sötétkék, nem olyan zöld és sárga, mint a múltkor; de azért még csendes volt. Megállt a

szélén, rákezdte:

*Tiki-toka-terelő ,
csuka koma, jer elő ,
ami van, az nem elég,
mást akar a feleség.*

- No, mit akar hát? - kérdezte a csuka.

- Haj - felelte a halász -, nagy kőkastélyban akar lakni!

- No, csak menj haza szépen, ott vár már az asszony a kastély kapujában.

A halász elindult, s egyszerre csak mit látott? Nagy kőpalota büszkélkedett a kis házuk helyén, a felesége meg fönn állt a lépcső tetején, és éppen be akart nyitni. Amint az urát meglátta, vidáman integetni kezdett neki, aztán kézen fogta, és azt mondta:

- Gyere csak, nézzük meg az új otthonunkat!

Hatalmas márványburkolatos csarnokba léptek. Szolgák serege várta ott őket; mélyen meghajoltak a gazdáik előtt, és kitárták az ajtókat. Gyönyörűen tapétázott sima falak ragyogtak feljük, a szobákban csupa aranyasztal meg aranyasztal, és a mennyezetről sokágú kristálycsillárok függtek. Minden szobában, minden kamrában süppedős szőnyegek; az asztalok meg csak úgy roskadoztak a legfinomabb ételektől, legzamatosabb boroktól. A palota mögött tágas udvar húzódott, benne lóistálló, tehénistálló, pompás hintókkal rakott kocsisín, az udvaron túl pedig fölséges kert a világ legszebb virágaival és legízesebb gyümölcszeivel. Aztán csodálatos park, csak a hossza vagy fél mérföld, pázsitján, csalitosáiban őzek, szarvasok, nyulak szökelltek; egyszóval együtt volt itt minden, amit csak ember kívánhat.

- No, látod, hát nem szép ez? - kérdezte az asszony.

- Bizony, gyönyörű szép - felelte a férje -, most aztán már igazán nem kívánhatunk szebbet magunknak.

- Majd ezen még gondolkodunk - mondta a felesége. Előbb alszunk rá egyet.

Azzal lefeküdtek.

Másnap az asszony ébredt korábban. Éppen megvirradt: ahogy az ágyból kitekintett, ott pompázott a szeme előtt az egész vidék. Az ura még lustálkodott, nyújtózkodott, heverészett a finom ágyban, de az asszony oldalba lökte a könyökével.

- Kelj már fel, ember, kukkants csak ki az ablakon! Miért ne lehetne ez az egész gyönyörű ország a miénk? Eredj gyorsan a csukához, mondd meg neki, hogy királyné akarok lenni.

- Asszony, asszony - korholta a férje -, ugyan mi a csudának lennél te királyné? Én bizony nem akarok király lenni!

- Hát ha te nem akarsz, nem akarsz; de én királynő leszek, megértted?! - pattogott az asszony. - Egy-kettő, siess a csukához, mondd meg neki, mit kívánok!

Szegény halász egészen nekikeseredett, hogy a felesége most meg már királynő akar lenni.

"Nincs ez rendjén" - dohogta magában, de szólni nem mert egy szót sem, mert hát tudta, hogy az asszonnyal nem tanácsos ujjat húzni. Így aztán akár tetszett neki, akár nem, csak kiballagott megint a tengerhez.

Kiért a partra, s ijedten látta, hogy a víz egészen feketésszürke, háborogva hányja a habját, és igen büzlik. Azért mégiscsak odaállt a szélére, és elkezdte a mondókáját:

*Tiki-toka-terelő ,
csuka koma, jer elő ,
ami van, az nem elég,*

mást akar a feleség.

- No, mit akar hát? - kérdezte a csuka.

- Haj - felelte a halász -, most meg királynő akar lenni!

- No, csak menj haza szépen, máris az.

A jámbor embernek majd leesett az álla, amikor a kastélyuk helyén csipkés oromfalú, bástyás-tornyos várat talált. Silbak állt a kapu előtt, az udvaron meg csak úgy nyüzsgött a sok katona, dobos meg trombitás. Belépett a házba: csupa arany, csupa márvány volt odabent minden, meg csupa pompás szőnyeg, csupa aranyos bojt. Trombita harsant, föl pattant a nagyterem ajtaja: a testőrség díszbe vágta magát, a hopmester hajbókolt, a halászné meg ott ült aranyos-gyémántos trónuson, fején aranykoronával, kezében drágaköves színarany jogarral. Jobbra is, balra is hat-hat szépséges leányzó állt mellette, szép sorjában úgy, hogy a következő mindig egy fejjel kisebb volt annál, aki mögött állott. A halász odalépett elébe:

- Asszony, hát királynő lettél?

- Úgy bizony - felelte az asszony -, királynő vagyok.

Az ember csak állt és nézte, s amikor már jól megnézte, így szólt:

- Szó, ami szó, ugyancsak takaros királynő vagy! Hanem most aztán már igazán nem kívánunk többé semmit.

- Dehogynem! - tiltakozott a halászné, és egészen elfogta a nyugtalanság. - Unalmas dolog ez, máris alig állhatom. Menj el a csukához, mondd meg neki: királynő ugyan vagyok már, de most császárnő akarok lenni!

- Asszony, asszony - csóválta a fejét a halász -, minek lennél te császárnő?

- Mondom neked, siess a csukához, császárnő akarok lenni!

- Érts szót - mondta az ember -, már hogyan tehetne téged császárrá a csuka? Császár csak egy van a birodalomban; császárrá még a csuka sem tehet senkit; nem és nem!

- Micsoda?! - rikoltott az asszony. - Én vagyok a királynő, te meg csak a férjem vagy, mégsem engedelmeskedel? Indulj, egy-kettő; aki megtesz valakit királynak, megteheti császárnak is!

Szedd a lábad; ne is merészelj ellenkezni velem, mert megharagszom!

Mit tehetett szegény feje? Ha kelleetlenül is, de csak elindult; tudta, nem tanácsos magára haragítani az asszonyt, különösen most, hogy királynő lett. De ahogy bandukolt, magában egyre csak azt hajtogatta: "Sehogy sincs ez rendjén, ez a császárság mégiscsak szemtelenség, ezért végül még a csuka is megharagszik."

Így morfondírozott, míg ki nem ért a tengerpartra. Színfekete volt a víz, sűrű, mint az olaj, háborgott erősen, hányta a tajtékot, s olyan forgószél nyargalászott rajta, hogy csak úgy kavargott. A halász megijedt; megállt a parton, aztán vonakodva, félősen rákezdte:

Tiki-toka-terelő ,

csuka koma, jer elő ,

ami van, az nem elég,

mást akar a feleség.

- No, mit akar hát? - kérdezte a csuka.

- Jaj, kedves csuka, császárnő akar lenni a feleségem!

- No, csak menj haza szépen, máris az.

Az ember hazament; hát ott állt előtte egy gyönyörűséges palota csiszolt márványkőből, alabástrom szobrokkal, aranycirádákkal. A kapu előtt katonák meneteltek, pergett a dob, rárivallt a trombita, harsogtak a kürtök. Odabent pedig úgy sűrögtek-forogtak a bárók, grófok, hercegek, mintha csak inasok volnának; hajbókolva tárták ki előtte a színarany ajtót. A halász belépett: ott ült a felesége egyetlen aranytömbből kifaragott trónusán, volt az vagy két méter; fején

háromrőfnyi, briliánsokkal, kárbunkulusokkal ékes korona; egyik kezében a jogar, a másikban az országalma, mellette kétoldalt két sorban a válogatott testőrök, minden következő kisebb az előtte állónál, a legelső kétméteres óriás, a legutolsó meg parányi törpe, akkora, mint a kisujjam. S előtte fejedelmek és hercegek, seregestül. A halász elámult:

- Asszony, hát császárnő lettél?

- Igen - felelte az asszony -, az vagyok.

A halász meg csak állt és nézte, aztán amikor már jól megnézte, így szólt: - Szó, ami szó, asszony, ugyancsak takaros császárnő vagy!

A feleség azonban ráripakodott:

- Mit báméskodol itt?! Császárnő vagyok, az igaz, de most már pápa akarok lenni! Eredj a csukához, mondd meg neki!

- Asszony, asszony, mi minden nem akarsz te lenni? - kérdezte megrökönyödve a férje. - Pápa nem lehetsz, pápa csak egyetlenegy van az egész világon! Hogy is gondolsz ilyet?!

- Hallod-e, ember, ne vitatkozzál velem; kotródj szaporán a csukához, mert nekem még a mai napon pápának kell lennem!

- Nem és nem - tiltakozott a halász -, én ezt meg nem mondom neki, ez mégiscsak sok, pápának igazán nem tehet meg!

- Ne locsogj itt összevissza! - rivallt rá az asszony. - Ha megtett császárnak, megtehet pápának is. Különbözik pedig jegyezd meg magadnak: én vagyok a császárnő, te meg csak a férjem vagy, azt teszed, amit mondom!

Mit volt mit tennie szegény halásznak? Egészen elkeseredett, de azért elindult; hanem útközben úgy félt, hogy össze-összekocant a foga, s már-már úgy érezte, tüstént összerogy.

Egyszerre rettenetes szél kerekedett, fekete felhők rohantak az égen, besötétedett, mintha már öreg este volna, nyögtek a lombok, fölcsapott a víz, zúgott, mintha forrna, neki-nekironzott a partnak; tajtékozott a sziklákon. messze vészjeleket adtak a hajók; mint a dióhéjat, ugráltatták, táncoltatták őket a hegynagyságú hullámok. Csak a mennybolt közepén derengett még egy tenyérnyi kékség, körös-körül azonban úgy vöröslött az ég, mint a legvadabb viharban. A halász csüggedten megállt a parton, és reszketve rákezdte:

*Tiki-toka-terelő ,
csuka koma, jer elő ,
ami van, az nem elég,
mást akar a feleség.*

- No, mit akar hát? - kérdezte a csuka.

- Jaj - nyögte a halász -, pápa akar lenni!

- No, menj csak haza szépen, máris az.

Hazament a halász, nagy-nagy templomot talált a kastély helyén s körülötte sok fényes palotát. Áttört a tömegen; hát odabent ezer meg ezer gyertyaszál égett, s a nagy fényességben színarany

ruhában ott ült egy magasságos nagy trónuson az asszony, hármass aranykorona a fején, körülötte a papság, kétoldalt meg szép sorjában gyertyák füzérben, a legnagyobb, akár egy torony, a legkisebb, akár egy kicsi mécses. Császárok, királyok hódoltat. előtte térdre borultak, úgy csókolták meg a cipője csücskét.

- Asszony - szólt az ember, mikor végre odaért elébe -, hát pápa lettél.

- Igen - felelte az asszony -, az vagyok.

A halász megállt előtte, és jól megnézte magának; de az olyan volt, mintha a fényességes napba nézett volna. Mikor már eleget nézte, azt mondta:

- Szó, ami szó, anyjuk, ugyancsak takaros pápa vagy!

De az asszony csak ült mereven, mint a faszent, meg se rebbent, meg se moccan.

- Most aztán nyughass már - mondta az ember -, pápa vagy, ennél több úgysem lehetsz már!

- Ezen majd még gondolkodom - felelte az asszony.

Azzal aludni mentek. De a halászné, ha már pápa volt is, csak nem nyughatott, csak nem is alhatott. Míg az ura békében szendergett az aznapi sok lótás-futás után, ő a szemét sem hunyta le, hanem csak dobálta magát egyik oldaláról másik oldalára egyre azon rágódott; mi lehetne még. De hiába, semmit nem tudott kitalálni. Közben megvirradt; világosodni kezdett az ég, sötétkéből halványkék lett a színe, az alja meg aranyossárga; aztán egyszerre megjelent a láthatár alján a kelő nap lángvörös korongjának a csücske. Lassan, méltóságteljesen emelkedett mind följebb és följebb a sugárzó égiteg egyszerre csak teljes pompájában fölragyogott, elvált a földtől, és elindult diadalmas égi útjára.

A halászné fölült az ágyában, s úgy nézte a napkeltét, mint akit megbabonáztak.

- Hej - sóhajtotta -, most már nincs más vágyam, csak az, hogy én engedjem fel az égre a napot meg a holdat!

Jól oldalba bökte az urát a könyökével.

- Ember, ébredj, öltözz gyorsan, szaladj a csukához! Én akarok lenni az Úristen!

A halász még egészen bódult volt az álomtól, mégis úgy megijedt, hogy azon nyomban kiesett az ágyból. Azt hitte, rosszul hallott; a szemét dörgölve kérdezte:

- Mit beszélsz, anyjuk?

- Azt hogy én akarok lenni az Úristen, én akarom fölengedni a napot meg a holdat az égre!

Közben olyan komiszul mérte végig az urát, hogy annak a torkán akadt a tiltakozás.

- Ne mamlaszkodjál! - sürgette a halászné. - Ugorjál mert baj lesz!

Szegény ember térdre esett előtte, összetette a kezét úgy könyörgött neki.

- Jaj, anyjuk, ezt má' igazán nem teheti meg a csuka! Kérlek, szállj magadba, érd be a pápasággoddal!

Az asszony kiugrott az ágyból, elkezdett föl-le szaladgálni a teremben, haját tépte, tombolt, esztelen dühében vadul visítozta:

- Nem bírom ki! Nem bírom ki! Takarodj!

Szegény halász fölrántotta a nadrágját, s futott a tengerhez, mint akit hét ördög kerget.

Odakint olyan vihar dühöngött, hogy a jámbort majd leverte a lábáról. Házakat döntött össze,

fákat csavart ki, meglódított egy-egy mázsás sziklát, s irtózatos robajjal belegörgette a tengerbe.

Az ég szurokfelete volt; villámlott, mennydörgött szüntelenül. A tenger meg úgy harsogott óriási tajtékos hullámaival, hogy szegény halász majdnem megsüketült. Megállni nem tudott, mert az orkán elsodorta volna; lehasalt hát a víz szélén, és vacogó foggal elrebegette a mondókáját:

Tiki-toka-terelő ,

csuka koma, jer elő ,

ami van, az nem elég,

mást akar a feleség.

- No, mit akar hát? - kérdezte a csuka.

- Jaj - nyögte a halász - ő akar lenni az Úristen!

- Hát akkor menj csak haza szépen, ott ül megint az asszony a halászkunyhóban.

Azóta is ott ülnek.

A VITÉZ SZABÓCSKA

Egyszer egy szép nyári reggelen a szabócska az ablaknál ült a munkaasztalánál, és vidáman

varrogatott. Éppen arra ment az utcán egy parasztasszony, kosárral a hátán, és nagyban kiabálta:

- Lekvárt vegyenek! Lekvárt vegyenek!

A szabócska szerette az édességet, s a lekvárnak már a neve hallatára is megnyalta a szája szélét.

Kikukkantott az ablakon, és lekiáltott:

- Ide, ide, jó asszony, itt egykettőre elkel a portékája!

Az asszony felmászott a lépcsőn a nehéz kosárral, egészen kifulladt a kapaszkodástól. A szabócska sorra kirakatta vele a köcsögjeit, emelgette, latolgatta, szagolgatta őket, végül azt mondta:

- Szó se róla, jó lekvár. Mérjen ki belőle négy lattal. Az sem baj, ha negyed font lesz.

A kofaasszony jobb vásárra számított, nem ilyen csekélységért kapaszkodott ilyen magasra! De hát mit tehetett egyebet, kimérte neki a négy lat lekvárt, és mérgesen, dohogva elment.

- Adjon erőt, egészséget! - rikkantotta a szabócska, kenyeret vett elő a szekrényéből, leszelt egy jókora karajt, és megkente.

"Ez lesz aztán a lakoma! - mondta magában. - Hanem mielőtt nekilátok, befejezem a mellényt; jobban esik majd a kész munka után." Letette maga mellé a kenyeret, és nagy öltésekkel, szaporán dolgozni kezdett.

Nyár volt, mondom, szép meleg idő; ilyenkor csak úgy hemzseg a sok légy; ült belőlük egy seregbe való a szabócska szobájának a falán is. Bágyadtan szenderegtek a forróságban, hanem egyszerre csak fölneszeltek: finom illat csapta meg az orrukat. Mert hát az édes lekvárnak a szaga ínycsiklandozóan terjedezni kezdett a szobácskában. Nosza, rajzani kezdtek a legyek csapatostul szálltak rá a kenyérre.

- Nem mentek innen! - pattogott a szabócska, és elhessentette a hívatlan vendégeket. Csakhogy azok nem értették ám a szép szót. Nem hagyták magukat, mind sűrűbben tódultak a zsákmányra. A szabócskát végül is elfutotta a méreg. Előkapott a sutból egy rongyot, és nagyot kiáltott:

- Majd adok én nektek!

Azzal irgalmatlanul odavágott.

Az volt ám a pusztítás! Megszámolta az eredményt; se több, se kevesebb: hét döglött légy hevert előtte égnek meredt lábbal.

"Ez igen! - ámuldozott a szabócska a saját vitézségén. - Kire mondják, ha nem rám, hogy: ez aztán legény a talpán? Erről az egész városnak tudomást kell szereznie!"

Gyorsan kiszabott magának egy övet, megvarrta, és nagy betűkkel ráöltötte: "Hetet egy csapásra." De mikor az övet a derekára fűzte, és peckesen lépegetett egyet-kettőt a szobában, úgy gondolta, ekkora nagy vitézség hírének messzebbre is ki kell terjednie.

"Ej, mit nekem a város! - mondta. - Tudja meg az egész világ, ki vagyok!"

S úgy fickándozott a szíve büszkeségében, akár a bárány farkincája.

Nem is teketóriázott tovább; szűk volt neki a kis műhely, alig várta, hogy végre kint sétáltassa vitézségét a világban. Éppen csak körülnézett még egyszer a házban, nem vihetne-e magával valamit, aminek még hasznát veheti; de nem talált egyebet, mint egy ócska sajtot. Azt vidáman zsebre tette, leszaladt a lépcsőn, rántott egyet az övén, s ment vitézül a kapuhoz.

A kapuval szemben volt egy bokor, ágai közt egy szürke kismadár vergődött; fönnakadt szegényke, és sehogyan sem tudott kiszabadulni. A szabócska megszánta, kivette a tüskék közül, és azt is zsebre dugta, a sajt mellé. Aztán föl pattant az apostolok lovára, és elrúgtatott; mert hát sovány is volt, fürgé is volt, könnyen ment neki a gyaloglás.

Az út, amelyiken elindult, egy magas hegyre vitte. A szabócska nemsokára fölért a csúcsra. Hát mit látott? Egy óriás ült a sziklán, és otthonosan, kényelmesen nézelődött.

A kis szabó odament hozzá, és megszólította:

- Jó napot, pajtikám! Látom, itt lopod a napot, báméskodsz bele a nagyvilágba. Oda igyekszem én is, szerencsét próbálni; nem tartasz velem?

Az óriás végigmérte az apró emberkét.

- Ó, te hitvány! - mondta foghegyről.

- Mit beszélsz?! - vágott vissza a szabócska. - Ide nézz, milyen ember vagyok én!

Azzal nagy büszkén kigombolta a kabátját, és megmutatta a derekán az övet.

"Hetet egy csapásra" - olvasta csodálkozva az óriás. Azt hitte, ez a kis mitugrász hét embert csapott agyon egyszerre, és most már egy kicsit nagyobb tisztelettel nézett rá; de azért előbb próbára akarta tenni.

- Ha van erőd, ezt csináld utánam! - mondta.

Azzal megmarkolt egy kavicsot, és úgy összenyomta, hogy víz csöpögött ki belőle.

- Ez is valami! - nevetett a szabócska. - Nekem az ilyesmi csak játék!

Elővette a zsebéből a sajtot, és egyetlen mozdulattal majd kipréselte a levét.

- No, mit szólsz hozzá? Ez már valami, igaz-e?

Az óriás hüledezett, mukkanni sem tudott; nem nézett ki ennyit ebből az emberkéből. Mérgesen felkapott a földről egy követ, és olyan magasra hajította, hogy látni is alig lehetett.

- No, te babszem, ezt csináld utánam!

- Nem volt éppen rossz dobás - mondta a szabó fitymálva -, csak az a baj, hogy a kő mégis visszahullott a földre. Nem úgy, mint az enyém!

Azzal a zsebébe nyúlt, kivette a madarat, és feldobta. A kis szárnyas megörült a szabadságnak, felnyilamodott, s elröppent, vissza sem tért többé.

- No, mit szólsz hozzá, pajtás? - kérkedett a szabócska.

- Hajítani, azt tudsz - ismerte el kelleetlenül az óriás. - Most aztán lássuk, a terhet is bírod-e.

Hatalmas tölgyfa hevert nem messze tőlük a földön, talán vihar csavarta ki tövestül. Ahhoz vezette oda az óriás a szabócskát.

- Ha van egy kis szusz benned - mondta -, segíts kicipelni ezt a fát az erdőből.

- Szívesen - felelte hetykén a kis ember -, csak vedd a válladra a törzset, én meg majd a koronáját viszem, a sok ágat, gallyat, az a neheze.

Így is történt: az óriás nekiállt, és küszködve a vállára emelte a súlyos törzset, a szabócska meg rátelepedett hátul az egyik ágra. A nagy behemót még csak hátra sem tudott nézni, nem mozdíthatta a nyakát a tehertől; csak cipelte fújtatva az egész fát, törzsét is, koronáját is, meg még ráadásul a szabót is rajta.

Ez igen jól érezte magát a helyén. Olyan jókedve kerekedett, hogy fütyürészni kezdett. Azt fütyülte szép hegyesen:

Három szabólegények,

Elindultak szegények...

És még cifrázta is, mintha csak gyerekjáték volna neki a cepekedés.

Az óriás húzta-vonta egy ideig a nehéz terhet, de aztán nem bírta tovább.

- Hé, vigyázz! - kiáltott hátra. - Ledobom a törzset!

A szabó fürgén leugrott, átkapta az egyik vastag ágat, mintha ő is hurcolta volna, és odaszólt az óriásnak:

- Ekkora nagy golyhó, és még ezt sem bírja el! Nem szégyelled magad? Az óriás morgott valamit mérgében, s mentek tovább. Csakhamar egy cseresznyefa akadt az útjukba. Az óriás, se szó, se beszéd, felnyúlt a tetejére, ott piroslottak a legérettebb szemek, meghajlította a fát, s odaadta a koronáját a szabó kezébe.

- Együnk!

A szabócska azonban sokkal gyöngébb volt, semhogy tartani bírta volna a fát. Abban a pillanatban, amikor az óriás elengedte az ágat, a korona visszacsapódott a magasba, és nagy ívben fölröpítette a szabót. Az kapálózva jót repült a levegőben. Ahogy végre baj nélkül földet ért, azt mondja neki az óriás:

- Ilyen gyöngye legény vagy? Még azt a vékony vesszőt sem bírtad tartani?

- Bírni bírtam - felelte a szabó -, mit gondolsz, az is valami annak, aki hetet ütött egy csapásra? Odaát a bozótban éppen lőttek egyet a vadászok megijedtem, hogy eltalálnak, hát átugrottam a fát. Ugord át te is, ha tudod!

Az óriás nekirugaszkodott, nagyot ugrott, de hiába: fönnakadt az ágak közt s alig tudott lekecmeregni. Így hát ebben is a szabócska lett a győztes.

Az óriás most már igazán méregbe gurult.

- Hát ha valóban olyan nagy legény vagy - kiáltotta -, gyere velem a barlangunkba, töltsd nálunk az éjszakát!

- Hiszen éppen azt akartam kérdezni tőled, nem tudsz-e valami alkalmas éjjeli szállást - felelte vidoran a szabócska.

Hamarosan megérkeztek a barlanghoz. Már ült néhány óriás a tűz körül; éppen vacsoráztak, mindegyik egy egész sült birkát tartott a kezében.

A szabócska körülnézett a barlangban.

- Mennyivel tágasabb itt, mint az én műhelyemben! - mondta.

Az óriás erre egy szót sem felelt, csak megmutatta neki az ágát, és ráfordult:

- Feküdj le, aludd ki magad!

Hanem az ágy nagyon nagy volt a kis szabónak; nem is feküdt bele, az egyik sarokba kuporodott, s ott szunyókált.

Éjfélre járhatott az idő mikor az óriás óvatosan fölkel. Azt hitte, a szabócskát már réges-régen elnyomta az álom. Fogott egy vasdorongot, és úgy rávágott vele az ágyra, hogy az nyomban leszakadt.

"No - gondolta -, ennek az ugribugri szöcskének is megadtam a magáét!"

Kora hajnalban az óriások mind kimentek az erdőbe, a szabócskáról egészen megfeledkeztek. Hát amint odakint tesznek-vesznek, látják, hogy jön ám nagy vidáman, egyenest feléjük! Nagyon megijedtek tőle, attól féltek, egy csapásra nyomban agyonvágja valamennyiüket.

Fogták magukat, s hanyatt-homlok elszaladtak.

A szabócska pedig addig botorkált a fák közt, míg végre kijutott az erdőből. Ment, mendegélt tovább az orra után, s egy idő múlva egy királyi palotának a kertjébe ért. Fáradt volt már, leheveredett a gyepre, és elaludt.

A kertészlegények a közelben kapáltak, nemsokára észrevették, köréje gyűltek, nézegették, ki ez, mi ez, hogyan került ide. Az egyik legény egyszer csak meglátta a derekán az övet s azon az írást: "Hetet egy csapásra."

- Ez csak valami nagyon nagy vitéz lehet! - suttozták, s mentek jelenteni a dolgot a királynak.

- Urunk királyunk, a kertben alszik egy hős, aki hetet üt egy csapásra!

A királynál éppen együtt ült a tanács. Megvitatták, mitévők legyenek.

- Béke van nálunk - mondta az egyik tanácsúr -, csak zavart keltene az országban egy ilyen vakmerő vitéz. Ki tudja, milyen kötözködő természetű. Legjobb lesz, ha szépszerével túladdunk rajta.

- Nem úgy van! - mondta egy másik. - Hátha egyszer háború lesz! Akkor nagy hasznát vehetjük! A többség azon volt, hogy a világ minden kincséért sem szabad elengedni a daliát. A királynak is

tetszett a bölcs tanács. Leküldte követét a kertbe, szegődtesse el a szabócskát hadiszolgálatra, mihelyt fölébred.

A követ odaplántálta magát az alvó mellé, és türelmesen megvárta, míg alkonyattájt a szabócska nagy nyújtózkodások közt nyitogatni nem kezdte a szemét. Akkor mély hajlongással előadta a megbízatását.

- Szíves örömet beállok a király szolgálatába - mondta a kis hős vidoran -, hiszen éppen azért jöttem ide!

Erre nagy tisztességgel felfogadták, és külön lakosztályt nyitottak neki az udvarban.

A szabócska berendezkedett, és vígan élte világát. A katonáknak azonban sehogyan sem tetszett, hogy a király ilyen nagy vitézt ültetett a nyakukra.

- Mi lesz ebből? - súgták-búgták egymás közt. - Ha véletlenül összekoccanunk, és közibénk vág, hetünket sújt agyon minden egyes csapása! Ki állhat meg vele szemben?

Azt kívánták, bár valahol a világ másik felében lenne! Addig-addig pusmogtak, lázongtak, méltatlankodtak: míg egyszer aztán összebeszéltek, követséget menesztettek a királyhoz, és kérve kérték, bocsássa el őket a szolgálatból.

- Nem olyan fából faragtak minket, hogy kibírjuk valaki mellett, aki hetet üt egy csapásra! - mondták.

A király elszomorodott, hogy hát most egy miatt az összes többi hű katonáját elveszíti.

- Bár sosem láttam volna ezt a rettenetes vitézt! - sóhajtotta.

De nem merte kiadni az útját; attól tartott, haragjában népestül, hadastul, mindenestül agyoncsapja, s ő maga ül a királyi székre. Sokáig töprengett, mit tehetne, hogyan oldhatná meg a dolgot. Addig-addig törte a fejét, míg végül egy jó gondolata támadt.

Maga elé hívatta a szabócskát, és így szólt hozzá:

- Tudom, milyen rettenthetetlen hős vagy, azért szeretnék egy ajánlatot tenni neked. Van az országomban egy nagy erdő. Két óriás lakik benne, bizonyára hallottad a hírüket. Rettenetesen vadak, dúlnak, rabolnak, tűzzel-vassal pusztítanak, teremtett léleknek nincs a környékükön maradása; maholnap elnéptelenedik a birodalomnak az a része miattuk. Mert aki a közelükbe merészkedik halál fia! Én azonban számítok a te vitézségedre, és bízom bajnoki erődben, hogy megszabadítod országomat a veszedelemtől. Ha legyőzöd és megöled a két óriást, feleségül adom hozzád egyetlen lányomat, és hozományul megkapod a fele királyságot. Kíséretnek, segítségnek adok melléd száz válogatott vitézt is.

"Ez aztán a neked való feladat - mondta magának a szabócska. - Nem mindennap ajánlanak valakinek szép királylányt feleségül, fél országot hozományul."

Megigazgatta derekán az övet, kihúzta magát, s azt mondta:

- A feladatot vállalom, az óriásokat leigázom, a száz lovasra azonban nincsen szükségem. Aki hetet üt egy csapásra, csak nem fog megijedni kettőtől!

Másnap nagy hetykén kivonult, a száz lovas pedig utána ment kíséretnek.

Mikor az erdő szélére értek, azt mondta nekik a szabócska:

- Ti itt szépen letáboroztok, én meg majd elintézem egymagam az óriásokat.

Azzal beszaladt az erdőbe, és körülmélt. Csakhamar megpillantotta s két óriást. Egy fa alatt feküdtek és aludtak; olyan horkolást rendeztek, hogy csak úgy reszketett a lomb. A szabócska sem volt rest: teleszedte kővel a zsebét, és fölmászott a fára.

Mikor a fa derekáig ért, lecsusszant az egyik ágra, és megült rajta, éppen a két alvó fölött.

Elhelyezkedett, és kezdte potyogtatni a köveket az egyik óriás mellére. Az óriás sokáig semmit nem érzett, de a végén mégiscsak fölébredt és keményen oldalba lökte a cimboráját.

- Minek ütöttél meg?

- Dehogy ütöttelek! - felelte a másik. - Álmodtál.

Azzal aludtak tovább. A szabócska meg most emennek a mellére kezdte hajigálni a köveket.

- Mi az - ordított föl az óriás -, mit dobálsz te engem?!

- Dehogy dobállak - felelt morogva az első. Egy ideig civakodtak, de mert fáradtak voltak, abbahagyták, és megint lecsukódott a szemük. A szabócska pedig kezdte előlről: kikereste a legnagyobb követ, és teljes erejéből az első óriás melléhez vágta.

- Ez már mégiscsak több a soknál! - rikkantotta az. Eszeveszetten fölugrott, elkapta a cimboráját, s úgy nekicsapta a fának, hogy beleremegett a koronája. A másik sem maradt adósa, és csakhamar olyan irtózatos dühbe gurultak, hogy fákat csavartak ki, s addig ütötték-verték egymást, míg a végén mind a kettő holtan nem nyúlt el a földön. Akkor aztán a szabócska leszökkent a földre.

"Tiszta szerencse, hogy azt a fát is ki nem tépték, amin ültem - mondta -, különben ugrálhattam volna egyik ágról a másikra, akár egy mókus."

Kihúzta a kardját, derekasan összevissza szabdalta az óriások mellét, aztán visszament a lovasaihoz, és így szólt:

- Amit vállaltam, megtettem: a két óriásnak vége. Nem mondom, keményen helytálltak, de hát mit számít az, ha olyan ember akadt az útjukba, aki hetet üt egy csapásra!

- Még csak meg sem sebesültél? - kérdezték a vitézei.

- Hogyisne! - felelte a szabó. - Egy hajam szála sem görbült meg!

Azok nem hittek neki, beügettek az erdőbe, ott találták a két óriást vérben úszva s körülöttük a kiszaggatott fákat.

Nagy ünneplésben részesítették a hőst; az pedig ment egyenest a király elébe, és követelte a megígért jutalmat.

A király azonban csak hímezett-hámozott, sehogyan sem volt ínyére a vőjelöltje; váltig azon törte a fejét, hogyan szabadulhatna tőle szépszerével.

- Megkapod a lányomat meg a fele országot, hogyne kapnád - mondta -, előbb azonban még egy nagy tettet kellene végrehajtanod. Él az erdőben egy unikornis; ez az egyszarvú vadállat még az

óriásoknál is százszorta több kárt okoz nekünk; egy rettegésben vagyunk tőle mindnyájan. Ezt a vadat fogd el nekem élve, utána mindjárt megtartjuk az esküvőt.

- Ha két óriással el tudtam bánni, egy nyavalyás unikornistól féljek én, aki hetet ütök egy csapásra? - hetvenkedett a szabócska.

Kötelet meg fejszét vitt magával; kíséretét megint letáboroztatta az erdőszélen, ő maga meg bement a sűrűbe. Nem kellett sokáig kutakodnia, máris jött az unikornis, neki egyenest a szabónak, hogy fölnyársalja.

- Csak csínján! Csak csínján! - mondta a szabó. - Azért mégsem megy az ilyen egykettőre!

Megvárta, míg a vadállat egészen a közelébe ér, akkor gyorsan egy fa mögé ugrott. Az unikornis teljes erővel nekirohant a fának, s a szarva úgy beszorult a faderékba, hogy hiába rángatta, semmiképpen nem bírta kihúzni; fogva maradt.

- Megvan a madárka! - rikkantott a szabó, megkerülte a fát, a kötelet az unikornis nyakába vetette, fogta a fejszét, kiszabadította a fába szorult szarvat, s vezette büszkén a vadat a király elébe.

Az nagyon megijedt, amikor látta, hogy a szabócska ezt a feladatot is teljesítette.

Megpróbálkozott még egy utolsó kibúvóval; azt gondolta: hátha most az egyszer mégiscsak otthagya a fogát ez a világ hőse!

- Még egy vadkan is van az erdőben - mondta -, mindent föltúr a környéken, és rengeteg kárt tesz

a fában. El kellene fognod; melléd adom segítségnek a vadászaimat. Utána aztán már igazán megtartjuk a lakodalmat!

- Ez csak gyerekjáték! - legyintett a szabó. - Indulhatunk akár most rögtön!

A vadászokat csak az erdő széléig engedte; ott letelepítette őket, s azt mondta nekik:

- Ti csak pihenjétek itt, amíg visszajövök; az ilyesmit jobban szeretem magam elintézni.

Azok egy cseppet sem bánták a dolgot, mert a vadkan már jó egynéhányszor olyan barátságosan fogadta őket, hogy semmi kedvük nem volt találkozni vele.

A szabócska meg bement az erdőbe, olyan kényelmesen, mintha éppen csak sétálgatna egy kicsit. A dúvad csakhamar megszimatolta; habzó szájjal, fogát csattogtatva rohant rá, és el akarta tiporni.

Volt ott a közelben egy erdei kápolna, azt a szabócska már jó előre kinézte magának, s most addig-addig hátrált, míg a nyitott kapuhoz nem ért. Fürgén beugrott rajta, végigfutott a padok közt, aztán hopp! - fürgén kivetette magát a szemközti ablakon. A vadállat tajtékot túrva iramodott utána, berohant a kapun, nekirent az ablak tövében a falnak, csak úgy verte róla a vakolatot az agyarával. A szabócska azalatt megkerülte odakint az épületet, és rácsapta a

dühöngő vadra a kaput. A kan odabent észrevette, hogy foglyul ejtették; megfordult, s hörögve ostromolta a kaput, de döngethette, ameddig akarta: kemény, vaspántos tölgyfa kapu volt, tízakkora erőnek is ellenállt volna.

A szabócska odakiáltotta a vadászokat:

- Lessetek csak be az ablakon, győződjétek meg a tulajdon szemetekkel róla, hogy ezt a feladatot is teljesítettem!

Most aztán már a királynak sem volt több mentsége: akár tetszett neki, akár nem, be kellett váltania az ígéretét, oda kellett adnia a lányát és vele a fele királyságot. Ha tudta volna, hogy a veje nem is holmi világhőse, hanem csak egy eszes kis szabócska, még jobban fájt volna a szíve miatta.

Megülték hát nagy pompával a lakodalmat, és a szabóból király lett. Telt-múlt az idő, éldegéltek szépen minden különösebb baj nélkül. Hanem egy éjszaka arra ébredt a fiatal királyné, hogy az ura beszél valamit álmában. Figyelni kezdett, s mit nem hall?

- Hé, te fiú! - mondta a férje. - Várrd meg ezt a mellényt, vess foltot arra a nadrágra, de gyorsan, mert a nyakad közé csapok a rőffel!

Ebből aztán tüstént kitalálta, kinek is lett a felesége!

Reggel az volt az első dolga, hogy mindent elpanaszolt az apjának.

- Jaj, apámuram, nem híres vitéz ez, hanem csak egy szabó!

- Vigasztalódjál, kedves lányom - mondta neki a király -, majd elintézzük ezt a senkifiát! Ma éjszakára hagyd nyitva a hálószobátok ajtaját. Lesbe állítom odakint a szolgálimat; ha a szabó elaludt, rárontanak, megkötözik, és kihurcolják a kikötőbe. Ott horgonyoz egy nagy hajó, arra fölteszik: színét sem látjuk többé a senkiházinak, mert az a hajó még napkelte előtt kifut a tengerre, s ottfelejti majd az uradat valamelyik messzi-messzi szigeten.

A királylány megnyugodott. "Még egy nap - gondolta -, aztán volt szabó, nincs szabó: egyszer s mindenkorra megszabadulunk tőle." Csakhogy a király fegyverhordozója kihallgatta az egész beszélgetést, és mert igen megkedvelte ifjú gazdáját, elárulta neki az egész tervet.

"No, majd én túljárok az eszeteken!" - fogadkozott magában a szabócska.

Este rendes időben lefeküdt a feleségével együtt, befordult a falnak, s elkezdett horkolni, mint aki mélyen alszik, de persze csak tettette az alvást. Az asszonyka azonban azt hitte róla, hogy valóban elszenderült. Fölkelt, lábujjhegyen az ajtóhoz osont, kinyitotta, aztán visszabújt az ágyba. Abban a pillanatban megszólalt szép csengő hangon a szabócska:

- Hallod-e, te fiú, varrd meg ezt a mellényt, vess foltot erre a nadrágra, különben a nyakad közé csapok a rőffel! Hetet ütöttem egy csapásra, két óriást megöltem, az unikornist legyőztem, a vadkant elfogtam; csak nem ijedek meg attól a pár mihasznától, aki az ajtó előtt leselkedik! Azoknak meg, ahogy ezt meghallották, egyszeriben inukba szállt a bátorságuk, nyakukba kapták a lábukat, úgy elszaladtak onnét, mintha hét ördög kergetné őket. Így aztán a szabócska élete végéig megmaradt királynak.

AZ ARANYMADÁR

Élt valaha régen egy király. Gyönyörűséges kert volt a kastélya körül, s a kertben állt egy almafa, amely csupa aranyalmát termelt. Mikor eljött az érés ideje, este megszámlálták rajta a gyümölcsöt, de másnap reggelre egy hiányzott belőle. Jelentették a dolgot a királynak, az meg parancsba adta, hogy minden éjjel őrséget kell állni az almafa alatt.

Három fia volt a királynak. Ahogy leszállt az este, kiküldte a legnagyobbat a kertbe. Hanem éjfél tájban a fiún erőt vett az álom, és reggelre megint hiányzott egy aranyalma. Másnap éjszakára a középső fiú volt a soros a virrasztásban, de ő se járt különben: mikor az óra tizenkettőt ütött, elnyomta az álom, s reggelre megint kevesebb lett egy almával. Harmadnap a legkisebbik fiúra került a sor. Az vállalta is az őrködést, de az apja nem nagyon bízott benne; úgy gondolta, ennek sem fog jobban sikerülni, mint a két bátyjának. A fiú azonban addig erősködött, míg a király ki nem jelentette:

- Hát nem bánom, próbáld meg, ha olyan nagyon akarod!

A fiú a fa alá telepedett, jól kinyitotta a szemét, és nem engedett az álomnak. Ahogy a toronyóra tizenkettőt vert, surrogást hallott a levegőben. Fölnézett: hát egy madár ereszkedett le a fára, arany tollazata csillogott-villogott a holdfényben. Ahogy leszállt, s éppen le akart csippenteni a csőrével egy almát, a fiú kapta a nyilát, és rálőtt. A nyílvevő meghorzsolta; a madár fölröppent s elszállt, de egy aranytolla lehullott. A fiú fölvette a tollat, bevitte reggel az apjának, s elmondta neki, mi történt az éjjel. A király összehívta a nagytanácsot, s ott aztán valaki nagy bölcsen megállapította, hogy egy ilyen toll többet ér, mint az egész birodalom.

- No, ha ilyen sokat ér - mondta a király -, nem is elégszem meg ennyivel, hanem az egész madarat akarom.

A király legidősebb fia útnak indult, hogy megkeresse az aranymadarat. Nem kérdezett senkitől semmit, nem hagyatkozott, csak a tulajdon eszére. Ment egy darabig, meglátott egy erdőszélen egy rókát; lekapta a flintáját, és célba vette.

Azt mondja a róka:

- Ne lőj rám, egy jó tanáccsal szolgálok érte! Te az aranymadarat keresed, és ma este egy faluba fogsz élni. Ott két fogadó van egymással szemben. Az egyik fényesen kivilágítva, s benne nagy vigalom, dínomdánom, de te ne abba térj be, hanem a másikba, akármilyen szánalmas is a külseje.

"Már hogyan adhatna értelmes tanácsot egy ilyen buta állat" - gondolta a legény; meghúzta a ravaszt, de nem talált.

A róka meg a lába közé kapta a farkát, és eliramodott az erdőbe.

A fiú folytatta útját, és estére valóban beért a faluba, ahol a két fogadó állt egymással átellenben. Az egyikben szólt a zene, hejehuja, s dobogott a tánc; a másik nyomorúságosan, semmit érőn

rúgott ki az országútra. "Ugyancsak bolond volnék, ha ebbe az ütött-kopott fogadóba szállnék, nem pedig a szebbikbe" - gondolta a legény. Be is tért, ki se jött belőle többet, ott élte világát, és megfeledkezett aranymadáról, szülői házról, minden tisztességről.

Telt-múlt az idő, s otthon csak hiába várták a legidősebb testvért, hírt sem hallottak felőle. Akkor aztán fölcihelődött a középső fiú, hogy majd ő megkeresi az aranymadarat.

Minden szakasztott úgy történt vele, mint a bátyjával: találkozott a rókával, de ügyet se vetett a jó tanácsára; odaért a két fogadóhoz, az egyik sötét volt, a másiktól harsogott a lárma, s ennek a fényesnek az ablakában ott állt a testvérbátyja, és hívogatta, csalogatta befelé. A fiúnak sem kellett kétszer mondani: nosza, betért, s élte vígan a világát.

Hogy megint telt-múlt az idő, és a középső testvér se vissza nem jött, se hírt nem hallottak róla, egy szép napon a legkisebbik fiú azt mondta az apjának:

- Édesapám, rajtam a sor, hadd tegyek most én próbát! De a király nem akarta elengedni.

"Minek is menne? - gondolta. - Hogyan találná meg az aranymadarat, ha a két bátyja sem találta? Meg aztán baj is érheti az úton, és nem tud magán segíteni, nincs ennek elég sütnivalója ahhoz." De a fiú addig kérlelte, míg végül rá nem hagyta a dolgot.

Az erdőszélen megint ott ült a róka, s az életét kérte egy jó tanács fejében. A fiú megszánta.

- Ne félj, róka koma, nem bántalak!

- Nem is fogod megbánni - felelte a róka -, csak ügyelj mindig a szavamra. Most pedig ülj a farkamra, hogy gyorsabban haladjunk.

A fiú felült, a róka meg futásnak eredt; olyan sebesen rohantak árkon-bokron át, hogy a fiúnak csak úgy füttyült a szél a füle mellett.

Ahogy a faluba értek, leszállt a rókáról, megfogadta a tanácsot, s ment egyenesen az ütött-kopott fogadóba; ott meghált. Másnap reggel folytatta útját. Alig ért ki a faluból, a mező szélén már várta a róka.

- Eljöttem, hogy kioktassalak, mit hogyan kell csinálnod - mondta. - Menj mindig egyenesen előre, amíg egy kastélyhoz nem érsz. Egész sereg katona őrizi; de te ne törődjél vele: aludni, horkolni fog az egész tábor. Vágj nyugodtan keresztül rajta, menj be a kastélyba, s nézd végig a szobákat; a legeslegutolsóban megtalálod az aranymadarat, közönséges fakalitkában. Dísznek mellette áll egy aranykalitka is, de vigyázz, nehogy a hitvány kalitkából kivedd a madarat, és áttedd az aranyosba, mert megadhatod az árát!

Azzal a róka kinyújtotta a farkát, a királyfi meg ráült, s rohantak árkon-bokron át, hogy csak úgy füttyült a szél a fülük mellett.

Odaértek a kastélyhoz. Minden úgy volt, ahogy a róka előre megmondta. A királyfi végigment a szobákon, a legeslegutolsóban bent ült az aranymadár a hitvány fakalitkában, amellet meg ott csillogott a fényes aranykalitka; a három aranyalma pedig szanaszét hevert a szobában. A fiú azt gondolta, mégiscsak nevetséges volna, ha ezt a szép madarat ilyen ócska, nyomorúságos kalitkában hagyná; kinyitotta hát az ajtócskát, megfogta a madarat, és áttette az aranykalitkába. Abban a pillanatban éleset sikoltott a madár; a katonák fölébredtek, berohantak, és elfogták a fiút. Másnap reggel törvény elé állították, és mert semmit nem tagadott, mindent beismert, halálra ítélték. De a király kijelentette: egy feltétellel megkegyelmez neki, meghagyja az életét, és még az aranymadarat is odaadja ráadásnak, ha elhozza az aranylovat, mely még a szélnél is sebesebben jár.

A királyfi nagy búsán útnak indult. Váltig tűnődött, váltig sóhajtozott, hogy ugyan hol találhatja meg azt a híres aranylovat. Egyszer csak mit lát? Ott ült előtte az úton a róka.

- Látod, hogyan jártál, mert nem hallgattál rám! - mondta neki. - De ne csüggedj el, majd én pártodat fogom; megmondom, miképpen juthatsz el az aranylóhoz. Menj egyenesen, míg egy kastélyhoz nem érsz; ott áll a ló az istállóban. Az istálló előtt egy sereg lovászfiú hever, hanem az mind mélyen alszik és horkol, bátran kivezetheted az aranylovat. Egyre azonban vigyázz: ha fölnyergeled, az ócska szerszámot tedd rá, ne a mellette függő aranyosat, különben megjáród.

Azzal a róka kinyújtotta a farkát, a királyfi ráült, és rohantak árkon-bokron át, hogy csak úgy fütyült a szél a fülük mellett.

Minden úgy volt, ahogyan a róka előre megmondta; a királyfi bement az istállóba, s ott találta az aranylovat. Fogta a kopott fanyerget, rá akarta tenni, aztán meggondolta magát. "Csak nem szégyenítem meg ezt a szép állatot ezzel az ócskasággal! Jó szerszám való erre."

De amint fölvetette hátára az arany nyerget, a ló azonnyomban hevesen nyihogni kezdett. A lovászok fölébredtek, megragadták; és fogságba hurcolták a királyfit.

Másnap reggel a bíróság halálra ítélte, de a király kijelentette: megválthatja az életét, s ráadásul még az aranylovat is megkaphatja, ha elhozza neki az aranykastélyból a világszép királylányt.

A fiú nehéz szívvel indult útnak. Alig ment egy keveset, máris várta a róka.

- Megfogadtam, hogy leveszem rólad a kezemet - mondta -, de megesett a szívem a sorsodon; még ez egyszer segítek rajtad. Ez az út egyenest az aranykastélyhoz vezet. Estére fogsz odaérni. Éjszaka, ha minden elcsendesedett, lemegy a királylány a fürdőházba, fürdeni. Mikor be akar lépni, elébe ugrasz és megcsókolod. Akkor aztán viheted, ahová akarod: mindenüvé veled megy. Hanem egyre vigyázz: meg ne engedd, hogy előbb elbúcsúzzon a szüleitől, különben megjáró. Azzal a róka kinyújtotta a farkát, a királyfi ráült, s rohantak árkon-bokron át, csak úgy fütyült a szél a fülük mellett.

Megérkeztek az aranykastélyhoz. Minden úgy történt, ahogyan a róka előre megmondta. Megjött lassan az éjfél, körös-körül minden mély álomba merült, a szép királylány pedig lesétált a fürdőházba.

Akkor a királyfi előugrott a bokrok mögül, és megcsókolta.

- Tudom, veled kell mennem - mondta a királylány -, nem is ellenkezem, indulhatunk, amikor akarod. Csak egyet kérek tőled, engedd meg, hogy előbb búcsút vegyek a szüleimtől.

A fiú eleinte hallani sem akart róla, de a királylány sírva-ríva könyörgött, még a lába elé is letérdelt; így hát a végén mégis engedett neki.

A királylány fölszaladt a palotába, odament az apja ágyához, s abban a pillanatban fölébredt a király, föl az egész kastély. A fiút elfogták, és tömlöcbe vetették.

Másnap reggel ítélőszék elé vezették, és kimondták rá a halált.

- Neked immár véged - mondta a király -, elnyered a vakmerőséged jutalmát. Hanem egy módon mégis megtarthatod az életedet. Van itt az ablakom előtt egy hegy, amely nagyon zavarja a kilátást. Ha azt egy hét alatt elhordod, kegyelmet kapsz, és ráadásul a lányomat is neked adom.

A királyfi tüstént dologhoz látott. Ásott, lapátolt látástól vakulásig; de mikor az utolsó előtti napon is csak akkora volt a hegy, mint annak előtte, búnak adta a fejét, és letett minden reményről. Az utolsó estén azonban egyszerre csak megjelent előtte a róka.

- Nem érdemled meg, hogy törődjem veled, de csak eredj, feküdj le, és aludd ki magad, a többit bízd rám.

A királyfi másnap reggel, ahogy fölébredt, tüstént kinézett az ablakon: nyomát se látta a hegynek. Örvendezve szaladt a királyhoz, és jelentette, hogy teljesítette a föltételt. A király mit tehetett mást? Szavának állt, s neki adta a lányát.

Útra keltek hát kettesben, mentek, mendegéltek; egyszer csak elébük toppant a húséges róka.

- A javát megkaptad - mondta -, de az aranykastélybeli királylányhoz aranyló is tartozik ám!

- Hát azt hogyan szerezhetném meg? - kérdezte a királyfi.

- Azt is megmondom, figyelj a szavamra - felelte a róka. - Először vidd el szépen a királylányt a királyhoz, aki az aranykastélyba küldött. Nagy öröm lesz, szívesen odaadják neked az aranylovat, ki is vezetik eléd. Te csak ülj föl rá, búcsúzóul sorra kezelj végig mindenkivel. Mikor a királylányra kerül a sor, jól fogd meg a kezét, kapd föl a nyeregbe, azzal illa berek! - vágts el,

senki nem ér a nyomodba, mert az aranyló még a szélnél is gyorsabb.

Így is történt minden. Mikor aztán a királyfi javában vágatott az aranylovon a királylánnyal, egy berek szélén egyszer csak feltűnt a róka, és intett nekik, hogy álljanak meg egy szóra.

Most hozzásegítelek az aranymadárhoz is - mondta. - Ha közelébe érsz a kastélynak, ahol a madár lakik, tedd le a lányt, majd én gondját viselem. Te rúgtass be az aranylovon a kastély udvarára; nagy öröm lesz, szívesen odaadják, ki is hozzák neked az aranymadarat. Ahogy kezedbe kaptad a kalitkát, vágass vissza hozzánk, s vedd föl megint a királylányt.

Ez is megtörtént. Mikor aztán a királyfi haza akart térni a kincseivel, elé állt a róka, és azt kérdezte:

- Hát nekem mi lesz a fizetségem, amiért megsegítettelek?

- Mit kívánsz? - kérdezte a királyfi.

- Ha odaérünk az erdőszélre, lőj agyon, és vágd le a fejemet meg a lábamat.

- Szép hála volna! - mondta a királyfi. - Ezt én nem tehetem meg.

- Hát ha nem akarod, el kell hagynom téged - mondta a róka -, de mielőtt elválunk, adok még egy jó tanácsot. Két dologra ügyelj: akasztófáról sose végy húst, kútkávéra sose ülj.

Azzal eltűnt az erdőben.

"Furcsa egy állat! - gondolta a fiú. - Mi nem jut eszébe! Ki venne húst akasztófáról? S arra se támadt még soha kedvem, hogy a kút kávéjára üljek."

Továbblovagolt a világszép királylánnyal. Útjuk azon a falun vitt át, ahol a két testvére élte világát.

Nagy lárma, zsidongás fogadta a királyfit, s mikor tudakozódni kezdett felőle, mi az oka a sokadalomnak, azt felelték:

- Két gonosztevőt visznek akasztani.

A királyfi közelebb ügetett a vesztőhelyhez. Két halálra ítélt állt az akasztófa alatt; a hóhérok éppen készültek a nyakukba akasztani a kötelet. A királyfi megismerte bennük a két bátyját. Míg ő odajárt, mind egy fillérig elverték a vagyonukat, aztán mindenféle gonoszságot műveltek, s most azért kellett volna lakolniuk.

A királyfi jó testvér volt, megesett a szíve a sorsukon, odaléptetett aranylován a bírói emelvényhez, és megkérdezte:

- Nem lehetne megszabadítani ezeket a rabokat?

- Lehetni éppen lehet - felelték -, ha valaki kiváltja őket. De ugyan ki pazarolná ilyen gazfickókra a pénzét?

A királyfi azonban letette értük a váltságdíjat.

- Nem érdemlik meg a szabadulást - mondta a bíró -, de hát ez a re dolgod, vidd őket, amerre akarod; csak már ne is lássuk a környékünkön a mihasznákat!

Így hát együtt mentek tovább, a három testvér meg a királylány. Csakhamar beértek abba az erdőbe, ahol először találkoztak a rókával. Keményen tűzött a nap, de a lombok alatt kellemes hűvös volt. Azt mondta a legidősebb testvér:

- Telepedjünk le itt a kútnál, együnk-igyunk, pihenjünk!

A királyfi beleegyezett, s ahogy beszélgetni kezdtek, oda se gondolt, csak leült a kút kávéjára, mert nem gyanított semmi rosszat. Akkor a két bátyja hátulról belelőkte a kútba.

Fogták a királylányt, a lovat meg a madarat, és hazamentek az apjukhoz.

- Nemcsak az aranymadarat hozzuk ám! - dicsekedtek. - Megszereztük az aranylovat meg az aranykastélybeli királylányt is!

Volt is nagy öröm a háznál! Hanem az aranyló nem akart enni, az aranymadár nem akart

fütyülni, a királylány meg csak ült, ült és sírdogált.

A legkisebbik testvérnek azonban nem történt semmi baja. A kút kiszáradt; ahogy belökték, puha mohára esett, s minden tagja ép maradt, de kimászni sehogyan sem tudott. Ám a hűséges róka most sem hagyta cserben. Beugrott hozzá a kútba, megszidta, amiért nem fogadta meg a tanácsát, s azt mondta:

- Mégse hagyhatlak itt; várj csak, kisegítlek a napvilágra.

Meghagyta neki, hogy jól kapaszkodjék a farkába, s így aztán kihúzta.

- Hanem ezzel még nincs vége a veszedelemnek - mondta. - A bátyáid nem voltak biztosak a halálodban, hát mindenfelé őrszemeket állítottak az erdőbe, és meghagyták nekik, öljenek meg, ha meglátnak.

Éppen egy szegény ember üldögélt a közelükben az árokparton. A királyfi ruhát cserélt vele, és így szerencsésen bejutott az édesapja udvarába. Nem ismerte meg senki; de az aranymadár elkezdett fütyülni, az aranyló elkezdett enni, a világszép királylány pedig föl hagyott a sírással.

- Hát ezt meg mire véljem? - kérdezte a király.

- Nem tudom - felelte a királylány -, de eddig olyan szomorú voltam. most meg olyan vidám vagyok. Mintha megjött volna az igazi vőlegényem.

És rendre elmondta a királynak, mi minden történt az úton, pedig a két idősebb testvér megfenyegette, hogy halálnak halálával hal meg, ha csak egy árva szót is elárul.

Akkor a király összehívatta a kastély apraját-nagyját. Megjelent a legkisebb királyfi is, rongyos útszéli koldus képében. A királylány nyomban megismerte, és a nyakába borult. A két elvetemült testvért ott helyben elfogták és kivégezték, a legkisebbik királyfi pedig feleségül vette a világszép királylányt, és ő lett az öreg király egyetlen örököse.

Hát szegény rókával mi lett?

Telt-múlt az idő; egyszer a királyfi megint kiment az erdőbe vadászni. A sűrűben váratlanul elébe ugrott a róka.

- Neked mindened megvan, amit csak kívánhatsz - mondta -, de az én balsorsom csak nem akar véget érni, pedig kiválthatnál belőle!

És megint kérve kérte, lője agyon, s vágja le a fejét meg a lábát. A királyfi végre ráállt a dologra. Amint megtette, a róka nyomban emberré változott, és ez az ember nem volt más, mint a világszép királylány testvére. Megszabadult a varázslattól, és boldogan éltek, míg meg nem haltak.

HAMUPIPŐKE

Élt egyszer egy messzi-messzi országban egy gazdag ember a feleségével meg a kislányával. Az asszony egyszer csak megbetegedett. Érezte, hogy nem sok ideje van hátra. Odahívatta betegágyához egyetlen leánykáját, és így szólt hozzá:

- Kedves gyermekem, nekem most el kell búcsúznom tőled, nem vigyázhatok rád, nem oltalmazhatlak tovább. De magam helyett itt hagyok neked egy jó tanácsot. Légy mindig jó és jámbor, akkor mindig jóra fog fordulni a sorsod, és boldog lesz az életed.

Azzal lehunyta a szemét, és meghalt.

A lányka minden áldott nap kiment az édesanyja sírjához. Mindig jó volt, mindig jámbor volt.

Megjött a tél, fehér leplet borított a temetőre, aztán megjött a tavasz újra felsütött a nap, kizöldült a határ, és a gazdag ember új asszonyt hozott a házhoz.

Ennek az asszonynak már volt két lánya, azok is vele jöttek. Arcuk szép fehér volt, de a szívük csúnya fekete. S attól fogva nehéz sora lett a szegény árva lánynak. Mostohatestvérei, ahol csak tudták, bántották; ők maguk egész nap a tükör előtt páváskodtak, s hol ezért, hol azért

szalasztották a húgukat, úgyhogy egyetlen percig sem volt nyugta tőlük. Végül aztán egy szép napon az egyik azt mondta:

- Mit ül itt velünk a szobában ez a buta liba? Aki enni akar, szolgáljon is meg érte.

Konyhalánynak meg nem itt a helye!

Elvették a szép ruháját, ócska szürke szoknyát, nehéz facipőt adtak rá, és kikergették a konyhába. Ott aztán dolgozhatott látástól vakulásig. Kora hajnalban kelt, vizet hordott, tüzet rakott, fát vágott, főzött, mosott; ami piszkos munka volt, mind neki kellett végeznie.

Ráadásul a mostohatestvéreinek semmi nem tetszett úgy, mint ha csúfot űzhettek belőle. Ujjal mutogattak kopott ruhájára, hitvány sarujára úgy mondogatták:

- Lám csak, hogy kicsípte magát a kényes kisasszony!

És jót nevettek rajta.

Még ha beérték volna ennyivel! De nem érték be; egyre csak azon járt az eszük, hogyan okozhatnának neki minél több bajt, keserűséget. Esténként kihoztak a kamrából egy szakajtó borsót vagy lencsét, beleszórták a hamuba, és ráparancsoltak:

- Ezt reggelre mind kiszedd, vagy jaj lesz neked!

Szegény lány már alig állt a lábán a fáradtságtól, mégsem bújhatott ágyba, ott kellett kuporognia a tűzhely mellett a hamuban, és borsót, lencsét szemelnie. Piszkos is volt, poros is volt mindig; ezért aztán elnevezték Hamupipőkének.

Történt egyszer, hogy a gazdag ember vásárba készült, és megkérdezte a két mostohalányát, mit akarnak vásárfiának.

- Szép ruhát! - felelte az egyik.

- Gyöngyöt, gyémántot! - felelte a másik.

- Hát neked mit hozzak, Hamupipőke? - kérdezte az apjuk.

- Nekem, édesapám, az első gallyat, amelyik hazafelé jövetedben a kalapodhoz ütődik.

A gazdag ember megvette a két mostohalányának a szép ruhát meg a gyöngyöt és gyémántot, aztán hazaindult. Egy cserjésen át vezetett az útja. Ahogy keresztüllovagolt rajta, egy mogyoróág nekicsapódott a kalapjának. Letörte, és magával vitte.

Mikor hazaért, mindenkinek odaadta, amit hozott: két mostohalányának a drága vásárfiát, Hamupipőkének meg a mogyoróágot.

A lányka megköszönte az ajándékot, kiment a temetőbe, és elültette az édesanyja sírjára.

Keservesen sírt közben, hullott a könnye, mint a zápor. A mogyoróvessző gyökeret eresztett, és csakhamar szép kis fává sarjadt. Hamupipőke napjában háromszor kilátogatott a temetőbe, leült az édesanyja sírhalmára, és elpanaszolta nehéz sorsát. Olyankor mindig egy hófehér madár szállt a mogyorófácskára. Hamupipőkének csak ki kellett mondania, ha valamit kívánt, s a madár nyomban ledobta neki, amit kért.

Abban az időben az ország királyfia nagy ünnepséget rendezett. Három egész napra szólt a vigasság. Meghívták rá az ország minden szép lányát, hogy a királyfi közülük válasszon magának feleséget.

A mostohalányoknak egyszeriben jókedvük kerekedett, amikor megtudták, hogy ők is hivatalosak a multságba. Bekiáltották Hamupipőkét, és ráparancsoltak:

- Fésüld meg szépen a hajunkat! Pucold fényesre a cipőnket! Kapcsold be a ruhánk derekát!

Lagziba megyünk a királyi palotába.

Hamupipőke mindent megtett, amit csak kívántak, de amikor nem látták, egyre csak sírdogált, mert bizony ő is szívesen elment volna táncolni. Végül megkérte a mostohaanyját, engedje el a bálba.

- Téged, Hamupipőke? - csodálkozott a mostohája. - Elment az eszed? Csupa szutyok, és lagziba

kíváncozik; hallottak már ilyet? Hogyan akarsz táncolni. ha se ruhád, se cipőd nincs hozzá?
A lányka tovább kérlelte, a mostohája meg végül is elunta a rimánkodást; azt mondta:
- Jól van, kiszórok neked ide egy tál lencsét a hamuba; ha két óra alatt kiválogatod, velünk jöhetsz.

Hamupipőke megvárta, míg a mostohája visszamegy a szobába; akkor kiosont a kertbe, és elkiáltotta magát:

- Galambok, gerlék, égi madárkák, gyertek, gyertek, segítsetek válogatni!

Az ocsút szaporán egyétek,

a javát meg az edénybe tegyétek!

A levegő egyszeriben tele lett suhogással, szárnycsattogással. A konyhaablakon beröppent két fehér galamb, aztán egy csapat gerle, aztán ahány madár csak volt a környéken, az mind ott surrogott-burrogott a hamu körül. A galambok bólogattak a fejcskéjükkel, járt a csőrük szorgalmasan, pik-pik-pik; nekilátott a munkának a többi madár is; pik-pik-pik, hordták szaporán az ép szemeket a tálba.

Nem telt bele egy egész óra, már készen is voltak, és kirepültek az ablakon, szétszóródtak az ég alatt, mintha ott se jártak volna.

Hamupipőke boldogan szaladt be a tállal a mostohaanyjához. Azt hitte, most már ő is mehet a lagziba.

A mostohaanyja végigmérte, és fitymálva elbúzta a száját.

- Mit gondolsz? Hiszen táncolni sem tudsz! Csak kinevetnének!

Hamupipőke sírva fakadt. A mostoha gondolta, ad neki valami új munkát, legalább addig sem látja a kesergését. Kiment a konyhába, kiszórt két sál kölest a hamuba.

- Ha ezt a két tál kölest egy óra alatt kiválogatod, nem bánom, velünk jöhetsz.

Az pedig lehetetlen feladat volt, hiszen a köles még a lencsénél is apróbb szemű. Hamupipőke azonban, ahogy mostohája visszament a szobába, kiosont a kertbe, és megint elkiáltotta magát:

- Galambok, gerlék, égi madárkák, gyertek, gyertek, segítsetek válogatni!

Az ocsút szaporán egyétek,

a javát meg az edénybe tegyétek!

A levegő ismét megtelt suhogással, szárnycsattogással. A konyhaablakon beröppent két fehér galamb, aztán egy csapat gerle, aztán ahány madár csak volt a környéken, az mind ott surrogott-burrogott a hamu körül. A galambok bólogattak a fejcskéjükkel, járt a csőrük szorgalmasan, pik-pik-pik; nekilátott a munkának a többi madár is; pik-pik-pik, hordták szaporán az ép szemeket a tálba. Nem telt bele egy fél óra, már készen is voltak, és kirepültek az ablakon, szétszóródtak az ég alatt, mintha ott se jártak volna.

Hamupipőkének repesett a szíve örömeiben, sietett a mostohaanyjához. Most már biztosra vette, hogy elviszik a bálba.

A mostohája azonban azt mondta:

- Hiába, Hamupipőke, nem jöhetsz velünk, Csak szégyent hoznál ránk!

Hátat fordított neki, hintóba szállt a két kevély lányával, és elhajtottak a multságba.

Hamupipőke egyedül maradt otthon. Egy ideig ott búsongott a konyhában, aztán gondolt egyet, kiment az édesanyja sírjához, megállt a mogyorófa alatt, és elkezdte:

Rázd meg, fácska, magadat,

adj rám ezüstöt, aranyat!

Abban a pillanatban megrebbent a feje fölött az ág, és a mogyorófa madara ledobott neki egy aranyos-ezüstös ruhát meg egy pár ezüsthímes selyemtopánkát.

Hamupipőke gyorsan felöltözködött, és elment a multságba. A palotában már javában állt a bál, sürgött-forgott a sok vendég. Ott páváskodott a mostohaanyaja meg a két mostohatestvére is. Nem ismerték meg, azt hiték, valamiféle idegen királylány. Eszükbe se jutott, hogy a gyönyörű, aranyruhás lány Hamupipőke lehet. Az - gondolták - biztosan most is ott kuporog megszokott helyén a tűzhely mellett, és szutykosan, kócosan kölest válogat a hamuból.

A királyfi elámult, amikor az ismeretlen lány a terembe lépett. Elébe ment, meghajolt előtte, kézen fogta, és táncba vitte. Egyetlen pillanatra sem tágitott mellőle, mindig csak vele foglalkozott, és ha valaki táncra akarta kérni Hamupipőkét, kijelentette:

- Nem lehet, ez az én táncosnóm.

Nem sokkal éjfél előtt Hamupipőke azt mondta:

- Elfáradtam; mára elég volt; hazamegyek.

- Elkísérlek - ajánlkozott a királyfi, mert szerette volna megtudni, hol lakik a szépséges lány. Egy ideig együtt mentek, de mikor az utcájukba betértek, Hamupipőke egyszerre csak szaladni kezdett, s mielőtt a királyfi a nyomába ért volna, befordult a kapun, és beugrott a galambházba. A királyfi megvárta az udvaron, míg a gazdag ember hazaérkezik a multságból a családjával. Tüstént odaintette magához:

- Az a szépséges lány, akivel az este táncoltam, elszökött előlem, és ide bújt a galambházadba. Utána akarok menni.

Hiába próbálták kinyitni, az ajtó nem engedett, belülről bereteszelték Erre gyorsan fejszét baltát kerítettek és betörtek. Hanem odabent egy árva lelket sem találtak. Mert Hamupipőke akkor már régen ott feküdt a konyhában a tűzhely mellett a hamuban, s egy hitvány olajmécses pislákolat felette. Míg ugyanis a királyfi elől az ajtót próbálta kinyitni, ő hátul kiugrott az ablakon a

galambházból, a mogyoró fához futott, levetette szép ruháját, rátette a sírra; melléje a hímes selyemtopánkát, a mogyorófa madara meg leszállt értük, és elvitte őket. Hamupipőke fölvette a mocskos szoknyáját, nehéz facipőjét, beosont a házba, lekuporodott a hamuba, és elaludt. Másnap folytatódott a palotában a vigasság. Mostohatestvérei megint hintóba ültek és elhajtattak. Hiába kérlelte őket, kikacagták, kicsúfolták, elkergették.

- Még hogy egy ilyen szutyokfészek oda mer kíváncsogni a királyfi közelébe! Kotródj vissza rögtön a helyedre! Szemétdombra való vagy te, nem palotába!

Hamupipőke sírdogált egy keveset a mostohatestvérei gonoszságán, aztán kiment a mogyoró fához, és elkezdte:

*Rázd meg, fácska, magadat,
adj rám ezüstöt, aranyat!*

Feje fölött megrebbent a lomb, és a madár még sokkal szebb ruhát ejtett le neki, mint tegnap. Hamupipőke pedig gyorsan felöltözködött, és elment a multságba.

A királyfi ott várta már az ajtó közelében; semmi mással nem törődött, csak azt leste, jön-e már. Amikor meglátta, boldogan elmosolyodott, kézen fogta, táncba vitte, s egész este egyedül csak vele táncolt. S valahányszor egy-egy nyalka ifjú közeledett feléjük, hogy a gyönyörűséges lányt elkérje egy fordulóra, a királyfi csak a fejét rázta:

- Nem lehet, ez az én párom!

Nem sokkal éjfél előtt Hamupipőke aznap is azt mondta:

- Elfáradtam; mára elég volt; hazamegyek.

A királyfi most is melléje szegődött, azt gondolta: ma éjszaka aztán igazán kilesi, hol lakik a szép lány. Egy ideig együtt is mentek, de mikor az utcájukba betértek Hamupipőke egyszerre csak szaladni kezdett, s mielőtt a királyfi a nyomába ért volna, befordult a kapun, átvágott az udvaron, és beszaladt a ház mögé a kertbe; ott fölkúszott egy terebélyes körtefára, és megbújt a

lombjában.

A királyfi egy darabig szölongatta, kereste, aztán visszament az udvarba, és ott megvárta, míg a gazdag ember hazaérkezik a mulatságból a családjával. Odaintette magához, azt mondta neki:
- Az a szépséges lány, akivel az este táncoltam, ismét elszökött előlem, és ismét ide szaladt be az udvarodba. Azt hiszem, arra a körtefára mászott föl ott a kertben.

A gazdag ember elcsodálkozott: vajon ki lehet az az ismeretlen szép lány, aki egyre csak az ő háza tájára menekszik?

"Csak nem Hamupipőke?" - gondolta.

Fejszét ragadott, nekiállt, egykettőre kivágta a körtefát. Átkutaták a lombját: senkit nem találtak az ágak közt. Akkor az ember fölsietett a házba, be a konyhába: ott feküdt Hamupipőke szokott helyén a hamuban. Mert amikor a királyfi visszament a kertből az udvarba, ő óvatosan lesiklott a fáról, szép ruháját letette a mogyorófa alá, fölvette a régi szutykos szoknyáját, lekuporodott a helyére, a hamuba, és elaludt.

Elkövetkezett a multság harmadik napja. A mostohatestvérek elmentek a szüleikkel, Hamupipőke meg kisietett édesanyja sírjához, és rákezdte:

*Rázd meg, fácska, magadat,
adj rám ezüstöt, aranyat!*

Abban a pillanatban lehullott elé a ruha, hanem ez olyan pompás volt, úgy csillogott-villogott, hogy olyat még senki nem látott a világon. Színaranyból volt a topánka is.

Mikor Hamupipőke belépett a terembe, mindenkinek elakadt a szava az ámulattól. A királyfi megint egyedül csak vele táncolt, és megint azzal küldött el tőle minden ifjút:

- Nem engedem át senki másnak, mert ez az én párom!

Nem sokkal éjfél előtt Hamupipőke ismét kijelentette:

- Mára elég volt; hazamegyek.

- Elkísérlek! - ajánlkozott a királyfi.

Hamupipőke azonban aznap valamicskével tovább maradt a bálban; attól tartott, nem ér haza idejében, nem tud átöltözködni, s a mostohatestvérei meglephetik; ezért csak bólintott a királyfinak, kiperdült az ajtón, leszaladt a lépcsőn, és eltűnt. Hanem a királyfi aznap meghagyta a szolgálinak, hogy mikor már a vendégek mind bevonultak a termekbe, kenjék be jó vastagon szurokkal a lépcsőt. Azok be is kenték; s ahogy most a lányka leszaladt, a bal topánkája benne ragadt a szurokban.

A királyfi fölvette, nézegette, forgatta a pompás, parányi, színarany cipellőt, aztán gondosan eltette, és másnap elment vele a gazdag emberhez.

- Ebből a házból akarok nőszülni, Az lesz a feleségem, akinek a lábára ráillik ez az aranytopánka.

Nosza, megörült a két mostohatestvér! Szép, kicsiny lába volt mind a kettőnek. A nagyobbik mindjárt fogta is a cipőt, s bement vele a szobájába, hogy felpróbálja. Hanem a nagyujja sehogyan sem fért bele; kicsi volt neki a cipő.

Az anyja mellette állt, izgatottan leste a nagyravágyó asszony, lesz-e királyné a lányából.

Gyorsan hozott egy kést, azt mondta:

- Vágd le hamar a nagyujjadat! Ha királyné leszel, úgysem kell többet gyalog járnod!

A lány levágta a nagyujját, beleszorította lábát a cipőcskébe, legyűrte a fájdalmát, és kiment a királyfihoz. Az a nyergébe emelte, és ellovagolt vele.

Az út éppen a temető mellett vitt el; ott zöldellt a szélén a Hamupipőke édesanyjának a sírja. Két galamb ült fölötte a mogyorófán.

Ahogy a királyfi a közelükbe ért, egyszerre panaszosan búgni kezdtek. Azt búgták:

Burukk, burukk, szép a lány,

de a lába véres ám!

Kicsi rá a topánka,

otthon ül még a mátká.

A királyfi lenézett, s látta, hogy a topánkából szivárog a vér. Tüstént megfordította a lovát és hazavitte a hamis menyasszonyt.

- Nem ez az igazi! - mondta. - Próbálja fel a másik lány is a kis cipőt!

Az is bement vele a szobájába. A nagyujját könnyen beledugta, de a sarka nem fért bele sehogyan sem.

- Vágj le belőle egy darabot! - mondta neki az anyja, és a kezébe nyomta a kést. - Ha királyné leszel, úgysem kell többet gyalog járnod!

A lány levágott egy darabot a sarkából, beleerőltette a lábát a cipőbe, erőt vett a fájdalomán, és kiment a királyfihoz. Az nyergébe emelte, és ellovagolt vele.

Ahogy elhaladtak a mogyorófa mellett, a két galamb megint panaszosan búgni kezdett:

Burukk, burukk, szép a lány,

de a lába véres ám!

Kicsi rá a topánka,

otthon ül még a mátká.

A királyfi lenézett, látta, vér bugyog a cipőből, csupa piros lett tőle a lány fehér harisnyája.

Megfordította a lovát, és ezt a hamis menyasszonyt is hazavitte.

- Ez sem az igazi - mondta. - Nincs több lányotok?

- Nincs - felelte a ház gazdája -, csak az első feleségem után maradt egy buta kis Hamupipőke; de hát az aztán igazán nem lehet a menyasszony.

- Küldd csak be - mondta a királyfi.

- Nem, nem - tiltakozott a mostoha -, nem való szem elé az a pizsokfészek!

- Akár való, akár nem, látni akarom! - szólt erélyesen a királyfi.

Mit tehettek egyebet? A királyi parancsnak engedelmeskedni kellett; kikiáltottak hát a konyhába Hamupipőkéért.

A lányka gyorsan megmosta odakint a kezét meg az arcát, leporolta egy kicsit a szoknyáját, bement, és meghajolt a királyfi előtt.

- Próbáld fel ezt a kis cipőt! - mondta neki a királyfi.

Hamupipőke leült a zsámolyra, lehúzta lábáról a nehéz facipőt, és belebújt a topánkába. Úgy ráillett, mintha ráöntötték volna.

Mosolyogva föltekintett. Akkor a királyfi egyszerre ráismert, hogy ő az a szépséges lány, akivel három estét végigtáncolt.

- Ő az igazi menyasszony! - kiáltotta boldogan.

Mostohaanyja meg a mostohatestvérei elsápadtak az irigységtől, de pisszenni sem mertek, féltek, hogy a királyfi keményen megbünteti őket a csalásért. De az még csak rájuk sem pillantott többé, nyergébe emelte Hamupipőkét, és ellovagolt vele.

Elérkeztek a temetőhöz, a két galamb most is ott ült Hamupipőke anyjának sírja felett a mogyorófán. Vidáman búgni kezdtek:

Burukk, burukk, de szép pár!

A cipő ben nincs vér már.

Illik rá a topánka:

ez az igazi mátká!

Aztán odaröppentek Hamupipőke vállára, az egyik jobbról, a másik balról, úgy kísérték be a

királyi palotába.

Másnap megtartották a fényes lakodalmat. Hamupipőke édesanyjának ígérete beteljesült: mindig jó és jámbor volt a lánya, jóra is fordult hát a sorsa, királyné lett belőle, és holtáig boldogan élt az urával.

A két gonosz mostohatestvér meg biceggetett élete végéig.

PIROSKA ÉS A FARKAS

Volt egyszer egy kedves, aranyos kislány; aki csak ismerte, mindenki kedvelte, de legjobban mégis a nagymamája szerette: a világ minden kincsét neki adta volna. Egyszer vett neki egy piros bársonysapkát. A kislánynak annyira tetszett a sapka, hogy mindig csak ezt hordta; el is nevezték róla Piroskának.

Piroskáék bent laktak a faluban, nagymama pedig kint az erdőben, egy takaros kis házban.

Egy szép napon azt mondja Piroskának az édesanyja:

- Gyere csak, kislányom! Itt van egy kalács meg egy üveg bor, vidd el a nagymamának. Beteg is, gyöngye is szegényke, jól fog esni neki. Indulj szaporán, mielőtt beáll a hőség. Aztán szépen, rendesen menj, ne szaladgálj le az útról, mert elesel, és összetörik az üveg, kifolyik a bor, és akkor mit iszik a nagymama! Ha pedig odaérsz, ne bámészkodj összevissza a szobában; az legyen az első dolgod, hogy illedelmesen jó reggelt kívánj.

- Bízzad csak rám, édesanyám, minden úgy lesz, ahogy mondd - felelte Piroska az intelemre, azzal karjára vette a kosárkát, és útnak indult. Átvágott a mezőn, beért az erdőbe; hát ki jön szembe vele? Nem más, mint a farkas.

- Jó napot, Piroska! - köszönt rá a kislányra.

Az meg mosolyogva, jó szívvel felelte:

- Neked is, kedves farkas! - Nem tudta még, milyen alattomos, gonosz állattal van dolga.

- Hová ilyen korán, lelkecském? - szívélyeskedett tovább a farkas.

- Nagymamához.

- Aztán mit viszel a kosaradban?

- Bort meg kalácsot. Tegnap sütöttük; szegény jó nagymama gyöngye is, beteg is, jót fog tenni neki, legalább egy kicsit erőre kap tőle.

- És hol lakik a nagymama, Piroska?

- Itt az erdőben, a három tölgyfa alatt. Biztosan ismered a házát, mogyorósövény van körülötte.

- Persze, persze, most már emlékszem rá; talán negyedóra járásra van innét.

"Ez a zsenge fiatalka jobb falat ám, mint az öreg! - gondolta magában a farkas, és a szeme sarkából végigmustrálta a kislányt. - De vigyázat! Lássunk furfangosan a dologhoz, hogy mind a kettőt megkaphassuk. Mert akármilyen öreg csont, azért a nagymama is elkel a bendőmbé!"

Egy darabig együtt mentek, aztán a farkas egyszerre csak felkiáltott:

- Nézd csak, Piroska, mennyi szép virág virít körülöttünk! Én a helyedben bizony szednék egy szép csokrot a nagymamámnak!

Piroska szétnézett: valóban, a fák alja tele volt szebbnél szebb erdei virággal, a lombok közt meg úgy csicseregtek a madarak, hogy öröm volt hallgatni.

"Igaza van ennek a farkasnak - gondolta a lányka -, nem is hittem volna róla, hogy ilyen figyelmes jószág! Korán van még, nem kell sietnem; nagymama biztosan örülni fog a virágnak."

Azzal letért az útról, és tépegetni kezdte a sok tarka virágot, egyik szálat a másik után, előbb csak az út mentén, aztán egyre beljebb; mert valahányszor egyet leszakított, mindig úgy találta, hogy odább az a másik még sokkal szebb. Odafutott, azt is leszedte, és így mind mélyebbre és mélyebbre került az erdőben.

A farkas megvárta, míg a lányka eltűnik a bozótban, akkor aztán szaladt egyenest a nagymama házához, és bekopogtatott.

- Ki az? - kérdezte a nagymama az ágyból.

- Én vagyok, Piroska - felelte a farkas olyan vékony hangon, amelyet csak ki tudott szorítani magából. - Nyisd ki az ajtót, hoztam neked friss kalácsot, finom bort!

- Nincs kulcsra zárva - mondta az öregasszony -, csak a kilincset kell lenyomnod. Nagyon gyöngye vagyok, nem tudok fölkelni.

A farkasnak se kellett kétszer mondani: benyitott, odarohant az ágyhoz, és se szó, se beszéd, bekapta a nagymamát.

- Ezzel hát megvolnánk - mondta elégedetten -, lássuk a következő fogást.

Ott volt a széken a nagymama ruhája, főkötője szép rendben ahogyan az este letette. A farkas magára kapta a szoknyát, belebújt a réklibe, föltette a főkötőt, befeküdt az ágyba, és behúzta az ágyfüggönyt. Jól magára húzta a paplant, egészen az orráig, hogy minél kevesebb lássék ki belőle, és elkezdett halkán nyögdécselni, mint aki nagybeteg.

Piroska meg azalatt csak szaladt virágtól viráig, hallgatta a madárszót, figyelte a lepkék táncát, és csak akkor jutott eszébe a nagymama, mikor már olyan nagy volt a bokrétája, hogy alig fért a kezébe. Nosza, útnak eredt, szaporázta a lépést, míg a három tölgyfa alatt föl nem tűnt a mogyorósövényes kis ház.

- Nagymama! - kiáltotta már messziről. - Nagymama! Én vagyok itt, Piroska!

Egy kicsit furcsállotta ugyan, hogy a ház ajtaja tárva-nyitva; de aztán azt gondolta: "Szegény nagyanyó biztosan nagyon várt már; nyitva hagyta az ajtót, hogy meghallja, ha jövök." Belépett a szobába, de valahogy odabent is olyan furcsa volt, hideg-e, meleg-e, maga s tudta, csak egészen beleborzongott. És hogy a félelmét elűzze, nagyot kiáltott:

- Jó reggelt kívánok, nagyanyóké! -

Nem felelt senki. Hanem az ágy felől mintha elhaló nyögdécselést halott volna.

- Nagymama, mi bajod? - kiáltotta ijedten Piroska, és elrántotta a függönyt.

Szegény öreg nagyanyó ott feküdt az ágyban nyakig betakarva, és olyan, de olyan furcsa volt!

- Ej, nagymama, de nagy a füled! - csapta össze Piroska a kezét.

- Hogy jobban halljalak! - hangzott a felelet, de az is olyan különösen, olyan reszelősen, hogy a kislány rá sem ismert.

- Ej, nagymama, de nagy a szemed!

- Hogy jobban lássalak!

- Ej, nagymama, de nagy lett a kezed!

- Hogy jobban megfoghassalak!

- Ej, nagymama, de szörnyű nagy a szád!

- Hogy jobban bekaphassalak!

Alighogy kimondta, egy ugrással kint termett a farkas az ágyból, és bekapta szegény kis Piroskát. Aztán, mint aki dolgát jól végezte, visszafeküdt és elaludt. Álmában olyan horkolást csapott, hogy csak úgy rezegtek tőle a kis ház ablakai.

A vadásznak éppen arra vitt az útja. Ahogy meghallotta a nagy fűrészrelést, csodálkozva állt meg. "Ejnye, hogy horkol ez az öregasszony - gondolta. - Csak nincs valami baja?"

Bement a szobába, odalépett az ágyhoz; hát látja, hogy a farkas fekszik benne!

- Megvagy, vén gonosztevő! - kiáltotta. - Mennyit kerestelek!

Kapta a puskáját, le akarta puffantani. Már-már elhúzta a ravaszt, de akkor eszébe jutott: hátha a farkas megette a nagymamát! Nem lőtt rá, hanem előkereste a fiókból az ollót, föl vágta a vén ragadozó hasát, és kiszabadította Piroskát is meg a nagymamát is. Szegény öreg alig pihegett már; Piroska meg, ahogy kikerült a napvilágra, felsóhajtott:

- Jaj, de féltem! Olyan sötét volt a farkas gyomrában!

Köveket hoztak, megtömték velük a farkas hasát, aztán a vadász összevarrta a bőrét. Az ordas nemsokára fölébredt. Odébb akart állni, de ahogy kiugrott az ágyból, a nehéz kövek lehúzták a földre: lerogyott, elterült, és kiadta a páráját.

Akkor az erdész megnyúzta a vadállatot, és hazavitte a bundáját. Nagymama megette a kalácsot, megitta a bort, és új erőre kapott tőle. Piroska pedig megfogadta:

- Soha többé nem térek le az útról, és nem szaladgálok be az erdőbe, ha egyszer édesanyám megtiltotta.

És ezzel vége is volna a mesének, ha folytatása nem volna. Mert - így beszélnek - Piroska egyszer, nem sokkal ezután, ismét kalácsot vitt az erdőbe a nagymamának, és útközben találkozott egy másik farkassal. Alattomos, komisz jószág volt az is, szerette volna mindenáron letéríteni a kislányt az útról. De beszélhetett, amit akart! Akármilyen mézes-mázosan szólított is, Piroska most már okosabb volt, ügyet sem vetett rá, sietett egyenesen a nagymamához.

Letette a kosárkát az asztalra, aztán nyomban mesélni kezdte, mi történt.

- Képzeld, nagymama, megint találok egy farkassal! Tisztességgel köszönt, nyájasan szólt hozzám, de a szeme semmi jót nem ígért. Ha nem nyílt úton történik a dolog, biztosan bekapott volna!

- Akkor jó lesz bereteszelni az ajtót, nehogy ránk törjön! - mondta a nagymama.

Csakhamar kopogtatott is a farkas.

- Nyiss ajtót, nagyanyó, én vagyok itt, a kis unokád, friss kalácsot, finom bort hoztam!

Hanem azok odabent egy mukkot sem szóltak. A farkas egy ideig kapargatta, feszegette az ajtót, de hiába: a retesz jól tartott. Bosszúsan odébb ment hát, aztán megint visszajött, bekémlelt az ablakon, kódorgott a ház körül, végül pedig fölkapaszkodott a háztetőre, hogy majd ott kivárja, míg Piroska este hazaindul; akkor - gondolta - majd utána lopakodik a sötét erdőben, és fölfalja. De a nagymama kitalálta a szándékát, és túljárt az eszén. Azt mondta Piroskának:

- Fogd a vödörrel, kislányom, hurkát főztem tegnap, mit álljon itt a leve, hordd ki a házból, öntsd oda az eresz alá, abba a nagy kőteknőbe!

Piroska nekiállt, hordta a hurkalevet, egyik vödörrel a másik után, míg tele nem lett vele az öblös kőteknő.

Odafent a háztetőn a farkas orrát csakhamar megcsapta a hurkaszag. Ettől egyszerre nagyon nyugtalan lett, nyújtogatta a nyakát, szimatolt, topogott, csiklandozta az ínyét a finom illat. Addig izgett-mozgott, míg egyszer csak megcsúszott; elvesztette az egyensúlyát, legurult a tetőről, belepottyant a teknőbe, és megfulladt a hurkalében.

Meg is érdemelte!

A BRÉMAI MUZSIKUSOK

Egy embernek volt egyszer egy szamara. Hosszú évek óta hordta már szegény jószág a malomba a zsákokat, fogyton fogyott az ereje, egyre kevesebb hasznát lehetett venni.

"Minek abrakoljak tovább ilyen semmirevaló állatot?" - gondolta a gazdája, és elhatározta, hogy lebunkózza.

A szamár azonban megneszelte, hogy valami készül ellene. Egy óvatlan pillanatban megszökött, és elindult Bréma felé. Úgy tervezte, majd ott beáll városi muzsikusnak.

Amint ment, mendegélt, egyszer csak meglátott egy vadászkutyát. Ott hevert szegény az úton a porban, és lihegett, mintha halálra loholt volna magát.

- Mi a baj, Fogdmeg, miért lihegsz úgy? - kérdezte a szamár.

- Hagyd el - nyögte búsán a kutya -, öreg vagyok, napról napra gyengülök, vadászni sem tudok már! A gazdám agyon akart ütni, alig tudtam egérutat nyerni. Az irhámát megmentettem ugyan, de ilyen vén fejjel ugyan mihez kezdjek, ugyan miből éljek?

- Tudod, mit? - mondta a szamár. - Én Brémába tartok, ott felcsapok városi muzsikusnak. Gyere velem, szegődjél be te is a zenekarba. Én majd a lantot pengetem, te meg dobolsz hozzá.

A kutya elfogadta az ajánlatot, és most már kettesben mentek tovább. Egyszer csak szimatolni kezdett az öreg vadászból: egy macska ült nem messze tőlük az út szélén, girhesen, búsán, akár a hét szűk esztendő.

- Mit keseregsz Bajszos? - érdeklődött a szamár.

- Kinek van jókedve, ha egyszer a nyakán a kötél? - felelte a macska. - Megvénültem, a fogaim kicsorbultak, jobb szeretek már a kályha mögött dorombolni, mint egereket hajkurászni. De az emberek hálátlanok: a gazdasszonyom vízbe akart fojtani, hogy ne kelljen tovább etetnie. Nagy nehezen eliszkoltam; hanem aztán most légy okos, pajtás: mihez kezdjek, miből éljek?

- Gyere velünk Brémába muzsikusnak! Te úgyis jól értesz az éjjeli zenéhez, hasznodat vehetjük a zenekarban.

A macskának tetszett a tanács, és velük tartott.

Útjuk éppen egy major mellett vitt el. Az udvar kerítésén egy kakas ült, és torkaszakadtából rikoltzott.

- Hát téged mi lelt? - kérdezte a szamár. - Mit rikoltasz olyan irgalmatlanul?

- Jujuj! - felelte a kakas. - Hiába jószoltam jó időt holnapra: a gazdasszonyom vendégeket hívott, és ráparancsolt a szakácsnőre, főzzön levest belőlem. Estére elvágják a nyakamat, hát amíg lehet, kiabálok, ahogy a torkomon kifér; úgysem sokáig tehetem már.

- Inkább gyere velünk, Tarajos - biztatta a szamár -, a halálnál jobb foglalkozást mindenütt lelsz magadnak. Brémába megyünk muzsikusnak. Neked jó hangod van, énekelni is tudsz; az lesz ám a hangverseny, amit mi adunk!

A kakasnak nem kellett kétszer mondani a dolgot, és most már négyesben igyekeztek tovább. Csakhogy Bréma még messze volt, a nap pedig már lemenőben; estére éppen csak egy erdőig jutottak el. Elhatározták, hogy ott töltik az éjszakát. A szamár meg a kutya leheveredett egy fa alá, a macska meg a kakas pedig feltelepedett a fára. A macska meghúzta magát az egyik ág könyökében, a kakas azonban felröpült egészen a fa tetejére: onnét messzebbre látni, meg biztonságosabb is a magasban, legalábbis a kakasfélének.

Mielőtt elaludt volna, Tarajos koma szokása szerint körülkémlelt a vidéken. Ahogy így szemlélgette a környéket, egyszer csak világosságot látott nem messze tőlük. Nyomban leszólt a társainak:

- Amarra valami kis fény csillog, ott háznak kell lennie.

- Akkor szedjük a sátorfánkat, és menjünk oda, mert ez itt nem valami kényelmes szállás - mondta a szamár.

- Ahol ház van, ott vacsorát is esznek, nekem pedig már elkelne egy-két csont, kivált, ha húsos - jelentette ki a kutya.

- Én is szívesebben tölténém az éjszakát a kemencepadkán, mint itt a fán - tette hozzá a macska. Fölkerekedtek hát, és elindultak arrafelé, ahonnét a világosság látszott. Először csak akkora volt, mint egy mécsvilág, aztán nőttön-nőtt, egyre jobban csillogott, s egyszerre csak ott álltak egy kivilágított betyártanya előtt.

Négyük közül a szamár volt a legnagyobb. Odament az ablakhoz, és benézett.

- Mit látsz, Szürke? - kérdezte a kakas.

- Mit látok? Terített asztalt, rakva minden jóval; körülötte ülnek és falatoznak a betyárok.

- Terített asztal - sóhajtotta a kakas. - Ez kellene nekünk!

- Az ám! - mondta a szamár. - Én is szívesen ülnék a helyükben. Kissé félrevonultak, és tanakodni kezdtek, hogyan foghatnának a dologhoz, hogyan ugraszthatnák ki a házból a betyárokat. Addig tanácskoztak, míg ki nem főzték a haditervet.

A szamár feltette a két elülső lábát az ablakpárkányra, a kutya felugrott a szamár hátára, a macska felkúszott a kutya nyakába, végül a kakas felröppent a macska feje búbjára. Mikor mindegyikük a helyén volt, a szamár halkán jelt adott, s egyszeriben rákezdtek a muzsikára. A szamár ordított, a kutya ugatott, a macska nyávogott, a kakas kukorékolt. Azzal zsupsz! - beugrottak az ablakon át a szobába.

A betyárok csak annyit láttak, hogy valami bezúdul az ablakon; rettenetes ordítást, rivalgást, vonítást hallottak s hozzá iszonyú üvegcsörömpölést Rémülten ugrottak fel az asztaltól, azt hitték, a ház szakad rájuk, vagy kísértet ront középük; ijedtükben felordítottak, s hanyatt-homlok kimenekültek az erdőbe.

A négy cimbora pedig letelepedett az elhagyott asztalhoz. Nekiláttak s maradéknak, s úgy tömték magukba az ételt, mintha legalább egy hónapja nem ettek volna.

Mikor befejezték a lakomát, fekvőhelyet kerestek maguknak, kioltották a világot, és elpihentek, ki-ki szokása és kedve szerint. A szamár kiment az udvarra, és a szemétdombra heveredett. A kutya a küszöbre hasalt, a macska a tűzhelyen a langyos hamuba kuporodott. A kakas meg felült a kakasülőre.

Fáradtak voltak a nagy úttól, hamarosan elaludtak. Valamikor éjfél táján a betyárok kimerészkedtek a sűrűből, és elkezdték figyelni a házat. Látták, hogy minden csendes, a lámpa sem ég már.

- Azért mégsem kellett volna hagynunk, hogy ilyen kurtán-furcsán kiebrudaljanak minket - mondta a bandavezér.

Elküldte az egyik betyárt, kémlelje ki alaposan a házat.

A betyár nagy óvatosan odalopakodott az ajtóhoz, fülelt egy ideig, de semmi neszt nem hallott; nyugalom, békesség volt odabent. Erre bemerészkedett a konyhába, és mert ott sem észlelt semmi gyanúsat, világosságot akart gyújtani. A macska szeme parázslott a sötétben. A betyár azt hitte, igazi parázs; odanyomott hozzá egy szál gyújtóst, hogy tüzet fogjon. De a macska nem vette tréfára a dolgot: fújt egy nagyot, nekiugrott a betyár képének és összevissza karmolta. A marcona rabló rettenetesen megijedt. Ki akart szaladni a hátsó ajtón, a küszöbön azonban belebotlott a kutyába. A vén eb fölugrott, mordult egyet, és beleharapott a hívatlan vendég lábába.

Az nagy ügyyel-bajjal végre kivergődött a házból, s most már csak azt nézte, hogy minél előbb odébbálljon. Elloholt a szemétdomb mellett: ott meg a szamár rúgott bele egy nagyot a hátsó lábával. A lárma fölriadt a kakas is, és harciasan lekiabált a kakasülőről:

- Kukurikú!

A betyár szedte a lábát, ahogy bírta, lélekszakadva rohant vissza a sűrűbe, és lihegve, halálra váltan jelentett a bandavezérnek:

- A házban egy borzalmas boszorkány ül, rám fújt, és összekarmolta az arcomat. Az ajtónál egy ember áll, kés van a kezében, azzal a lábamba szúrt. Az udvaron egy fekete szörnyeteg hever, majd agyonvert bunkójával. Fönt a tetőn pedig egy vitéz virraszt, és azt kiáltotta: "Hol az a gazember?" Örülök, hogy nem hagytam ott a fogamat!

Attól fogva a betyárok a háznak még a tájékára se merészkedtek többé. Elköltöztek a környékéről is. A brémai muzsikások meg véglegesen a birtokukba vették, és még ma is ott

laknak, ha azóta meg nem haltak.

AZ ÖRDÖG HÁROM ARANY HAJSZÁLA

Hajdanában réges-régen egy szegény asszonymnak fiacskája született. Megjósolták róla, hogy amint tizennégy esztendő lesz, elveszi a király lányát feleségül. Nem sokkal ezután ellátogatott a szegény asszony falujába a király, de mert álruhában járt, nem tudta senki, kicsoda, micsoda. Megkérdezte a falusiaktól, mi újság arrafelé.

- A minap egy gyerek született minálunk - mondták neki. - Megjósolták róla, hogy tizennégy esztendő korában feleségül veszi a király lányát. Komisz ember volt a király, szerfölött bosszantotta a jóslat. Elment a szülőkhöz, és nagy barátságosan így szólt hozzájuk:

- Jó emberek, ti igen szegények vagytok, örülhettek, ha magatok megélték. Adjátok nekem a fiatokat, majd én gondját viselem.

Azok egy ideig tétováztak, de az idegen nagy pénzt ígért a gyerekért, aztán meg azt gondolták:

"Szerencsegyerek, biztosan ez is a javára válik." Így hát végül is beleegyeztek a dologba, és odaadták a királynak a csecsemőt.

A király egy ládikába tette a kisdedet, és ellovagolt vele. Addig vitte, míg egy nagy folyóhoz nem ért. Megállt a parton, és belevetette a ládikát a vízbe.

"No - gondolta magában -, megszabadítottam a lányomat egy hívatlan kérőtől!"

A ládika azonban nem merült el, hanem a víz színén maradt; úgy lebegett rajta, mint egy parányi hajócska. Jó asztalos készítette: egy csepp nem sok, annyi víz sem szivárgott bele.

A folyó a király fővárosa felé folyt. Onnét vagy két mérföldnyire vízimalom állt a part mentén. A ládikát éppen úgy sodorta az ár, hogy fennakadt ennek a malomnak a gátján. Éppen ott bámészkodott egy molnárlegény. Észrevette a kis ládát, azt hitte, talán kincs van benne; gyorsan kihalásztta egy kampós bottal. Hát amint a fedelét felnyitja, mit lát? Egy eleven, takaros kis csecsemő fekszik benne, egy formás fiúcska. A legény szaladt vele egyenest a molnárékhöz.

- Nézze csak, mester uram, mit halásztam a folyóban!

A molnáréknak nem volt gyerekük; megörültek a csöppségnek, gondjukba vették és fölnevelték; a saját édesfiukkal sem bánhattak volna nagyobb szeretettel.

Telt-múlt az idő, a csecsemőből futkározó kisgyerek lett; aztán megint elmúlt egypár esztendő, és az eleven fiúcska derék, szemrevaló legénykévé serdült.

Az idő tájt a király megint az országot látogatta. Egyszer szabad ég alatt érte a zivatar, s ő éppen abba a malomba menekült az eső elől. A tornácon ülve várta hogy elálljon a zápor, s egyszer csak megpillantotta a legénykét.

- Tiétek ez a szép fiú? - kérdezte.

- Nem édesgyerekünk, instálom alássan - felelte a molnár -, talált gyerek, úgy hozta ide a víz egy ládikában, éppen tizennégy esztendeje.

A király megütődött, amint ezt meghallotta, mert rögtön tudta, hogy ez a fiú nem lehet más, mint a szerencsegyerek, akit ő tizennégy évvel ezelőtt el akart pusztítani.

"No, a víz kivethetett, de azért mégsem szabadulsz meg a sorsodtól!" - gondolta magában.

Odafordult a molnárékhöz:

- Jó emberek, nem vihetne el ez a fiú egy levelet a királynénak? Nem kívánom ingyen, két aranyat adnék neki érte.

- Ahogyan parancsolod, urunk királyunk - felelte a molnár.

Azzal szólt a legénykének, készülődjék, mert fontos szolgálatot kell tennie a királynak.

A király pedig nekiült, és levelet írt a feleségének. Hamar elkészült vele mert csak ennyi állt a levélben:

"Ahogy a fiú megérkezik a levelemmel, tüstént fogasd el, ölesd meg és temetted el, híre-pora se legyen, mire hazaérek."

A legényke fürgén elindult a levéllel, de mert már alkonyodott, és az út sűrű erdőn vitt keresztül, csakhamar eltévedt. Bolyongott egy ideig a fák közt, aztán pislákoló fényt vett észre, arrafelé tartott, és nemsokára rá bukkant egy kis házra.

Amint benyitott, egy öregasszony emelte fel a fejét a tűzhelynél. Megijedt, amikor a fiút meglátta.

- Hát téged mi szél hozott ide? - kérdezte.

- A malomból jövök - felelte a fiú -, és a királynéhoz igyekszem, levelet viszek neki. Eltévedtem az erdőben, szeretnék itt meghálni.

- Jaj, édes fiam - mondta az öreg -, rossz helyre kerültél, rablók tanyája ez, ha megjönnek, megölnék!

- Tőlem jöhet, aki akar - felelte a fiú -, én ugyan nem félek. Meg aztán olyan fáradt vagyok, hogy ha akarnék, sem tudnék továbbmenni. Azzal végigvetette magát a padkán, és elaludt. Csakhamar megjöttek a rablók; dühösen kérdezték, miféle gyerek hever ott.

- Szegény ártatlan fiú - mondta az öreg -, eltévedt az erdőben; meg szántam, befogadtam, levelet visz a királynénak.

A haramiák felnyitották a levelet; és amint elolvasták benne a parancsot, hogy a fiút meg kell ölni, marcona szívük megesett rajta. A bandavezér széttépte a levelet, és másikat írt helyette; abban az állt, hogy a fiúhoz azonnal hozzá kell adni a király lányát.

Reggelig békén hagyták, hadd aludja ki magát a padkán. Mikor pitymallatkor fölébredt, kezébe nyomták a levelet, és útjára bocsátották.

A királyné, ahogy megkapta és elolvasta a levelet, mindent aszerint tett, amint benne írva volt: fényes lakodalmat csapott és hozzáadta a királylányt a szerencsegyerekhez. A fiú szép is volt, kedves is volt, így hát az ifjú pár boldogan és vidáman élt.

Nem sokkal ezután hazatért a király a palotájába. Láta: betelt a jóslat; akármit tett ellene, a szerencsegyerek mégiscsak feleségül vette a lányát. Dúlt-fúlt mérgében, haragosan felelősségre vonta a feleségét.

- Hát ez hogyan történt?! Hiszen én egészen mást hagytam meg a levelemben!

Erre a királyné odaadta neki a levelet, olvassa a tulajdon szemével. A király rögtön látta, hogy elcserélték a levelét. Hívatta a szerencsegyereket, rátámadt:

- Mit műveltél te az én levelemmel?

- Én ugyan semmit a világon - felelte a fiú tiszta lelkiismerettel.

- Márpedig valótlan mondasz - háborgott a király -, mert én nem ezt írtam! Kicserélték a leveletem!

- Arról én nem tudok semmit - mondta a fiú -, de meglehet, hogy a haramiák űztek valami tréfát velem, amíg a tanyájukon aludtam.

És elmondta a királynak, hol, kiknél hált akkor éjjel, amikor eltévedt a levelével.

A király sehogyan sem tudott beletörődni, hogy így fordult a dolog. Azt mondta a fiúnak:

- Nagy hűtlenség, hogy nem vigyáztál eléggé a levelemre, ezért büntetés jár; nem úszhatod meg ilyen könnyen a dolgot. Különben is, aki az én leányomnak az ura akar lenni, annak el kell hoznia nekem a pokolból az ördög három arany hajszáját. Megértetted?

Mert hát azt remélte a király, ezzel örökre megszabadul tőle. De a szerencsegyerek egy csöppet sem ijedt meg:

- Az ördögtől nem félek, a három aranyhajszájat elhozom.

Azzal elköszönt, és útnak indult.

Ment szaporán, és egy idő múlva egy nagy városhoz érkezett. A kapuban az őr kikérdezte, mit tud, miféle mesterséghez ért.

- Tudok én mindenhez! - felelte a szerencsegyerek.

- No, akkor segíthetsz rajtunk - mondta az őr. - Van a városnak egy kútja, hajdan bor folyt belőle, ma meg még csak víz sem. Megmondhatnád, miért apadt ki.

- Majd megtudjátok - felelte a legény -, csak várjatok, míg vissza jövök.

Azzal ment tovább. Hamarosan egy másik városhoz ért. Ott a kapuőr megint csak faggatni kezdte, mit tud, mihez ért.

- Tudok én mindenhez! - felelte.

- No, akkor segíthetsz rajtunk. Van a városnak egy fája, hajdan arany alma termett rajta, most meg még csak levelet sem hajt. Miért nem?

Majd megtudjátok, csak várjatok, míg visszajövök.

És ment tovább. Egy nagy folyó állta útját; át akart kelni rajta. Kérdi a révész, mit tud, mihez ért.

- Tudok én mindenhez!

- No, akkor mondd meg nekem, miért kell örökké ide-oda eveznem, miért nem vált fel soha senki.

- Majd megtudod, csak várj, amíg visszajövök.

Átkelt a vízen; hát egy éktelen, kormos lyuk tátongott feléje a túlsó parton: ott nyílt a pokol bejárata. A legény nem sokat teketóriázott, fogta magát, bement. Az ördög éppen úton járt valahol; nem volt otthon, csak az öreganyja. Ott ült a vénség egy nagy karosszékből, és csodálkozva tekintett a váratlan vendégre.

- Hát te mit keresel itt, ahol a madár se jár? - kérdezte.

- Szeretnék három arany hajszálat az ördög fejről - felelte a fiú -, különben nem tarthatom meg a feleségemet.

- Ez nagy dolog - csóválta a fejét a vénasszony -, de az sem kisebb, amit kérsz. Tudod-e, hogy ha az ördög hazajön, és itt talál, nyomban kitekeri a nyakadat?

- Tudom, tudom, de hát mit tehetek? - felelte a fiú.

Az öregasszony végigmérte, arca egyre barátságosabb lett, csak úgy táncolt rajta a rengeteg ránc.

- Tetszel nekem, nem venném a szívemre, ha baj érne itt nálunk. Lássuk, mit tehetek érted.

Azzal egyszeriben hangyává varázsolta.

- Bújj be gyorsan a szoknyám ráncába, ott biztonságban vagy!

A fiú szedte a hangyalábait, elbújt, aztán kiszólt a szoknya ráncából:

- Volna ám még három kérdésem is!

- Miféle kérdések, hadd halljam! - szólt a vénasszony.

- Az első: miért apadt el a kút, amelyikből azelőtt bor folyt, most meg még csak vizet sem ád? A második: miért száradt ki a fa, amelyik azelőtt aranyalmát termelt, most meg még csak levelet sem hajt? A harmadik miért kell a révésznek örökösén ide-oda eveznie, miért nem váltja fel soha senki?

- Nehéz kérdés mind a három - felelte a vénasszony -, de csak maradj veszteg, és jól figyelj meg, mit mond az ördög, amikor a három arany haj szálát kitépem.

Sötét este volt már, jött is haza nagy dérrel-dúrral az ördög, és már messziről azt kiabálta:

- Nem tiszta a levegő! Emberszagot érzek! Emberszagot érzek! Berontott a szobába, csak úgy a lábával rúgta be maga után az ajtót, s nyomban nekiállt a keresésnek; átkutatott minden zugot, még az ágy alá is benézett, de hiába, nem talált senkit.

Az öreganyja meg lehordta:

- Nem szégyelled magad! Most takarítottam, most raktam rendet, máris tővel-heggyel összehánysz itt mindent! Örökösen emberszagot szimatolsz! Inkább ülj le, láss neki a vacsorádnak!

Az ördög jót evett-ivott, aztán, mert fáradt volt, lehajtotta a fejét az öreganyja ölébe.

- Vakargass egy kicsit - mondta nyűgösen.

A vénasszony vakargatni kezdte az álmos pokolfűtő üstökét. Alig telt el egy kis idő, az ördögöt elnyomta a buzgóság; fújtatott, hortyogott keményen. Akkor az öregasszony megkereste az első arany hajszálat, kirántotta és maga mellé tette.

- Hujuj! - rikoltott az ördög. - Mi történt?

- Rosszat álmodtam, ijedtemben a hajadba kapaszkodtam - mondta az öreganyja.

- S ugyan mit álmodtál? - kíváncsiskodott az ördög.

- Egy kutat; azelőtt bor folyt belőle, most meg még csak vizet sem ad. Ugyan miért?

Az ördög jót nevetett, még a hasa is rázkódott tőle.

- Haj, ha azok az ostoba emberek tudnák! Egy varangy ül a kútban egy kő alatt; ha azt megölnék, a kútból újra bor folynék. No de aludjunk tovább.

A vénasszony megint vakargatni kezdte a sátán üstökét, míg újra el nem szenderült, s horkolni nem kezdett, hogy csak úgy rezegtek az ablakok. Akkor kirántotta a második arany hajszálat.

- Hujuj! Mit csinálsz?! - ordította dühösen az ördög.

- Ne vedd zokon - felelte az öregasszony -, álmomban kapaszkodtam beléd.

- Mit álmodtál már megint?

- Azt, hogy egy országban áll egy almafa, régen aranyalma termett rajta, most meg még csak levelet se hajt. Ugyan miért?

- Haj, ha tudnák! - felelte az ördög. - A fa gyökerét egy egér rágja; ha azt megölik, megint aranyalmát terem, de ha az egér tovább rágja, elszárad végképpen. Hanem most az tán már hagyj békén az álmaiddal, mert ha még egyszer fölzavarsz, kapsz egy pofont!

Az öregasszony váltig ígérte, hogy a viláért sem háborgatja többet; azzal megint nekilátott a vakargatásnak, míg az ördög újból el nem aludt, s hortyogni kezdett. Akkor megkereste a

harmadik arany hajszálat, s azt is kitepte. Nosza, fölugrott a sátán üvöltött, s el akarta rántani az

öreganyja nótáját; hanem az megint csak lecsendesítette:

- Ki tehet a rosszról, amit álmában vét?

Az ördögöt újból elfogta a kíváncsiság:

- Nocsak, mit álmodtál?

- Egy révészt; mind csak azon panaszkodik, hogy örökké ide-oda kell eveznie, nem váltja fel soha senki. Ugyan miért?

- Hohó, a tökfilkó! - nevetett az ördög. - Ha jön valaki, és át akar kelni, nyomja a kezébe a lapátot, és mondja neki: "Húzd magad, ha akarod" - s ezzel aztán le is tette örökre az evezés

gondját.

Most már, hogy megvolt a három arany hajszál is meg a három felelet is, az öreganyja békén hagyta a vén sátánt, hadd aludjék.

Aludt is hajnalhasadtáig.

Mikor aztán reggel megint elhordta magát, a vénasszony előszedte a hangyát a szoknyája ráncából, s visszavarázsolta annak, ami volt: szerencsegyerekeknek.

- Itt a három arany hajszál - mondta. - Hallottad, mit felelt az ördög a három kérdésre?

- Igen, hallottam, jól meg is jegyeztem.

- Akkor hát segítettünk a bajodon, mehetsz utadra.

A fiú szépen megköszönte az öregasszonynak, hogy ilyen jó volt hozzá a bajában; hátat fordított a pokolnak, és igen örült neki, hogy ilyen jól sikerült neki minden. Csakhamar odaért a folyóhoz. A révész, mihelyt meglátta, kérte tőle a megígért választ.

- Előbb vigyél át, aztán megmondom, hogyan szabadulhatsz.

És amint kiugrott a partra, elő is adta nyomban az ördög tanácsát:

- Ha jön valaki, és át akar kelni, nyomd a kezébe a lapátot, húzza maga, ha akarja!

Ment tovább, odaért a terméketlen almafa városához. Az őr itt is kérte a választ. Ő meg, ahogyan az ördögtől hallotta:

- Öljétek meg az egeret - mondta -, amelyik a tövét rágja, akkor majd megint aranyalmát terem a fátok!

Az őr megköszönte a szívességét, és hálából két, arannyal megrakott szamarat adott neki. Végül odaért a kiapadt kút városához. Ott is tudtára adta az őrnek, amit az ördögtől hallott:

- Egy varangy ül a kút fenekén, keressétek meg, és öljétek meg, akkor majd újra bort ad a kutatok.

Ez az őr is köszönetet mondott neki, és hálából ez is két, arannyal megrakott szamárral ajándékozta meg.

A szerencsegyerek aztán nemsokára hazaért a feleségéhez. Az asszony tiszta szívből örült a viszontlátásnak, és töviről hegyire elmondatta az urával, hol, merre járt s milyen szerencsével. A fiú meg odaadta a királynak, amit kívánt: az ördög három arany hajszálat.

A király, mikor meglátta a négy szamarat a tenger sok arannyal, egyszeriben jókedvre derült, egyszeriben csupa szíves nyájasság lett.

- Minden feltételt teljesítettél - mondta -, megtarthatod a lányomat. De mondd csak, kedves vőm, hol szerezted ezt a rengeteg aranyat? Nagy kincs ez!

- Egy folyón túlról hoztam; átkeltem a vízen, annak a túlsó partja homok helyett arannyal van terítve.

- Én is hozhatnék belőle? - tudakolta sóváran a király.

- Amennyit csak akarsz! - felelte a fiú. - Van ott egy révész, vitesd át vele magad, odaát megtömheted a zsákokodat.

A kapzsi király tüstént útra kelt; odaért a folyóhoz, és intett a révésznek, vigye át. Az előcammogott, föltessékelte a királyt a kompra, és mikor átértek a túlsó partra, kezébe nyomta az evezőt, kiugrott és elszaladt. Attól fogva a királynak kellett ide-oda eveznie a két part közt; ez volt a büntetés gonoszságáért.

Most is ott révészkedik még, mert csak nem bolond valaki kivenni az evezőt a kezéből!

TERÜLJ, TERÜLJ, ASZTALKÁM, ADJ ARANYAT, CSACSIKÁM,
KI A ZSÁKBÓL, BOTOCSKÁM!

Volt egyszer egy szabó, annak három fia, de csak egyetlenegy kecskéje. Ennek az egy kecskének a tején éltek mindannyian. Nagy becsben is tartották, abrakját jól megadták, mindennap a zöld mezőre kihajtották. Egyik nap az egyik fiú, másik nap a másik, sorjában. A legidősebbik egy napon a temetőbe terelte, mert ott nőtt a legkövérebb fű. Szabadjára hagyta, hadd ugráljon, hadd zabáljon. Este, mikor már ideje volt hazatérni, megkérdezte tőle:

- No kecske, jóllaktál?

A kecske meg így felelt:

Jaj, a bendő m úgy tele,

Nem is férne több bele!

Mek-mek-mek!

- Akkor gyerünk haza - mondta a fiú, fogta a kötelet, hazavezette a kecskét, és bekötötte az istállóba.

- Eleget evett a kecske? - kérdezte az öreg szabó.

- Hajaj - felelte a fiú -, a bendője úgy tele, nem is férne több bele! De az öreg utána akart járni a dolognak, kiment az istállóba, megsimogatta a kecskét, és megkérdezte:

- Jóllaktál, kedves kecském?

Mire a kecske:

Dehogy laktam, dehogy laktam!

Csak sírok közt ugrálhattam,

Egy falatra sem akadtam!

Mek-mek-mek!

- Mit hallok?! - hördült fel a szabó.

Szaladt egyenest a házba, elővette a fiát:

- Nem azt hazudtad nekem, hogy a kecske jóllakott, pedig egész nap az éhkoppot nyeletted vele? Azzal lekapta a fogasról a rőföt, s világgá kergette a fiát.

Másnap a középső testvéren volt a sor. Az talált egy helyet a kert alatt a sövény mellett, ahol ritka jó fű nőtt; oda hajtotta a kényes jószágot, egész nap legeltette, s este aztán ő is megkérdezte tőle:

- No, kecske, jóllaktál?

Az neki is csak úgy felett, mint előző nap a bátyjának:

Jaj, a bendő m úgy tele,

Nem is férne több bele!

Mek-mek-mek!

- Akkor gyerünk haza - mondta a fiú, fogta a kötelet, hazavezette a jóllakott állatot, és bekötötte az istállóba.

- Eleget evett a kecske? - kérdezte az öreg szabó.

- Hajaj - felelte a fiú -, a bendője úgy tele, nem is férne több bele!

De az öreg megint utána akart járni az igazságnak, kiment az istállóba, megkérdezte:

- Jóllaktál, kedves kecském?

Az meg:

Dehogy laktam, dehogy laktam!

Árokiparton ugrálhattam,

Egy falatra sem akadtam!

Mek-mek-mek!

- Ó, az elvetemült gazfickó, nem egész nap éhezettette ezt a szegény jószágot! - kiáltotta a szabó, kapta a rőföt, a második fiát is kiverte a házból.

Harmadnap a legkisebbik fiú következett soron. Mindenáron jól akarta végezni a dolgát, addig járt-kelt, míg egy takaros kis ligetre nem bukkant. Ott aztán megállt a kecskével: hadd falja a zsenge lombot. Este aztán megkérdezte "

- No kecske, jóllaktál?

Az pedig:

Jaj, a bendő m úgy tele,

Nem is férne több bele!

Mek-mek-mek!

- Akkor gyerünk haza - mondta a fiú, fogta a kötelet, hazavezette a kecskét, és bekötötte az istállóba.

- Eleget evett a derék jószág? - kérdezte az öreg szabó.

- Hajaj - felelte a fiú -, a bendője úgy tele, nem is férne több bele!

Az édesapja azonban nem bízott benne, kiment az istállóba, megkérdezte:

- Jóllaktál, kedves kecském?

A komisz kecske meg rávágta:

Dehogy laktam, dehogy laktam!

Árokparton ugrálhattam,

Egy falatra sem akadtam!

Mek-mek-mek!

- Ó, a csalafinta! - mérgelődött a szabó. - Haszontalan, gondatlan kölykök, egyik tizenkilenc, másik egy híján húsz! De engem ugyan nem tartotok többet bolonddád!

Majd szétvetette a méreg, beszaladt a szobába, kapta a rőföt, s olyan istenesen náspángolni kezdte vele a fiút, hogy az se látott, se hallott, csak nekifutott a világnak.

Most aztán az öreg szabó maga maradt a kecskével. Másnap reggel első útja az istállóba vezetett, megcirógatta a kedves állatját, és azt mondta:

- Gyere, kincsem, hadd vigyelek ki a legelőre!

Fogta a kötelét, s egy bozótba vezette, ahol bőven nőtt a lapu és mindenféle más finom kecskeeledel.

- Most aztán kedvedre telefalhatod magad - mondta neki, és hagyta, hadd legeljen kedvére naplementéig. Akkor megkérdezte tőle:

- No, jóllaktál?

Az rábólintott:

Jaj, a bendő m úgy tele,

Nem is férne több bele!

Mek-mek-mek!

- Akkor gyerünk haza - szólt a szabó, és otthon bekötötte az istállóba. De mielőtt fölment a szobájába, a küszöbről még egyszer visszafordult hozzá.

Most az egyszer igazán jóllaktál, mi?

De a kecske neki sem válaszolt különben:

Dehogy laktam, dehogy laktam!

Árokparton ugrálhattam,

Egy falatra sem akadtam!

Mek-mek-mek!

Meghökken a szabó, ahogy ezt meghallotta; most már látta, hogy ok nélkül zavarta el a fiait a háztól.

- Megállj, hűtlen jószág! - kiáltotta - nem elég hogy elkergetlek, hanem még csúffá is teszek, hogy többé sose mutakozhass tisztességes szabóemberek közt!

Azzal ugrott a borotvájáért, beszappanozta a kecske fejét, és olyan simára borotválta, mint a csupasz tenyere. És mert túlságos megtiszteltetés lett volna, ha a rőffel látja el a baját, kapta az ostort, s azzal úgy megkente, hogy a kecske éktelen ugrándozással kerekét oldott.

Egyedül maradt hát az öreg szabó a házban. Nagyon elbúsult, szívesen visszahívta volna már a fiait, de senki sem tudta, hova lettek, mi lett belőlük.

Pedig mindegyikből lett valami. A legidősebb beállt asztaloslegénynek, és szorgalmasan kitanulta a mesterséget. Mikor letelt az ideje, és vándorútra akart kelni, mestere egy asztalkát adott neki ajándékba. Semmit érő kis asztalkának látszott, közönséges fából készült, de volt neki

egy jó tulajdonsága: ha leállították, és rászóltak, hogy: "Terülj, terülj, asztalkám!" abban a minutában tiszta abrosz, tiszta tányér, kés-villa termett rajta, közepén meg jóféle tálak illatoztak sülttel, pecsenyével, köztük még egy flaska vörös bor is csillogott, hogy csak úgy ficánkolt az ember szíve az örömtől. "Ezzel aztán beérheted életed fogytáig" - gondolta a legény, és nekivágott a világnak. Bánta is ő, jó-e, rossz-e a csárda, ahová betévedt, van-e benne, nincs-e benne mit enni. Sőt, ha nem volt kedve hozzá, be se tért, erdőn-mezőn, úton-útfélen ahol éppen meglepte az éhség, lekapta hátáról az asztalkát, maga elé állította, és rászólt, hogy "Terülj, terülj, asztalkám!" - s amit csak a szíve kívánt, mind ott termett előtte.

Végre aztán eszébe jutott, jó volna hazamenni az apjához, azóta bizonyosan elpárolgott már az öreg haragja, s ezzel a "Terülj, terülj, asztalkával" alighanem szívesen visszafogadja. Elindult hát és késő este betért egy fogadóba. Csak úgy hemzsegett ott a sok vendég. Jó szívvel köszöntötték; és hívták, üljön közéjük, egyék velük, különben aligha kap már valamit.

- Köszönöm - mondta az asztalos -, de nem akarom elenni előletek azt a pár falatot. Hanem tudjátok, mit? Inkább ti legyetek az én vendégeim.

Azok kinevették, azt hitték, tréfát űz velük. Ő azonban letette a kis asztalt a szoba közepére, és azt mondta:

- Terülj, terülj, asztalkám!

Az asztalka abban a pillanatban megtelt étellel, de olyan bőségesen, hogy a kocsmáros a felét se tudta volna előteremteni. A sok finom illat csak úgy csiklandozta a vendégek orrát.

- Lássatok hozzá, barátaim! - szólt az asztalos.

A többiek nem is vették tréfára a dolgot; nem sokat kérték magukat, nekiültek, elővették a bicskájukat, és derekasan falatozni kezdtek. A legcsodálatosabb pedig az volt, hogy ha egy tál kiürült, azon nyomban újra megtelt magától. A kocsmáros az egyik sarokból bámulta a dolgot, még a szava is elakadt a meglepetéstől, s azt gondolta magában: "Nálam is elkelne egy ilyen szakács a háznál!"

A társaság késő éjszakáig mulatozott, aztán aludni mentek; lefeküdt a legény is, a terülj-asztalkámat meg odaállította a fal mellé. A kocsmárosnak azonban sehogy sem jött álom a szemére, váltig töprengett, és addig emésztődött, míg eszébe nem jutott, hogy van a lomtárban egy ócska asztalka, az éppen olyan, mint az asztalosé; szép csendesesen előhozta, és kicserélte a terülj-asztalkámmal.

Másnap reggel a legény kifizette a szállást, hátára vette az asztalkát, arra még csak nem is gondolt, hogy talán nem az igazi, s útnak eredt. Délre megérkezett az apja házához. Az öreg nagy örömmel fogadta.

- No, édes fiam, hát aztán tanultál-e valamit? - kérdezte.

- Asztalosságot, édesapám.

- Derék mesterség - bólintott a szabó -, hanem lássuk, hoztál-e valamit a vándorutadról.

- Ezt a kis asztalt itt!

A szabó körüljárta, jobbról-balról megszemlélte, azt mondta:

- Ez bizony nem mestermunka, csak egy hitvány, ócska asztalka.

- Igen ám, de terülj-asztalka! - felelte a fiú. - Ha az ember leteszi, és azt mondja neki, hogy "Terülj, terülj, asztalkám!" - tüstént mindenféle válogatott fogás terem rajta, még bor is kerül hozzá, csak úgy repes az örömtől a szíve annak, aki látja. Nosza, hívd meg a rokonságot meg a barátaidat, egyenek-igyanak istenigazában legalább egyszer életükben; az asztalka úgy jóllakatja őket, hogy mozdulni sem tudnak utána!

Mikor a vendégek mind együtt voltak, letette az asztalkát a szoba közepére, s azt mondta:

- Terülj, terülj, asztalkám!

Hanem az asztalka meg se moccan, s olyan üres maradt, mint akármelyik másik asztal, amelyik kukkot sem ért az emberi szóból. Szegény fiú nyomban látta, hogy elcserélték az asztalkáját; váltig szégyenkezett, hogy hát most hazugságban maradt. A rokonság kinevette, és étlen-szomjan vonult haza. Az öreg szabó tovább foldozta az ócska ruhákat, a legény meg beállt segédnek egy asztalosmesterhez.

A második fiú egy molnárhoz szegődött be inasnak. Mikor letelt az ideje, így szólt a gazdája:

- Mert soha semmi panasz nem volt rád, jutalmul egy olyan különleges szamarat adok neked, amelyik se kordét nem húz, se zsákot nem hord.

- Hát akkor mire megyek vele? - kérdezte a legény.

- Arra, fiam, hogy ez a szamár aranyszórá szamár. Ha egy kendőt terítesz alá, és azt mondd neki, hogy "Adj aranyat, csacsikám!" - a derék jószág teleszórja neked arannyal.

- Ez már teszi! - szolt a legény, megköszönte a mesternek az ajándékát, és nekivágott a kerek világnak. Ha pénzre volt szüksége, rászolt a szamárra, hogy "adj aranyat csacsikám!" - és csak

úgy záporozott a csengő aranypénz; neki egyéb fáradsága se volt vele, mint hogy fölszedje a földről. Akármerre járt-kelt, mindenütt jól élt, jobban már nem is lehetett volna. Bánta is ő, mi mibe kerül, mindig tele volt az erszénye. Mikor aztán már alaposan körülnézett a világban, eszébe jutott az apja. "Gyerünk haza hozzá; biztosan elfelejti a haragját, és visszafogad, ha beállítok a házába az aranyszórá szamarammal" - gondolta magában. Útra is kelt nyomban. Ahogy ment, mendegélt, hát nem éppen abba a kocsmába téved be, ahol a bátyjának az asztalkáját elcserélték! Kötőféken vezette a szamarát, a kocsmáros meg ott tüsténkedett körülötte, hogy majd ő beköti az istállóba; de a legény leintette:

- Sose fáradozzék, a szürkémet majd csak én magam kötöm be; tudni akarom, hol áll.

A kocsmáros furcsállotta a dolgot; nem sokat nézett ki az olyan vendégből, aki maga viseli gondját a szamarának; de mikor az idegen a zsebébe nyúlt, és két fényes aranyat pendített elébe, hogy azért valami jó falatot kívánna: elnyílt a szeme, és szaladt, hogy elébe rakja, ami jóféle csak akadt a házban. Vacsora végeztével megkérdezte a vendég, mi a fizetség; a kocsmáros meg jól megnyomta a krétát, s mondta, hogy még két arany.

A fiúnak éppen kifogyott a pénze.

- Várjon csak egy pillanatig gazduram, kiszaladok egy kis pénzért - mondta, s vitte magával az asztalkendőt is.

A kocsmáros nem tudta, mit jelentsen a dolog; kíváncsi is volt, hát utána osont, s mikor a vendég bereteszte az orra előtt az istállókaput, belesett egy résen. Látja hogy az idegen leteríti a szamár alá az asztalkendő, hallja, hogy rákiált: "Adj aranyat csacsikám!" - a csacsi meg szórni kezdi elől hátul az aranypénzt, hogy csak úgy záporozik.

- Ez már igen! - mormolta a kocsmáros. - Itt könnyen verik a tallért! Nem is rossz egy ilyen pénzeszsák!

A vendég kifizette a tartozását, s lefeküdt aludni. A kocsmáros pedig leosont az istállóba, elkötötte az aranyszórá, s egy közönséges szürke fülest állított a helyébe.

Másnap reggel útnak indult a legény a szamárral, eszébe se jutott, hogy talán nem is az ő igazi aranyszamarát vezeti. Délben megérkezett az apjához; az nagyon örült neki, és visszafogadta. Hát belőled mi lett, édes fiam? - kérdezte.

- Molnár, édesapám.

- Aztán lássuk, mit hoztál a vándorutadból?

- Semmi egyebet, csak egy szamarat.

- Szamár van itt is elég - mondta az öreg -, egy jófajta kecskének jobban örültem volna.

- Igen ám, csak hogy ez nem közönséges jószág, hanem aranyszórá számar! Ha rászól az ember, hogy: "Adj aranyat, csacsikám!" - egy egész kendőt teleszórá arannyal. Hívd csak össze a rokonokat, mindegyikből gazdag embert csinállok!

- Ez már derék dolog - mondta az öreg -, legalább nem kell tovább kínlódnom a túvel-cérnával! - és maga szaladt el, hogy elhívja a rokonokat. Ahogy együtt voltak, a molnár egy kis helyet kért, leterítette a kendőjét, és bevezette a szobába a számarát.

- Ide süssetek! - mondta, és rákiáltott a számarra: - Adj aranyat, csacsikám!

De bizony a számarból nem arany potyogott, s látszott, nem is konyít a mesterséghez, mert hát nem is minden füles viszi ám annyira! A szegény molnárnak megnyúlt a képe; látta, hogy rászédtek, és bocsánatot kért a rokonoktól, azok meg éppolyan szegényen tértek haza, mint ahogy odamentek. Nem maradt más hátra, az öregnek megint csak be kellett fűznie a túbe a cérnát, a fiú meg beszegődött egy molnárhoz.

A harmadik fiú esztergályosinasnak állt. Sok csínja-bínja van ennek a mesterségnek, hát sokáig is kellett tanulnia. Testvérei megírták neki, milyen keservesen pórul jártak, mikor már ott álltak a jó sor küszöbén, nem ellopkodta tőlük a kocsmáros a kincseiket!

Kitanult aztán ez a legkisebb fiú is, s mikor fölszabadult, és vándorútra készült, gazdája egy tarisznyát adott neki ajándékba.

- Egy fütykös van benne - mondta.

- A tarisznya jó szolgálatot fog tenni, a nyakamba akasztom, de mit csináljak a fütykössel? Csak a zsákot nehezíti!

- Nem éppen - mondta a mester -, mert ha valakivel meggyűlik a bajod, csak annyit kell mondanod, hogy "Ki a zsákból, botocskám!" - nosza kiugrik a fütykös, és elhegedüli a hátán a nótáját, hogy egy álló hétig moccanni se tud, s addig abba se hagyja, míg rá nem szólsz, hogy "Be a zsákba, botocskám!"

A legény megköszönte az ajándékot, a nyakába vetette a tarisznyát, s ha valaki tengelyt akasztott vele, csak annyit mondott, hogy "Ki a zsákból botocskám!" - már ugrott is a fütykös, már porolta is szaporán a kötekedők hátán a kabátot, de még a mellényt is, s olyan sebesen járt, hogy aki látta, észbe se kaphatott, máris rá került a sor a püfölésben.

Az esztergályoslegény estefelé érkezett a kocsmába, ahol a két bátyját rászédtek. Letette maga elé az asztalra a batyuját, s elkezdte mesélni, mi mindent látott a nagyvilágban.

- Akad ott terülj-asztalka, akad aranyszórá számar, mind derék dolog, nem mondom, de semmi ahhoz a kincshez képest, amit én szereztem, és őrzök itt a tarisznyámban!

A kocsmáros a fülét hegyezte.

"Hát ez meg mi a csoda lehet?" - tűnődött. - Nyilván tele van drágakővel az az iszák; de fogadom, olcsón megkerítem, mert hiszen három az igazság!

Ahogy eljött az alvás ideje, a vendég végighevert a padon, a tarisznyát meg a feje alá tette vánkosnak. Mikor a kocsmáros azt hitte, az esztergályost elnyomta a buzgóság, odaosont hozzá, s elkezdte szép csendesen, óvatosan ráncigálni a feje alatt a zsákot, hogy hátha ki tudja húzni alóla, s hátha egy másikat tud odadugni a helyébe. De az esztergályos már régóta csak erre várt! A kocsmáros éppen nekirugaszkodott, hogy egy isteneset rántsón a zsákon, a fiú meg kiáltott egyet:

- Ki a zsákból, botocskám!

Nosza, kiugrott a fütykös, rá a tolvajra, s úgy elkezdett hegedülni a hátán, hogy öröm volt nézni. A kocsmáros rimánkodásra fogta a dolgot de minél jobban jajgatott, annál szaporábban verte hozzá a taktust a fütykös a hátán. Nem bírta tovább, lebukott a földre. Akkor azt mondta a legény:

- Ha nem adod elő tüstént a terület-asztalkát meg az aranyszóró szamarat, kezdődik előlről a tánc!
- Jaj, csak azt ne - nyöszörögte a kocsmáros. - Mindent odaadok, csak ezt az ördögfajzatot parancsold vissza a tarisznyádba!
- Jól van, most megkegyelmezek - mondta a fiú -, de jaj neked, ha még egyszer valami gonoszságot művelsz!
Azzal rákiáltott a fütykösre:
- Be a zsákba, botocskám!
És nem bántotta tovább a kocsmárost.

Másnap reggel aztán útra kelt a terület-asztalkámmal meg az aranyszóró szamárral, haza az apjához. Az öreg szabó megörült neki; kérdezte, mi tanult kint a nagyvilágban.

- Esztergályosságot, édesapám.
- Szép mesterség - felelte az apja -, lássuk, mit hoztál a vándorutadból.
- Drága dolgot, édesapám: botot a zsákban!
- Mit? Botot? - dohogta az öreg. - Ez aztán megérte a fáradságot Hiszen azt akármelyik fáról metszhettél volna!
- Igen ám, csak hogy nem ilyet! Mert ha ennek azt mondom, hogy: "Ki a zsákból, botocskám!" - tüstént kiugrik, s akinek valami baja van velem azt úgy megtáncoltatja, hogy megemlegeti holta napjáig; abba se hagyja, míg a gonosz térden csúszva kegyelmet nem kér. Nézd csak, ezzel a fütykössel visszaszereztem a terület-asztalkámat meg az aranyszóró szamarat, amit a tolvaj kocsmáros ellopott a testvéreimtől. Szólítsd is be, édesapám, mind a kettőt, s hívd egybe a rokonságot, hadd legyen nagy eszem-iszom, jóllakatom őket, s megtöltöm a zsebüket jóféle arannyal.

Nemigen hitt az öreg a fiú szavának, de azért összehívta a rokonokat.

Az esztergályos kendőt terített a földre, bevezette a szobába az aranyszóró szamarat, s azt mondta a bátyjának:

Érts szót vele, testvér!

- "Adj aranyat, csacsikám!" - mondta a molnár, s abban a szempillantásban potyogni kezdett az arany, sűrűn, mint a záporosó. A szamár addig abba sem hagyta, míg a vendégek úgy meg nem tömték a zsebüket, hogy egy árva tallér sem fért bele több.

Akkor előhozta az esztergályos az asztalkát, és a másik testvéréhez fordult:

- Szólj csak neki, bátyám!

Alig mondta ki az asztalos, hogy: "Terülj, terülj asztalkám!" - az asztalka máris ott állt előttük megterítve, rogyásig rakva a legfinomabb ételekkel. Olyan lakomát csaptak amelyet az öreg szabó még életében sosem látott. Késő éjjelig együtt maradt a rokonság, ettek-ittak boldogan; vidáman.

S ugyan mi lett a kecskével, aki miatt a szabó a három fiát világgá zavarta? Röstellette kegyetlenül, hogy úgy lekopasztották a képét. Szégyenletében bebújt egy rókalyukba. Jön haza a róka, látja, két nagy szem parázslík feléje a sötétségben. Megijed tőle, hanyatt-homlok elszalad. Futtában találkozik a medvével.

- Mi baj róka koma - kérdi tőle -, hová iszkolsz, mért vágsz ilyen rémült képet?

- Jaj - mondja a róka -, valami dühös fenevad ül a barlangomban, valósággal elnyelt a tüzes szemével!

- No, majd kiugrasztjuk onnét - szól a medve.

Odaballag a lyukhoz, és belenéz, meglátja a világító szempárt, inába szál tőle a bátorsága, semmi kedve belekötni a dühös fenevadba. Sarkon fordul, és elhordja magát.

Szedi fűrgén a lábát, találkozik a méhecskével. A méhecske nyomban látja hogy a medve nem valami jól érzi magát a bőrében. Megkérdi:

- Hova lett a jókedved, medve pajtás? Miért vágsz olyan keserves képet?

- Hajaj! - mondja a medve. - Egy dühös fenevad ül a róka koma barlangjában, tüzet köp a szeme, sehogy se tudjuk kizavarni.

Mire a méhecske:

- Én csak egy gyámoltalan szegény kis rovar vagyok, rám se nézel, ha az utadba kerülök, de azért azt hiszem, segíthetek rajtad.

Azzal berepül a rókalyukba, rá a kecske kopasz fejére, s alaposan bele dőfi a fullánkját.

- Mek-mek-mek! - kiáltja rémulten a kecske; fölugrik, és ijedtében világgá fut.

Most is szalad még, mint aki megkergült, hacsak meg nem állt azóta.

HÜVELYK MATYI

Egyszer egy téli estén egy szegény parasztember a tűzhelye mellett ült, szította a lángot, a felesége meg ott fonogatott a közelében. Az ember egyszer csak fölnezzett.

- De szomorú dolog, hogy nincs gyerekünk! - mondta. - Más házát fölveri a vidám lárma, nálunk meg olyan csönd van, akár a temetőben.

- Bizony - sóhajtott az asszony -, nagyon szomorú. Ilyenkor esténként azt szoktam gondolni: minek is rakunk mi tüzet? Hogy magunk melegedjünk mellette? Bezzeg ha fiúnk volna! Nem bánám, ha csak akkorka is, mint a hüvelykujjam! Úgy szeretném, mint a szemem világát.

Hét hónappal ezután kisfia született az asszonynak, tetőtől talpig egészséges, épkezláb csecsemő, de az egész gyerek nem volt nagyobb egy hüvelykujjnál.

- Így kívántuk, így is lett - mondta az asszony. - Akármilyen apró, mégiscsak a mi kedves magzatunk.

Amiért ilyen pirinyó volt, elnevezték Hüvelyk Matyinak. Megadtak neki minden jót, mégse nőtt egy szemernyit sem; maradt akkorának, amekkorának született. Hanem értelem, az aztán volt benne! Csak úgy csillogott az okos szemecskéje; eszes, fűrge kis portéka volt, s amihez hozzáfogott, mind sikerült neki.

Egyszer az ember az erdőbe készült fát vágni.

- De jó volna, ha valaki utánam jönne a kocsival - dűnnyögte, ahogy a kabátját húzta magára.

- Majd én kimegyek, édesapám! - rikkantotta Hüvelyk Matyi. - Meglásd, idejében ott leszek az erdőn.

Édesapja jót nevetett rajta.

- Ugyan már hogy jöhetnél? Kicsi vagy te ahhoz, hogy a gyeplőt tartsd!

- Annyi baj legyen! Édesanyám majd befog, és betesz a ló fülébe, én meg mondom neki, merre menjen.

- Nem bánom, megpróbálhatjuk - állt rá végre az ember a dologra.

Déltájban az asszony befogott, beültette Hüvelyk Matyit a ló fülébe, föltette a kocsiderékba az ebédet, azt mondta:

- No, ha tudtok, mehettek!

Hogyne tudtak volna! A szekér vígan kocogott az úton. Matyi ki-kitekingetett a ló füléből, és néha nagyot kiáltott:

- Hóha, te! Hőhehő!

Az egyik fordulóban két idegen jött szembe. Majd a földbe gyökereztek a csodálkozástól.

- Hát ez mi? - ámuldoztak. - Megy a kocsi, a kocsis vígan biztatja a lovát, mégsem látni belőle semmit! Itt valami boszorkányság lesz! Gyerünk utána, lássuk, hová áll be a kocsi!

Matyi hajtott egyenest az erdőbe, ott is éppen oda, ahol a kidöntött fák heverték. Mikor megérkeztek, lekiáltott a ló füléből:

- No lám, édesapám, itt vagyok kocsistul; most aztán vegyél le!

A favágó a bal kezével megfogta a kantárszárat, a jobbal meg kiemelte a ló füléből a fiacskáját, és letette a földre. A kis pöttöm nyújtózkodott egyet, aztán vígan letelepedett egy szalmaszálra. Akkorra odaért a két idegen is. Hüledeztek azt sem tudták, hová legyenek. Félrehúzódtak pár lépésnyit, és tanakodni kezdtek.

- Hallod-e - mondta az egyik -, nagy szerencsét csinálhatnánk ezzel a fickóval. Képzeld el, ha pénzért mutogatnánk a városokban!

- Az igaz - bólintott rá a másik. - Tudod, mit? Vegyük meg!

Odamentek a paraszthoz:

- Add el nekünk ezt az emberkét, jó sora lesz nálunk!

- Dehogyan adom, hogyan is adnám! Hiszen ő az én szemem fénye!

Hüvelyk Matyi azonban meghallotta az alkudozást. Fölmászott az apja kabátjának a ráncain, fölült a vállára, és a fülébe súgta:

- Csak adj el, édesapám, úgymint visszajövök!

Erre az apja jó sok pénzért eladta a két idegennek. Azok tüstént indulni is akartak, hogy még idejében beérjenek a városba.

- Hová akarsz ülni? - kérdezték Matyitól.

- Tégy föl a kalapod karimájára - felelte -, ott kedvemre sétálhatok, nézelődhetek jobbra-balra, mégsem potyogok le.

Úgy lett, amint kívánta. Búcsút mondott az édesapjának, és már mentek is.

Mikor alkonyodni kezdett, Matyi egyszer csak megszólalt odafent a kalapon.

- Vegyetek le gyorsan, dolgom van! - kiabálta.

- Maradj csak a helyeden - felelte az, akinek a fején ült -, annyi baj legyen, a madarak is letisztelnék egyszer-másszor.

- Nem úgy van ám az! - tiltakozott Matyi. - Tudom én, mi az illendőség. Vegyetek le gyorsan! Addig kiabált, míg az ember levette a kalapját, és letette Matyit az út mentén a szántás szélére. Hüvelyk Matyi pedig, amint szilárd földet érzett a talpa alatt, egyet szökkent, kettőt ugrott a barázdák közt, és zsupsz! - belebújt egy egérlyukba, onnét kiabálta ki csúfondárosan:

- Jó éjszakát, uraim! Menjete csak tovább szépszerével, de most már nélkülem!

Azok odaszaladtak, döfködtek botjukkal az egérlyukat, de hiába: Hüvelyk Matyi mind beljebb és beljebb húzódtott. Közben be is sötétedett, az orrukig sem láttak. Mit volt mit tenniük: üres zsebbel, nagy bosszúsan hazamentek.

Mikor már a léptük dobbanása sem hallatszott, Hüvelyk Matyi óvatosan előmerészkedett föld alatti rejtekéből, és körülkémlt.

"Vigyázni kell itt a szántáson a sötétben - mondta magában -, könnyen kezét-lábát törí az ember a rögök közt."

Szerencsére lelt egy üres csigaházat, belebújt, és kényelmesen elhelyezkedett benne. De alig hajtotta le a fejét, hogy aludjék egyet, lépéseket hallott, aztán szóbeszédet a közelben. Kinézett: két nagy fekete foltot látott maga előtt az éjszakában; két ember üldögélt a szántás szélén az árokparton. Tanakodtak valamin.

Egyszer csak az egyik nagyot sóhaj, megvakarja a fejét, azt mondja:

- A gazdag plébános aranyával-ezüstjével mindjárt kint volnánk a bajból. Csak azt tudnám, hogyan kaparinthatnánk meg!

- Majd én megmondom! - kiáltotta Hüvelyk Matyi.

A két rabló riadtan ugrott föl.

- Hallod? - kapta meg az egyik a másiktól a karját. - Valaki szólt!

- Szólt bizony - mondta Matyi. - Azt mondtam: vigyetek magatokkal, majd én segítek rajtatok.

- De hát hol vagy?

- Lent a földön keressetek, amerre a hangomat halljátok!

Így aztán rá is akadtak. Fölemelték, forgatták, nézegették, még gyufát is lobbantottak, hogy jobban szemügyre vehessék a kis csodabogarat.

Mikor kicsodálkozták magukat, azt mondja az egyik rabló:

- Te akarsz nekünk segíteni, te pocok?

- Én bizony - felelte Matyi. - Bemászom a rácson át a kamrába, és kirámolom, amit csak akartok.

A rablóknak tetszett az ajánlat.

- Jól van, majd meglátjuk, mit tudsz! - mondták, és magukkal vitték. Csakhamar odaértek a plébániához. Hüvelyk Matyi fűgén bemászott a kamrába.

"No, csakhogy megszabadultam tőletek!" - gondolta magában, mert hát esze ágában sem volt neki aranyat-ezüstöt rabolni; éppen csak a hosszú gyalogutat akarta megtakarítani. Elkezdett torkaszakadtából kiabálni:

- Mind kiadjam, amit látok?

A rablók elszörnyedtek a lármától az ablak alatt.

- Halkabban - suttogták -, még fölvered a házat!

Matyi, mintha nem értette volna, mit mondanak, megint rákezdte:

- Mit akartok? Mind kiadjam, amit látok?

A rablók megijedtek és elszaladtak. De aztán újra összeszedték a bátorságukat, visszalopakodtak a kamra ablaka alá, és beszéltek:

- Ne bolondozz velünk, adj már ki valamit!

- Adok, adok, csak nyújtsátok be érte a kezeteket! - kiabálta Matyi, ahogy csak a tüdejéből tellett; harsogott tőle a kamra, még az üvegek is megcsörrentek a polcon.

A szolgálólány ott aludt a kamra mellett egy kis szobában. Jó alvókája volt, de erre a zenebonára még ő is fölébredt. Kiugrott az ágyból, az ajtóhoz botorkált, és benyitott a kamrába. Hanem a rablók akkor már messze jártak. Úgy elszaladtak, mintha kergetnék őket.

A szolgáló lámpásért ment, világot gyújtott, keresni-kutatni kezdte, mi okozhatta ezt a lármát éjnek idején; Hüvelyk Matyi meg egy óvatlan pillanatban kiszökött a lába alatt. Nem messze ment, csak az udvar végén a csűrbe, ott leheveredett egy petrence szénába, gondolta, alszik egy jót, aztán virradatkor útra kel, és hazamegy a szüleihez.

Hanem hát sok mindent föltesz magában az ember, amiből a végén semmi nem lesz. Még jóformán nem is pitymallott, de a szolgáló máris talpon volt, hogy megetesse a teheneket. Ment egyenest a csűrbe, fölmarkolt egy nyaláb szénát, éppen onnét, ahol Matyi aludta az igazak álmát. Aludta pedig olyan mélyen, olyan édesen, hogy csak akkor riadt föl, mikor már a tehén szájában volt, szénástul.

- Hát én hogy kerültem ebbe a malomba?! - kiáltotta.

Eszes kis legény volt, most meg már szerzett némi tapasztalatot is a világban, hamarosan észrevette hát, hová jutott, milyen veszedelembé pottyant. Attól fogva csak arra ügyelt, nehogy a jószág fogai közé keveredjék, mert azok közt bizony irgalmatlanul szétmorzsolódott volna.

Olyan ügyesen ugrált, hogy sikerült is neki ép bőrrel megúszni a dolgot, azt azonban már nem akadályozhatta meg, hogy végül is le ne szánkázzék a tehén bendőjébe.

- No, erre a szobáckára elfelejtettek ablakot vágni - állapította meg, mikor lent volt. - Nem süt

be a nap, de még világot sem gyűjtanak benne.

Nem nagyon tetszett neki az új szállás, meg kell hagyni. Hát még amikor az ajtón újabb meg újabb halom széna zúdult be! Egyre szűkebb lett odabent a hely, Matyi mindinkább a sarokba szorult. Ijedtében elkezdett kiabálni:

- Ne adjatok több szénát! Ne adjatok több szénát!

A szolgáló éppen a tehenet fejte. Rettenetesen megrémült, amikor a kiáltást meghallotta. És ráadásul ugyanaz a hang volt, mint éjszaka a kamrában! Akkor sem talált senkit, most sem látott senkit. Visított egy nagyot, felpattant a helyéről; felborult a fejőszék, kiömlött a friss tej, de bánta is ő! Loholt a gazdájához, lélekszakadva esett be az ajtón:

- Jaj, végem van, tisztelendő úr, megszólalt a tehen!

- Bolond vagy, Julis! - mondta a pap, de azért lement az istállóba. Hát ahogy belép, hallja:

- Ne adjatok több szénát! Ne adjatok több szénát!

Erre már ő is megijedt.

- Ördög bújt a tehenbe - mondta -, hamar le kell ütni!

Szegény jószágot lebunkózták, a bendőjét meg kidobták a szemétre. Hüvelyk Matyi váltig küszködött, hogy valahogyan kikerüljön a börtönéből. Addig evickélt, míg utat nem tört magának. Végre-valahára kidugta a fejét. Hát nem arra jön egy éhes farkas, és bekapja az egész bendőt, Matyival együtt!

Csőbörből vödörbe jutott a kis legény, de nem olyan fából faragták ám, hogy egyhamar kétségbe essék! "Megpróbáljuk, hátha szót ért farkas koma" - gondolta, és elkiáltotta magát:

- Hallod-e, farkas, tudnék neked egy nagyszerű lakomát!

- Hol? - mordult vissza loholtában a farkas.

- A harmadik faluban, az alvégtől fölfelé a negyedik házban. Bemászol a csatornalyukon, és annyi szalonnát, kolbászt meg kalácsot lelsz ott, hogy csak győzzed nyelni!

Az a ház pedig az édesapja háza volt.

A farkasnak nem kellett kétszer mondani a dolgot. Alig várta, hogy leszálljon az éj. Akkor benyomakodott a csatornalyukon az éléskamrába, és jól telefalta magát. Mikor pedig jóllakott, odébb akart állni. Hanem a hasa úgy megdagadt, nem fért ki többé a lyukon!

Matyi csak ezt várta. Elkezdett lármázni a farkas hasában; úgy ordított, ahogy csak a torkán kifért.

- Nem hallgatsz! - mordult rá a farkas. - Föllármázod a házat!

- Ha te jóllaktál, én is mulatni akarok! - felelte Matyi, és még jobban rikoltozott.

A nagy hejehujára végre fölébredtek a szülei, szaladtak a kamrához, és belestek a résen. Hát látják, hogy egy farkas van odabent! Az ember gyorsan fejszét ragadott, az asszony meg a kaszát kapta, így nyomultak a kamra felé.

Az ajtó előtt azt mondja az ember:

- Te maradj egy kicsit hátrébb. Előbb majd én sújtok rá a fejszémmel. Ha nem fordul fel tőle, suhints rá a kaszával, vágd el vele a torkát.

Hüvelyk Matyi meghallotta az édesapja hangját.

- Csak óvatosan, édesapám - kiáltotta -, mert én vagyok itt a hasában!

- Hála az égnek, megjött a mi kis fiacskánk! - örvendezett az ember, s ettől az örömtől egyszerre megháromszorozódott az ereje. Intett az asszonynak, álljon félre, tegye le a kaszát, nehogy megsebezze vele az ő drága Matyijukat; ő maga meg szélesre tárta a kamra ajtaját, toppantott egyet, nagyot rugaszkodott, és akkorát sújtott a fejszével a farkas fejére, hogy az nyomban kiadta a páráját.

Gyorsan fölmetszették a hasát, és előszedték belőle a fiacskájukat.

- Hogy aggódtunk érted, édes lelkem! - mondta az apja.

- Bizony, édesapám - felelte Matyi -, sokat jártam a világban, sokat láttam, sokat tapasztaltam: örülök, hogy végre friss levegőt szívhatok.

- Hol mindenütt jártál?

- Voltam, édesapám, egérke lyukában, tehén bendőjében, farkas hasában, hogy a kalap tetejéről meg a pap kamrájáról ne is beszéljek. Hanem most már itt maradok veletek életünk fogytáig.

- Mi meg a világ semmi kincséért sem adunk el többé! - lelkesedtek a szülei, és boldogan ölelték szívükre egyetlen kis magzatukat. Jól megetették, megittatták, s új ruhát is szabattak rá, mert a régi bizony igen megkopott a nagy vándorlásban.

A SUSZTER MANÓI

Volt egyszer egy suszter, értette a mesterségét, szorgalmasan dolgozott. Hogy, hogy nem, a végén mégis úgy tönkrement hogy nem maradt egyebe, mint egyetlen pár cipőre való bőre. Abból este kiszabta a cipőt, hogy majd másnap elkészíti; tiszta volt a lelkiismerete, nem sokat emésztette magát a jövődön, gondolta, majd lesz valahogy, tisztességes ember csak nem pusztul éhen; lefeküdt, és békességgel elaludt.

Másnap jó korán fölkel, és neki akart ülni a munkájának; hát ott áll: készen az asztalán a pár cipő. A suszter ámult-bámult, nem tudta, mit szóljon a dologhoz. Kezébe vette a cipőt, alaposan végignézte, minden varrást, minden szögelést apróra megvizsgálta; nem volt azon semmi hiba, nincs a: a mestermunka, amelyik külön lehetett volna.

Hamarosan vevő is jött. Nagyon megtetszett neki a cipő. Fölpróbálta: éppen ráillett a lábára.

- Mintha csak nekem készítették volna! - mondta örvendezve, és mert úgy találta, a suszter keveset kér érte, valamivel többet adott az áránál. pontosan annyit, hogy éppen két párra való bőrtellett ki belőle. A suszter este ezeket is szépen kiszabta.

"A többi munkát majd megcsinálom holnap reggel - gondolta -, ráérek a dolgomtól."

De mire másnap fölkel, készen állt két pár cipő, neki a kisujját sem kellett megmozdítania. Vevő is akadt mind a kettőre, jól megfizettek értük, s a suszter, a pénzen most már négy párra való bőrt vásárolhatott.

Harmadnap reggel azt a négy pár cipőt is készen találta. S így ment ez tovább napról napra, hétről hétre. Amit este kiszabott, az reggelre elkészült. A cipész hamarosan tisztos jövedelemre tett szert, és megint jó módú ember lett belőle.

Karácsony táján egy este szokása szerint ismét kiszabta a másnapi cipőkhöz a bőrt, aztán, mielőtt lefeküdtek, azt mondta a feleségének:

- Hallod-e, lelkem, mi lenne ha ma éjszaka fönny maradnánk, és meglesnénk, ki az, aki ilyen szorgalmasan segít nekünk a műhelyünkben?

Az asszony ráállt a dologra, hiszen maga is sokat töprengett már rajta, csak hát nem mert előhozakodni vele az urának. Mécsesét gyújtott, és föltette a szekrény tetejére, aztán elbújtak a sarokban. Onnét figyelték, hogy lesz, mi lesz.

Mikor a toronyban éjfél ütött az óra, egyszer csak valami kaparászást, topogást, izgést-mozgást hallottak; az ajtó egyarasznyira kinyílt, és két kedves kis manó surrant a szobába. Se szó, se beszéd, odaültek a suszter asztalkájához, fogták a kiszabott bőroket, és munkához láttak. Olyan fűgén, olyan ügyesen dolgoztak, parányi kis ujjukkal olyan szaporán varrtak, tűztek, hogy a suszter azt sem tudta, hová legyen ámulatában.

A manók addig egy szempillantásra sem hagyták abba a munkát, míg a cipők el nem készültek, és fényesre pucolva ott nem sorakoztak az asztalka mellett. Akkor egyet füttyentettek, s illa

berek! - eltűntek.

Másnap reggel azt mondta a suszterné asszony:

- Meg kell hálálnunk ezeknek a manóknak, hogy jómódba juttattak minket. Pucéron szaladgálnak az istenadták, még jó, hogy meg nem fagynak! Tudod, mit? Varrok nekik ingecskét, kabátkát, mellényt, nadrágot, kötök nekik harisnyát is, te meg csinálj mindegyiknek egy pár szép kis cipőt. Egész nap ezen dolgoztak; az asszony kezében szaporán járt a kötőtű, csattogott az olló, készültek a kis ruhák, az ember meg a székén kuporgott, és kalapált, szögelt, forgatta a kaptafát, míg a kis cipőket meg nem csinálta. Este aztán a kiszabott bőr helyett az ajándékokat rakták oda az asztalra; szépen elrendezték mindent, elbújtak a sarokban, és kíváncsian lesték, mit szólnak majd a manók.

Azok szokás szerint pontban éjfélkor meg is jelentek, és tüstént dologhoz akartak látni. Hanem ahogy az asztalra esett a pillantásuk, lecsapták a szerszámaikat és azt sem tudták, mihez kapjanak, mit simogassanak, minek örvendezzenek. Egykettőre bebújtak a kis ruhákba, felhúzták a kis cipőt, füttyentgettek, rikkantgattak, egyszerre csak cincogva nótázni kezdtek.

Ugye, milyen csinos fiúk vagyunk?

Többet bizony nem is suszterkodunk!

- énekelték; körültáncolták az asztalt, szökdécseltek, ugrándoztak, végül aztán kiperdültek a szobából.

Nem is jöttek vissza soha többet.

A suszternak pedig élete végéig jól ment a sora mindig volt munkája, és minden sikerült neki, amihez csak hozzákezdett.

BABSZEM JANKÓ

Volt egyszer egy szabó és annak egy fia. Ez a gyerek olyan pöttömre sikerült, hogy amikor fölserdült, akkor sem lett nagyobb egy babszemnél. Apró volt a teste, de nagy a mersze. Egy szép napon odaállt az apja elé, kihúzta magát, és kijelentette:

- Édesapám, világot akarok látni!

- Jól van - mondta a szabó -, segítsen a jó szerencse!

Fogott egy tűt, gyertyát gyújtott, az olvadt viaszból kis gömböt gyúrt, rászúrta markolatnak a tű tetejére, és átadta a parányi fegyvert a fiának.

- Nesze, most már kardod is van az útra - mondta.

- Köszönöm, apám - felelte a fiú -, megyek is hamarosan, csak előbb hadd költsük el együtt a búcsúebédet.

Azzal kiszökdécselt a konyhába, megnézni, mit főz az édesanyja. Éppen fortyogott is valami a tűzhelyen egy jókora fazékban.

- Mit eszünk ma, édesanyám? - kotnyeleskedett Jankó.

Az öreg szabóné nem szerette, ha sütés-főzés közben zavarják.

- Nézd meg magad, ha kíváncsi vagy rá - vetette oda.

Babszem Jankó szerette a jó falatot, hogyne lett volna kíváncsi. Felugrott a tűzhelyre, félrebillentette kicsit a fedőt, és belekukkantott a fazékba. Hanem abból egyszeriben felcsapott a gőz, elkapta a kis embert, és uzsgyi! - kivitte a kéményen.

A legényke egy ideig ott lovagolt a bodor felhőcskén, aztán szerencsésen leereszkedett a földre, körülnézett, s azt mondta:

- No kint vagyok hát a nagyvilágban!

Elindult foglalkozást keresni magának. És mert otthon jól kitanulta a mesterségét, beszegődött egy szabóhoz segédnek. A mester meg volt elégedve a munkájával, Babszem Jankó is a helyével; csak egy kifogása volt: sehogyan sem találta elég jónak az ételt, amit az: asztalra adtak.

Végül is kifogyott a béketűrésből, kiment a konyhába, és azt mondta:

- Hallja-e, mesterné asszony! Ha nem főz nekünk jobbat, holnap reggel odébbállok, és kiírom krétával a kapujukra:

Krumplihoz itt hús sose jár:

Isten veled, krumplikirály!

Az asszonyt elfutotta a méreg, fölkapott egy rongyot, hozzá akarta vágni a kis emberhez, de az elbújt egy gyűszű alá, és onnét öltögette a nyelvét.

- Megállj csak, majd ellátom én a bajodat! - pörölt a mesterné, de mire a gyűszűt fölemelte, Babszem Jankó már régen a rongy ráncában lapult; mikor pedig a gazdasszonya a rongyot is kirázta, ügyes szökkenéssel beugrott egy repedésbe az asztalon.

- Itt vagyok, ragyogok! - csúfolódott hol az asztalban, hol a fiókban, hol az egyik szék támláján. A mesterné végül mégis elcsípte, és kidobta a házból.

A szabócska nagyot repült, még nagyobb huppant, aztán talpon termett. lerázta magáról a port, és megint nekivágott a világnak. Ment, mendegélt, beért egy nagy erdőbe. Erősen alkonyodott már. Babszem Jankó körülmélt, hol lelhetne jó kényelmes szállást éjszakára. Látott is valami olyasmit, mint egy kisebb faderék gondolta: ez éppen megfelelő. Nekikészült, hogy leheveredjék a tövébe de a fa megmozdult, mert hát nem fa volt, hanem egy embernek a lába. Abban a pillanatban nyakon ragadták, magasba lódították, s hiába kapálódzott kezével-lábával, jó erősen fogta valaki a nyakát. Egy pillanatra el is szédült a nagy repülésben. Mire eszméletre tért, ott találta magát egy embernek a tenyerén s egy sereg borostás arcot látott. Mind őt lesték, s úgy szuszogtak hozzá, hogy szegény kis Babszem Jankónak valóságos orkán süvöltött a füle mellett.

- Nézd már ezt a Góliátot! - harsogta az egyik ember.

- Többet ér ez minden tolvajkulcsnál! - mondta a másik. - Nincs az a szűk kulcslyuk, amelyiken be ne férne!

- Hallod-e, fickó! - szólt a harmadik. - Jössz-e velünk a király kincstárába? Bebújsz a kulcslyukon, és kihajigálsz nekünk a sok pénzt. Rendben van?

Babszem Jankó töprengett egy kicsit, aztán ráállt a dologra. Most hát látta: rablók közé keveredett, s ha szépszerével nem megy velük, magukkal viszik erőszakkal. Beült hát az egyik rablónak a zsebébe, és mentek a kincseskamrához.

Csakhogy őrizték ám azt erősen! Két szuronyos katona is állt az ajtajában. A rablók tanakodtak egy ideig, aztán legtanácsosabbnak azt tartották, ha megkerülik a házat, s elrejtőznek hátul a kincseskamra ablaka alatt, a bokrok közt, Babszem Jankó meg próbáljon meg valahogyan behatolni, hátha nem veszik észre az örök a pöttömnyi legénykét.

- Ez így jó lesz - helyeselte Babszem Jankó a tervet -, csak aztán mind fölszedjétek ám, amit kihajigálok!

Azzal nagy peckesen odalépkedett a kincseskamra vasalt ajtajához, s elkezdte szemügyre venni, nincs-e valahol hasadék az alján, hátha megtakaríthatja a fáradságot, s nem kell fölmásznia a kulcslyukig. Csakhamar föl is fedezett egy rést, éppen elég széles volt ahhoz, hogy becsússzék

rajta. Hanem úgy látszik, elbizta magát a parányiségében, és nem ügyelt eléggé; mert az egyik silbak mégiscsak megpillantotta, amint befelé iparkodott.

- Nézd csak, milyen rusnya pók mászik ott - mondta a társának. - Agyontaposom.

- Hadd éljen szegény, nem vétett az neked - szólt a másik.

Így aztán Babszem Jankó végül is szerencsésen bejutott a kincstárba. Kinyitotta az ablakot, pisszentett a rablóknak, azok előbújtak a bokrok közül, ő meg kezdte kihajigálni nekik az aranytallérokat.

Amint így javában munkálkodik, egyszer csak hallja, hogy léptek közelednek, a kulcs csikordul a zárban: jön a király megszemlélni a kincseit. Nosza, gyorsan elbújt egy rakás arany mögé. A király rögtön észrevette, hogy a tallérjaiból jócskán hiányzik. Sehogyan sem foghatta meg, mi ennek az oka, ki lehet a tolvaj, hiszen a kulcsot magánál őrizte, lakatnak, zárnak semmi hibája nem volt, és az őrség is a helyén állt. Egy ideig töprengett, de mivel semmiféle magyarázatot nem talált a dologra, végül is visszatért a lakosztályába, hanem azért elmenőben odaszólt az öröknek:

- Halljátok-e, jobban vigyázzatok, valaki rájár a pénzre!

A katonák megijedtek; és erősen fülelni kezdtek. Egyszer csak hallják ám, hogy odabent csendül-pendül, csörren-zörren az arany; mert amikor a király léptei eltávolodtak, és csend lett, Babszem megint nekilátott a munkának. Az örök szaladtak hamar a kulcsért, jól bezsírozták, hogy ne csikorogjon, óvatosan kikattintották a zárat, aztán hopp! - beugrottak a kamrába, hogy lefüleljék a tolvajt. Babszem Jankó azonban fürgébb volt náluk: végigszaladt a fal mentén, bebújt a sarokba, és magára húzott egy aranytallért, még a füle hegye se látszott ki mögüle.

- Hol vagyok? Itt vagyok! - kiáltotta csúfondárosan.

Mire az örök odarohantak, már a másik sarokból kiabálta egy másik tallér mögül:

- Itt vagyok! Hol vagyok?

Szegény katonák egy ideig ide-oda szaladgáltak a kincseskamrában, hanem aztán megunták, hogy így bolonddá tartják őket, bele is fáradtak a haszontalan hajszába; legyen, ami lesz! - gondolták, ráfordították a kulcsot a kamrára, leültek jobbról-balról a pántos ajtó mellé, és elaludtak a kimerültségtől.

Babszem Jankó pedig mind egy szálíg kihajigálta a rengeteg aranypénzt. A legutolsót jól megpörgette, röptében föl pattant rá, úgy suhant ki az ablakon.

Dicsérték, magasztalták is a rablók:

- Szó, ami szó: igazi hős vagy! Akarsz-e a vezérünk lenni?

Babszem Jankónak azonban nem fűlt a foga a rablóvezérséghez. "Hogyisne - gondolta magában -, hogy a végén akasztófára jussak!" De a rablóknak csak annyit mondott nagy udvariasan:

- Köszönöm a megtiszteltetést; nem fogadhatom el, mert előbb világot szeretnék látni.

- Rendben van - mondták a rablók -, de akkor legalább osztozzunk meg a zsákmányon!

Babszem Jankó azonban abból sem kért egyebet, mint egy lyukas krajcárt. Fölcsatolta derekára a kardját, elbúcsúzott a rablóktól, és nekiindult megint a világnak. Itt is, ott is munkába állt, de mindenütt hamarosan kitélt az ideje mert sehogyan sem bírta az állandóságot.

Sok bolyongás után végül is beállt szolgának egy fogadóshoz. A szolgálólányok azonban nem szívelhették, mert a pöttöm emberke minden titkos dolgukat kileste.

- Amióta ez a mihaszna itt van, még egy üveg bort sem csenhetünk el a pincéből - mondogatták egymás közt, és legszívesebben eltüntették volna a föld színéről.

De hát hogyan tüntessék el? Megjött annak is az alkalma.

Egyszer az egyik lányt leküldték a kertbe füvet kaszálni. Babszem Jankó ott ugrált a közelében, egyik fűszálról a másikra szökdécselt. "Megállj gondolta a lány -, most elbánok veled!" - azzal megrendítette a kaszát, és egyetlen suhintással levágta Babszem Jankó alatt a füvet. Az még csak meg se nyikkanhatott: a lány gyorsan összemarkolta a friss szénát, kendőbe kötötte, aztán Babszem Jankó stul odavetette a tehenek elé.

Volt azok közt egy nagy fekete jószág, az egyszeriben lenyelte Jankót, úgyhogy a sok fű közt semmi bája nem lett.

Sűrű sötétség volt a tehen bendőjében, még csak egy árva gyertyaszál sem égett benne. A kis legény nagyon rosszul érezte magát ebben a fekete éjszakában. Alig várta, hogy alkalom

kerülkőzzék a jeladásra.

Kínálkozott is hamarosan, mert már elérkezett a fejés ideje. Mikor a feketére került a sor, Babszem Jankó nagyot kiáltott:

Hoppla-hó! Hoppla-hó!

Tele van a csobolyó!

De hiába, elveszett a hangja a tehénbőgésben.

Fejés után lement a fogadós az istállóba, megállt a fekete előtt, azt mondta:

- Ezt a jószágot holnap le kel! vágni.

Babszem Jankó megijedt, teli torokból kiabálni kezdett:

- Engedjete ki! Itt ülök benne!

- Hol? - kérdezte a gazda, mert hallotta a hangot, de el sem tudta képzelni, honnét jön.

- Hát a feketében! - kiáltotta Jankó.

- Ugyan ne bolondozzál velem! - mondta mérgesen a fogadós, mert azt hitte, hogy a csaposlegény tréfálkozik, és elment.

Másnap reggel levágták a tehenet, apróra földarabolták, de Babszem Jankóban szerencsére nem esett kár, mindössze csak annyi történt vele, hogy belekeveredett a kolbászhúsba. Megsózták, megborsozták, megpaprikázták, hogy csak úgy prüszkölt tőle, aztán jött a böllér, és egy csomó szalonnakocka meg egy marék darált hús társaságában beletöltötte Babszem Jankó a kolbászhéjba.

Hát ez meglehetősen szűk kvártély volt! Ráadásul füstre akasztották a kéménybe; ott aztán aszalódhatott volna ítéletnapjáig.

Szerencsére úgy tél dereka táján vendég érkezett a fogadóba, és mindenáron kolbászt akart enni reggelire.

- Hozz egy szálat a füstről! - mondta a fogadósné a konyhalánynak, az meg éppen azt akasztotta le, amelyikben Babszem Jankó telelt.

Lekerült hát a füstről, de most jutott ám csak veszedelembe! A fogadósné nekiállt a szeletelésnek, szisszent az éles kés, hullott az egyik szelet a másik után, Babszem Jankó meg csak kapdosta a fejét jobbra is, balra is, nehogy véletlenül az ő nyakát is elvágják. Mikor aztán az egyik szelettel végre kifordult a konyhadeszkára, nem sokat teketóriázott, kapta magát, és megugrott.

Ebben a házban annyi baj érte már, egy pillanatig sem akart tovább itt maradni.

Nyakába vette a lábát, s uccu neki! - meg sem állt, míg ki nem ért a mezőre.

- Csakhogy végre szabad eget látok! - fohászkozott föl, s éppen egy nagyot akart szippantani a hús levegőből, mikor egy kódorgó róka merő szórakozottságból egy szöcskével együtt őt is bekapta.

A szabócska összeszedte minden erejét, megvetette a lábát róka koma garatjában, jól megkapszkodott, nehogy lecsusszanjon, s elkezdett kiabálni:

- Mi dolog ez, róka testvér! Én vagyok az, Babszem Jankó, én akadtam a torkodon, engedj ki!

- Igaz - mondta a róka -, minek is nyelnék le ilyen semmiséget? Ha megígéred, hogy nekem adod az apád tyúkjait, kijöhetsz.

Babszem Jankó mindent megígért. Erre a róka nemcsak hogy kiengedte, hanem még haza is vitte.

Otthon nagyon megörültek Babszem Jankónak, és cserébe odaadták érte az egész baromfiudvart. De mert az öreg szabónak mégiscsak fájt egy kicsit a szíve a szép fehér meg kendermagos tyúkjaiért, Babszem Jankó elébe állt, s azt mondta:

- Sose búsulj, édesapám, hoztam ám neked valamit a tyúkjaid helyett!
Azzal nagy büszkén odaadta neki a lyukas krajcárt, amit a vándorútján szerzett.

A HAT HATTYÚ

Egyszer egy király elment vadászni egy nagy-nagy erdőbe. Olyan sebesen űzte a vadat, hogy a kíséretéből senki nem tudott a nyomában maradni. Mikor leszállt az este, megállt, körülnézett: akkor látta, hogy eltévedt. Megfújta a vadászkürtjét. A hang végigzengett a tájon, aztán elhalt a lombok közt, és nem felelt rá senki. Útnak nyoma sem volt sehol, bármerre keresgélt, csak a sokéves avar zörgött a lába alatt, mintha soha senki nem járt volna erre.

Hanem a mély csöndben egyszer csak zörrent valami, és a homályban egy rezgős fejű öreganyóka tűnt föl a fák közt. A király megörült, hogy végre élő lelket lát. Megszólította, mert hát nem tudta, hogy boszorkány.

- Kedves öreganyám, nem mutatnád meg nekem, merre jutok ki az erdőből?

- Megmutatnám, hogyne mutatnám - felelte az anyó -, csak hogy annak van ám egy feltétele; ha nem teljesíted, sose kerülsz ki a rengetegből, éhen veszel benne.

- Mi az a feltétel? - kérdezte a király.

- Az, hogy elvedd a lányomat. Szebbet úgysem találsz nála a világon; igazán megérdemli, hogy a feleséged legyen.

A király nem tehetett mást: mindent megígért.

- Akkor gyere velem a kunyhóba - mondta a vénség -, mindjárt nyélbe is ütjük a dolgot.

A kunyhóban már várta őket a lánya. Mosolyogva, szívesen fogadta a vőlegényt. Igen-igen szép volt, hanem a királynak mégsem tetszett; maga sem tudta, miért, valahányszor ránézett, mindig titkos borzadást érzett a szívében. De a szavát már nem vonhatta vissza; kénytelen-kelletlen nyergébe emelte a lányt, s elindult vele arrafelé, amerre az öregasszony mutatta. Szerencsésen haza is ért a kastélyába, és másnap megtartották a fényes lakodalmat.

Volt a királynak az első feleségétől hét gyermeke, hat fiú meg egy lány; azokat a világ minden kincsénél jobban szerette. Most aztán attól tartott, a mostohaanyjuk majd rosszul bánik velük, talán még kárt is tesz bennük, Ezért egy szép napon elvitte őket a rengeteg erdő közepébe, egy messzi kastélyba. Jó rejtekhely volt ez a gyerekeknek: messze esett mindentől, maga a király sem talált volna rá, ha egy jó tündértől nem kap egy varázsgombolyagot. Ha azt maga elé hajította, a fonál önként legombolyodott, és megmutatta neki, merre kell mennie.

Most, hogy biztonságban tudta szíve kedves magzatait, a király minduntalan látni akarta őket; ha csak tehetett, ellátogatott hozzájuk. Olyan gyakran volt távol a palotájából hogy az új királynénak végül is feltűnt a dolog. Fúrni kezdte az oldalát a kíváncsiság, mindenáron tudni kívánta, mi keresnivalója van annyiszor az urának egyedül az erdőben. Megvesztegette hát a király szolgáit s azok jó pénzért mindent elárultak neki, és még a varázsgombolyag titkát is kiadták.

Attól fogva a királyné egyebet sem csinált, mint reggeltől estig fehér selyemből ingecskéket szabott; valahányszor az ura benézett hozzá, mindig a varróasztalkája mellett találta. Meg is dicsérte a szorgalmáért.

"Lám, milyen igazágtalan voltam - mondta magában. - Hogy idegenkedtem ettől az asszonytól, pedig látni való, hogy derék, dolgos, jószívű teremtés."

Honnét tudta volna, hogy a királyné eltanulta anyjától a boszorkánymesterséget, és mindegyik kis ingbe belevarrt valami varázsszert? Egészen megbarátkozott az új feleségével, és amikor egyszer hosszabb vadászatra indult, nyugodtan hagyta rá a palota gondját. A királyné csak ezt várta!

Alighogy az ura eltűnt a vadászokkal, kilopta a szekrényből a gombolyagot, fogta az

ingecskéket, és nekivágott az erdőnek.

A hat fiú éppen az udvaron játszott. Már messziről észrevették a guruló gombolyagot. Azt hitték, az édesapjuk jön, és boldogan elébe szaladtak. A királyné meglapult az egyik terebélyes fa mögött, s amikor a fiúk odaértek mellé, mindegyikre rádobott egy inget. Azok meg, ahogy a selyem a testükhöz ért, nyomban hattyúvá változtak, és elszálltak a messzeségbe.

A királyné abban a hiszemben volt, hogy a királynak csak hat fia van, a lányáról nem tudott. Mikor véghezvitte a varázslatot, egy ideig még a hattyúk után nézett, aztán elégedetten hazatért, azt hitte, örökre megszabadult a mostohagyermekaitól.

A hetedik gyerek, a király lánya azonban aznap nem ment le játszani a testvéreivel az udvarra. Főnt maradt a szobájában, ablakához ült, s azon ábrándozott, merre jár, mit csinál s mikor látogatja meg őket ismét az édesapjuk. Onnét, az ablakából látta azután, hogyan gurul elő a varázsgombolyag, hogyan változtatják hattyúvá a testvéreit, s hogyan száll el a hat hattyú az erdő fölött a messzeségbe.

Másnap megjött a király, de csak a lányát találta a kastélyban: ott sírdogált egymaga a szobájában.

- Hát a testvéreid hol vannak? - kérdezte az édesapja.

- Jaj, kedves jó apám, ne is kérdezd! Elmentek, magamra hagytak! Elmondott neki mindent, amit az ablakból látott, és hat fehér tollat mutatott bizonyossággal: a hattyúk hullatták el, mikor elszálltak az udvar felett!

A király nagyon elbúsult, de egy percre sem gondolta volna, hogy a királyné művelte ezt a gonoszságot.

- Biztosan boszorkányok vették átok alá ezt a kastélyt - mondta. Haza is viszlek, édes lányom, nehogy még téged is valami baj érjen.

- Csak még erre az éjszakára hagyj itt - könyörgött neki a lány, mert hát a mostohájától mindennél jobban félt a világon -, megvárom, hátha mégiscsak hazajönnek a bátyáim!

- Jól van - egyezett bele a király -, de úgy készülj, hogy holnap érted jövök, és magammal viszlek.

Búcsút vettek egymástól, a király hazatért a palotájába, a lány pedig megvárta, míg besötétedik, akkor elhagyta a kastélyt, és nekivágott a rengetegnek. Ment egész éjszaka, ment másnap is, de alkonyat felé már úgy erőt vett rajta a fáradtság, hogy majd összeroskadt. Akkor nem messze kunyhót pillantott meg a fák közt; még volt annyi jártányi ereje, hogy el tudott vánszorogni odáig.

A kunyhóban kis szobát talált, a szobában hat ágyat, de egyikbe sem mert belefeküdni. Bebújt az utolsó alá, lekuporodott a földre, hogy majd ott tölti az éjszakát.

Amint a nap leáldozott, egyszerre suhogást hallott, és hat fehér hattyú szállt be az ablakon. Leültek a földre, és ráfújtak egymásra. Abban a pillanatban lehullott a tolluk, s mint egy ing, levált a hattyúbőrük; nem hattyúk voltak többé, hanem hat szép fiú.

A lány nyomban ráismert a testvéreire. Előbújt az ágy alól, és boldogan borultak egymás nyakába.

De az örvendezés nem tartott sokáig.

- Nem maradhatsz velünk - mondta a legidősebb fiú -, mert csak egy negyedórára vethetjük le esténként a hattyúbőrünket, és ölthetjük fel emberi alakunkat, aztán újra vissza kell változnunk madárrá.

- És én nem válthatnálak meg benneteket? - kérdezte a lány.

- Nagyon súlyos feltétele van annak - szólt a fiú. - Hat kerek esztendő át egy árva szót sem szólhatsz, még csak el sem mosolyodhatsz, és hat kis inget kell varrnod csillagvirágból. De ha

csak egyetlen szót is ejtesz közben, egész munkád kárba vész.

Ezzel le is telt a negyedóra; a fiúk hattyúvá váltak, és nagy szárnyuhogással kirepültek az ablakon.

A lány magára maradt, s azt gondolta: "Ha addig élek is, megszabadítom őket a varázslattól!" Elhagyta a kunyhót, mert félt, hogy ott talán rablók törhetnek rá, bement mélyen az erdőbe, fölkiporodott egy fára, azon töltötte az éjszakát. Ahogy megvirradt, nekilátott a munkának: gyűjtögette, varrogatta a csillagvirágot. Beszélnie nem volt kivel, nevetni meg nem volt kedve; így éldegélt az erdőben, reggeltől estig a munkája fölé hajolva.

Történt egyszer, amikor már jó nagy időt töltött a vadonban, hogy annak az országnak a királya vadászatot tartott az erdőben, és vadászai elvetődtek a fához, amelyiken a lány varrogatott.

- Hát te ki vagy? - kérdezték tőle. - Mit keresel ott a fán?

De a lány nem felelt.

- Gyere le hozzánk, ne félj, nem bántunk! - biztatták.

Hanem ő csak a fejét rázta. A vadászok tovább faggatták, ő meg ledobta nekik előbb az arany nyakláncát, aztán az övét, aztán sorra minden fölösleges holmiját, csak hogy végre békén hagyják; a végén nem maradt egyebe, csak az egy szál inge.

De a vadászok nem tágítottak, végül is fölmásztak érte a fára, lehozták, és a király elé vezették. A király vallatóra fogta; ahány nyelven csak tudott, mindegyiken megkérdezte tőle, hogy került az erdőbe, mit keres fenn a fán. De a lány nem felelt, csak nézett, nézett maga elé szomorúan, kezében egy félig kész csillagvirág ingecskével. Olyan szép volt így, hogy a királynak megdobbant érte a szíve, és igen-igen megszerette. Ráborította a vállára fényes bársom-palástját, nyergébe emelte, és hazavitte a kastélyába.

- Nem bánom, ha néma is - mondta -, vagy őt veszem feleségül, vagy senkit a világon.

És néhány nap múlva egybe is keltek.

Csakhogy volt ennek a királynak egy gonosz szívű anyja; ennek sehogyan sem tetszett a fia házassága, s egyre-másra szapulta az új királynét.

- Ki tudja, miféle fajzat - mondogatta. - Úgy jött ide, egy szál ingben, mint egy koldusasszony, és ráadásul még beszélni sem tud. Nem való ez király feleségének.

Egy esztendő múlva kisfia született a néma királynénak. Csipkés pólyába bújtatták, s odafektették az édesanyja mellé az ágyra, de az még csak rá se mosolygott a gyerekére.

- Mondom én nektek, hogy szívtelen, gonosz teremtés ez! - mondta a király anyja. Alig várta, hogy beesteledjék, s amikor a királyné egy kicsit elszenderült, ellopta tőle a csecsemőt, egy lovas emberrel messze földre küldte dajkaságba, ő maga meg szaladt lélekszakadva a fiához.

- Most aztán te magad is meggyőződhetsz a feleséged komizságáról! - kiáltotta. - Gonosz teremtés, nem elemésztette a kisfiacskáját!

De a király nem hitte a vádat, és nem engedte, hogy akár egy ujjal is bántsák a feleségét. Az meg csak ült, ült, és varrta az ingecskéket; aki gyerek volt a király udvarában, az mind neki gyűjtötte a csillagvirágot.

Telt-múlt az idő; egy esztendő múlva megint fia született a királynénak. Az öreg királyné megint ellopta tőle a csecsemőt, és megint vádat emelt ellene az uránál, de az most sem tudott hitelt adni az árulkodásnak.

- Lehetetlen, hogy ez a kedves, jó asszony ilyesmire vetemedjék mondta. - Ha nem volna néma, tudna védekezni, és napnál fényesebben kiderülne az ártatlansága.

Hanem amikor harmadévből is minden ugyanígy történt, és a gonosz anyós megint ellopta az újszülöttet, a király sem tehetett egyebet, átadta szegény asszonyt a bíróságnak.

Az csak állt némán a bírák előtt, kezében egy félig kész ingecskével, és meg sem rebbent az arca, amikor kimondták fölötte az ítéletet, hogy tűzhalált kell halnia.

Bevitték a poroszlók a siralomházba, de ő ott sem törődött semmi mással, csak az ingecskével, egész éjjel azt varrta sebes öltésekkel. Reggel pedig meghúzták a város harangjait, megverték a gyászdobokat, s kivitték a királynét a vesztőhelyre.

Főnt állt már a máglyán, karján a hat ingecskével; elkészült valamennyi, éppen csak a hatodiknak hiányzott az egyik ujja.

Még egyszer felolvasták az ítéletet, aztán előléptek a hóhérok, hogy meggyújtsák a tüzet.

Abban a pillanatban hat fehér pont tűnt fel a láthatáron: hat fehér hattyú bontakozott ki a kéklő égből.

A királyné meglátta őket, s nagyot dobbant a szíve örömében, mert tudta, hogy eljött a szabadulásuk.

Ezen a napon telt le a varázslat hat esztendeje.

A hattyúk köröztek egyet a máglya felett, aztán leereszkedtek, odaszálltak a királynéhoz, az meg sorra rájuk vetette a hat inget. Abban a pillanatban lepergett a tolluk, lehullott a hattyúbőrük; hat sudár, szép ifjú állt a máglya előtt, csak a legkisebbiknek lebegett fehér hattyúszárny a bal karja helyén.

A néma királyné pedig megszólalt a máglyán, és a hangja szebb volt a legszebb ezüstcsengő szavánál is:

- Édes férjem, most már beszélhetek. Letelt a hat esztendő, megváltottam testvéreimet a varázslattól; tudd meg hát: hamisan vádoltak, ártatlan vagyok, nem én emésztettem el a gyermekeimet, hanem a te szívtelen anyád rabolta el őket tőlem.

A király azon nyomban vallatóra fogta a háza népét. Egykettőre kiderült az igazság; előállt egy öreg szolga, és kivallotta, hová rejtette a kicsi királyfikát.

- Kegyelmezz nekem, uram királyom! - mondta, és odaborult a király trónusához. - Nem követtem el semmi rosszat, parancsra cselekedtem!

- Az bűnhődjék, aki ezt a gonoszságot kieszelte! - jelentette ki a király. S a bírák tűzhalálra ítélték az öreg királynét.

Az öreg szolga pedig tüstént lóra ült, nyargalt, ahogy csak bírt, és másnapra hazavitte a három gyönyörűséges kis királyfit. Szüleik boldogan ölelték a szívükre őket, és a királyné hat testvérével együtt talán ma is él, ha meg nem halt.

HÓFEHÉRKE

Tél volt, kiszakadt a felhők dunnája, sűrűn hulltak a hópihék a világra. Hulltak kunyhókra, hulltak kastélyokra, bevonták szép fehér takaróval a királyi palota tetejét is. A királyné ott ült csillogó ébenfa keretes ablakában, s öltögetés közben ki-kinézett a hóesésbe. Ahogy így elszórakozott, és nem figyelt eléggé a munkájára, egyszer csak megszúrta a tűvel az ujját, úgyhogy nyomban kiserkedt belőle három vércsepp. A királyné nézte a vércseppeket az ujjá hegyén meg künn a kerten a hó fehér leplét, aztán az ablak ébenfa keretét s azt gondolta magában: "Bárcsak ilyen gyermekem volna: fehér, mint a hó, piros, mint a vér, fekete, mint az ében."

Nem sokkal ezután lánya született, fehér volt a bőre, mint a hó, piros az arca, mint a vér, fekete a haja, mint az ébenfa. El is nevezték Hófehérkének. S ahogy a gyermek megszületett, a királyné meghalt.

Mikor a gyászév letelt, a király új feleséget hozott a házhoz. Szép asszony volt az igaz, de olyan büszke, olyan kevély, sehogyan sem túrhette, hogy valaki szebb legyen nála. Volt egy

varázstükre, azt minduntalan vallatóra fogta:

Mondd meg nékem, kis tükröm:

ki a legszebb a földön?

Ilyenkor a tükör mindig azt felelte:

Úrnő m, nincs a világnak

szébb asszonya tenálad.

Erre aztán a királyné sem aggodalmaskodott tovább, mert tudta, hogy a tükre nem mond mást, mint színtiszta igazságot.

Telt-múlt az idő, esztendő esztendőre. Hófehérke nőtt, növekedett, és hétéves korára olyan szép lett, mint maga a ragyogó nap, szebb még a szépséges királynénál is. Ez eleinte nem sokat törődött a mostohalányával, hanem egyszer aztán gyanút fogott, bezárkózott a szobájába, elővette a tükkrét, és megkérdezte:

Mondd meg nékem, kis tükröm:

ki a legszebb a földön?

De a tükör ezúttal nem úgy felelt, ahogyan a királyné szerette volna, hanem azt mondta:

Szép vagy, úrnő m, de tudd meg:

Hófehérke százszor szebb.

A királyné kékre-zöldre vált az irigységtől, s attól fogva egyre abban főtt a feje, hogyan pusztíthatná el Hófehérkét. Nem volt többé se nappala, se éjjele, egészen belesápadt a sok

emésztődésbe, úgyhogy napról napra fogyatkozott a szépsége. Egyszer aztán, mikor az ura az országot járta, maga elé hívatta bizalmas udvari vadászát, és ráparancsolt:

- Vidd ki azt a gyereket az erdőbe, látni sem akarom többé! Öld meg, és bizonyosságul hozd el nekem a szívét!

Másnap a vadász, mintha csak sétálni készülne, magával hívta Hófehérkét. A lányka örömevel ment, mert szerette az erdő virágait, a madarak muzsikáját s a lepkék tarka táncát a lombon átszűrő fényben. Mind beljebb és beljebb mentek, míg egy tisztásra nem értek; ott megálltak, s a vadász elővette a kését, hogy megölje Hófehérkét. De a lányka könnyöngésre fogta a dolgot:

- Kedves vadász, kérve kérlek, hagyd meg az életemet; úgy eltűnök ebben a rengetegben, híreimet sem hallják többet!

A vadász megszánta, és útjára engedte.

- Menj csak, szegény kislány! - mondta, és gondolatban hozzátette: "Hamarosan úgyis fölfalnak a vadállatok." De azért nagyon megkönnyebbült a szíve, hogy nem neki kellett egy ilyen szép teremtsének a vérét kiontania. Éppen arra szaladt egy vadmalac, azt megfogta, leszúrta, kivágta a szívét és hazavitte bizonyosságul a királynénak. Annak erre egyszeriben megjött a kedve, mert hát azt hitte, Hófehérke nem él már.

Szegény lányka pedig ment, ment tovább, egyes-egyedül az úttalan rengetegben. A fák közt mind sűrűbb lett a homály, neki pedig egyre jobban elszorult a szíve félelmében. Ahogy az árnyak ingtak: mintha óriások fenyegetnék; ha levél rezzent: mintha mohó szemek lesnének utána a lombból. Ág reccsent a lába alatt; ő megijedt tőle, futásnak eredt. Szaladt árkon-bokron át, fészükre tért madarakat, odvukba bújt állatokat riasztott föl; ha gally suhintott a vállára, ha akaszkodott a szoknyájába, úgy megrettent, majd elállt a szívverése. Végre ritkult kissé az erdő, s ő egy parányi tisztáson kis házikót pillantott meg a homályban. Egyszeriben megkönnyebbült összeszedte maradék erejét, odaszaladt a kis házhoz, és belépett.

Odabent parányi volt minden de olyan tiszta, olyan takaros, hogy azt el sem lehet mondani. A szoba közepén terített asztalka állt, az asztalkán hét tányérka, s mindegyik mellett kicsi kanál, kicsi kés, kicsi villa, pohárka. A fal mellett hét ágyacska, minden ágyon habfehér terítő.

Hófehérke nagyon megéhezett, nagyon megszomjazott; leült a kis asztalhoz, s már-már nekikezdett a falatozásnak; hanem akkor arra gondolt: az, akinek ő megeszi a vacsoráját, az bizony éhen marad ma este. Ezért hát sorra mind a hét tányérből evett egy kevés főzeléket, hozzá mind a hét szelet kenyérből tört egy csipetnyit, és rá mind a hét pohárból ivott egy csöpp bort. Aztán, mert nagyon fáradt volt, le akart feküdni. Csakhogy az egyik ágyacska túl keskeny volt neki, a másik meg túl rövid; egyiket a másik után próbálta ki, míg aztán a hetedikben végre kényelmesen el tudott helyezkedni. Letette a fejét a kicsi párnára, és nyomban elaludt.

Odakint lassan leereszkedett az este. Csillagok lobbantak az égen, de mintha lent a földön a hegyoldalon is csillagok mozognának, hét imbolygó kicsi csillag, libasorban. Hét parányi

bányáslámpa volt az, fényüknél hét kis törpe tartott hazafelé vidáman a leszálló éjszakában. Ott laktak a tisztás szélén a házikóban; kora reggel útra keltek, napestig dolgoztak, ércet bányásztak a hegyekben s este aztán vállukra vették a szerszámukat, és víg nótaszóval hazatértek. Így éltek ott békeségben, ki tudja, mióta. Soha nem háborgatta őket senki soha nem zavarta meg semmi az életük rendjét.

Ma azonban, ahogy a házukba beléptek, a hét kicsi lámpa világánál nyomban észrevették, hogy valaki járt ott: nem találták a szobácskát olyan rendben, amilyenben reggel hagyták. Futkostak, nézegettek, tanakodtak; egyszer csak az első felkiáltott:

- Ki ült a székecskémen?

S a második:

- Ki evett a tányérből?

A harmadik:

- Ki csípett a kenyérből?

A negyedik:

- Ki csent a főzelékemből?

Az ötödik:

- Ki használta a kis villámot?

A hatodik:

- Ki vágott a kis késsel?

A hetedik:

- Ki ivott a pohárból?

Akkorra az első törpe már azt is észrevette, hogy az ágya közepén kis gödröcske mélyül. Nosza, fölkiáltott:

- Ki feküdt az ágyacskámban?

Mind összeszaladtak, mind azt kiabálták:

- Az enyémben is feküdt valaki!

- Az enyémben is!

És forgatták a párnájukat, emelgették a takarójukat, még az ágy alá is bekukkantottak, úgy keresték az idegent, míg a hetedik ágyban föl nem fedezték Hófehérkét. Ott feküdt, ott aludt édesdeden. Bőre, mint a hó, arca, mint a vér, haja, mint az ében; olyan gyönyörű volt, hogy a törpéknek még a lélegzetük is elakadt az álmélgodástól, ahogy tetőtől talpig végigjárták rajta a lámpásuk fényét.

- Egek ura - rebegték -, de tündérszép gyermek!

Hagyták, hadd aludjék; lábujjhegyen jártak-keltek, csöndben költötték el a vacsorájukat, aztán lefeküdtek, hat a maga megszokott helyére, a hetedikkel pedig mindegyik megosztotta egy-egy

órára az ágyacskáját.

Másnap reggel, ahogy fölébredt, Hófehérke hét csodálkozó kis törpét pillantott meg az ágya körül. Nagyon megijedt tőlük, de azok olyan szelíden, olyan barátságosan mosolyogtak rá, hogy csakhamar megnyugodott.

- Hát te ki vagy, mi vagy? Mi a neved? Hogy kerültél a házunkba? kérdezték.

Hófehérke sorjában mindent elmesélt nekik: hogy hogyan akarta elemészteni a mostohája, hogyan szánta meg és engedte útjára az irgalmas vadász, hogyan maradt magára a rengetegben, s hogyan futott szívszakadva a vadonban, míg végül rá nem bukkant erre a házikóra. A törpék nagy figyelemmel hallgatták, s mikor a történetnek vége szakadt, tanakodtak egy kicsit egymás közt, aztán előállt a legidősebbik, és így szólt:

- Ha megígéred, hogy gondját viseled a házunknak, főzöl, mosol, varrsz és foltozol ránk, mi szívesen itt tartunk magunknál; meglásd, jó sorod lesz, nem lesz semmiben hiányod.

Hófehérke megörült az ajánlatnak, megköszönte a törpék jóságát és náluk maradt. Reggel a hét kis bányász kivonult a hegyekbe, a lányka meg nekilátott a munkának: kitakarított, bevetette az ágyakat, megvarrta az elvásott fehérneműt, foltot vetett a kabátkák kikopott könyökére, sütt-főzött, s mikor este fölhangzott a hazatérő törpék vidám nótázása, s a hegy lejtőjén föltűnt a hét kicsi lámpa imbolygó csillagfénye, már készen várta őket az ízes, friss vacsora.

- Amióta élünk, soha nem volt ilyen jó sorunk! - mondogatták a törpék, és még a szájuk szélét is megnyalták egy-egy jobb falat után. Bezzeg szerették is, féltették is Hófehérkét, s valahányszor magára hagyták, mindig a lelkére kötötték:

- Óvakodjál a mostohaanyádtól! Hamarosan meg fogja tudni, hogy itt vagy; talán máris tudja, talán máris rosszat forral ellened. Vigyázz, be ne engedj senkit a házba, ha mi nem vagyunk itthon!

A törpék jól sejtették a dolgot. A gonosz királyné ugyanis egy szép napon megint elővette a varázstükrét. Nem mintha félt volna, hogy valaki szebb lehet nála a világon, hanem mert hiú volt, és szerette hallani, ahogy a tükör a szépségét dicséri. Föléje hajolt hát, belemosolygott, megkérdezte:

Mondd meg nékem, kis tükröm:

ki a legszebb a földön?

A tükör pedig így felelt:

Szép vagy, úrnő m, de tudd meg:

Hófehérke százszor szebb.

Hegyek között él magában,

a hét törpe házában.

A királyné úgy megrémült, majd kiejtette a tükröt a kezéből. Haragjában nyomban a vadászt hívatta, hogy előbb kivallassa, aztán meg a fejét vétesse, amiért életben hagyta Hófehérkét; hanem annak hült helye volt márt az udvarában: elunta gonosz úrnőjének sok kegyetlen szeszélyét, s elszegődött máshová.

A királynét csak annál jobban emésztette a méreg. Dúlva-fúlva járt a palotában, szolgálónak, komornának nem volt tőle maradása. Se látott, se hallott, egyre csak azon töprengett, hogyan pusztítsa el Hófehérkét, mert hát tudta: addig egy pillanatra meg nem nyugszik a lelke az irigységtől; amíg nem ő lesz a legszebb a világon. Végül is kieszelt valamit. Bezárkózott a belső szobájába, bekente hamuval az arcát, befestette szürkére a haját, levetette szép királynői ruháját, és mindenféle hitvány göncöt aggatott magára, a nyakába akasztott egy ládikót, és kendőt kötött a fejére, senki nem ismerhetett rá, mindenki házaló vénasszonynak nézte volna. Így indult útnak a hegyen át a hét törpe házához.

- Selymet, bársonyt vegyenek! - kiáltotta és bekopogtatott.

Hófehérke kikukkantott az ablakon.

- Jó napot, nénikém! Mi van eladó?

- Szép portéka, jó portéka, selyemöv, bársonyöv, amilyen színűt csak akarsz, lelkecském! - szíveskedett a vénasszony, és mindjárt elő is vett a ládikájából egy bársonyövet.

Hófehérkének tetszett a sok színes holmi; azt gondolta magában: "Ezt a derék asszonyságot igazán beengedhetem." Eltolta a reteszt, és kinyitotta az ajtót. A vénasszony bement, kirakta az asztalra az áruját, és míg Hófehérke válogatott az övek közt, vizsga szemmel körülmélt, hogy valóban egyedül vannak-e a házban. A lányka nézegette az öveket, kendőket, szalagokat, egyik jobban tetszett neki, mint a másik, nem tudta, melyiket válassza.

- Nem így kell azt, édes lelkem - hízelgett a vénasszony -, föl kell próbálni, hadd lássuk, melyik illik a legjobban a ruhádhoz!

Fogott egy hímes selyemövet, rápróbálta a lányka derekára.

- Ugye, milyen pompás? - mondta kacagva, azzal rántott egyet az övön, meghúzta, gyorsan megcsomózta, s úgy elszorította vele Hófehérke vékony derekát, hogy szegény lánynak elakadt a lélegzete. Elsápadt, és összeesett, mintha már nem is lenne benne élet.

- No, te sem vagy már a legszebb, legföljebb csak voltál! - mondta a vénasszony elégedetten, és újra kacagott egyet, de az a kacagás olyan volt, mint a holló károgása. Még egyszer végigmérte az élettelenül heverő lánykát, és kisietett a házból.

Alkonyatkor hazatértek a bányából a törpék. Majd a földre gyökerezett a lábuk a réműlettől, amikor meglátták a földön Hófehérkét. Egy percig moccanni sem tudtak, aztán lámpát, szerszámot ledobtak, odaszaladtak hozzá, szölongatták, élesztgették, de hiába: a lányka meg sem rebbent; mintha meghalt volna.

Akkor a törpék gyöngéden fölemelték, hogy ráfektessék az ágyára; ketten a vállánál, ketten a derekánál, ketten a lábánál fogták, a hetedik meg a fejét tartotta nagy óvatosan. Ahogy így vitték, az egyik kis törpe egyszer csak észrevette rajta az idegen selyemövet.

- Oda nézzetek! - kiáltotta. - Elkötötték a derekát!

Gyorsan letették az ágyra, szaladtak ollóért, késért, elvágták az övet, s lám: Hófehérke pihegni kezdett, lassan visszatért belé az élet; kinyitotta a szemét, fölült az ágyon, és csodálkozva kérdezte, mint aki mélységes mély álomból ébred:

- Hol vagyok?

- Itt vagy nálunk! - felelték a törpék örvendezve, hogy végre hallják a hangját. - De hát mi történt veled, amíg mi oda voltunk?

Hófehérke elmondta nekik, hogyan kopogtatott be hozzá a vénasszony, hogyan rakta ki, hogyan kínálgatta a portékáját, s hogyan próbálta rá a selyemövet a derekára; de többre nem emlékezett.

- Az a házaló vénasszony nem volt más, mint az elvetemült királyné; a gonosz így akarta kioltani az életedet. Most az egyszer kudarcot vallott, de azért aligha fog felhagyni galád szándékával. Légy hát nagyon óvatos: ha nem vagyunk itthon, ne engedj be senkit a házba!

A királyné pedig, ahogy hazaért, ledobálta a gönceit, magára öltötte pompás selyemruháját belenezett a varázstükrébe, és megkérdezte:

Mondd meg nékem, kis tükröm:

ki a legszebb a földön?

De a tükör most is csak így felelt:

Szép vagy, úrnő m, de tudd meg:

Hófehérke százszor szebb.

Hegyek között él magában,

a hét törpe házában.

A királyné felugrott ültéből, és mérgében majdnem a falhoz csapta igazmondó varázstükrét. Mikor aztán kissé lecsillapodott az indulata, töprengeni kezdett, forralta magában az egyik gonosz tervet a másik után, míg végül meg nem állapodott a leggonoszabbnál.

Értett a boszorkánymesterséghez, bezárkózott hát a kotyvasztóműhelyébe, tüzet rakott, pépet kavart, és fabrikált egy mérgezett fésűt. Mikor azzal elkészült, megint felöltözött vénasszonynak, megint bekente hamuval az arcát, megint befestette szürkére a haját, megint ládikát akasztott a nyakába de most még sokkal vénebbnek, sokkal törődöttebbnek látszott, mint a múltkor. Botot fogott a kezébe, és mintha hibás volna a lába, sántikálva indult a hegyen át a hét törpe háza felé. Ahogy odaért, felnyitotta a nyakba való ládikája tetejét, és sipítózva kínálni kezdte a portékáját.

- Csatot, gombot, fésűt vegyenek!

Hófehérke kiszólt az ablakon:

- Menj csak tovább, jó asszony, nem szabad beengednem senkit.

- De megnézni csak megnézheted a portékámat! - mondta a vénasszony. Odabicegett a ládikájával az ablak alá, és mutogatni kezdte az áruját: a fényes gombokat, a csinos csatokat s legvégül a fésűt.

- Jaj, éppen egy ilyen fésű kellene nekem! - mondta Hófehérke. - Add csak ide, nénikém!

- Félek, hogy nem adod vissza, történt már velem ilyesmi! - felelte az öreg. - Gyere ki, ha olyan kíváncsi vagy rá.

"Ej - gondolta magában Hófehérke -, ez az együgyű öregasszony csak nem árthat nekem!" - azzal kinyitotta az ajtót. A vénasszony odatipegett de minden lépésnél szisszent egyet, mint akinek nagyon fáj a lába. "Mégsem engedhetem, hogy ez a szegény anyóka itt álljon a küszöbön" - gondolta Hófehérke, és behívta az öreget: üljön le, pihenje ki magát, mielőtt továbbmegy. És közben a fésűre is megalkudtak.

- Jó vagy hozzám, kislányom - mondta akkor a vénasszony -, jóval akarok fizetni érte. Nagy gond lehet neked minden reggel ez a sűrű hajad; gyere ide, hadd fésüljelek meg egyszer rendesen, amíg itt üldögélek.

Hófehérke leült egy zsámolyra az öregasszony lábához, és odatartotta neki a fejét. De alig merült a fésű ébenfekete hajába, hatni kezdett a mérgezés és a lányka eszméletlenül hanyatlott a földre. Éles hollóhangján nagyot kacagott a gonosz királyné, és elégedetten dörzsölte a kezét.

- No, te világszépe, most aztán megjártad! - mondta kárörömmel, és kisietett a házból.

Csakhamar hazajöttek a bányából a törpék; meglátták a földön Hófehérkét, és tüstént tudták, hogy megint a mostohaanyja járt ott, Nosza, keresni, kutatni kezdtek; megtalálták a hajában a mérgezett fésűt, fogták, tűzbe dobták; mire elégett, Hófehérke is magához tért ájultából. Elmondta, mi történt vele, a törpék pedig újra a lelkére kötötték, ki ne nyissa többé senkinek az ajtót.

A királyné meg, ahogy hazaért, éppen csak ledobálta magáról a gönceit, máris elővette a tükreét.

Mondd meg nékem, kis tükröm:

ki a legszebb a földön?

A tükör pedig azt felelte:

Szép vagy, úrnő m, de tudd meg:

Hófehérke százszor szebb.

Hegyek között él magában,

a hét törpe házában.

A királyné tetőtől talpig reszketni kezdett mérgében; rikácsolt; csapkodta, ami a keze ügyébe

akadt; még a tájékára sem mert menni senki a szobájának. Tombolt vagy egy fél napig; akkor eltökélten azt mondta: "Hófehérkének pedig meg kell halnia, akár az életem árán is!"

Túl a boszorkánykonyháján volt a királynénak egy még titkosabb kis kamrája, abban tartotta a legöldöklőbb mérgeket, ott készítette elő legfélelmesebb fondorlatait. Parancsba adta az udvari népnek, hogy senki ne merje háborgatni, hozatott magának egy hibátlan, szép almát a királyi kert legszebb almafájáról, és bezárkózott vele ebbe a titkos kamrájába. Ott nekiült a munkának, dolgozott egész nap, egész éjjel, fölhasznált minden fortélyt, összeszedte minden tudományát, s addig föl se kelt a boszorkányasztala mellől, míg az alma piros felét át nem itatta gyilkos méreggel. Akkor aztán felöltözött almaárus menyecskének, kosarat vett a karjára, telerakta almával, legtetejére rátette a legszebbiket, a mérgezettet, s így indult a hegyen át a hét törpe házához.

Mikor odaért, nagy hangon rákezdte:

- Édes almát vegyenek! Szép almát vegyenek!

Hófehérke kinézett az ablakon, megtetszett neki a szép gyümölcs, s ráadásul a menyecske olyan barátságosan kínálgatta, hogy azt nem lehetett szó nélkül megállni.

- Venni vennék - mondta -, de nem szabad senkit beengednem, a hét törpe megtiltotta.

- Ha nem veszel, nem veszel - rántott egyet a vállán a parasztasszony -, kapok én elég vevőt az almámra! De hogy te se búsulj, nesze, ezt a legszebbiket neked adom, kóstold meg!

Hófehérke már-már kinyúlt érte, de nyomban vissza is kapta a kezét.

- Nem - mondta -, semmit nem szabad elfogadnom.

- Ejha - kiáltott a menyecske -, de kurta pórázon tartanak a gazdáid! Talán csak nem attól féltenek, hogy valaki megmérgez? No, hogy megnyugtassalak, ezt a fakó felét majd megeszem én, és a piros meg legyen a tiéd.

Azzal kettészelte az almát, a fehér felét megtartotta magának, a pirosat meg odaadta Hófehérkének.

Hófehérke nézegette, forgatta a pirospozsgás fél almát, szerette volna is, meg nem is; de mikor hallotta, milyen jóízűen harsan a gyümölcs friss húsa a menyecske foga alatt, ő sem tétozott tovább, szájához emelte és beleharapott. S abban a pillanatban holtan esett össze.

A királyné gonosz károgaással, hosszan föl kacagott:

- Fehér voltál, mint a hó, piros voltál, mint a vér, fekete voltál, mint az ében, de most már a törpék sem tudnak lelket verni beléd!

Sarkon fordult és elindult; oly sebesen járt, mint a szél, a kendője úgy lobogott, mint a holló szárnya; s mintha vihar tépné őket, zúgtak, nyögtek nyomában az erdő fáin. Otthon át sem öltözködött, szaladt egyenesen a tüköréhez:

Mondd meg nékem, kis tükröm:

ki a legszebb a földön?

És a tükör végre azt felelte:

Te vagy, úrnő m, a legszebb.

Erre aztán a királyné irigy szíve is megnyugodott, ha az irigy szívnek egyáltalán lehet nyugovása.

Este a törpék hazatértek a hegyekből, s ott találták Hófehérkét a földön. Tüstént tudták, hogy megint a gonosz mostoha járt itt. Keresték, kutatták, nincs-e valami mérgezett holmi rajta, meglocsolták az arcát friss vízzel, élesztgették, költögették, de hiába. Nem használt semmi: Hófehérke most igazában meghalt.

Akkor a törpék felravatalozták, mind a heten körülülték, s három napon, három éjen át siratták. Negyednap lett volna a temetés; de Hófehérke a negyedik nap reggelén is éppen olyan szép volt,

mint életében, bőre, mint a hó, arca, mint a vér, haja, mint az ében; mintha csak mélységes-mély álmodt volna a fehér virágos ravatalon. A gyászoló kis törpék lábujjhegyen jártak körülötte, mintha félnének, hogy felzavarják; meg-megálltak, hosszan elnézték, s végül az egyik azt mondta:

- Nem, ezt a gyönyörű lányt nem temetjük el a csúnya fekete földbe!

Hófehérkét üvegkoporsóba fektették s arra aranybetűkkel ráírták a nevet, meg hogy aki benne pihen, királylány volt; aztán kivitték a hegyre, egy tisztáson letették egy pázsitos halomra, és búcsút vettek tőle. De attól fogva csak hatan jártak a bányába, mert egyikük mindig ott őrködött a tisztáson, és vigyázott az üvegkoporsóra. Az erdőből őzikék és mókuszok jöttek a koporsóhoz, a tisztás körül a fákon pedig ott rostokolt egy bagoly meg egy holló meg egy gerle; gyászolták Hófehérkét, akinek még mindig olyan volt a bőre, mint a hó, olyan az arca, mint a vér, és olyan a haja, mint az ében.

Így telt-múlt az idő nyárra tél télre nyár, a lombok lehulltak meg újra kizsendültek, a fészkekben madárfiókák csivogtak, és zsenge kis őzgidák dörzsölgették bársonyos nyakukat a vén tölgyek derekához, És egyszer egy ilyen tavaszi napon egy királyfi vetődött az erdőbe. Addig-addig bolyongott, míg ki nem bukkant a tisztásra, ahol Hófehérke pihent az üvegkoporsóban. Elolvasta az aranybetűs felírást, aztán leült egy kidőlt fatörzsre, és csak nézte, nézte a szépséges halottat. Ott ült, amíg le nem szállt az este, akkor bekopogtatott a törpék házába, és szállást kért tőlük éjszakára. Azok szívesen befogadták, megkínálták vacsorával is, de a királyfinak nem volt kedve enni, csak ült szótlanul, maga elé meredve, mint akinek a szívét nyomja valami.

Végül aztán rászánta magát, s így szólt a törpékhez:

- Adjátok nekem ezt a koporsót. Megfizetek érte!

- De mi a világ minden kincséért sem válunk meg tőle! - felelték a törpék.

- Hát ha pénzért nem adjátok, adjátok nekem ajándékba - kérte a királyfi -, mert én nem tudok úgy élni tovább, hogy ne lássam mindig Hófehérkét.

Olyan esengve, oly búsán kérte, hogy a törpéknek végül is megesett a szívük rajta, nekiadták a halott Hófehérkét.

Akkor a királyfi előszólította a szolgálait, és megparancsolta nekik, vegyék vállukra, s úgy vigyék haza kastélyába a koporsót. Azok meg is indultak vele, s amint vitték, egyikük egyszer csak megbotlott egy cserjeágban. A koporsó megbillent a vállukon, s attól a rázkódástól Hófehérke szájából kifordult a mérges almadarab; mert amikor a gyümölcsbe belekóstolt, túl nagyot harapott, és a falat megakadt a torkán. Szeme felpattant; felemelte a koporsó üvegfedelét, felkönyökölt a selyempárnán, és csodálkozva felkiáltott:

- Hol vagyok?

- Nálam! - felelte boldogan a királyfi. - Te vagy a legrágább nekem a világon; gyere velem édesapám kastélyába, légy a feleségem!

Kitűzték a lakodalom napját, s arra minden szomszédos ország királyát, királynéját meghívták. Oda készülődött Hófehérke gonosz mostohája is. Nem tudta, ki lehet a mátká, csak annyit hallott róla, hogy nagyon szép, bőre fehér, mint a hó, arca piros, mint a vér, haja fekete, mint az ében. Maga sem tudta, miért, valami aggodalom szorongatta a szívét; egyre azon járt az esze, hogyan fogja túlszárnyalni szépségével a menyasszonyt, mert hát amióta Hófehérke meghalt, el sem

tudta képzelni, hogy valaki szebb is lehet nála a világon. Soha nem öltözködött még ilyen gondosan, soha ilyen sokáig nem fésülte még a haját, és csak úgy csillogott-villogott rajta a sok drága ékszer.

Előállt a hatlovas hintó s az udvari népnek szeme-szája elállt az ámulattól, amikor a királyné

kilépett a szobájából.

Az gögös mosollyal pillantott végig rajtuk, de mielőtt beszállt volna a hintóba még egyszer meg akart bizonyosodni a szépségéről. Visszament a szobájába, mintha valamit otfelejtett volna, elővette fiókjából a varázstükröt, föléje hajolt, megkérdezte:

Mondd meg nékem, kis tükröm:

ki a legszebb a földön?

A tükör pedig így felelt:

Szép vagy, úrnő m, de tudd meg:

a menyasszony százszor szebb.

A királyné átkozódni kezdett, elszorult a szíve, azt sem tudta, hová legyen félelmében. Először azt gondolta, el sem megy a lakodalomba, de egy percnyi nyugta sem volt, mindenáron látnia kellett a mátkát.

Ahogy a gonosz királyné a terembe lépett, és megpillantotta Hófehérkét, holtan rogyott össze rettenetes dühében.

A NYÚL MEG A SÜN

Ezt a mesét még a nagyapámtól hallottam.

Az pedig, amiről szól, így történt hajdanában: Őszre járt az idő. Vasárnap reggel volt, virágzott a pohánka, a nap fenn ragyogott a tiszta égen, a tarlón fürgén surrant tova a langyos szellő, a magasban énekeltek a pacsirták, a méhek vígan döngöcséltek a virágok körül, az emberek a templomba ballagtak; boldog volt minden teremtet lélek, elégedett volt a sündisznó is.

Kint állt a kapujában, karját összefonta, kikukkantott a reggeli fuvalomba, és egy nótácskát brummogott maga elé. Dünnyögte, zümmögte jól is, rosszul is, hol hegyesen, hol meg reszelősen, egyszóval olyasformán, ahogyan egy ilyen szép őszi vasárnap reggelen egy sündisznó nótázgat.

Hát ahogy félhangon dudorászik, egyszerre csak gondol egyet, s úgy megőrül neki, hogy rá is füttyent. Mit támogassa ő itt tétlenül a kapufélfát, amíg odabent az asszony a családot mosdatja meg öltözteti? Inkább jár egyet a ház körül, megnézi, hogy áll a répa. Mert a lakása körül bőven termett a répa, és tudni való, hogy a sündisznó igen kedveli ezt az ételt; így hát nem csoda, hogy a mi barátunk is erősen a szívéen viselte a termés sorsát.

Úgy is tett, ahogy elgondolta: becsukta szépen a kiskaput, és nekivágott a mezőnek. Nem jutott messzire, csak a mező szélén a kökénybokorig, s ott éppen le akart tért a répatábla felé, amikor szembetalálkozott a nyúllal. Az is hasonló járatban volt: a káposztaföldjét akarta megszemlélni. Mikor a sün észrevette a nyulat, szerencsés jó reggelt kívánt neki. Hanem a nyúl a maga módján szerfölött előkelő úr volt, amellet dölyfös is, kényes is; eszébe sem jutott, hogy fogadja a sün köszönését, hanem csak úgy foghegyről, kevély gúnnyal odavetette neki:

- Hát te mit lótsz-futsz már ilyen korán reggel a réten?

- Sétálok - felelte tisztességgel a sün.

- Sétálsz? - kacagott a nyúl. - Ha nem csalódom, jobbra is használhatnád a lábadat, mint sétifikálásra!

Ez a pökhendiség mérhetetlenül bosszantotta a sünt. Mindent békén e! tudott viselni, csak azt az egyet nem, ha a lábát emlegették. Hát nem épp elég baj neki, hogy görbe lábúnak született, még csúfolják is érte!

- Te talán azt hiszed, hogy többre mégy a lábaddal, mint én? - vágott vissza kelletlenül.

- Azt hát! - felelte hetykén a nyúl.

- Tudod, mit? Tegyük próbát! - ajánlotta a sün. - Fogadjunk, hogy elhagylak, ha versenyt futunk!

- Tiszta nevetség! Ezzel a karikalábbal? - kevélykedett a nyúl. - De ha olyan nagy kedved van rá, nem bánom, legyen meg. Mi a tét?

- Egy arany meg egy üveg pálinka - mondta a sün gazda.

A nyúl fölényesen kidüllesztette a mellét, még a bajusza is remegett a nagy önteltségtől, mikor kezét nyújtott a sünnnek:

- Itt a kezem, nem disznóláb! Állom a fogadást. Rajta, kezdjük!

- No, annyira azért nem sürgős felelte a sün. - Én még ma nem ettem egy falatot sem, éhes vagyok, előbb hazamegyek, és jól megreggelizem. Ki hallott olyat, korgó gyomorral versenyt futni? Hanem ha neked is úgy tetszik, fél óra múlva itt találkozunk.

Azzal elváltak, mert a nyúl nem emelt kifogást a dolog ellen.

A sün, ahogy szép kényelmesen hazafelé cammogott, így tűnődött magában:

"Ez a nyúl nagyon megbízik abban a pipaszárlábjában, de én bizony kifogok rajta! Akármilyen előkelő úr a koma, mégiscsak ostoba fickó; megtanítjuk tisztességre!"

Beballagott a házába, odaszólt a feleségének:

- Cihelődj, asszony, jössz velem a mezőre.

- Minek? - kérdezte az asszony.

- Fogadtam a nyúllal egy aranyba meg egy üveg pálinkába. Versenyt futunk.

Sünné összecsapta a kezét megrökönyödésében.

- Uram teremtőm, megháborodtál? Hát hogy futhatnál te versenyt a nyúllal.

- Csiba te! - mordult rá az ura. - Ez az én dolgom. Ne ártsd magad a férfiak ügyébe. Egy-kettő, szedelőzködj, és menjünk!

Mit tehetett mást az asszony? Akár tetszett neki, akár nem, baktatott zsörtölődve az ura után.

Ahogy így cammognak, sün gazda hátraszól, azt mondja:

Jól figyelj rá, mit beszélek. Látod ott azt a hosszú szántást?

- Látom hát!

- Azon lesz a verseny. A nyúl szalad majd az egyik barázdában, én meg a másikban. Onnét fentről kezdjük. Neked nincs egyéb dolgod, mint hogy beállsz ide a barázda végébe, és amikor a nyúl amonnét túlról ideér, szembekiabálsz vele, hogy: "Én már itt vagyok!"

Az asszony bólintott, és máris a szántóhoz értek. A sün megmutatta az asszonynak a helyét, ő maga meg szép nyugodtan felsétált a tábla túlsó végére. A nyúl már türelmetlenül várta.

- Kezdhettek?

Mindegyik elfoglalta a maga barázdáját.

- Kezdhettek.

A nyúl hármat számolt.

- Egy! Kettő! Három!

És nekiiramodott, akár a szél.

A sün éppen csak úgy tessék-lássék vele szaladt egy-két lépést, aztán lekuporodott a barázdájában, és meg sem moccant többet.

A nyúl vad vágtában közeledett a szántó föld túlsó végéhez. Hanem a szomszéd barázdában egyszeriben fölgaskodik sünné asszony, és harsányan odakiabálja neki:

- Én már itt vagyok!

Nyúl úr elképedt, szinte gyökeret vert a lába. Egy pillanatra sem hitte, hogy nem sün gazdát látja maga előtt; tudvalevő ugyanis, hogy sünéknél az asszony szakasztott olyan, mint a férfi.

"Ez nem tiszta dolog" - gondolta a hosszú lábú koma, és nagyot rikkantott:

- Még egyszer! Vissza!

Azzal megint nekiiramodott, hátracsapta a fülét, nyargalt, mint a szél; sünné meg ottmaradt nyugton a helyén.

Futott a nyúl, porzott a föld a nyomában; egykettőre fölért a szántás felső végére. Hát uramfia, nem ott várja már a sün, még csak nem is szuszog a loholástól! A nyúl magánkívül volt mérgében.

- Még egyszer! - kiáltotta. - Vissza!

- Felőlem ahányszor csak akarod - dünnyögte a sün kényelmesen.

A nyúl még hetvenháromszor nyargalt ide-oda, de a sün állta a versenyt. Mert valahányszor a nyúl a cél közelébe ért, akár fönt, akár lent, vagy a sün, vagy a felesége odaszólt neki, hogy:

- Én már itt vagyok!

Hetvennegyedszer nyúl koma már nem bírta végig, a szántóföld közepén összerogyott. A sün pedig fogta a nyereséget, az aranyat meg az üveg pálinkát, kiszólitotta a feleségét a barázdából, békességgel hazakocogtak, ittak egy-egy kupicával a jóféle kisüstiből - s attól fogva mind a mai napig egyetlen nyúlfi sem mert többé élcelődni a sünnemzetség kurta karikalában.

A KÉT TESTVÉR

Volt egyszer két testvér, az egyik gazdag, a másik meg szegény. A gazdag aranymíves volt és gonosz szívű; a szegény söprűkötésből élt, s jó és becsületes ember volt. Ennek a szegénynek volt két fia, két ikertestvér; úgy hasonlítottak egymásra, mint egyik tojás a másikra. El-eljárogattak gazdag nagybátyjuk házába, és rendszerint kaptak ott valami kis ételmaradékot. Egyszer a szegény ember rózséért ment az erdőbe. Az egyik fán megpillantott egy különös madarat: színarany volt s olyan szép, amelyet még sosem látott. Fölkapott egy kavicsot, megcélozta, és el is találta, de éppen csak annyira, hogy a kő egy kicsit meghorzsolta a madár tollát. A madár elrepült, de egy aranytoll lehullott a szárnyából a földre. A szegény ember fölvette, és elvitte a gazdag testvérenek.

- Ez bizony színarany - mondta az, és sok pénzt adott neki érte. Másnap a szegény ember fölmászott egy nyírfára, gallyat akart szedni róla. Egyszerre csak megrebbent a lomb, és kirepült belőle az aranymadár. A szegény embernek nem sokat kellett keresgélennie, hamarosan rábukkant a fészekre. Egy tojást talált benne, színtiszta aranyból. Fogta, azt is elvitte a bátyjának.

- Színaranyból van ez is - mondta a gazdag testvér, s megint megadta busásan az árát. Hanem a végén hozzátette: - Most aztán már magát a madarat szeretném.

A szegény ember harmadszor is kiment az erdőbe, s mikor látta, hogy a madár most is ott ül a fán, fölkapott egy kavicsot, s úgy megdobta, hogy nyomban leesett. Fölvette, elvitte a testvérenek, s kapott érte egy nagy halom aranyat.

"No ezzel már kezdhettek valamit" - gondolta, és elégedetten hazament. Az aranymíves azonban agyafúrt ember volt, nagyon jól tudta, miféle jószág ez a madár. Beszólitotta a feleségét, s így szólt hozzá:

- Süsd meg nekem az aranymadarat, de vigyázz, nehogy valami híja legyen! Az egésztest mindenestül én magam akarom elfogyasztani!

Tudta ugyanis, hogy aki ennek a madárnak a szívét meg a máját megeszi, az élete fogytáig minden áldott reggel egy aranyat talál a vánkosa alatt.

Az asszony megkopasztotta a madarat, nyársra húzta, és sütni kezdte. Közben azonban valami dolga akadt odakint az udvaron. Azalatt a söprűkötő két gyereke beszaladt a konyhába.

Kíváncsian nézték a nyársat, forgattak rajta egyet-kettőt, szimatolták a jó sültszagot, és nagyon megkívánták a madárpecsenyét. És mert a forgatás közben két darabka lepottyant a serpenyőbe, azt mondta az egyik:

- Együk meg ezt a pár falatkát, nagyon éhes vagyok, úgysem veszik észre. Neki is láttak nyomban, egyik az egyik darabkának, másik a másiknak. Közben visszajött az asszony is. Láta, hogy a gyerekek rágnak valamit.

- Mit esztek? - kérdezte tőlük.

- Két darabka leesett a madárból - felelték -, gondoltuk, azt megehetjük.

- Jaj nekem! - ijedt meg az asszony. - Hiszen az a szíve meg a mája volt; mit szól az uram, ha észreveszi, hogy híja van a madárnak!

Gyorsan levágott egy kiskakast, kivette a szívét meg a máját, rászúrta a nyársra, s amikor a pecsenye kisült, föltálalta az aranymívesnek.

Az magára zárta az ajtót, s mohón nekilátott a falatozásnak, először megette a szívet meg a máját, aztán a combját, a mellét, a szárnyát, nem hagyott belőle egy falatkát sem.

Másnap reggel, amint a szemét kinyitotta, első dolga volt, hogy a párnája alá nyúlt. Hanem egy fia arany nem sok, annyit sem talált alatta.

A söprűkötő két gyereke még csak nem is sejtette, milyen nagy szerencse érte őket. Nagyon elcsodálkoztak, amikor reggel egyszer csak kigurult valami a vánkosuk alól, lepottyant a földre, és csendült egyet.

- Nézd csak, de szép fényes kis guriga! - kiáltotta az egyik. Hamar fölvtették, akkor látták, hogy arany. Mutatták az apjuknak; az is csak ámult-bámult: hogyan kerül aranypénz az ő gyerekeinek a feje alá?

A dolog másnap, harmadnap is megisméltődött. A szegény ember aggódni kezdett, hogy a végén még baj lehet a dologból; elment a bátyjához, és elmondta neki, hogy a két fiának minden reggelre egy-egy arany terem az ágyában.

A gazdag ember rögtön sejtette, mi történhetett.

"Ezek a hitvány kölykök elettek előlem az aranymadár szívét és máját - mondta magában. - De ez egyszer nem viszik el szárazon: lakolni fognak érte!"

Így szólott az öccséhez:

- Az a két gyerek az ördöggel cimborál, mert ilyesmi nem történhetik tisztességes úton. Vigyázz, még nagy bajod lehet belőle; ne tórd őket tovább a házadban! Ha te el nem kergeted őket, nekem kell majd rendet teremtenem a házad táján!

A söprűkötő attól félt, hogy a bátyja végül még elemészti a két fiút.

"Még mindig jobb nekik, ha kiteszem a vadonba, és a sorsukra hagyom őket, úgy talán megmenekülnek" - gondolta.

Nagy búsán föltarisznyázta a gyerekeket, kiment velük az erdőbe, mintha csak a favágáshoz vinné őket segítségnek; aztán mikor jól bent jártak már a rengetegben, fájó szívvel mind a kettőt megcsókolta és elszaladt.

A gyerekek összevissza futkostak az erdőben, keresték az utat hazafelé, de hiába, inkább mind beljebb és beljebb tévedtek. Végül is egy vadász talált rájuk.

- Hát ti kinek a gyerekei vagytok? - kérdezte az tőlük.

- A szegény söprűkötő fiai volnánk - felelték, s elmesélték neki, hogy az apjuk nem akarta tovább megtérni őket a házában, mert minden reggel egy arany terem a párnájuk alatt.

- Nincs abban semmi rossz - mondta a vadász -, ha amellet becsületesek maradtok, és nem lesztek naplopók.

A jó embernek megtetszett a két fiú, neki magának nem volt gyerekekre, hát hazavitte őket magával, s azt mondta nekik:

- Mostantól fogva én leszek az apátok, én foglak fölnevelni benneteket. Megtanította őket a

vadász mesterségre, az aranyat pedig, ami reggelente a vánkosuk alatt termett, félretette, hogy hiánytalanul mind meglegyen, ha majd egyszer szükség lesz rá.

Mikor aztán fölserdültek, nevelőapjuk egy szép napon magával vitte őket az erdőbe.

- Itt az ideje, hogy megpróbálkozzatok a mesterlövésssel. Ha sikerül, föl szabadítlak benneteket, és igazi vadászok lesztek.

Kimentek a lesre, és sokáig várakoztak, de vad nem mutatkozott. Végül aztán a vadász észrevette, hogy az erdő fölött ék alakban egy dunnalúdraj úszik. Odakiáltott az egyik fiúnak:

- Lőj le egyet az ék mind a három sarkáról!

Mindegyik lövés talált, a fiú kiállta a próbát. Csakhamar feltűnt egy második raj is, olyan alakban szállt, amilyen egy írott kettés. A vadász most a másik fiúnak kiáltott át, hogy lőjön le egyet mindegyik sarkáról. Annak is sikerült, az is kiállta a próbát. Erre a nevelőapjuk így szólt:

- Föl szabadítlak benneteket; mátol fogva kitanult vadászok vagytok.

A fiúk tanakodni kezdtek egymás közt, mitévők legyenek, mit kezdjenek a szabadságukkal.

- Nem volna szép, ha tovább is a nevelőapánk nyakán élnénk, foglalkozás után kell néznünk - mondta az egyik.

- Igazad van - felelte a másik -, csak hogy mielőtt beállnánk valahová, előbb világot kellene látnunk. Hiszen itt élünk gyerekkorunk óta, s ezen a rengetegen kívül nem ismerünk semmit.

Este aztán, mikor vacsorához ültek, így szóltak a nevelőapjukhoz:

- Kedves apánk, kitanultuk a mesterségünket, most már egy kicsit körül szeretnénk nézni a nagyvilágban. Ha megengeded, elindulnánk szerencsét próbálni.

- Ez derék vadászhoz illő beszéd - mondta az öreg -, magamnak is ez volt a kívánságom.

Menjetek csak, kíséren a jó szerencse utatokban! Csakhamar eljött a búcsúzás napja. A vadász egy-egy jó puskát ajándékozott nekik.

- Vigyetek magatokkal a megtakarított aranyotokból is annyit, amennyi csak kell - mondta.

Elkísérte őket egy darabon, s amikor végleg búcsút vettek egymástól, még egyszer megölelte őket, s egy fényes pengéjű kést nyújtott át nekik.

- Fiaim, ha valaha elválík az utatok egymástól, szúrjátok be ezt a kést az általútnál egy fába.

Amelyikőtök oda visszatér, leolvashatja a késről a testvére sorsát.

- Hogyan, kedves apánk? - kérdezték a fiúk.

- Úgy, hogy a kés pengéjének két lapja van; az egyik jelenti az egyiketek életét, a másik a másikatokét. Ha fényes marad, jó sorsot jelent; ha megrozsdásodik, az a halál jele.

A fiúk eltették a kést, és nekivágtak a nagyvilágnak. Nemsokára bejutottak egy erdőbe. Akkora rengeteg volt, hogy egy nap alatt át sem bírtak vágni rajta; ott lepte őket az éjszaka. Másnap megint egész nap mentek, mégsem kerültek ki a vadonból. Elfogyott az enivalójuk is, hát azt mondja az egyik:

- Lőnünk kell magunknak valamit, különben föl kopik az állunk. Megtöltötte a puskáját, s körül nézett. Éppen arra szaladt egy öreg nyúl, azt célba vette.

Hanem a nyúl fölkiáltott:

Hagyd meg, vadász, életemet:

két nyulacskát adok neked.

Beugrott a bozótba, és már hozta is a két nyuszt. De azok olyan bátran játszadoztak, olyan kedvesek voltak, hogy a vadászoknak nem volt szívük megölni őket. Megsimogatták a két kicsi jószágot, azok meg hozzájuk szegődtek, és ott ügettek hűségesen a nyomukban.

Ahogy továbbmentek, egyszerre csak egy róka osont el előttük. Kapták a puskájukat, le akarták lőni, de a róka fölkiáltott:

Hagyd meg, vadász, életemet:

két kistrókat adok neked.

És már hozta is a két rókafit. A vadászok azokat sem akarták megölni, hanem a nyuszik mellé szoktatták őket, s így mentek tovább a kíséretükkel. Nem sokáig mentek, mert egyszerre csak egy farkas bukkant eléjük a sűrűből. Nosza, megcélozták, de a farkas fölkiáltott:

Hagyd meg, vadász, életemet:

két kislefarkast adok neked.

Azt a két farkaskölyköt is odacsapták a többi állat mellé, a kíséretükbe. Kisvártatva egy medve cammogott elő a bozótból, de annak sem volt kedve a fűbe harapni, hát fölkiáltott:

Hagyd meg, vadász, életemet:

két kismackót adok neked.

A két bocsot a többi állat mellé adták pajtásul, úgyhogy most már nyolcan voltak.

Így mentek tovább, de hamarosan megtorpantak, mert ijesztő ordítással hirtelen egy oroszlán rontott ki a sűrűből. Dühösen rázta a sörényét, de a vadászok nem rettentek meg tőle, hanem célba vették. Erre az oroszlán is megszólalt:

Hagyd meg, vadász, életemet:

két kölykömet adom neked.

És letette eléjük a két csemetéjét. Ezzel aztán a vadászoknak volt két kis oroszlánjuk, két medvebocsuk, két farkaskölykük, két rókafiúuk meg két nyuszijuk. Az állatok követték őket, szolgáltak nekik, hanem ezzel a vadászok meg egyáltalán nem verték el az éhüket. Odaszóltak hát a rókafiknak:

- Halljátok-e, alamuszik! Ti ügyesek is vagytok, ravaszdik is vagytok, kerítsetek nekünk valami ennivalót!

- Nem messze ide van egy falu - felelték -, hoztunk már onnét egy-két tyúkot; megmutatjuk, merre visz oda az út.

A fiúk bementek a faluba, az aranyukért vásároltak maguknak egyet-mást, megetették az állataikat, aztán vonultak tovább. A rókafik jól ismerték a környéket, tudtak minden baromfiudvart, mindig útbaigazíthatták a vadászokat.

Így vándoroltak egy ideig, de sehogyan sem sikerült olyan szolgálatot találniuk, hogy együtt maradhattak volna.

- Nem megy másképp, el kell válniuk az útjainknak - mondták.

Megosztottak az állatokon, mindegyiknek jutott egy oroszlán, egy medve, egy farkas, egy róka meg egy nyúl. Akkor aztán elbúcsúztak, megfogadták, hogy halálukig híven szeretik egymást, s a kést, melyet a nevelőapjuktól kaptak, belevágták egy fának a derekába. Aztán az egyik ment nyugatnak, a másik meg keletnek.

A kisebbik, ahogy ment, mendegélt, egyszer csak beért az állataival egy városba. Színig fekete fátyollal volt ott bevonva minden. Beállított egy fogadóba, megkérdezte a kocsmárost, kaphatna-e szállást az állatainak. A kocsmáros egy istállóba vezette őket. Az istálló falán volt egy rés. A

nyúl kibújt rajta, és hozott magának egy fej káposztát. A róka is kibújt, és hozott magának egy tyúkot. Amikor azt megette, elhozta a kakast is utána. A farkas meg a medve meg az oroszlán azonban túl nagy volt, nem fért ki a lyukon. Erre a kocsmáros kiengedte őket a rétre. Ott egy tehén feküdt a fűvön, azzal jóllaktak. A vadász, miután gondoskodott az állatairól, megkérdezte a gazdától, mit jelent ez a sok gyászlepel a városban.

- Azt, hogy holnap meghal a király egyetlen lánya - felelte a kocsmáros.

- Olyan nagy beteg? - tudakolta a vadász.

- Dehogyan beteg! Makkegészséges, mégis meg kell halnia.

- Ugyan miért?

- A város szélén van egy magas hegy, azon lakik egy sárkány. Minden esztendőben egy ifjú lányt követel magának, különben az egész országot elpusztítja. Minden lányt nekiadtunk már, nem maradt, csak a király lánya; de nincs kegyelem, őt is ki kell szolgáltatnunk neki, s ennek éppen holnap van a napja.

- De hát miért nem ölik meg a sárkányt? - kérdezte a vadász.

- Hajaj - felelte a kocsmáros -, sok derék vitéz megpróbálta már, s mind az életével fizetett érte! Pedig a király megfogadta, hogy aki legyőzi a sárkányt, ahhoz feleségül adja a lányát, s holtá után az ország is az övé lesz.

Erre aztán a vadász nem szólt többet egy szót sem. Másnap reggel azonban előszólította az állatait, s elindult velük a sárkányhegyre.

Állt a hegyen egy kápolna, volt az oltárán három teli serleg, mellette meg egy táblán írás, hogy aki ezt a három serleget kiissza, egyszeriben a világ legerősebb embere lesz, s azt a kardot fogja forgatni, amelyik a kápolna küszöbe alá van elrejtve. A vadász nem ivott egyetlen kortyot sem, hanem kiment, és kiásta a kardot, de a helyéről sehogyan sem bírta elmozdítani. Visszament hát a kápolnába, és kiürítette a három serleget. Egyszerre megsokszorozódott az ereje, könnyedén fölemelte a kardot, és megsuhogtatta.

Közben elérkezett az idő, amikor a királykisasszonyt ki kellett adni a sárkánynak. Búsan indult el a menet a királyi palotából: elöl a szépséges királykisasszony az édesapjával, utánuk a marsall meg az egész udvari nép; a város lakossága meg sorfalat állt az utcán, amerre elvonultak, s végéig nem volt a kesergésnek, jajgatásnak. Mikor a hegy aljába értek, a királylány búcsút vett az édesapjától, fölnézett a hegyre, meglátta fönt a vadászt az állatokkal; azt hitte, már a sárkány várja, és elsápadt félelmében; hanem aztán arra gondolt, hogy ha megfutamodnék, elpusztulna az egész város, és mégiscsak nekivágott a keserves útnak.

A király nagy búsan hazaindult az udvari néppel; előzőleg azonban meghagyta a marsallnak: rejtőzzék el valahol a hegy alatt, s onnét a távolból figyelje meg, mi történik a királykisasszonnyal.

Az szegény csak ment, ment egyre följebb, és már se élő, se holt nem volt a félelemtől. Odafönt a tetőn azonban nem a sárkány fogadta, hanem a fiatal vadász.

- Szépséges királykisasszony - mondta neki -, ne essél kétségbe; fogadom, hogy megmentem az életedet, csak bízzál bennem!

Azzal bevezette a kápolnába, és rázárta az ajtót, nehogy valami bántódása essék. Mert akkor már fölhangzott a távolban a sárkány rettenetes üvöltése. Jött a hétfejű szörnyeteg, szakadt róla a tajték, csikorgatta dühében a fogát.

- Hát te mit keresel itt? - üvöltött a vadászra.

- Téged kereslek - felelte az ifjú -, meg akarok vívni veled.

- No, ha meguntad az életedet, csak rajta! - sziszegte a szörnyeteg. - Sok jó vitéz itt hagyta már a fogát, majd elbánok veled is!

Fújni kezdte mind a hét torkából a lángot, úgyhogy a fű nyomban tüzet fogott, s egykettőre odalett volna a vadász, megég, megfúl nyomorultul, ha az állatok oda nem szaladnak, és hamarosan el nem tapossák a tüzet.

A sárkányt csak annál jobban felbőszítette a kudarc. Rárontott a fiúra, de az megsuhintotta a kardját, hogy csak úgy surrogott-burrogott a levegőben aztán egy csapásra levágta a szörnyeteg három fejét.

Azt mintha csak most öntötte volna el a düh igazában! Fölvetette magát a magasba, köpte a szikrát, okádta a lángot, rá akart ugrani a vadászra. Az félrehajolt előle, s egy ügyes csapással

újabb három fejét levágta.

Most már bágyadni kezdett a sárkány, lerogyott a földre, de aztán még egyszer összeszedte az erejét, s újra neki akart menni ellenfelének; a fiú azonban megint kikerülte, s egy gyors suhintással leterítette.

Akkor előszólitotta az állatokat. Azok rárohantak a szörnyetegre, és ízekre tépték.

Vége volt hát a harcnak. A vadász kinyitotta a kápolnaajtót: ott feküd a királylány ájultan a földön; mert amíg viaskodtak, szegényke eszméletét veszítette a nagy rettegésben.

A vadász ölbe vette, kivitte, s ahogy magához tért, és fölnyitotta a szemét, megmutatta neki a sárkány tetemét. A királylány boldogan rámosolygott, s azt mondta:

- Most aztán te leszel az én édes férjem, mert apám annak ígért, aki legyőzi a sárkányt.

Aztán lecsatolta korallgyöngyös nyakravalóját, és jutalmul szétosztotta az állatok közt; az aranycsatot az oroszlán kapta. Keszkenőjét pedig, melybe bele volt hímezve a neve betűje, a

vadásznak adta. Az meg odament a sárkányhoz, s kimetszette mind a hét fejéből a nyelvét, belecsavarta a keszkenőbe, és jól elrejtette.

Hanem ekkor már ő is érezte, hogy igen ellankadt a küzdelemtől.

- Fáradtak vagyunk, bágyadtak vagyunk mind a ketten, aludjunk egyet mondta a királylánynak. Lefeküdtek szépen a fűbe, a vadász meg előhívta az oroszlán.

- Te fogsz vigyázni, nehogy valaki megleljen álmunkban - mondta neki. Azzal mindketten elaludtak.

Az oroszlán melléjük telepedett, és virrasztani kezdett, de ő is fáradt volt a viadaltól, hát odaszólitotta a medvét.

- Gyere ide mellém, s kelts föl, ha valami gyanúsat látsz; alszom egyet - mondta neki.

A medve odaült, de mert ő is fáradt volt, szólt a farkasnak:

- Telepedjél ide mellém, s kelts föl, ha valami gyanúsat látsz; alszom egyet.

A farkas odatelepedett, de fáradt volt ő is, hívta a rókát:

- Feküdj ide mellém, s kelts föl, ha valami gyanúsat látsz; alszom egyet.

A róka melléje feküdt, de fáradt volt, mondta a nyúlnek:

- Heverj mellém, s kelts föl, ha valami gyanúsat látsz; alszom egyet.

A nyúl leheveredett; fáradt volt szegény ő is, de neki már nem maradt senki, akinek a parancsot továbbadhatta volna. Mit tehetett egyebet? Szó nélkül elszunnyadt.

Aludtak mind: a királylány, a vadász, az oroszlán, a medve, a farkas, a róka meg a nyúl. Aludtak édesen, mélyen.

A marsall, mint tudjuk, a király rendeletére ottmaradt a hegy alatt; figyelnie kellett neki, mi történik, mi lesz a királylánynak a sorsa.

Hát eleinte bizony nem nagyon figyelt az semmit! Behúzódott egy bokorba, hátat fordított hegynek, sárkánynak, királykisasszonynak, s úgy félt, hogy még a foga is összekoccant. Hanem aztán, mikor odafent elcsendesedett a harci lárma, mégiscsak összeszedte magát, és kidugta a fejét a bokorból. Lesett, figyelt fülelt, de semmi gyanúsat nem észlelt; mindenütt nyugalom, békesség volt.

A marsall nagy óvatosan kimászott rejtekhelyéről, s eleinte lapulva, később már egészen bátorságos léptekkel nekiindult a hegynek.

Felért a tetőre, s mit látott? Ott hevert előtte szétszaggatva a sárkány, kissé odébb pedig egy fának az árnyékában szép csendesen aludt a királylány. Egy vadásznak az ölbe hajtotta a fejét; mellettük pedig, mintha csak felsorakoztatták volna őket, egy oroszlán, egy medve, egy farkas, egy róka meg egy nyúl feküdt, valamennyien mélyes mély álomban.

Elvetemült, gonosz ember volt a marsall. Odalopakodott, kihúzta a kardját, s egyetlen suhintással levágta a vadász fejét. Aztán ölébe kapta a királylányt, és leszaladt vele a hegyről.

Útközben a királykisasszony fölébredt; megijedt, halkán felsikoltott. Akkor a marsall letette, és így szólt hozzá:

- A kezemben van az életed, engedelmeskedned kell nekem. Azt fogod mondani, hogy én öltem meg a sárkányt, értetted?

- Már hogyan mondhatnám, mikor egy vadász ölte meg az állataival? - felelte a királylány.

A marsall erre dühösen kirántotta a kardját, s a hegyét nekiszegezte a királykisasszony szívének.

- Vigyázz, mert ha nem fogadsz szót nekem, tüstént véged van!

Szegény királylány egy ideig kérlelte a gonosz embert, rimánkodott neki, s vagyont, gazdagságot ígért az elvetemültnek, ha jobb belátásra tér. De az hajthatatlan volt, s a királykisasszonynak végül engednie kellett, ha nem akart ott rögtön keserves halált halni.

Mikor a palotába értek, a marsall ment egyenesen a király elébe. Nagy gyászban találta azt is meg a királynét is, hiszen azt hitték, édes egy lányukat már régen széttépte a sárkány. Hogy megörültek, amikor épségben látták viszont kedves gyermeküket! Hanem a marsall nem hagyott nekik időt az örvendezésre; előlépett, és harsány hangon kiáltotta:

- Megöltem a sárkányt, megszabadítottam a királykisasszonyt, megmentettem az országot!

Kérem a megígért jutalmat: uram királyom, add hozzám feleségül a leányodat!

- Igazat beszél a marsall? - fordult a király a lányához.

- Ő tudja, mit mond - felelte a királykisasszony. - Én azonban kikötöm, hogy csak egy esztendő és egy nap múlva ülhetjük meg a lakodalmat.

Mert azt remélte, addig csak megtud valamit a szíve kedves vadászáról.

A sárkányhegyen meg ezalatt az állatok békén aludtak halott gazdájuk mellett. Jött egy kövér darázs, rászállt a nyúl orrára, de az elhessentette, aludt tovább. Jött a darázs másodszor is; a nyúl megint elhessentette, és megint csak aludt tovább. A darázs harmadszor is odaszállt, beleszúrt egy nagyot a nyúl orrába. Erre a nyuszi tüstént felébredt, és ijedten fölkelte a rókát, a róka a farkast, a farkas a medvét, a medve az oroszlánt. Az oroszlán megdörzsölte a szemét, és látta, hogy a királylánynak nyoma sincs, a gazdájuk meg halott. Elkezdett rettenetesen üvölni:

- Ki tette ezt? Medve, miért nem keltettél föl?

A medve meg a farkasnak:

- Miért nem keltettél föl?

A farkas a rókának:

- Miért nem keltettél föl?

A róka pedig a nyúlnak:

- Miért nem keltettél föl?

Szegény nyúl nem tudott mit felelni, ő lett a bűnbak. Rá akartak rontani, de kérlelni kezdte őket:

- Ne bántsatok, meglátjátok, jóváteszem, amit vétettem, életre keltem a gazdánkat. Tudok egy hegyet, terem ott egy gyöker, aki azt a szájába veszi, minden sebből és betegségből kigyógyul.

Csak az a baj, hogy egy kicsit messze van, kétszáz mérföldnyire innét.

- Nem bánom, megkegyelmezek az életednek - mondta az oroszlán -, de egy nap alatt megjárj az utat, s elhozd azt a gyökeret, különben véged! A nyúl nekiiramodott, kerek egy nap múlva vissza is tért, hozta a gyökeret. Az oroszlán a helyére illesztette a halott fejét, a nyúl meg beletette a gyökeret a szájába. A vadász teste azon nyomban összeforrott. Szíve verni kezdett; megindult benne az élet, úgyhogy csakhamar felébredt.

Nagyon elbúsult, amikor csak hűlt helyét találta a királylánynak. Hiába kérdezősködött felőle az állatoknál, azok nem tudtak róla semmit.

"Biztosan elszökött, amíg aludtam - gondolta a vadász -, így akart megszabadulni tőlem." Azzal fölkerelkedett az állatokkal, és nekivágott búfelejteni a nagyvilágnak. Vándorolt nagy búsán faluról falura, városról városra, táncoltatta a piacokon az állatait, de sehogyan sem tudott megvigasztalódni, egyre csak fájt a szíve a királylány után.

Telt-múlt az idő; kerek egy esztendeje volt a sárkányviadalnak, amikor megint elvetődött abba a városba, ahol a királykisasszony lakott.

Ott most minden ház csupa vidám pirossal volt fellobogózva.

A vadász megint betért a fogadóba, és első dolga volt megkérdezni a kocsmárost:

- Mondja csak, gazduram, mit jelent ez? Egy évvel ezelőtt csupa gyász volt a város, most meg csupa bíbor?

- Egy évvel ezelőtt volt a napja, hogy a királylányt ki kellett adni a sárkánynak, akkor azért gyászoltunk. A marsall azonban legyőzte a szörnyeteget, és elnyerte a királykisasszony kezét; holnap lesz a lakodalmuk, ezért virul ma bíborpirosban a város.

A vadász jót aludt az éjszaka, aztán másnap délben csak úgy félvállról odaszólt a kocsmárosnak:

- Elhiszi-e, gazduram, hogy én itt ma a király asztaláról való kenyeret fogok enni?

- No, én száz aranyat teszek ellene, hogy abból ugyan semmi nem lesz! - mondta a kocsmáros, és az asztalra dobott egy teli erszényt.

A vadász állta a fogadást, ő is letett egy erszényt száz arannyal. Aztán odaszólt a nyúlnek:

- Hallod-e, tapsifüles, szaladj csak, hozz nekem a király kenyeréből!

S a nyúl, mert ő volt a legkisebb, nem adhatta tovább senkinek a parancsot, mehetett ő maga.

Nem nagyon tetszett neki a dolog. "Ej, ej - gondolta magában -, ha én így magányosan végigügetek a városon, ahány szelindek van, mind a nyakamon terem!" Így is lett, a kutyák dühösen a nyomába eredtek, mind meg akarta szabdalni egy kicsit az irháját. Hanem a nyúl vágtatott, ahogy bírt, aztán egyszer csak hopp! - beugrott a palota kapuja mellett egy olyan faköpenybe, amelyenbe az örök eső elől szoktak behúzódní. A kutyák mindenáron ki akarták cibálni onnét, de a katona, aki ott silbakolt, nem ismert tréfát, közibük vágott a puskája agyával, úgyhogy üvöltve, vonítva iszkoltak el onnét. A nyúl, mikor látta, hogy már tiszta a levegő, fogta magát, beugrott a palotába, futott egyenest a királylányhoz, lekuporodott a széke alá, és kapirgálni kezdte a lábát.

- Ejnye, mit akarsz? - mondta a királylány, mert azt hitte, a kiskutya nyűgösködik.

A nyúl másodszor is megkaparta a lábát.

- Ejnye, mit akarsz? - mondta újra a királylány, megint azt hitte, a kiskutya okvetetlenkedik.

A nyúl azonban nem tágított, s harmadszor is megkaparta a lábát. Erre már a szék alá kukkantott a királylány, és nyomban megismerte a nyulat, mert hiszen az ő hajdani korallgyöngyös nyakravalójának egyik darabját viselte. Lehajolt érte, ölébe vette, bevitte a kamrájába.

- Kedves nyulam, mit kívánsz? - kérdezte tőle.

- Gazdám, aki megölte a sárkányt, itt van a városban, s elküldött, kérjek neki a király kenyeréből - felelte a nyúl.

Nagyon megörült a királylány, hívatta nyomban a péket, meghagyta neki, hozzon tüstént egy kenyeret abból, amit a királynak sütött.

- Engem is haza kell ám vinnie a péknek, különben megszabdálnak a szelindekek! - mondta a nyuszi.

A pék el is vitte egészen a fogadó küszöbéig, ott a nyúl hátsó két lábára állt, elülső két lábára vette a kenyeret, s odavitte a vadásznak. Az meg nevetve odaszólt a kocsmárosnak:

- No, gazduram, enyém a száz arany!

A kocsmáros nagyon csodálkozott a dolgon; de a vadász folytatta:

- Kenyerem már volna, most már a király sültjéből is szeretnék enni.

- Azt szeretném látni! - mondta a kocsmáros, fogadni azonban már nem volt kedve.

A vadász meg hívta a rókát:

- Hallod-e, róka koma, hozz nekem egy szeletet a király sültjéből!

A róka már jobban tudta a járást, úgy óvakodott tova kertek alatt, falai; mentén, hogy egyetlen kutya sem vette észre; a királylány széke alá kuporodott, és megkapirgálta a lábát. A királylány lenézett, megismerte a rókát a nyakravalójáról, bevitte a kamrájába, megkérdezte:

- Kedves rókám, mit kívánsz?

- Gazdám, a sárkányölő, itt van a városban, és elküldött, vigyek neki egy szeletet a sültből, amit a király eszik - felelte a róka.

A királylány hívatta a szakácsot, s meghagyta neki, tálaljon fel szépen egy szeletet a király sültjéből, s vigye a róka után a fogadó küszöbéig. Ott a róka átvette a tálat, elhessegette a rászállt legyeket, s odanyújtotta a vadásznak.

- No lám, gazduram, kenyerem meg sültem már van, csak valami körítés kellene még hozzá úgy, ahogy a királynak fölszolgálgják - mondta a vadász.

Azzal hívta a farkast:

- Kedves farkas barátom, menj, hozz nekem egy kis körítést a királyéből.

A farkas nem félt senkitől, ment egyenest a palotába a királylányhoz, és meghúzgálta a szoknyáját. A királylány nyomban megismerte a nyakravalójáról, bevitte a kamrájába, megkérdezte:

- Kedves farkas, mit kívánsz?

- Gazdám, a sárkányölő, itt van a városban, elküldött, kérjek neki a király körítéséből.

A királylány hívatta a szakácsot, meghagyta neki, készítsen egy tál körítést, olyat, amelyet a királynak szolgálnak fel, s vigye a farkas után a fogadóba. A küszöbön a farkas átvette tőle a tálat, s odanyújtotta a vadásznak.

- No lám, gazduram, kenyerem, sültem, körítésem van már, most aztán szeretnék valami jó süteményt is abból, amit a király eszik - mondta a vadász.

Azzal hívta a medvét:

- Kedves mackóm, te úgyis szereted a nyalánkságot, menj, hozz nekem valami jó süteményt abból, amit a király eszik.

Loholt a medve a palotába, és mindenki kitért előle az utcán. Hanem, ahogy az őrségbe botlott, azok ráfogták a flintájukat, s nem akarták beengedni. A medve azonban nem ijedt meg, két lábra ágaskodott, mancsával jobbra is, balra is kiosztott egypár pofont, az őrség hanyatt-homlok kerekelt oldott. Ő meg ment egyenest a királylányhoz, megállt mögötte, s mordult egyet. A királylány megfordult, nyomban megismerte a medvét, behívta a kamrájába, megkérdezte:

- Kedves mackó, mit kívánsz?

- Gazdám, a sárkányölő, itt van a városban - felelte a medve -, süteményért küldött, abból, amit a király eszik.

A királylány hívatta a cukrászt, meghagyta neki, süsse meg tüstént azt a tortát, amelyet a királynak készített, s vigye a medve után a fogadóba. Útközben a medve mind felnyalta a cukordíszot, ami lepotyogott, a küszöbön aztán két lábra állt, átvette a tálat, s bevitte a gazdájának.

- No lám, kocsmáros úr, most már van kenyerem, sültem, körítésem és tortám is, csak hogy én bort is innék abból, amit a király iszik - mondta a vadász.

Azzal szólítja az oroszánt.

- Kedves oroszán - mondja neki -, tudom, te sem veted meg a jó itókát; ugyan hozz nekem egy

kis bort abból, amit a király iszik.

Ment az oroszlán, s futott előre mindenki az utcán. Odaért az őrséghez, útját akarták állni, de ő üvöltött egyet, s attól úgy szétugrottak, mintha ott sem lettek volna. Az oroszlán pedig bement a királyi lakosztályba, és farkával az ajtóra csapott.

A királylány fölkelt, megnézni, ki zörget ilyen gorombán, s bizony halálra rémült volna az oroszlántól, ha meg nem ismeri az ő hajdani korallgyöngyös nyakravalójának az aranycsatjáról. Behívta a kamrájába.

- Kedves oroszlán, mit kívánsz? - kérdezte tőle.

- Gazdám, aki megölte a sárkányt, itt van a városban, és kér abból a borból, amit a király iszik. A királylány hívatta nyomban a pohárnokot, s meghagyta neki, adjon az oroszlánnak a király borából.

- Én is lemegyek veled a pincébe - mondta az oroszlán -, hadd lássam, az igaziból kapok-e.

Le is ment a pohárnokkal; s egyszerre csak észrevette, hogy az bizony nem a király hordójából csapol neki, hanem abból, amit a király szolgálói isznak. Marrantott egyet, s azt mondta:

- Megálljunk! Előbb megkóstolom!

Engedett vagy egy fél meszellyel a hordóból, s egy hajtásra kiitta.

- Ez nem az igazi! - mondta.

A pohárnok rásandított, aztán odébb ment, s egy másik hordóból akart adni; az a király marsalljé volt.

- Megálljunk! - mordult rá az oroszlán. - Előbb megkóstolom. S engedett megint vagy félmeszelynyit, fölhajtotta, s azt mondta:

- Ez már jobb valamivel; de még mindig nem az igazi.

A pohárnokot elfutotta a méreg.

- Ért is egy ilyen buta barom a borhoz! - dünnyögte.

Erre az oroszlán fültövön legyintette, hogy nyomban a földre huppant. Nagy nehezen feltápáskodott, egy szót sem szólt többet, csak bevezette az oroszlánt egy külön kis pincébe, ott volt a király bora, abból rajta kívül nem kapott senki.

Az oroszlán engedett magának egy fél meszelyt, megízlelte, megitta s kijelentette:

- No, ez már alighanem az igaziból van!

Meg is töltetett a pohárnokkal hat palackot. Aztán felmentek, hanem az oroszlán kissé felöntött a garatra, s amint a pincéből kilépett a szabad levegőre, ide-oda támolygott, a pohárnoknak kellett elcipelnie a palackokat a fogadó küszöbéig. Ott az oroszlán szájába fogta a füles kosarat, s bevitte a vadásznak.

Az pedig elégedetten így szólt:

- No lám, gazduram, most már van kenyérem, sütem, hozzá körítés, van tortám, van borom, s mind a királyéból; nincs más hátra, mint hogy nekiüljek, és megebédeljek az állataimmal.

Azzal leült, evett-ivott derekasan, adott a nyúlnek, a rókának, a farkasnak, a medvének meg az oroszlánnak is, s igen jó kedve volt, mert látta, hogy a királylány még mindig szereti.

Mikor már jól megebédelt, odaszólt a kocsmárosnak:

- No, gazduram, ettem is, ittam is, a király se különbül, most megyek a palotába, és feleségül veszem a királylányt.

- Van annak már vőlegénye, épp most ülik a lakodalmukat! - mondta a kocsmáros.

A vadász erre előhúzta a keszkenőt, amit a sárkányhegyen kapott a királylánytól. Abban őrizte a szörnyeteg hét nyelvét.

- Látja ezt a kendőt a kezemben, gazduram? Úgy nézzen rá, hogy ez az: én házasságlevellem. Rá

van írva, hogy az enyém a királylány.

A kocsmáros jól megnézte a keszkenőt, és a fejét csóválta.

- Már ha mindent elhiszek is, ezt az egyet nem hiszem. Fölteszem ellene a házamat, udvarostul.

A vadász erre egy kis pénzeszsákot vetett az asztalra, ezer arany volt benne.

- Én meg ezzel állom a fogadást - mondta.

A palotában ezalatt vígan folyt a lakoma. Roskadozott a sok jótól a királyi asztal, sűrögtek-forogtak az inasok, hordták a pompás fogásokat, közben pedig szólt a zene, vidította a vendégek szívét-lelkét.

A király egyszer csak odahajolt a lányához

- Mégiscsak furcsa, hogy ezek az állatok csak úgy ki-be járkálnak a palotámban! Mit akarnak tőled?

- Azt én nem mondhatom meg - felelte a királylány -, de jól tennéd, ha elküldenél a gazdájukért, és meghívnád a lakomára.

A király nyomban elszalasztotta egyik apródját a fogadóba. Az éppen akkor toppant be, amikor a vadász meg a kocsmáros a fogadást kötötték. Ahogy az apród megmondta, mi járatban van, a vadász azt mondta:

- Lám csak, gazduram, jóformán ki sem mondtam még a kívánságomat, máris apródot szalaszt hozzám a király, és hív a lakodalomba. Csakhogy év még nem megyek!

Azzal az apródhoz fordult:

- Mondd meg uradnak, a királynak, kéretem, küldjön nekem királyi ruhát, küldje értem a hatlovas hintóját, és rendeljen inasokat a szolgálatomra.

A király elcsodálkozott a válasz hallatára, és megint a lányához fordult, attól kérdezte, mit csináljon.

- Jól tennéd, ha megtennéd, amit kíván - felelte a királylány.

A király tehát küldött neki királyi ruhát is, hatlovas hintót is, inasokat is a szolgálatára. A vadász, alighogy megpillantotta őket, odaszólt a kocsmárosnak:

- Lám csak, gazduram, éppen úgy visznek el, ahogyan kívántam!

Felöltözött a királyi ruhába, fogta a sárkánynyelves keszkenőjét, beül a hintóba, s elrobogott a palotába.

Mikor a király meghallotta a hintó dübörgését, megkérdezte a lányát:

- Hogyan fogadjam?

- Jól tennéd, ha elébe mennél.

Elébe ment hát, annak rendje-módja szerint fölvezette a palotába, az állatok meg baktattak szépen utána.

A király az asztalához ültette, maga és a lánya közé. A királylány balján, a vőlegény helyén meg a marsall ült; de nem ismerte meg a vadászt. Éppen hozták nagy aranytálcákon a sárkány hét fejét, közszemlére tették, a király pedig így szólt:

- A marsall levágta a sárkány hét fejét, ezért ma neki adom a lányomat feleségül.

Erre felállt a vadász, sorra járta a hét sárkányfőt, fölrántotta a szájukat, belenézett a torkukba, és azt kérdezte:

- Hol a sárkány hét nyelve?

Megijedt a marsall, sápadt lett, mint a meszelt fal, azt sem tudta, mit mondjon; végül is azt dadogta:

- A sárkánynak nincs is nyelve.

- A hazugnak nincsen - felelte a vadász -, de a sárkánynak van, s rávall az igazi győztesre!

Azzal kibontotta a keszkenőt. Benne volt mind a hét nyelv; fogta, belerakta őket a sárkányfőkbe,

mindegyiket a helyére, s mind pontosan odaillett. Majd széttárva felmutatta a keszkenőt: bele volt hímezve a királylány neve betűje; megmutatta neki, s megkérdezte, emlékszik-e még rá, kinek adta.

- Annak, aki megölte a sárkányt - felelte a királylány.

Erre a vadász előhívta az állatait, lecsatolta róluk a nyakravalójukat s az oroszlán nyakáról az aranycsatot, megmutatta a királynak, és megkérdezte, kié volt ez az ékszer.

- A nyakravaló meg az aranycsat az enyém volt, én osztottam szét jutalmul az állatok közt, mert segítettek legyőzni a sárkányt - felelte a királylány.

- Igen - mondta a vadász -, mikor a viadaltól fáradtan elaludtam, odaosont a marsall, levágta a fejemet, és elragadta a királylányt. Nektek aztán azzal hivalkodott, hogy ő ölte meg a sárkányt; de hazudik: bizonyoság rá a hét nyelv, a keszkenő meg a nyakravaló.

És sorra elbeszélte, hogy gyógyították meg állatait a csodagyökérrel, hogyan bolyongott egy kerek esztendő a nagyvilágban, s hogyan érkezett vissza végül a városba, hogyan tudta meg a kocsmárostól a marsall furfangos csalását.

Akkor a király megkérdezte a lányát:

- Igaz, hogy ez a vadász ölte meg a sárkányt?

- Igaz - felelte a lány -, és most már kinyilváníthatom a marsall gáztettét. Eddig nem beszélhettem, mert halálos fenyegetéssel kényszerített hallgatásra. Csupán egyet tehettem: kikötöttem, hogy csak egy esztendő s egy nap múlva legyen a lakodalmunk.

A király tizenkét tanácsost hívatott, s azok nem sokat tanakodtak: egykettőre kimondták a halálos ítéletet. A király pedig hozzáadta lányát a vadászhoz, s megtette a vejét helytartójának mind az egész birodalomban. Nagy örömmel ülték meg a lakodalmat. A fiatal király elhozatta az apját meg a nevelőapját is, s mind a kettőt elhalmozta kinccsel, drágasággal. Nem feledkezett meg a kocsmárosról sem. Maga elé hívatta, és így szólt hozzá:

- No lám, gazduram, feleségül vettem a királylányt, most aztán enyém a háza, udvarostul.

- Jog szerint úgy volna - mondta a kocsmáros.

- No de most ne jog szerint vegyük, hanem szív szerint - mondta az ifjú király. - Tartsa meg a házát, udvarostul, az ezer aranyat meg ráadásnak.

A fiatal pár egybekelt; boldogan és vidáman éltek.

Az ifjú király gyakran kijárt vadászni, ez volt a legkedvesebb szórakozása; s a hűséges állatok mindig vele mentek.

Volt ott a közelben egy erdő; az a hír járta róla, félős, barátságtalan hely, s aki oda betéved, nem egykönnyen keveredik ki belőle. A fiatal királynak azonban nagy kedve lett volna abban az erdőben vadászni; addig nem is hagyott békét az öreg királynak, míg meg nem engedte neki. Egy szép napon nagy kísérettel kilovagolt hát. Ahogy az erdőszélre értek, megpillantott egy hófehér szarvasünnöt.

- Várjatok itt, amíg visszajövök - mondta -, meghajtom ezt a szép vadat.

Azzal vágta fogta a lovát, s be az erdőbe! Az állatai meg utána. A kíséret várt, várakozott késő estig, de hiába, az ifjú király nem tért vissza. Nagy búsan hazakocogtak, és jelentették a királynénak:

- Az ifjú király bevágatott egy fehér szarvasünnöt után az erdőbe, s nem jött vissza többé.

Erre aztán mindannyian súlyos gondba estek miatta.

Az ifjú királlyal pedig az történt, hogy utánaeredt a gyönyörű vadnak, de sehogyan sem tudta utolérni. Mikor már-már ott volt a nyomában, a szarvas nagyot szökött, s már újra messze járt. Végül aztán eltűnt egészen.

Az ifjú király csak akkor vette észre, milyen mélységes mélyre tévedt. Megfújta a vadászkiáltást, de nem jött semmi válasz, még a kíséret sem hallhatta.

Közben beesteledett, Az ifjú király látta, hogy aznap már nem juthat haza; leszállt hát lováról, tüzet rakott egy fa alatt, s elhatározta, hogy ott tölti az éjszakát.

Ahogy a tűz mellett üldögélt, s az állatok is köréje telepedtek, egyszerre mintha emberi hangot hallott volna. Körülnézett, de semmit nem látott. Eltelt egy kis idő; akkor megint hangot hallott, mintha nyögdécselne valaki a feje fölött. Főlnézett; hát egy vén anyóka kuporgott fönn a fán, s váltig azt jajgatta:

- Hu-hu-hu, hú de fázom!

- Gyere le, melegedjél meg, ha fázol - mondta neki.

De az visszaszólt:

- Félek, hogy megharapnak az állataid.

- Dehogyan harapnak - mondta az ifjú király -, gyere csak le nyugodtan, anyóka.

Hanem az a vénasszony, az boszorka volt, és el akarta veszejteni a királyfit.

- Ledobok neked egy vesszőt a fáról, csapj vele a hátukra, akkor nem bántanak - mondta.

Azzal lehajított egy gallyacskát, a király pedig rásuhintott vele az állatokra. Meg se moccantak többet, azon nyomban kővé váltak. A boszorka most már nem félt tőlük, leugrott a fáról, meglegyintette egy vesszővel a királyt is, azt is kővé változtatta. Akkor aztán felkacagott, s a kővé vált királyt állataival együtt begörgette egy gödörbe, ahol már sok ilyen kő hevert.

A királyné várta, egyre várta haza az urát, s hogy hiába várta, mind jobban nőtt a gond és a félelem a szívében. Történt pedig, hogy a másik testvér, aki keletnek indult, amikor elváltak; éppen ekkortájt érkezett ebbe az országba. Szolgálatba akart szegődni ő is, de sehol nem vették föl, hát vándorlásra adta a fejét, járta a világot, és táncoltatta a piacokon az állatait. Egyszer csak elfogta a vágy a testvére után. Elindult megkeresni a kést, amit elválásukkor beleszúrtak a fa derekába, legalább megtudja, hogy megy a sora a testvérének. Hát ahogy kihúzza a kést, látja, hogy a penge egyik lapja félig rozsdás, félig fényes.

"Nagy baj eshetett a testvéremmel - gondolta ijedten -, de talán még megmenthetem, mert a penge csak félig rozsdás."

Azzal nyugatnak fordult az állataival. Mentek, mendegéltek, megérkeztek a város kapujába. Ott elébük állt az őrség, kérdezték, jelenthetik-e hazatérését a királynénak, mert szegény már napok óta emésztli magát a férje után, nem tudja, hol marad ilyen sokáig; attól fél, odalett a varázserdőben. Az őrség ugyanis azt hitte, a király jött meg, olyan egyforma volt a két testvér; s ennek is ott ügettek az állatok a nyomában.

A vadász nyomban észrevette, hogy összetévesztik az ikertestvéreivel. Azt gondolta magában:

"Legjobb lesz, ha úgy teszek, mintha az öcsém volnék, ki tudja, hátha így könnyebben segíthetek rajta."

Bekísértette magát az őrséggel a palotába. Ott nagy örömmel fogadták, mindenki azt hitte, az ifjú király tért haza végre.

Ő ott töltött néhány napot a palotában, és közben szorgosan tudakozódott a varázserdő felől.

Amikor már mindent tudott, kijelentette:

- Még egyszer elmegyek oda vadászni.

Az öreg király meg a fiatal királyné váltig el akarták téríteni a szándékától, de ő nem tágított, s kilovagolt fényes kíséretével. Ahogy az erdőszélre értek, vele is minden úgy történt, mint a testvéreivel. Megpillantotta a fehér szarvasünnöt, s odaszólt a kíséretnek:

- Várjatok itt, amíg visszajövök, meghajtom ezt a szép vadat!

Azzal vágta fogta a lovát, s be az erdőbe! Az állatai meg utána. De a szarvasünnöt ő sem tudta utolérni, s olyan mélyre tévedt az erdőben, hogy ott kellett éjszakáznia. Tüzet gyújtott; s

egyszerre hallja, valaki nyögdécsel a feje fölött:

- Hu-hu-hu, hú de fázom!

Fölnéz, ott meglátta a boszorkát a fán.

- Gyere le, ha fázol, öreganyó - mondta -, melegedjél meg.

- Nem megyek, félek, hogy megharapnak az állataid.

- Dehogyan harapnak!

- Én azért mégis csak félek. Hanem tudod, mit? Ledobok neked egy vesszőt a fáról, csapj a hátukra, akkor nem bántanak.

Ahogy a vadász ezt meghallotta, nem bízott többé az öreganyóban.

- Az állataimat nem ütöm meg - mondta -, te pedig gyere le, vagy leszedlek onnét.

A boszorka csúfondárosan lekiáltott:

- Mit akarsz? Úgysem érsz el!

- Ha nem jössz magadtól lelőlek - felelte a vadász.

- Csak lőj - rikácsolt a boszorka -, egy cseppet sem félek a golyódtól! A vadász megcélozta, rálőtt, de a boszorkának semmiféle golyó nem ért, csak nevetett, visongott, rikoltott.

- Úgy sem találasz el! Úgy sem találasz el!

De a vadász sem volt éppen ostoba ember, az is tudott egyet és mást. Letépett három ezüstgombot a zekéjéről, s megtöltötte velük a puskát. Azok ellen nem volt semmi varázsszere a boszorkának: ahogy a puska eldőrdült, már bukfencezett is lefelé visítva a fáról. A vadász meg rátette a lábát a derekára, s így szólt:

- Hallod-e, te boszorkány, ha tüstént meg nem mondod, hova lett a testvérem, felkaplak, és belevágok a tűzbe!

A boszorka reszketett félelmében, kegyelemért könyörgött, úgy nyöszörgött:

- Kővé váltott állatostul, ott fekszik egy gödör mélyén.

A vadász ráparancsolt, vezesse a gödörhöz, megfenyegette és rárivallt:

- No, vén szipirtyó, vagy életre kelted az öcsémet és vele minden élőlényt, aki itt fekszik, vagy belevágok a tűzbe!

A boszorka fogott egy vesszőt, és megsuhintotta vele a köveket. Abban a szempillantásban föléledt az ifjú király, föléledtek az állatai, föltámadt a sok kereskedő, kézműves, pásztor, akit a boszorka elrekkentett. Köszönetet mondtak szabadulásukért, s ment ki-ki a maga útjára vidáman.

A testvérek pedig boldogan borultak egymás nyakába. Aztán nyakon fogták a boszorkát, összekötözték, és bedobták a tűzbe. Az erdő egyszeriben kivilágosodott, bozótja megritkult, három óra járásról odalátszott a királyi palota.

A testvérek elindultak hazafelé, s útközben töviről hegyire elmesélték egymásnak, mi minden történt velük mióta elváltak.

Ahogy a kisebbik odáig ért az elbeszélésben, hogy király lett belőle, azt mondja rá a nagyobbik:

- Mindjárt gondoltam, mert amikor a városba értem, királyi tisztességgel fogadtak.

- Igaz - mondja a másik -, hiszen szakasztott egyformák vagyunk mind a ketten. Most aztán ráadásul rajtad is királyi ruha van meg rajtam is; téged is állatok kísérek, engem is. Tudod, mit gondoltam, bátyám? A városnak két kapuja van, egyik az egyik végén, a másik a másikon; te bemegy az egyikre, én a másikon, egyszerre kétfelől jelentkezünk az öreg királynál.

A bátyja ráállt a dologra; elváltak egymástól, s az öreg királynak egyszerre jelentette mind a két kapu őrsége, hogy az ifjú király megjött az állatokkal a vadászatból.

- Lehetetlen - mondja az öreg király -, hiszen az egyik kapu egy óra járásnyira van a másiktól.

Közben megérkezett kétfelől a két testvér is, bevonultak az udvarba, fölmentek a palotába.

- Most aztán melyik a kettő közül a férjed? - kérdezte az öreg király a lányát. - Mert én nem tudok választani köztük, szakasztott egyforma mind a kettő.

Nagy gondba esett a királylány, nem tudott választani ő sem. Hanem akkor eszébe jutott a nyakravalója, amit szétszított az állatok közt. Keresni kezdte, és meg is találta az egyik oroszlán nyakában az aranycsatot. Vidáman fölkiáltott:

- Akié ez az oroszlán, az az én igazi férjem!

Az ifjú király nagyot nevetett s rábólintott:

- Úgy van, én vagyok az igazi!

Megölelték, megcsókolták egymást; mindnyájan asztalhoz ültek, s ettek-ittak, lakomáztak boldogan.

A MÉHKIRÁLYNŐ

Egyszer egy királynak a két nagyobbik fia elindult szerencsét próbálni. Úgy elkanászodtak odakint a nagyvilágban, hogy haza se mentek többé. Otthon egy ideig várták őket, aztán a legkisebb királyfi, akit Tökfilkónak hívtak, fölszedelőzködött, és a keresésükre indult.

Hosszú ideig vándorolt, míg rájuk talált. Hanem a bátyjai kinevették:

- Ez az együgyű maga akar megbirkózni a világgal - mondták -, mikor nekünk kettőnknek sem sikerült, pedig mennyivel okosabbak vagyunk nála!

- Akkor gyerünk együtt mind a hárman - ajánlotta Tökfilkó.

A bátyjai beleegyeztek, így hát hármában mentek tovább.

Egyszer csak egy hangyabolyhoz értek. A két nagyobbik föl akarta túrni hadd lássák, hogyan futkosnak ide-oda a riadt kis hangyák, hogyan cipelik magukkal kétségbeesetten a tojásaikat. A legkisebbik azonban elébük állt:

- Hagyjátok békén ezeket az állatokat! Nem engedem, hogy bántsátok őket!

A két nagyobbik ráhagyta.

- Csak nem fogunk összeveszni egy hitvány hangyabolyon! - mondták.

Ballagtak tovább. Csakhamar egy tó tűnt föl előttük, rengeteg kacsa úszkált rajta, csak úgy fehérlett tőlük a víz színe.

- Fogunk egypárat, és megsütjük vacsorára! - dörzsölte a kezét a két nagyobbik testvér. Előre örültek a finom pecsenyének. De a legkisebbik megint elébük állt:

- Hagyjátok békén ezeket az állatokat! Nem engedem, hogy bántsátok őket!

A két nagyobbik morgolódott: miféle dolog ez, korgó gyomorral elszalasztani egy ilyen finom falatot! De a legkisebbik addig erősködött, míg el nem álltak a szándékuktól.

Ismét útnak eredtek hát, mentek, mendegéltek, egyszer csak egy odvas fát láttak az út mentén.

Méhek fészkeltek benne, és a lépjükben annyi méz volt, hogy kicsordult belőle, és végigfolyt a fa derekán. Nosza, megörült a két idősebb testvér! Tüzet akartak rakni a fa alá, hogy majd kifüstölik a méheket, s mind megszerzik a mézet. De Tökfilkó szétrúgta a kis máglyát, amit összehordtak, s nagy mérgesen kiáltotta:

- Hagyjátok békén ezeket az állatokat! Nem engedem, hogy bántsátok őket!

- Ostoba voltál, az is maradsz! - mordult rá a legidősebb királyfi, azzal továbbmentek, szóra sem méltatták többet az öccsüket.

Így jutottak el egy nagy kastélyig. Furcsa kastély volt az! Az istállókban csupa kőből való paripa állt, embernek meg híre-hamva sem volt. A fiúk teremről teremre haladtak, míg a nagy ház legvégében útjukat nem állta egy ajtó. Három lakat függött rajta, de a közepén volt egy ablakocska, azon át be lehetett nézni a szobába. Odabent egy szürke kis emberke ült egy asztalnál. Bekiabáltak neki egyszer, kétszer hiába, nem hallotta. Bekiabáltak harmadszor is. Erre

az emberke fölállt, sorra kinyitotta a lakatokat, és kijött. Nem szólt egy árva szót sem, csak egy gazdagon terített asztalhoz vezette őket, hogy egyenek-igyanak kedvükre. Mikor aztán jóllaktak, mindegyiknek megmutatta a hálósobáját, és eltűnt.

Másnap reggel a szürke kis emberke fölkelte a legidősebb királyfit, és intett neki, hogy kövesse. Végigmentek egy sereg termen és folyosón, végül egy nagy csarnokba léptek; ott az emberke szótlánul rámutatott egy kőtáblára. A táblára felirat volt belevésve. A királyfi olvasni kezdte:

"Ezt a kastélyt elvarázsolták, de aki a következő három feladatot megoldja, megválthatja. Először: az erdőben a mohában szétszórva rejlenek a királykisasszony gyöngyei, szám szerint ezer gyöngyszem. Ezt kell összekeresni; de ha alkonyatig akár csak egy is hiányzik az ezerből, aki keresi, kővé válik."

A többi már nem is érdekelte a királyfit; ment egyenest az erdőbe, és egész álló nap a gyöngyöket kereste, de estélig nem talált többet száz szemnél. Úgy járt, ahogyan a táblán meg volt írva: kővé vált.

Másnap a második királyfi próbálkozott meg, de neki sem volt sokkal nagyobb szerencséje: kétszáz gyöngyszemig jutott estéig, s ahogy a nap leáldozott, kővé vált.

Harmadnap Tökfilkóra került a sor. Kora reggel nekilátott a munkának, keresett-kutatott a sűrű mohában, de hiába, nehéz dolog volt ez, nagyon lassan ment. Láta szegény fiú, hogy nem viszi sokra, elbúsult a sorsán, leült egy kőre, és bánatában sírva fakadt. Hát ahogy ott ült és búsult, valami neszezés támadt előtte a fűben. Fölnézett, s mit látott? Jött a hangyakirály ötezer hangyával glédába sorakoztak, aztán rajta! - szaporán, sűrögve-forogva hordani kezdték Tökfilkó lábához a csillogó gyöngyszemeket. Nem telt bele sok idő együtt volt mind az ezer. Akkor a hangyakirály odaállt a gyöngyrakás mellé, tisztelgett a csápjaival, s azt mondta:

- Megmentetted az életünket, hát mi is megmentettük a tiédet. Azzal, ahogy jöttek, egykettőre el is tűntek a fűben.

A királyfi összeszedte a gyöngyöket a sapkájába, bement a kastélyba, letette az egészet a szürke kis emberke asztalára aztán lefeküdt és jót aludt, hogy másnap pihenten láthasson neki a második feladatnak.

Reggel a hallgatag emberke ismét odavezette a tábla elé, Tökfilkó pedig ezt olvasta rajta:

"Másodszor: a királykisasszony hálósobájának a kulcsa lent rozsdásodik a tenger fenekén; azt kell megkeresni és felhozni onnét."

"Most aztán véged van - gondolta magában a királyfi -, senki nem ment meg a kővé válástól." De azért csak kiballagott a tengerpartra. Hát amint kiér, látja, hogy csak úgy fehérlik a víz színe a sok úszkáló, bukdácsoló, ringatózó kacsától. Ahogy meglátták, vidám hápogásba kezdtek, egyszer-kétszer lemerültek, s a bóbítás gácsér már hozta is nagy begyesen a rozsdás kulcsot. Letette Tökfilkó lába elé a homokba, s így szólt:

- Megmentetted az életünket, hát most mi is megmentettük a tiédet.

Azzal szárnyra kaptak s elrepültek, alant szálltak, alig arasznyi magasban, ahogy a kacsák szoktak; csak úgy porzott a víz színe a nyomukban. A királyfi fölvette a kulcsot, besietett vele a kastélyba, és letette a szürke emberke asztalára. Az nagyon elcsodálkozott, de nem szólt egy árva szót sem.

Tökfilkó jóízűen megvacsorázott, aztán lefeküdt, s reggelig úgy aludt, mint a tej. Akkor fölkel, bevonult a csarnokba, s elolvasta a táblán a harmadik feladatot. Az volt a legnehezebb: "Fönt a hálósobában alszik a király három lánya. Melyikük evett mézet elalvás előtt?"

Igen ám! Csakhogy mind a három édességet evett: a legidősebbik cukrot szopogatott, a középső szörpöt kóstolt: a legkisebbik nyelte a kanálka mézet.

De hát honnét tudhatta volna szegény Tökfilkó, melyik mivel torkoskodott? Három galambtojás nem hasonlíthat jobban egymásra! A királyfi búsan ült a széken, nézte az egyiket, nézte a másikat, nézte a harmadikat, töprengett, melyiket válassza, mert ugyan mi egyebet tehetett volna, mint hogy csak találomra rámutat valamelyikre, hogy: ez az!

Hát amint így emésztődik, egyszer csak zúgást hall, s beszáll az ablakon egy méhecske. A királyfi megörült: a formájáról rögtön megismerte, hogy az csak királynő lehet, mert nagyobb volt, mint egy közönséges dolgozó méhecske; ha pedig királynő, akkor tüstént gyanította hogy nem más, mint annak a kasnak a királynője, amelyiknek annak idején megmentette az életét. A méhecske meg csak zümmögött, repdesett, sorra rászállt mind a három királykisasszonynak az ajkára, s végül megült annak a szája szögletében, aki mézet evett.

Így tudta meg a királyfi, melyik a három közül a legkisebbik királykisasszony.

A varázs azon nyomban megtört. Fölbredt a kastély; ami kővé dermedt, most mind megéledett: ember emberré vált, paripa paripává; a kastély följárójánál megrázta magát a két kővizsla, és vidám csaholással rohángálni kezdtek az udvaron, s a ház tetején burukkolva nyújtogatták szárnyaikat a kőgalambok, egyet-kettőt tipegtek, aztán vidáman, boldog suhogással szóródtak szét a magasban.

Tökfilkó feleségül vette a legkisebb királylányt, és az öreg király halála után rászállt az ország is; a két bátyja meg a királykisasszony két nénjét kapta mátkául.

AZ ARANYLÚD

Volt egyszer egy ember, s annak három fia. A három közül a legkisebbiket Tökfilkónak hívták. Ahol érték, megtréfálták; ha tehették, csúfot űztek belőle; neki volt a legrosszabb sora, szegénynek.

Egyszer a legidősebb testvér fát vágni ment az erdőre. Mielőtt elindult, anyja adott neki egy szép kalácsot meg egy flaskó bort, hogy legyen mit ennie-innia, ha megéheznek, megszomjaznának. Ahogy a fiú beért az erdőbe, szembejött vele egy ősz öregemberke, jó napot köszönt, s azt mondta:

- Adj egy darabkát a kalácsodból meg egy kortyot a borodból! Nagyon éhes, nagyon szomjas vagyok!

De a fiú nagy bölcsen azt felelte:

- Ha neked adom a kalácsomat meg a boromat, mi marad nekem? Szedd a lábad, eredj a dolgozra!

Azzal otthagya az emberkét, s ment a maga útján. Kiért az irtáshoz, nekilátott a munkának, nagyokat vágott a fa tövére, hanem egyszer csak elvétette a csapást, beleszaladt a fejsze a karjába, haza kellett mennie, hogy bekötözzék. És ez mind az ősz öregemberke miatt történt. Most aztán a középső fiú indult az erdőre. Anyja annak is adott egy kalácsot meg egy üveg bort. Az emberke vele is szembejött, őt is megszólította, tőle is kért egy falat kalácsot meg egy korty bort. De a középső fiú is azt mondta nagy bölcsen:

- Amit neked adnék, azzal magamnak volna kevesebbem; szedd a lábad, eredj a dolgozra!

Azzal otthagya az emberkét, s ment a maga útján.

A büntetés őt is utolérte: alig sújtott egyet-kettőt a fa tövére, félreszaladt a fejsze, bele a lábába, úgy kellett hazavinni.

Harmadnap előállt Tökfilkó.

- Édesapám - mondta -, engedj ki egyszer az erdőre fát vágni!

- Hogy mehetnél, mikor a két bátyád is rosszul járt, te meg még csak nem is értesz hozzá!

De Tökfilkó olyan állhatatosan kérte, addig rimázkodott, míg végül az apja azt mondta:

- Hát csak eredj! Majd tanulsz a saját károdon!

Anyja hamuban sült lepényt adott neki és hozzá egy üveg árpasört. A fiú útnak indult, beért az erdőbe, találkozott az ősz öregemberkével. Az ráköszönt és megszólította:

- Adj egy darabot a tésztából meg egy kortyot a flaskódból, megéheztem, megszomjaztam!
- Nincs egyebem, csak hamuban sült lepényem meg keserű árpasöröm; ha azzal beéred, üljünk le, lássunk neki.

Letelepedtek. Tökfilkó leakasztotta a tarisznyáját, hogy előszedje a hamuban sült lepényt: hát finom tejeskalácsot talált benne a keserű árpasör helyett pedig zamatos bort. Jót ettek-ittak; akkor az emberke azt mondta:

- Mert jó szíved van, és szívesen megosztod a magadét mással, szerencsésé teszek. Ott áll egy öreg fa, azt vágd ki, lelsz majd valamit a gyökerei közt.

Azzal az emberke eltűnt.

Tökfilkó nekiállt; beékelte az öreg fát, s kidöntötte. Hát egy lúd ült a övében színaranyból volt a tolla. Kiszedte a ludat a gyökerek közül, és magával vitte. Betért egy fogadóba, ott akart meghálni:

A fogadósnek volt három lánya, kíváncsian nézték a ludat, miféle csodamadár ez. Szívesen téptek volna egy-két aranytollat a szárnyából. "Majd csak adódik rá alkalom; hogy kirántsak egyet" - gondolta a legnagyobbik, s amikor Tökfilkó kiment a szobából, odakapott a lúd szárnyához, de ujjá-keze azon nyomban hozzáragadt. Jött nemsokára a középső lány, annak sem volt más szándéka, mint hogy egy aranytollat kerítsen magának, de ahogy véletlenül a nénjéhez ért, hozzáragadt a keze.

Jött végül a harmadik lány is, s az se másért.

- Ne gyere ide - kiáltotta a másik kettő -, az ég áldjon meg, ide ne gyere!

De az nem értette, miért ne mehetne oda.

- Ha ti ott vagytok, én is ott lehetek - mondta, azzal megfogta a nénye karját, s odébb akarta húzni, hogy ő is odaférjen az aranylúdhhoz; azt hitte javában kopasztják már, s a végén neki nem marad semmi a tollából. Hanem amint a testvéréhez ért, többé el sem tudott válni tőle; hozzáragadt a keze neki is.

Így aztán ott éjszakáztak a lúd mellett mind a hárman.

Másnap reggel Tökfilkó a hóna alá vette a ludat, és továbbállt; ügyet se vetett a lúdhhoz ragadt három lányra. Azok meg szép libasorban szaladtak utána, s hol jobbra tartottak, hol balra fordultak, ahogy a fiúnak éppen kedve hozta. Kint a mezőn szembejött velük a pap; meglátta a menetet, s rákiáltott a lányokra:

- Nem röstellitek magatokat, szégyentelen fehérnép! Illik ez, ország-világ előtt így szaladni a legény után?

Megfogta a legkisebbiket, és vissza akarta ráncigálni, de nyomban hozzáragadt a keze, szaladhatott most már ő is utánuk.

Ahogy így mentek, találkoztak a sekrestyével. Annak az álla is leesett, mikor meglátta a papot a három lány nyomában.

- Hej, tisztelendő úr, hová olyan sebesen? - kiáltott rá. - Talán csak nem felejtette el, hogy ma még egy keresztelők is van?

Odaszaladt, megrántotta a kabátja ujját, és menten hozzáragadt. Most aztán már öten loholtak a lúd után, libasorban. Jön szembe két paraszt, kapával a vállán; nosza, kiabálni kezd nekik a pap, szabadítsák meg őt is meg a sekrestyést is. Hanem azok, ahogy a sekrestyéshez értek, rajta ragadtak mind a ketten. Így hát heten lettek, elöl Tökfilkó az aranylúddal, ők meg utána. Csakhamar egy városba jutottak. Ott a királynak volt egy lánya, de az olyan rettenetesen

szomorú volt, hogy még soha senki nem látta nevetni. Törvénybe is hozta a király, hogy aki a lányát megneveteti, azon nyomban megkapja feleségül.

Meghallotta ezt Tökfilkó, és ment egyenest a királylány elé az aranylúddal meg a kíséretével. Az meg, ahogy meglátta, hogyan üget a hét ember egymás után, úgy, de úgy elkezdett kacagni, hogy, még a könnye is kicsordult. Erre Tökfilkó feleségül kérte, de a királynak nem tetszett a vejeura formája, mindenféle kifogást tett, s végül azt kötötte ki föltételnek, kerítsen neki Tökfilkó olyan embert, aki az egész királyi pincét egymaga kiissza.

Tökfilkónak eszébe jutott az ősz öregemberke, hátha az segíthet rajta. Kiment az erdőbe, egyenest oda, ahol a fát kivágta. Ott ült egy ember, s igen elkámpicsorodott képet vágott.

Tökfilkó faggatni kezdte, árulná el, mi nyomja úgy a szívét.

- Rettenetes szomjúság kínoz - felelte az -, és sehogyan sem tudom csillapítani. A hideg vizet nem állom; megittam ugyan az előbb egy hordó bort, de hát mi az? Egy esőcsepp egy egész tűztengernek!

- No, ha csak ez a bajod, könnyen segíthetek rajtad - mondta a fiú -, gyere velem, annyit vedelhetsz, amennyit csak akarsz.

Azzal bevitte a király pincéjébe. Ott az ember nekifeküdt a hordóknak, kiszítta egyiket a másik után, ivott, ivott, majd beleszakadt. Még be sem esteledett, s egy csöpp nem sok, annyi bor sem maradt a pincében.

A fiú újra előállt, és követelte a királylányt. A király váltig bosszankodott, hogy egy ilyen senkiházi legény, egy ilyen tökfilkó kösse be a lánya fejét; megint kitalált egy feltételt: kerítsen előbb a fiú olyan embert, aki egy egész kenyérhegyet föl tud falni.

-A fiú nem sokat töprengett, ment egyenesen az erdőbe. A régi helyen megint ott talált egy embert: épp egy nagyot húzott a hasán a szíjon, s azt mondta nagy keservesen:

- Most ettem meg egy kemence kenyeret, de hát mi az akkora éhséghez, amekkora engem kínoz? Csak úgy kong a hasam az ürességtől, össze kell szíjaznom, ha nem akarok éhen veszni.

Tökfilkó megörült neki, azt mondta:

- Sebaj! Gyere velem, majd én jóllakatlak!

Bevezette a királyi udvarba. Összehordatott minden lisztet az országban, s abból akkora kenyeret süttetett, mint egy magas hegy. Az erdei ember meg nekilátott, enni kezdte, s egy nap alatt fölfalta az egész hegyet.

Tökfilkó harmadszor is előállt, és követelte a feleségét. De a király megint csak kibúvót keresett, s azt kívánta, előbb hozzon neki egy hajót, amelyik szárazon is, vízben is tud menni.

- Ha azzal idevitorlázol, tüstént megkapod a lányomat!

Tökfilkó sietett az erdőbe. Ott találta az ősz öregemberkét, akivel egykor megosztotta az étkét. Azt mondta a kis ember:

- Ittam érted, ettem érted, megkapod a hajót is, mindezt azért, amiért jó szívvvel voltál hozzám. Azzal adott neki egy hajót, amelyik szárazon is, vízben is jár. Ahogy azt a király meglátta, nem teketóriázott többet, ki kellett adnia a lányát. Megülték a lakodalmat, s a király halála után Tökfilkó örökölte mind az egész országot Boldogan él még ma is a feleségével, ha ugyan meg nem halt azóta.

A HÁROM SZERENCSEFIA

Egyszer egy öregember maga elé hívta a három fiát.

- Vén vagyok már - mondta -, érzem, közeleg a halálom. Pénzem nincs, de azért nem távozom üres kézzel a világból. Egyikőtöknek hagyok egy kakast, a másik kap egy kaszát, a harmadiké meg legyen ez a macska. Haszontalan jószágoknak látszanak, de csak rajtatok áll, hogy

szerencsét csináljatok velük. Keressetek olyan országot, ahol az ilyesmit nem ismerik.

Meglátjátok, egykettőre boldogultok velük.

Az öreg ezután nemsokára meghalt. A testvérek illendően eltemették, aztán a legidősebb azt mondta:

- Útnak indulok, megpróbálom, mire megyek a kakasommal. Szegények vagyunk, legalább addig is kevesebb kenyér fogy a háznál, amíg odajárok. Hóna alá vette az örökségét, és nekivágott vele a világnak. De bármerre ment, mindenütt ismerték a kakast. A városokban ott ült a tornyok tetején a szélkakas, csikorgott, s ide-oda forgott a szélben; a falvakban meg úton-útfélen igazi, élő kakasok kukorékolnak.

"No, szegény jó édesapám, te aztán eltaláltad, hogyan csinálják a szerencsét!" - gondolta magában a fiú, mikor már vagy a hetedik országot róttá, de még csak ügyet sem vetettek sehol a kakasára.

Végül elért a tengerhez, nagy bújában hajóra szállt, s eljutott egy távoli szigetre.

Alighogy a partra lépett, összesereglett a város apraja-nagyja, mozdulni se lehetett a kikötőben; mutogatták egymásnak, mi van a fiú hóna alatt, s egyre azt kérdezték:

- Mi az? Mi az?

- Kakas - felelte a fiú:

- Hát az mire jó? - faggatták tovább.

A fiú látta, hogy itt még hírből sem ismerik a kakast; kiállt hát a főváros piacának a kellős közepére, és elkezdte magasztalni a jószágát.

- Ide nézzetek! Ez aztán a nemes állat! Rubinpiros koronája van, és sarkantyút hord, mint egy vitéz. Ráadásul az időjósáshoz is ért. Hárma rikkant minden éjjel, és jelenti, hány óra van; a harmadik rikkantás után fölkel a nap. Ha pedig nappal szól, bizonyosak lehetnek benne, hogy idő változás lesz.

Ámult-bámult a nép, és fenn virrasztott egész éjjel, úgy leste nagy gyönyörűséggel, hogyan jelenti harsány hangon a kakas kettőkor, négykor meg hatkor az időt. Mikor aztán a harmadik kakasszó után fölkel a nap, vége-hossza nem volt az ujjongásnak, csodálkozásnak, lelkesedésnek.

- Meg kell szereznünk ezt a csodaállatot! - mondták.

Küldöttséget szerveztek, a fiú elébe vonultak, és megkérdezték, eladná-e a kakasát, és ha igen, mennyiért.

- Annyi aranyért, amennyit egy szamar elvisz a hátán - felelte a legény.

- No, az igazán nem sok ilyen ritka kincserért! - mondták, és megadták neki, amit kért.

A két kisebbik testvérnek leesett az álla, mikor a bátyjuk beállított az udvarba arannyal megrakott szamarával.

A középső rögtön kijelentette:

- Én is útra kelek, hátha aratok valamit a kaszámmal!

Sok országot bejárt, de akármerre járt, mindenütt ismerték már a kaszát. Szegény fiúnak kezdett felkopni az álla és hervadni a reménysége. Bánatában ő is hajóra szállt, s ő is eljutott egy távoli szigetre.

A kikötőben jól megnézték, miféle furcsa holmit cipel a hátán, soha életükben nem láttak még olyat; de hagyták, hadd menjen vele, amerre akar. A fiú nekivágott a határnak. Éppen nyár eleje volt, aratásidő. Amerre csak nézett, mindenütt tiszta búza ringott, simogatta az enyhe szél a bókoló kalászkokat.

"Ha másképpen nem boldogulok - gondolta a fiú -, beállok aratómunkásnak, legalább megkeresem a kenyereimet."

Mikor a búzamező végére ért, olyasmit látott, hogy elhült tőle. Ágyúkat vontattak a tábla szélére, tüzekek sűrögtek-forogtak, parancsok harsantak, aztán egyszerre megdördültek az ágyúk, és iszonyatos zenebonával okádni kezdték a tüzes golyókat.

A fiú lesunyta a fejét, nehogy eltalálják, és egy golyó levigye a kobakját. Nézett jobbra, nézett balra, kereste az ellenséget, de mert egy árva lelket nem látott se közel, se távol a tüzekeken kívül, végül is a közelükbe óvakodott, s egy fatörzs mögül odakiáltott az egyik katonának:

- Mi az, koma, kitört a háború?

- Dehogyan tört! - bosszankodott a katona az ostoba kérdésen. - Nem látod, hogy aratunk?

No, most már a fiú megértette, hogy ez itt így szokás: ha a gabona beérik, ágyúval akarják levágnak. Csak hát az ilyesmi elég bizonytalan dolog. Az egyik lövés magasabbra sikerült a kelleténél, a másik meg szár helyett a kalászt találta el, s úgy szétszórta a magot, hogy mind kárba ment. S ráadásul a nagy lárma!

"Ha itt a fél ország nem süket, hát senki!" - gondolta.

Megvárta, míg tűzszünet lett, akkor előlépett a fa mögül, megfente a kaszáját, beállt a táblába, és vágni kezdte a búzát.

Dőltek az arany rendek; a mi emberünk csak úgy vágta szépen a gabonát, s közben mosolygott a bajusza alatt, mert mire a harmadik rendet vágta, már ott tátotta a száját az egész hadsereg a tábla szélén. Messziről fényes hintókban, pompás paripákon jött a vezérkar megsejmelni, mi történik.

Megfújták a trombitákat, a fiút tisztességgel odavezették a tábornok elé, és föltették neki a kérdést, eladja-e csodálatos szerszámát, s ha igen, mennyiért.

- Egy jó lóért meg annyi aranyért, amennyit elbír - felelte a fiú. Megadták neki örömmel. Bezzeg csodálkoztak rajta otthon, amikor beállított a szerzeményével! Csak a legkisebb testvérnek fájt a szíve: lám, a két bátyja már gazdag, egyedül ő neki nincs semmije a macskáján kívül.

- Nekem nincs itt tovább maradásom - mondta -, nem eszem a más kenyerét, én is elindulok szerencsét próbálni!

A bátyjai marasztalták, kérlelték, ne menjen, maradjanak együtt, ami az egyiké, az a másiké is, megosztoznak testvériesen minden; de hiába, a legkisebbik fiút csak nem lehetett jobb belátásra bírni.

- Én sem a máséba akarok élni, hanem a saját szerencsémbe akarom megcsinálni.

No, nem sok kilátása volt rá, az egyszer biztos! Országról országra vándorolt, de mindenütt annyi volt a macska, hogy még az útfélre is jutott belőlük. Ha városba vitt az útja, ott sétáltak a tetőkön; ha falun ment át, ott szunyókáltak a konyha küszöbén; ha meg falu és város közt a szabad határban járt, nem ott látta őket egerészni a tarlókon?

Végül úgy elbúsult, hogy már látni sem akarta ezt a világot, legszívesebben kivándorolt volna belőle a macskájával. Utoljára is leült egy nagy kőre a tengerparton, gondolta, beleveti a macskáját a hullámokba, aztán magát is elemészti bennük. Hanem aztán mégis jobbat eszelt ki: hajóra szállt, addig utazott a tengeren, ameddig a hajó vitte.

Mikor kikötöttek, nekiindult a városnak, hátha talál valami munkát, amiből megélhet maga is meg a macskája is. Ide is, oda is bekopogtatott a boldogtalan, de mindenütt elutasították.

- Fölfogadni valakit? Ugyan, hogy képzeled! Örülünk, ha nekünk magunknak marad egy falatka kenyér!

Mikor már vagy a hatodik helyen hallotta ugyanezt, s mindenütt csak kedvetlen, savanyú arcokat látott, mintha az egész országot ecetbe mártották volna, nem állta meg tovább, megkérdezte:

- De hát mi bajotok van tulajdonképpen? Látom a nagy hembárokról, hogy bőven teremhet gabonátok, az utcáitok tele vannak üzletekkel, a házaitok szépek, tágasak; csupa vidámságnak kellene lennie, mégis olyan itt minden, mint egy temetésen. Mi bánt hát?

- Az egerek! - jajdultak fel. - Tönkretesznek az egerek: megeszik a gabonánkat, megrágják a bútorunkat, aláírják a házainkat, még a végén odáig merészkednek, hogy minket is megölnék. Nincs segítség, megemészt mindnyájunkat az egérveszedelem!

- Hát a királyotok miért nem intézkedik? - kérdezte a fiú, s rákoppintott a macska orrára, mert a cirmos már igen nyugtalankodott az egérszag miatt.

- A királyunk! - legyintettek búsan. - Szegény királyunk egészen odavan, se nappala, se éjjele; maholnap a saját palotájából is kikergetik az egerek.

A fiú megmutattatta magának, merre visz az út a palotába, és jelentkezett a királynál a macskával.

- Uram királyom, csak egy kegyet kérek tőled: engedd meg, hogy ma éjszaka itt háljak az állatommal a palotádban, mégpedig abban a teremben, ahol a legtöbb az egér!

- Van az itt bőven mindenütt! - sóhajtotta a király. De azért találtak mégis egy termet, ahol még a szokottnál is több volt; oda bevitték a fiú vacsoráját, s rázárták az ajtót. Az udvar meg, élén a királlyal, kivonult a szabad ég alá, mert meleg nyár volt, s ott mégsem háborgatták őket úgy az egerek.

A fiú megvacsorázott, de a macskának nem adott egy falatot sem, nehogy elverje az éhét. Mikor jóllakott, kényelmesen lefeküdt, és útjára engedte a cirmost.

Reggel jön az udvarmester, bekopogtat a fiúhoz, belép a terembe, és majd hanyatt vágódik a meglepetéstől. A macska ott hever középütt, a pocakja, mint a duda, körülötte pedig terítve a padló döglött egerekkel.

Az udvarmester, ahogy magához tért, rohant a királyhoz elújságot, mit látott. A király fölsietett a palotába, és a tulajdon szemével is megbizonyosodott a dologról. Azt sem tudta, hová legyen örömeben, meghúzatta a harangokat, egész országra szóló ünnepséget rendelt el, és rögtön meg akarta tenni a fiút hercegnek.

Hanem az elhárította a megtiszteltetést.

- Nem kívánok én herceg lenni, haza akarok menni a falumba, de ha akarjátok, jó pénzért nálatok hagyom az egérölőmet.

- És mit kérsz érte? - tudakolta a király.

- Egy öszvért, megrakva annyi arannyal, amennyit elbír.

- Ha csak ilyen csekélység a szíved vágya! - mondta a király, és azonnal kiadta a parancsot a kincstárnokának: rakják meg arannyal az ország legerősebb öszvérét, s adják a fiúnak.

Így hát a három testvér közül ő járt a legjobban, mert tudvalevő, hogy az öszvér mind a szárnál, mind a lónál jobban bírja a terhet.

És ezzel vége is volna a mesének, ha a macska ott nem maradt volna a királyi palotában. De ott maradt; igen jól érezte magát, és buzgón öldöste az egereket. Csak egy baj volt: hogy a fiú elfelejtette meghagyni az udvarmesternek, hogy az egerek mellé vizet is adjanak ám a macskának!

Mint már mondtam, meleg nyár volt; a nagy munkában alaposan kimelegedett a cirmos, és erősen megszomjazott. Abbahagyta hát egy kicsit a vadászást, fölszegte a fejét, és nagyot kiáltott:

- Nyau! Nyau!

Nosza, megrettent a király, megrémült az egész udvari nép; hanyatt-homlok kiszaladtak a palotából. Kint aztán nyomban tanácsot tartottak, meghányták-vetették, mit tegyenek, és végül úgy döntöttek, követeket küldenek a macskához, fölszólítják, hagyja el a palotát.

- Az egereket megszoktuk már - mondta az udvarmester -, inkább emésszen meg az a

veszedelem, mint hogy egy ilyen rettenetes szörnyeteg zsarnokoskodjék rajtunk!

Igen ám, de ki legyen a követ? Nem akadt az egész udvartartásban, aki önként vállalkozott volna a kockázatos feladatra. Végül sorsot húztak, és a sor a király főpohárnokára esett.

- Se feleségem, se családom - mondta búsan a főpohárnok -, se asszony nem sirat, se gyerek nem jajgat utánam, ha odaveszek; szívesen föláldozom életemet a te nyugalmadért, uram királyom! Azzal kihúzta magát és peckesen, gyászosan, méltóságteljesen, mint aki a halálba megy, fölvonult a palotába. Ott találta a macskát az egyik teremben, amint éppen egy egeret pofozott nagy mérgesen. Mélyen meghajolt előtte, és annak rendje és módja szerint átadta neki a nagytanács üzenetét:

A macska egy kukkot sem értett az egészből; csak azt látta, hogy az ember nem hozott vizet; hát nagy keservesen rányivákkolt:

- Nya-u! Nya-u!

A főpohárnok soha életében nem hallott macskanyávogást; úgy értette, mintha az egéről fölhaborodva azt felelné az üzenetre:

- Vagy úgy? Vagy úgy?

Iszonyúan megijedt, kihátrált az ajtón, aztán rohant le a kertbe a királyhoz, ahogy csak öreg lábai bírták.

- Uram királyom, nem akar kimenni! - rebegte.

- Hát ha magától nem megy, kényszeríteni kell! - mondta kemény elszánással a király.

Ágyúkat vontattak szembe a palotával, kihirdették az ostromállapotot, riadóra fúvatták a kürtöket, aztán kiadták a parancsot a támadásra. Eldördültek az ágyúk, tüzet fogott a tető, recsegve-ropogva égett a palota. A macska ijedten fülelt föl a zenebonára, aztán mikor a tűz addig a teremig harapódzott, amelyikben őcirmossága éppen az egereket öldökölte - se szó, se beszéd, kiugrott az ablakon, és világgá szaladt.

Az ostrom pedig tovább folyt, dörögtek a sortüzek, omlottak a falak, aztán mikor érkezettnek látszott rá az idő, a király parancsot adott a rohamra. A gyalogság szuronyt szegezve benyomult a palotába, de bizony nem lelt benne mást, mint egy halom füstölt egeret meg a nagy semmit.

A RÓKA MEG A MACSKA

Egyszer egy macska az erdőben kószált, és találkozott a rókával. "Róka úrfi okos, tapasztalt jószág, és nagy szava van az erdőben" - gondolta, és nagy tisztességgel köszöntötte:

- Jó napot, tisztelt róka úrfi! Hogy szolgál a kedves egészsége? Hogy s mint érzi magát ebben a mai drága világban?

A róka nagy kevélyen tetőtől-talpig végigmérte a macskát, nem tudta, egyáltalán méltassa-e egy-két szóra. Végül azt mondta:

- Ó, te nyomorult bajuszpedrő, te tarka pojáca, te éhenkórász egérleső, mi jut eszedbe? Azt mered kérdezni tőlem, hogy vagyok? Milyen iskolát jártál te? Miféle mesterséghez értesz?

- Csak egyetlenegyhez - felelte szerényen a macska.

- Ugyan mihez? - kérdezte a róka.

- Ha a kutyák a sarkamban vannak, fel tudok kapaszkodni a fára, és megmentem tőlük az irhámat.

- Ez is valami? - hencegett a róka. - Én legalább százféle mesterséget tudok, és ráadásul még egy zsákra való fortélyom is van. Megesik a szívem rajtad, gyere velem, majd én megmagyarázom neked, hogyan kell rászedni a kutyákat.

Abban a szempillantásban feltűnik egy vadász négy jóféle kopóval. Nosza felugrik a macska a fára, kúszik fölfelé a törzsén, megül fönt a tetején ahol ág is rejti, lomb is takarja, a füle se

látszik.

- Most elő a fortéllyal, róka koma, nyisd ki gyorsan azt a zsákot! - kiabálja lefelé a rókának. Hanem a rókát akkorra már nyakon csípték, és moccanni sem engedték a kopók.

- Ejnye, ejnye, róka úrfi - szólt a macska odafönt -, benne ragadtál a pácban a százféle mesterségeddel! Ha ide föl tudtál volna kapaszkodni velem, bezzeg nem hagytad volna ott a fogadat!

CSIPKERÓZSA

Élt egyszer réges-régen egy király meg egy királyné; szerették egymást, népük is szerette őket; gond, baj, betegség sosem szakadt rájuk; de hiába volt meg mindenük, hiába termett nekik hét határ, hiába álltak válogatott paripák az istállójukban, hiába virultak a világ legszebb virágai a kertjükben: a szívük tele volt bánattal, napestig csak azt sóhajtozták:

- Ó, ha nekünk gyerekünk volna!

De bármennyit sóhajtoztak, bárhogyan búsultak, nem teljesedett a kívánságuk. Már-már letettek a reményről is; alig szóltak már egymáshoz, mert ugyan mit is szólhattak volna a bánatukon kívül! A király magányosan járta az erdeit, de vadat sosem ejtett; a királyné meg egyre csak a kertjében tartózkodott, mintha sok dolga volna a világszép virágaival, pedig igazában rájuk sem tekintett, csak üldögélt a halastó partján, és búslakodott. Egyszer, ahogy megint ott szomorkodik a kőpadon, váratlanul loccsan egyet a víz, egy öreg béka ugrik ki a partra, odatotyog a királyné elé, és azt mondja:

- Ne búsulj tovább, szépséges királyné; azért jöttem ide hozzád, hogy a tudodra adjam: betelik végre a szíved vágya; nem múlik el egy egész esztendő, és lányod fog születni.

Úgy is lett minden, ahogyan az öreg béka megjósolta: a királynénak lánya született: hanem az olyan gyönyörű volt, hogy a király azt sem tudta, hová legyen örömében. Nagy lakomát rendezett, és nemcsak rokonait, barátait, jó embereit hívta meg rá, hanem az ország javasasszonyait is.

Tizenhárom ilyen javasasszony élt az országban, a királynak meg csak tizenkét aranyteríték volt a palotájában. Töprengtek, tanakodtak, mitévők legyenek, hogyan terítsenek tizenkét aranytányérral tizenhárom személyre. Végül a főudvarmester azt mondta:

- Uram királyom, nincs más megoldás: az egyik javasasszonynak otthon kell maradnia.

Minthogy ennél okosabbat senki se tudott tanácsolni, most már csak azt kellett eldönteni, ki legyen a tizenháromból az akit nem hívnak meg.

- Én azt ajánlom, hagyjuk otthon a legöregebbiket - szólt megint az udvarmester. - Az úgysem tud egyebet, mint zsörtölődni; zsémbes, morcos vénasszony, csak elrontaná a mulatságot. Aztán meg ő lakik valamennyiük közül a legtávolabb innét, ki tudja, talán el sem jut hozzá a lakoma híre!

Ebben meg is egyeztek: kiküldtek tizenkét követet a tizenkét javasasszonyhoz, a tizenharmadikat meg otthon felejtették.

Mikor a vendégek mind együtt voltak, nagy fénnel, pompával megkezdődött az ünnepség. A javasasszonyok sorra odajárultak a bölcsőhöz, és mindegyik megajándékozta valamivel a gyermeket: az egyik jósággal, a másik szépséggel, a harmadik gazdagsággal, elhalmozták mindennel, amit csak kívánni lehet a világon. Tizenegyen már ráolvasták a maguk áldását, mikor

hirtelen-váratlan betoppant a tizenharmadik. Nem köszönt senkinek, nem nézett senkire futott egyenest a bölcsőhöz, s fennszóval így kiáltott:

- Halljátok a szavamat, király és királyné! Ti ugyan nem hívtatok meg engem, de én mégis eljöttem: ne mondjátok, hogy fukar vagyok: én is hoztam valamit a gyermekeknek. Mikor a

királynő betölti tizenötödik évét, megszúrja egy orsóval az ujját, és holtan esik össze! Ez az én ajándékom, amiért így bánatok velem!

Azzal sarkon fordult, és elhagyta a termet.

A vendégek elszörnyedtek, a királyné a rémülettől ájultan hanyatlott csipkés párnáira.

Akkor odalépett a bölcsőhöz a tizenkettedik javasasszony, aki még nem jutott szóhoz.

- Ahhoz nincs erőm hogy egészen föloldjam az átkot - mondta -, de enyhíteni tudok rajta. A királykisasszonynak nem halál lesz a sorsa, hanem csak százesztendő álom.

Ettől fogva a királynak csak egyetlen gondja volt: hogyan óvhatná még a lányát a reá váró veszedelemtől. Szigorúan megparancsolta, égessenek el minden rokkát, minden orsót az országban; még azt is megtiltotta, hogy kendert vagy lent termesszenek a birodalmában.

A királynőn pedig megfogant a sok áldás; olyan szép, olyan kedves, olyan okos és illemtudó teremtés volt, hogy aki látta, nyomban megszerette. Teltek-múltak az évek, a kislányból nagylány lett, gyönyörűséges hajadon, s eljött az a nap is, amikor betöltötte tizenötödik évét. Az ország népe szebbnél szebb ajándékokat küldött neki, s vége-hossza nem volt a sok köszöntőnek. Mikor aztán minden küldöttség elmondta mondókáját, és véget ért a születésnap fogadás, a király befogott a hintójába, kihajtatott a királynéval meg az udvarnéppel egy kis sétakocsikázásra.

- Levegőzünk egyet, kedves lányom, nem tartasz velünk? - kérdezte a lányát.

Hanem az inkább otthon maradt. Az udvarnép elporzott, a kastély elcsendesedett, csak odalent a konyhán folyt tovább a sürgés-forgás: készültek az esti lakomára. A királynő egy ideig nézegette amit a születésnapjára kapott - egy egész szoba megtelt a sokféle holmival -, aztán ráunt az ajándékokra, és sétálni kezdett a néma palotában. Hatalmas épület volt ez; volt egy szárnya, ahol a királykisasszony még soha életében nem járt; minek is járt volna, hiszen nem lakott benne senki, még csak vendéget sem szállásoltak soha ezekbe a szobákba. Ódon torony állt szárny végében, kőcsipkéit letördelték a viharok falára fölfutott a repkény, s alkonyatkor, ha rásütött a nap, a borostyán kúszó zöldjéből vaksin hunyorogtak ki apró, vasrácsos ablakai.

"Vajon mi lehet a kastélynak ebben az elhagyatott részében?" - gondolta a királykisasszony, s megállt a vaspántos, repedezett tölgyfa ajtó előtt. Lenyomta a rozsdás kilincset. Az ajtó csikordult egyet, és szinte magától kitárult. Hideg pókhálós folyosóra lépett, termek és szobák nyíltak onnét, egyik a másik után; vastagon lepte őket a por, nehéz, dohos levegő úszott bennük, akár egy pincében. "Itt talán száz esztendeje sem nyitottak ablakot" - gondolta a királynő, és kíváncsian haladt tovább teremről teremre, szobából szobába, még a kamrákba is bekukkantott;

de sehol nem talált semmit, legföljebb csak pókokat; nagy, körbe font hálók közepén üldögéltek, és riadtan meredtek apró szemükkel a szokatlan látogatóra, vagy eszeveszetten menekültek fel lengő fonálhágcsójukon egy-egy sötét sarokba.

A királynő pedig csak ment, ment előre, nyitogatta az ajtókat, hallgatta a léptei visszhangját meg az ódon falakról lepergő vakolat finom zizegését, s egyszerre csak odaért a torony aljába. A sötét, kőpadlós, kerek helyiségben ócska limlomok heverték a fal tövében: egy törött páncél, egy félrebillent sisak, egy ezüstpitykés, foszladozó, divatból régen kiment ruhaderék, s ki tudja még mi minden. A királynő csodálkozva nézte ezt a sok régiséget, aztán ahogy megszokta a szeme a félhomály - mert kintről csak egyetlen rostélyos ablakszemen szűrődött be némi világosság -, megpillantotta a toronyalja zugában a csigalépcsőt: az vezetett fel a toronyba.

Megállt a tövében, és fölneézett a szűk odúba; egy kicsit borsózott ugyan a háta, de azért mégiscsak elindult; ha már idáig eljött - gondolta -, nem fordul vissza anélkül, hogy a tornyot is be ne járná. Könnyű léptei alatt meg-megcsikordultak a kanargó lépcső szuvas fokai. Először egészen sötét volt, aztán mintha gyér világosság derengett volna; egyszerre csak ott állt egy ajtó

előtt, annak a résein szűrődött ki valamicske fény. Benyitott, és halkan felsikoltott a meglepetéstől: az ajtó kis kamrába nyílt, a kamrában ágy, asztalka, szék meg valami furcsa, pergő szerszám, amellet egy vénséges vén anyóka kuporgott, és szapora kézzel művelt valamit, de hogy mit, azt a királylány nem tudta; mert még sosem látott ilyesmit.

- Jó napot, anyóka! - mondta, és kíváncsian belépett a kamrába.

Az öreg bólintott, de nem tekintett fel a munkájából. A királylány közelebb lépett hozzá, nézte, nézte a furcsa, zümmögve pergő szerszámot, és megkérdezte:

- Mit csinálsz, anyó?

- Fonok - felelte az öreg.

- Fonsz? - kérdezte csodálkozva a királylány. - Életemben soha nem hallottam még, hogy valaki fonjon. Mire jó az?

- Arra, hogy a lenből fonál legyen, a fonálból meg ruha a te karcsú derekadra.

- És mi az, ami olyan vígan pereg ott előtted?

- Az az orsó. Gyere csak ide, nézd meg közelebről, ha olyan kíváncsi vagy rá.

A királylány odament, és sorra megnézett, megtapogatott mindent a rokkán: a kerekeket, a guzsalyt, a fonalat, az orsót; de ahogy az orsóhoz ért, olyan ügyetlenül nyúlt hozzá, hogy megszurta vele az ujját. Abban a pillanatban beteljesedett a réges-régi átok: a királykisasszony lehanyatlott az ágyra, és mélységes mély álomba merült.

És vele együtt álomba merült az egész kastély. A király meg a királyné éppen akkor érkezett haza kíséretével a kocsikázásból; beléptek a csarnokba s ott helyben azonnal elaludtak, és elaludt

körülöttük az egész udvari nép. És elszenderültek a lovak az istállóban meg a kutyák az udvaron, a galambok a háztetőn meg a legyek a falon, még a tűzhelyen lobogó tűz is elcsöndesedett és elaludt, a sült nem sistergett tovább a serpenyőben, a víz nem rotyogott tovább a fazékban; a szakács éppen nyakon akarta vágni a szeles kuktát, de a keze megállt a levegőben, s elaludt ő is, a kukta is meg a kisszéken a konyhalány is; elpihent a szél is, és a kastély előtt egyetlen levél sem rebbent többé a fákon.

Körös-körül pedig sűrű vadrózsasövény sarjadt, évről évre magasabbra nőtt, körülfonta és végül úgy befutotta a kastélyt, hogy többé semmi sem látszott belőle, nem látszott még a torony tetején szendergő lobogó sem.

Az országban az öregebbek még jól emlékeztek a királykisasszony keresztelőjére, s ha idegen vetődött az országba, vagy a fiatalabbak faggatták őket a rózsabozót titka felől, mindig elmondták a gonosz boszorkány átkának meg a tizenkettedik javasasszony jóslatának a történetét. Hanem ahogy teltek-múltak az évek, az öregek lassacskán elhaltak, s velük a régi dolgok emlékezete is kiveszett; az apákból nagyapák, a fiúkból apák lettek, s azok már csak annyit tudtak mesélni a fiaiknak, hogy ott, a mögött a járhatatlan bozót mögött egy gyönyörű szép királylány alszik, Csipkerózsika a neve, és talán nem is fog fölébredni soha többé. Néha, messze földön egy-egy idegen királyfi is meghallotta az alvó Csipkerózsika hírét; fölkerelkedett, és megpróbált áthatolni hozzá a sövényen; de a tüskés ágak olyan sűrűn összefonódtak, olyan erősen összekapaszkodtak, mint megannyi egybekulcsolt kéz. Aki közéjük merészkedett, egy ideig vagdosta őket fejszével, baltával fűrészszel, aztán elfáradt, fönnakadt a tövisek közt, az indák körülölelték, rátekeredtek, megfojtották, s híre-hamva sem volt többé. Így jártak mind egymás után; szomorú sorsuknak messze földön híre kelt, s végül már senki sem akadt, aki megpróbálta volna kiszabadítani vadrózsabörtönéből az alvó Csipkerózsát. A bozót pedig csak nőtt, növekedett; nem merészkedett a közelébe senki, még a vándormadarak is elkerülték.

Aztán hosszú-hosszú évek után ismét ellátogatott egy királyfi abba az országba. Már akkor senki

nem tudta igazában, hogyan támadt, mit is rejt a vadrózsarengeteg; beszéltek ezt is, azt is, különféle mendemondák jártak szájról szájra; a királyfi hiába kérdezősködött, az emberek csak a vállukat vonogatták. Ő azonban nem hagyta annyiban a dolgot, s végül is talált az országban egy igen-igen vén apókát, aki még az öregapjától hallotta valaha gyerekkorában, hogy abban a vadonban van valahol egy kastély, s benne alszik időtlen idők óta, talán már száz esztendeje is a világszép királylány, Csipkerózsza, és vele a szülei, a király meg a királyné s mind az egész udvaruk.

Akkor a királyfi felsóhajtott, s végül így szólt:

- Ha száz ilyen erdő áll is az utamba, nekivágok, és fölkeltem álmából Csipkerózsát!

A jó öreg hiába tartóztatta, a királyfi nem hallgatott rá, s egy karddal nekiindult a bozótnak. És ahogy ért, és fölemelte a kardját, hogy utat vágjon magának a tüskés indák közt, a sűrű sövény egyszeriben kivirágzott, a bokrok bókolva szétváltak előtte, sértetlenül átengedték, aztán szelíden

ismét összeborultak utána. Mert éppen ekkor telt le a száz esztendő, és ez volt az a nap, amelyen föl kellett ébrednie Csipkerózsának.

A királyfi pedig ment a virágos vadonban; egyetlen ág nem tartóztatta fel, egyetlen tüske nem karcolta meg. Belépett a kastély udvarára és körülnézett. A lovak ott feküdtek az istállóban a szalmán, és aludtak; a foltos vizslák és agarak ott heverték a tornác alatt, és aludtak; és a háztetőn fönt ültek a galambok, fejüket a szárnyuk alá dugták és bóbiskoltak.

Átment az udvaron, és bement a palotába. Odabent aludtak a falon a legyek; a konyhán a szakács még mindig úgy tartotta a kezét, mintha nyakon akarná csapni a kuktát; a konyhalány ott ült a kisszéken, ölében a tyúkkal, amit meg akart kopasztani. A csarnokban ott feküdtek mind az udvari emberek, fent a trónon a király meg a királyné, és mindnyájan aludtak.

A királyfi pedig ment tovább, egyre tovább, végig a palotán, végig a hosszú folyosón, teremről teremre, szobáról szobára a néma, százesztendőcsöndben, s itt már nem látott mást, csak egy-egy mozdulatlanul alvó pókot, porlepte, kerek hálója közepén. Végül elért a torony aljába, fölment a csigalépcsőn, benyitott a kis kamrába, és meglátta az ágyon az alvó Csipkerózsát. Egy pillanatig úgy állt ott, mint akit megbűvöltek, mert a királylány olyan szép volt, amelyet ő még csak elképzelni sem tudott. Nézte, nézte, és moccanni sem mert, mintha attól félne, hogy ha fölébreszti, egyszeriben eltűnik a szeme elől, mint egy tündér. Aztán halkán, lábujjhegyen odament hozzá, térdre ereszkedett az ágya mellett, és megcsókolta.

Ahogy az ajka hozzáért, Csipkerózsza sóhajtott egyet, arca kipirult, szeme föl pattant; mosolyogva nézett a királyfira, úgy kérdezte:

- Ki vagy te?

A királyfi pedig felelte:

- Eljöttem hozzád, hogy fölébresszelek százesztendőcsöndből, és megkérjem a kezedet.

Csipkerózsza nem szólt semmit, csak odanyújtotta neki a kezét, és odahajtotta fejét a vállára. Aztán elindultak, kart karba fűzve, végig a lakatlan termeken és szobákon. A pókok föl ijedtek, és riadtan menekültek a sötét sarokba. Az öreg tölgyfa ajtó csikorogva tárult ki előttük. Beléptek a csarnokba. Ott egyszerre fölébredt a király meg a királyné meg az udvari nép; odakint az istállóban fölkeltek fektükből a lovak, megrázták magukat, és nyihogni kezdtek; a tornác alatt fölugrottak a kutyák, farkukat csóválták, és vidáman csaholtak; a háztetőn a galambok kihúzták fejüket a szárnyuk alól, körülnéztek, és nekirepültek a messzi határnak; a falon futkározni kezdtek a legyek, a konyhában a tűzhelyen föllobbant és táncba fogott a láng, a serpenyőben sercegve sült a pecsenye, a szakács hatalmas nyaklevest adott a kuktának, a szolgáló megdörgölte a szemét, nyújtózott egyet a kisszéken, és tovább kopasztotta a tyúkot.

A királyfi pedig feleségül vette Csipkerózsát, hét országra szóló lakodalmat ültek, és boldogan

éltek, míg meg nem haltak.

JANKÓ SZERENCSEJE

Jankó hét esztendeig szolgált egy uraságnál. Mikor a hetedik esztendő is letelt, a gazdája elé állt.

- Szeretnék hazamenni az édesanyámhoz, kérem a béremet!

- Derekasan dolgoztál, hűséggel szolgáltál - mondta a gazda -, amilyen a munka volt, olyan lesz a fizetség is.

Azzal adott neki egy nagy darab aranyat, akkorát, mint Jankó feje.

A fiú elővette a keszkenőjét, belekötötte az aranyat, aztán a vállára vette, és elindult vele hazafelé. Szedte a lábát szaporán, s egyszer csak meglátott messziről egy lovast: egyre közeledett, s nagy vidáman léptetett el Jankó mellett a paripáján.

- Hajaj - szakadt ki Jankóból a sóhajtás -, szép dolog a lovaglás! Az ember úgy ül a nyeregben, akár egy széken; nem üti meg mindenféle kőben a lábát, cipőt sem koptat, mégis halad; az ám a jó sor!

A lovas meghallotta a fohászzkodást, megállt, és leszólt neki:

- Ha jobb lóháton, minek jársz gyalog?

- Mit tehetnék egyebet - mondta búsan Jankó -, itt ez a kolonc a nyakamon, haza kell vinnem az édesanyámnak. Igaz, hogy színaranyból van, de azért nagyon terhemre esik: a fejemet is húzza, a vállamat is nyomja.

- Tudod, mit? - szólt a lovas. - Cseréljünk! Neked adom a lovamat a koloncodért.

- No, te szegény, lesz is mit cipelned! - mondta Jankó vidáman, és tüstént ráállt a cserére. A lovas nyakába vette az aranyat, fölsegítette Jankót a lóra, és kezébe adta a kantárszárát.

- Tudsz-e lovagolni?

- Még eddig sosem próbáltam.

- Könnyű mesterség, hamar beletanul az ember. Ha gyorsan akarsz menni, csak csettints egyet, és szólj rá a lóra, hogy: hopp-hopp! Ennyi az egész tudomány.

- Hát ez igazán nem boszorkányság! - mondta Jankó. Megköszönte a tanítást, és útnak eredt, Vígan ült a lovon, tetszett neki a nagy szabadság s kényelem, hogy neki csak ülnie kell, a ló meg lépked helyette. Aztán meg mennyivel szebb onnét föntről a nyeregből, mint alant a poros országúton. Frissebb a levegő, messzebbre látni!

Egy ideig poroszkált, de aztán úgy találta, gyorsabban is haladhatna; nem azért van lova, hogy csak úgy mendegéljen, mint a gyalogos ember!

Csettintett egyet-kettőt, és hetykén elkiáltotta magát:

- Hopp-hopp!

A paripa a fülét hegyezte; a második hoppra szökkent egyet, és vágózni kezdett. Jankó jóformán föl sem ocsúdott, máris lent hevert az útszéli árokban. A ló meg világgá szaladt volna, ha egy paraszt szemközt nem ballag az úton a tehenével, és meg nem fogja.

Jankó nagy nehezen föltápászkodott, sajgott minden porcikája, beletellett egy kis idő, míg a kezét-lábát megtalálta. Akkorra odaért mellé a paraszt is a tehenével meg az elfogott lóval.

- Nem jó multság a lovaglás - mondta panaszosan Jankó -, különösen, ha valaki ilyen cudar dögre akad, amilyen az enyém. Ide-oda hányja magát, mindig hátrasunyít, csak azt várja, mikor vetheti le az embert. Még jó, hogy a nyakamat nem szegtem! Mennyivel jobb egy tehen! Azt szép kényelmesen elterelgeti az ember, s tejet is ad, vaját is ad naponta, nem úgy, mint a ló: az csak a szénát falja, meg a zabot ropogtatja reggeltől estig, s kieszi az embert a vagyonából! Mit nem adnék érte, ha egy ilyen tehenem volna!

- Hát ha úgy megtetszett neked a tehenem, nem bánom, elcserélem a lovaddal - mondta a paraszt.

Egyéb se kellett Jankónak! Nyomban ráállt az alkura. A paraszt föl pattant a paripára, és elvágatott, ő meg szép lassan hajtani kezdte maga előtt a tehenet, s közben váltig azon örvendezett, milyen jó vásárt csapott.

"Ha csak egy karaj kenyeret keresek is napjában - gondolta -, mindig lesz mit kennem rá. Ehetem vajat is, sajtot is, amikor jólesik, ha pedig megszomjazom, nosza, megfejem a tehenemet, és friss tejet iszom. Nem is kívánhatnék vígabb sort magamnak!"

Ahogy így tűnődött, elért egy csárdához. Betért az ivóba, és nagy örömeben minden elemózsiáját megette egy ültő helyében. Elköltötte az ebédjét, aztán a vacsoráját; volt még egy garasa, azon sört hozatott rá.

Mikor jóllakott, továbbindult, terelte maga előtt a jámbor tehenet az édesanyja faluja felé. Közben telt az idő, a nap mind följebb hágott az égen, lassan delelőre ért, csak úgy égette a pusztát, azon meg jó óra járásnyira körös-körül egyéb sem volt, mint leperzselt fű. Jankó úgy szomjazott, majd a szájpadrálásához ragadt a nyelve. Túrte egy darabig, de aztán észbe kapott.

"Minek kínlódom én, ha egyszer könnyű segíteni a bajomon! - gondolta. - Megfejem a tehenemet, s iszom egyet!"

Volt ott egy csonka akácfa, villám sújthatta valaha; csak a megfüstölt maradék dereka sínylett a homokban meg pár fattyúhajtás a tövénél, szárazságban megsugorodott, nyomorék levelekkel. Jankó kikötötte hozzá a jószágját, edény híján alátette a bőrsapkáját, s míg a tehén a fattyúhajtásokat rágogatta, nekilátott a fejésnek.

De akárhogy rángatta a Riska tőgyét, egy csepp nem sok, annyi tejet sem tudott kipréselni belőle. Nem is úgy ült neki, ahogyan kellett volna, hiszen soha életében nem fejt még; a tehén meg, akármilyen béketűrő is volt, végül is ráunt a sok rángatásra, döfködésre, s a hátsó lábával úgy fejbe rúgta Jankót, hogy az egy mukk nélkül elterült a földön, és néhány pillanatig azt sem tudta, hol van.

Szerencsére arra jött egy hentes; jóképű süldőt tolt a talicskáján.

- Mi a baj, koma? - kiáltotta, és talpra segítette Jankót.

- Majdnem megölt ez az átkozott jószág! - mondta a fiú, és keserves képpel tapogatta fején a jókora púpot. - Meg akartam fejni, és úgy megrúgott, hogy a csillagokat láttam!

- Ezt ugyan hiába fejed! - mondta a hentes, ahogy közelebből megszemlélte a tehenet. - Nem tejel ez többé! Kimustrált vén jószág, legföljebb ha igára jó vagy arra, hogy levágják.

- Ej, ej ki gondolta volna! - csóválta a fejét Jankó. - Nem mondom, nem rossz ha az embernek van mit levágnia a háznál, ráadásul ekkora nagy állat! Csakhogy én nem szeretem a marhahúst, olyan száraz, mint a fűrészpör. Már akkor inkább egy ilyen süldő kellene nekem. Az igen, abból olyan kolbászt lehet csinálni, hogy a tíz körmét megnyalja utána az ember!

A hentes gondolt egyet.

- Tudod, mit? A kedvedért elcserélem a süldőmet a tehenedre.

- Az ég áldjon meg a jó szívedért! - örvendezett Jankó.

Odaadta a hentesnek a tehenét, leszedte a süldőt a talicskáról, madzagot kötött a nyakába, s elindult vele nagy vidáman arrafelé, amerre a legközelebbi falu tornya integetett.

Ment, mendegélt, húzta maga után a süldőt. Egyszer csak melléje szegődött egy legényke, szép fehér libával a hóna alatt. Beszédbe ereszkedtek, hogy jobban teljék az idő.

- Sokat kell dolgozni a mai világban - mondta a legényke -, amíg az ember egy ilyen malacnak az árát megkeresi.

- Dolgozni dolgoztam hét kerek esztendő - felelte Jankó -, hanem a malacomat, azt úgy cseréltem az imént egy tehénért.

Azzal elmondta, miféle jó üzletet kötött egyre-másra.

A legényke furcsállotta egy kicsit a dolgot; úgy gondolta, talán ugratni akarják, s nem szólt hozzá semmit; inkább a libájáról kezdett beszélni.

- Keresztelőre viszem ide a szomszéd faluba - mondta. - Megvan a súlya, nemhiába tömik nyolcadik hete! Olyan pecsenye lesz belőle, kibuggyan a zsírja, ha beleharapnak!

- Szép jószág, nem mondom, de az én süldőm se kutya! - büszkélkedett Jankó.

Erre a legényke nem felelt semmit, hanem egy kis idő múlva elkezdett nyugtalanul jobbra meg balra tekingetni, mintha attól félne, hogy rájuk tör valaki.

- Mi az - kérdezte Jankó -, mit lesel te folyton?

- Semmit, csak úgy kémlélődöm - dünnyögte a legényke.

Mentek megint egy darabot; akkor megállt, odafordult Jankóhoz:

- Ezzel a te süldőddel is valami baj van a kréta körül. Most jövök a faluból, ott éppen egy ilyet loptak ki a bíró óljából. Attól tartok, hogy éppen ezt! Mindenfelé keresik a tolvajt; bajos dolog volna, ha elcsípnének ezzel a disznóval. Még az a legkevesebb, ha dutyiba dugnak!

- Uram teremtőm! - rebegte Jankó, és elszorult a szíve. Megragadta a legényke karját: - Kérlek, segíts ki a veszedelemből! Te ismerős vagy errefelé, add ide a libát, és vidd a süldőt, eredj velem, amerre látsz!

- Nagy kockázat - mondta a legényke hamiskásan -, de nem venném a lelkemre, hogy pórul járj! Fogta a madzagot, és gyorsan letért a süldővel egy dűlőútra. A derék Jankónak nagy kő esett le a szívéről.

"Csakhogy ebből a veszedelemből megszabadultam!" - mondta magában, és ment vidáman hazafelé, hóna alatt a libával.

Meg-megsimogatta a hízott szárnyast, és azt gondolta:

"Ha jól fontolóra veszem a dolgot, még nyertem is a cserén. Először is ott a jó libasült, másodsor a rengeteg zsír, egy negyedévig is elég lesz zsíros kenyérre, harmadszor pedig a szép fehér toll: azt a párnámba töltetem, s úgy alszom majd rajta, mintha ringatnának!"

Beért egy takaros faluba; onnét már csak egy félóra járásnyira volt a szülőfaluja. Jankó megszorította a lépteit, hogy minél hamarabb hazakerüljön, mert igen vágyott már az édesanyja után. De a téren egy köszörűs áll: a taligájával, hajtotta sebesen a köszörűkövet, és vidáman énekelt hozzá:

Pörög a - forog a kerekem,

Ollódat, késedet kifennem!

"Már az nem lehet, hogy ezt meg ne nézzem" - gondolta Jankó.

Megállt, figyelte, hogyan csisszen a kövön a késpenge, hogyan hányja a szikrát; tetszett neki a dolog, még inkább az énekszó. Végül is megszólalt:

- Jól mehet a mester uram dolga, hogy ilyen vígan köszörül!

- Jól bizony! - felelte a köszörűs. - Aranymesterség ez! Az igazi köszörűs olyan ember, hogy ahányszor csak a zsebébe nyúl, mindig talál benne pénzt. Hát te hol vetted azt a szép libát?

- Nem vettem, hanem egy disznón cseréltem.

- Hát a disznót?

- Azt meg egy tehenen.

- Hát a tehenet?

- Azt egy paripán.

- Hát a paripát?

- Azt meg egy akkora darab aranyon, mint a fejem.

- Hát az aranyat?

- Az a hétesztendei szolgálatom bére volt.

- Látom, ügyes, találékony legény vagy - mondta a köszörűs -, mindig tudtál segíteni magadon. Most már csak az hiányzik a szerencsédhez, hogy ha felállsz, mindig megcsörrenjen a sok pénz a zsebedben.

- Igen ám, ha tudnám, hogyan kezdjek hozzá!

- Úgy, ahogy én: csapj fel köszörűsnek! Egyéb sem kell hozzá, csak egy köszörűkő, a többi már megy magától. Szívesen elindítlak a szerencse útján, neked adom a követet, igaz, kicsit csorba már, de olcsón megkaphatod, nem kérek egyebet, csak azt a libát a hónod alatt. Cseréljünk?

- Már hogyan kérdezheti, mester uram! Hiszen egész életemre szerencsésé tesz. Ha mindig lesz pénz a zsebemben, valahányszor belenyúlok, mi kívánságom lehet még ezen a világon?

Azzal odaadta a libát a csorba köszörűkőért.

- Ne mondd, hogy szűkmarkú vagyok: nesze, ezt fogadd el ráadásnak - mondta a köszörűs, fölvetett a földről egy közönséges követ, és odaadta Jankónak -, jól lehet kalapálni rajta, mind kikalapálhatod az ócska szögeidet.

Jankó vitte a két követ boldogan, s ment a faluja felé. De mert kora reggel óta talpon volt, kezdett elfáradni. Alaposan meg is éhezett, hiszen amikor a lovát sikerült elcserélnie a tehénre, örömeiben minden útravalóját megette. Már alig bírta a lábát, s kegyetlenül nyomta a két kő is a vállát.

Az út szélén volt egy kút; odatámolygott hozzá szegény fiú; gondolta, ha már ennie nincs mit, legalább iszik egyet, és pihen egy kevéskét.

A köveket, hogy valami bajuk ne essék, gondosan lerakta a kút kávájára, aztán a víz fölé hajolt. Hajoltában véletlenül meglökte a köveket, s mind a kettő belepottyant a vízbe.

Jankó csak nézte, amint nagy csobbanással elmerülnek aztán nagyot ugrott örömeiben, hogy így szépszerével megszabadult ettől az utolsó gondjától is.

- Nincs is nálam szerencsésebb ember a világon! - rikkantotta.

Könnyű szívvel, üres kézzel, vidáman bandukolt tovább, míg csak haza nem ért az édesanyjához.

A TÁNCOS-DALOS KIS PACSIRTA

Egyszer egy ember messze földre készült. Megkérdezte a három lányát, mit hozzon nekik a nagy útról. Az egyik gyöngyöt kért, a másik gyémántot, a legkisebbik pedig azt mondta:

- Édes jó apám, én egy táncos-dalos kis pacsirtát szeretnék.

- Jól van - felelte az édesapja -, ha találok, hozok neked egyet. Azzal megcsókolta őket, és útnak indult. Sokáig oda volt idegen országban. Mikor aztán eljött az ideje, hogy hazatérjen, a legidősebb lányának vett egy marék gyöngyöt, a középsőnek egy ládika gyémántot, de amit a legkisebbik kért a táncos-dalos kis pacsirtát, akárhogy kereste, sehol nem találta. Igen elbúsult emiatt, mert ezt a lányát szerette a legjobban.

Hazafelé egy nagy erdőn át vitt az útja. Az erdőben volt egy pompás kastély, nem messze tőle állt egy sudár fa. Annak a fának a tetején pedig ott ugrált, ott dalolt egy kis pacsirta.

- Éppen téged kereslek, kis madár! - mondta az ember örvendezve, és ráparancsolt a szolgájára, másszék föl a fára, fogja meg a madárkát. De amint a közelébe értek, fölugrott a fa tövéből egy oroszlán. Megrázta a sörényét és akkorát ordított, hogy beleremegtek a lombok.

- Tüstént fölfalom, aki hozzá mer nyúlni az én táncos-dalos pacsirtámhoz!

- Nem tudtam, hogy a madár a tiéd - védekezett az ember. - Ha vétettem ellened, jóvá is teszem! Nagy váltságdíjat fizetek neked, csak hagyd meg az életemet.

- Rendben van - mondta az oroszlán -, megkegyelmezek neked, de csak egy feltétellel: ha nekem ígéred azt, amivel hazatértedben először fogsz találkozni. Ebben megalkudhatunk, s akkor

rádásul a madarat is elviheted. Ha pedig nem, akkor jaj az életednek!

Az ember tétovázott, sehogyan sem akart ráállni az alkura.

- Hátha éppen a legkisebbik lányommal találkozom először - töprengett. - Ő szeret a legjobban; mindig elébem szalad, ha egy-egy hosszú útról hazatérek.

Szolgája azonban félt az oroszántól, és igyekezett mindenképpen rábeszélni:

- Miért éppen ővele találkoznál? Miért nem egy kakassal vagy egy macskával?

Addig-addig unszolta, míg az ember végül is engedett; odaigérte az oroszánknak azt, amivel hazatértekor elsőnek fog találkozni, cserébe pedig megkapta a táncos-dalos kis pacsirtát.

Lóra szálltak, és ügettek tovább hazafelé. Csakhamar föltűnt a házuk tornya, de az ember szíve nem vidult fel tőle, egyre csak azon emésztődött, vajon kit lát meg elsőnek. Mert sem kakas nem kukorékolt rájuk, sem macska nem futott át előttük az úton, mintha minden élő állat kipusztult volna a környékről.

Befordultak az udvarba; hát ki integet a tornácról, ki szalad elébe lelkenedezve? Senki más, mint a legkisebbik lánya. Odaugrott az apjához, nyakába borult, ölelte-csókolta, és amikor meglátta nála a táncos-dalos kis pacsirtát, egyszeriben táncra perdült örömeiben.

Bezzeg nem örült az édesapja! Sírva fakadt szegény, úgy mondta, könnyesen:

- Édes-kedves lányom, nagyon drágán vettem én ezt a táncos-dalos kis pacsirtát. Odaigértelek érte egy dühös oroszánknak. Ha megkap, biztosan széttép.

Elmondta a lánynak, mi történt vele az úton, s kérve kérte, el ne mozduljon a háztól, legyen, aminek lennie kell.

- Nem úgy van az, édesapám - felelte a lánya. - Amit ígértél, meg is kell tartanod. Ne félt engem, fogadom, hogy megszelídítem azt a haragos oroszánt. Meglátod, baj nélkül fogok visszatérni hozzád!

Másnap reggel megtudakolta az utat, búcsút vett a szülői háztól, és nekiindult az erdőnek.

Az oroszán pedig elvarázsolt királyfi volt. Nappal a kíséretével együtt oroszánéletet élt, de éjszakára mindannyian visszaváltoztak emberré. Amikor az este leszállt, egy szép, sudár ifjú állt a lány elé, megkérte a kezét, és nagy pompával mindjárt meg is tartották a lakodalmat.

Boldog békeességben éltek az erdő mélyén; éjszaka virrasztottak, nappal pedig aludtak. A fiatal asszony eleinte furcsállotta ezt a rendet, de aztán lassacskán ő is beleszokott, neki már nem is jutott eszébe, hogy amíg az édesapjánál élt, éppen ilyenkor készültek lefeküdni.

Telt-múlt az idő, őszre tél, télre tavasz, s akkor egyszer azt mondta a királyfi a feleségének:

- Holnap nagy ünnepség lesz apád házánál: menyegzőjét üli az idősebb nénéd. Ha szeretnél ott lenni, az oroszánjaim majd elkísérnek.

Az asszony kapva kapott az alkalmon, mert már igen nagyon vágyódott az édesapja után. Otthon azt hitték, réges-régen széttépte már az oroszán; senki sem gondolta volna, hogy még él. Volt is nagy öröm a háznál, mikor megérkezett!

Hát még mikor elmesélte, milyen szép, délceg férje van, és milyen jól megy a sora mellette!

Vége-hossza nem volt a csodálkozásnak meg az ünneplésnek. Ő meg, míg a lakodalom tartott, ottmaradt a szülői háznál, annak végeztével pedig visszatért az erdőbe.

Nem sokkal később férjhez ment a kisebbik nénje is. Annak is ott szeretett volna lenni a lakodalmán.

- Menj, ha kedved tartja - mondta az ura -, majd rendelek melléd két oroszánt kísérőnek.

- Gyere velem te is - kérlelte az asszony -, hadd mutassalak be a testvéreimnek.

- Bajos dolog az - felelte a királyfi -, nem mehetek én olyan helyre, ahol világot gyűjtanak, mert ha csak egy parányi gyertyafény is ér, nyomban galambbá kell változnom, és hét álló esztendeig

a galambokkal kell szálldosnom a nagyvilágban.

De a felesége váltig biztatta:

- Majd én vigyázok rád, megóvlok mindenféle gyertyavilágtól! Végül együtt keltek útra, magukkal vitték a fiacskájukat is.

Otthon az asszony egy termet építtetett, és körülvétette jó vastag falakkal, hogy egy szikrányi fény se szivároghasson be, és biztonságban legyen odabent a férje. Ajtót is ácsoltak a teremre kemény tölgyfából, a sarkait megvasalták, kulcslyukat pedig nem csináltak rá, nehogy valami ravaszdi sugaracska átlopakodhassék rajta. Csak kilincsre nyílt az ajtó, s ahhoz a kilincshez nem volt szabad másnak hozzányúlnia, mint a királyfi feleségének.

Egyre azonban nem gondoltak: az ajtót friss fából ácsolták, s az egy kicsit megvetemedett; irinyó-pirinyó rés támadt rajta, olyan parányi, hogy emberi szem észre sem vehette. Ahhoz azonban elég volt, hogy amikor a fényes esküvői menet lobogó fáklyákkal, tenger sok gyertyával elhaladt a terem mellett, egy hajszálnyi sugár a királyfira hulljon.

Ő abban a pillanatban fehér galambbá változott. Mikor a felesége benyitott hozzá, ráröppent a vállára, azt mondta neki:

- Hét kerek esztendeig kell szálldosnom a nagyvilágban; minden hetedik lépésnél lehullajtok egy vörös vércseppet meg egy fehér tollat, azok mutatják majd az utamat. Ha utánam jössz, s rámtalálsz, megválthatsz a varázslattól.

Azzal kirepült az ajtón. Az asszony nézte, hogyan távolodik, hogyan kisebbedik; könnyein át már csak libegő fehér pontot látott az égen. S akkor, mielőtt az a libegő pont is eltűnt volna, úgy, ahogy volt, elindult utána, még csak istenhozzádót sem mondott a szülői háznak.

Ment végig a világon, nem pihent soha, nem nézett sem jobbra, sem balra. Minden hetedik lépésnél lehullott eléje egy vörös vércsepp meg egy fehér tollpihe, és mutatta az utat. Vándorolt fáradhatatlanul, hegy nem állta útját, völgy nem marasztalta; csak az időt számolta magában: mikor telik le már a hét esztendő.

És lassan az is végére járt. Az asszony boldog volt, azt hitte, hamarosan elkövetkezik a szabadulásuk. Pedig milyen messze voltak még tőle! Ha sejtette volna, talán a szíve is megszakad bánatában. De nem sejtett semmit, csak ment, egyre ment a fehér galambbá vált édes férje után.

Hanem egyszer aztán sem piros vércseppet, sem fehér tollpelyhet nem látott többé. Fölnézett az égre: nem látta a galambot sem.

"Ember itt már nem segíthet" - gondolta szegény. Fölment hát a Naphoz, és megszólította:

- Te benézel minden zugba, és ráragyogsz minden csúcsra; nem láttál egy szálló fehér galambot?

- Nem láttam - felelte a Nap -, de kapsz tőlem egy ládikót, ha nagy bajban vagy, nyisd ki.

Az asszony megköszönte szépen, és ment tovább, míg be nem esteledett, és föl nem jött a Hold.

Akkor azt is megszólította:

- Te egész éjjel világítasz, erdőn-mezőn szétekintesz; nem láttál egy szálló fehér galambot?

- Nem láttam - felelte a Hold -, de kapsz tőlem egy tojást, ha nagy bajban vagy, törd fel.

Az asszony azt is megköszönte szépen, és ment tovább, míg szembe nem jött vele az Északi Szél, és meg nem legyintette az arcát. Akkor azt is megszólította:

- Te átkutatsz minden lombot, megmozgatsz minden levelet; nem láttál valahol egy bűvő fehér galambot?

- Nem - felelte az Északi Szél -, de majd megkérdezem a három testvéremet, azok talán látták.

De sem a Keleti, sem a Nyugati Szél nem látta. Hanem a Déli Szél azt mondta:

- Én láttam a fehér galambot. Leszállt a Vörös-tenger partjára, és ott visszaváltozott oroszláná, mert letelt a hét esztendő. Az oroszlán most egy sárkánnyal viaskodik a parton. De az a sárkány

elvarázsolta királylány.

Akkor az Északi Szél így szólt hozzá:

- Amiért ilyen nagyon szereted az uradat, adok neked egy jó tanácsot. Menj el a Vörös-tengerhez, annak a partján sudár vesszők nőnek. Számold meg őket, nyisd le a tizenegyediket, suhintsd meg vele a sárkányt, akkor az oroszán le tudja győzni, és mind a ketten visszaváltoznak emberré. Utána keresd meg a griffmadarat, ott kuporog a homokban, a parton. Ül fel rá a kedveseddel, a madár majd hazavisz a tengeren át. Itt van egy dió, ezt tedd el. Mikor a tenger közepe felé értek, ejtsd le: nyomban nagy diófa sarjad belőle, a griffmadár leszállhat rá megpihenni. De ha nem lel pihenőhelyet, nem lesz elég ereje hozzá, hogy átvigyen a víz fölött, s ledob benneteket a tengerbe.

Az asszony útra kelt, és mindent úgy talált, ahogy az Északi Szél mondta. Megszámlálta a vesszőket a tengerparton, lenyeste a tizenegyediket, megsuhintotta vele a sárkányt: abban a pillanatban győzött az oroszán, és mind a ketten visszaváltoztak emberré. De amint a királylány, aki addig sárkány volt, megszabadult a varázslattól, átölelte a királyfit, föl pattant vele a griffmadárra, és elrepültek. Hiába vándorolt hát szegény asszony hét esztendeig, megint csak magára maradt. Leült, és keservesen sírni kezdett. Jól kisírta magát, aztán fölállt, s azt mondta: - Megyek, ameddig a Szél fúj, ameddig a Nap süt, ameddig a kakas kukorékol; megyek, amíg a férjemet meg nem találom!

És vándorolt megint fáradhatatlanul, míg csak oda nem ért a kastélyhoz, amelyben a királyfi meg a királylány lakott. Éppen a lakodalmukat akarták megülni, erre készült az egész környék.

"Ez már igazán elég nagy baj" - gondolta az asszony, és kinyitotta a ládikát, amelyet a Naptól kapott. Gyönyörűséges ruha volt benne, csillogott-villogott, akár maga a Nap. Kivette a ládikából, magára öltötte, és fölment a kastélyba. Mindenki ámult-bámult rajta, a menyasszonynak meg annyira megtetszett az öltözéke hogy szívesen elfogadta volna menyegzősruhának. Meg is kérdezte, nem eladó-e.

- Nem aranyért, pénzért, csak húsért és vérért - felelte az asszony.

- Hát ezt meg hogyan értsem? - firtatta tovább a menyasszony.

- Hadd aludjam egy éjszaka a vőlegényed hálósobájában.

A menyasszonynak ugyan nem volt ínyére az ajánlat, de mert nagyon kívánta a ruhát, végül is belement. Meghagyta azonban a királyfi inasának, adjon este álomitalt az urának.

Mikor leszállt az éjszaka, és a királyfi már jó mélyen aludt, bevezették az asszonyt a hálósobába. Leült az ágy szélére, és így szólt:

- Hét esztendeig jártam a nyomodban, voltam a Napnál, voltam a Holdnál, voltam a négy Szélnél, kérdezősködtem utánad, megsegítettelek a sárkány ellenében, mégis egészen el akarsz felejteni engem?

De a királyfi nagyon mélyen aludt az álomitaltól; mindez csak olyan volt neki, mintha a Szél susogna odakint a fenyőkön.

Mikor megvirradt, kivezették az asszonyt a hálósobából, és oda kellett adnia aranyos ruháját. Elfogta szegényt a bánat, hogy lám, semmi sem segít már rajta, nem segített még a Nap ajándéka sem! Kiment a mezőre, leült, és sírdogálni kezdett. Hát amint éppen a szemét törülgeti a köténye sarkával, valami gömbölyűt tapint meg a zsebében: az a tojás volt, amelyet a Holdtól kapott. Nyomban feltörte: egy aranykötél volt benne tizenkét színarany csibével. A kiscsibék szétszaladtak, csipogtak, olyan volt, mintha tizenkét csillag futkosott volna a zöld mezőben. Aztán a kötlős káralt egyet-kettőt; a csibék visszafutottak a szárnya alá, és most meg olyan volt, mintha maga az arany Hold szállott volna le a rétre.

Akkor az asszony gondolt egyet: odaterelgette a csibéit meg a kötlősét a királylány ablaka alá.

Az kinézett a csipogásra, és úgy megtetszett neki ez az aranymajorság, hogy nyomban lejtött, és megkérdezte, nem eladók-e.

- Nem aranyért, pénzért, csak húsért és vérért - felelte megint az asszony - Hadd aludjam még egy éjszaka a vőlegényed hálószobájában.

- Jól van - hagyta rá a menyasszony, mert azt gondolta, ma is rászedi majd mint az előző estén. Hanem a királyfi aznap, mikor ágyba készülődött, megkérdezte az inasát, miféle suttogást hallott az éjszaka. Erre az inas mindent bevallott neki.

- Öntsd a kelyhet az ágy mögé! - parancsolt rá a királyfi, és lefeküdt.

Mikor leszállt az éj, megint bevezették az asszonyt. Az leült az ágy szélére, s újra sorjázni kezdte a búját-baját. De most a királyfi rögtön ráismert a hangjáról; most már tudta, hogy ez az ő kedves felesége. Kiugrott az ágyból, örvendezve mondta:

- Csak most foszlott le rólam igazában a varázslat! Eddig mintha álomban éltem volna. A királylány megbűvölt, hogy elfelejtselek; de az ég idejében levette rólam a rontást!

Még azon az éjszakán kiosontak a kastélyból. Nagy titokban jártak, féltek a királylány apjától, aki varázsló volt. Fölültek a griffmadárra, és az nekivágott a Vörös-tengernek.

Ahogy a tenger közepe fölé értek, az asszony lehullajtotta a diót. Nyomban terebélyes diófa nőtt ki a vízből. A griffmadár rászállt, és megpihent rajta. Aztán ismét fölkerelkedett, és hazáig repült velük.

Otthon végre viszontlátták a fiukat; szép, erős legénnyé serdült, amíg odajártak. És attól fogva boldogan éltek, míg meg nem haltak.

AZ ERDEI ANYÓKA

Egyszer egy szegény szolgálólány egy nagy-nagy erdőn utazott át a gazdáival. Az erdő közepén rablók támadtak rájuk, és aki a kezük ügyébe került, azt irgalmatlanul megölték.

A lány fent ült a kocsis mellett a bakon. Amikor a rablók nagy lármával előrontottak a sűrűből, megijedt, leugrott, és elbújt egy vastag fa mögé. Ott lapult, míg a támadók el nem vonultak a gazdag zsákmánnyal. Akkor végre előmerészkedett rejtekéből, de nem talált egyebet, mint a kocsi roncsait meg a gazdái holttestét. Leült, és keservesen sírni kezdett.

- Ó, én szegény szerencsétlen - így jajveszékelt -, mi lesz velem? Sosem talállok ki ebből a rengetegből! Nem lakik itt egy árva lélek sem; éhen fogok veszni, vagy engem is megölnék majd a rablók!

Mikor kissé lecsendesedett, felállt, kereste-kutatta, merre mehetne, de még csak egy vékonyka ösvényt sem talált. Így érte az este.

A fák közt egyre sűrűbb lett a homály. Néha ág reccsent, s olyankor szegény lánynak majd elállt a szíve verése; azt hitte, vadállat oson a bozótban, vagy útonálló mozdult meg valamelyik fa mögött. Már lélegzeni is alig mert. Végül azt mondta magában:

"Itt ez a nagy fa, leülök a tövébe, s egy tapodtat sem tágítok innét, akármi történjék is."

Hát ahogy ott kuporgott, egyszer csak egy fehér galamb szállt feléje. Leereszkedett a lányhoz; aranykulcsocska csillogott a csőrében.

A lány úgy megörült a madárnak, hogy egy pillanatra még a bújáról-bajáról is megfeledkezett; kinyújtotta a kezét, hívogatni kezdte.

- Tubicám! Tubicám!

A galamb odalibbent hozzá, tenyerébe ejtette az aranykulcsocskát, és megszólalt:

- Ne búslakodj azért jöttem, hogy segítsek rajtad. Látod azt a nagy fát? Azon van egy kis lakat nyisd föl a kulccsal, találsz benne enni-inni magadnak, nem kell tovább éhezned.

Azzal elrepült. A lány pedig odament a fához, kinyitotta, és valóban lelt benne egy tálka tejet és

hozzá egy karaj fehér kenyeret. Hanem amikor jóllakott, megint csak eszébe jutott a szomorúsága.

- Nálunk otthon ilyenkor ülnek el a tyúkok - sóhajtotta. - Olyan fáradt vagyok, bár én is lefekhetném az ágyamba!

Alig hangzott el a foháskodás, máris odaröppent hozzá a galamb. Most egy másik kulcsocskát hozott a csőrében, letette a lány tenyerébe, s azt mondta:

- Ne búslakodjál; menj, nyisd ki ott azt a másik fát, találsz benne ágyat magadnak.

A lány úgy tett, ahogyan a madár meghagyta neki; kinyitotta a fát, s mit nem látott? Szép vetett ágy fehérlett feléje, dagadó párnákkal, könnyű takaróval. Ő meg belefeküdt, és nyomban elaludt. Reggel, amint fölébredt a harsány erdei madárszóra, harmadszor is odaszállt hozzá a galamb. Megint hozott egy kis aranykulcsot, s az mondta:

- Nyisd ki azt a harmadik fát ott, találsz benne ruhát magadnak.

És a lány olyan pompás aranyos-gyémántos ruhát lelt a fában, hogy annál szebbet még a királykisasszony sem hordhat.

Így éldegélt egy ideig az erdőben. A fehér galamb mindennap fölkereste, s amire csak szüksége volt, mindenről gondoskodott.

Egy szép napon aztán azt kérdezte tőle:

- Megtennél-e valamit a kedvemért?

- Már hogyan tennék! - felelte a lány. - Mindent megteszek, amit kívánsz.

- Akkor gyere utánam, elvezetlek egy házikóhoz, oda menj be. A tűz helynél egy anyóka kuporog majd, és jó napot köszön neked, de te a világért se felelj rá, akármit is csinál: Menj el mellette mintha ott sem volna. A jobb keze felől találsz egy ajtót, azt nyisd ki, és lépj be rajta a szobába. A szoba közepén látsz majd egy asztalt tele gyűrűvel; egyik csillogóbb, mint a másik. Ezeket a fényeseket hagyd békén, de találsz köztük egy egyszerűt, azt kapd fel, és hozd el nekem, amilyen gyorsan csak bírod.

Azzal a galamb fölroppent, ágról ágra szállva elvezette a házikóhoz, aztán eltűnt; a lány pedig belépett, s mindent úgy talált, ahogyan a galamb előre megmondta. Az anyóka ott kuporgott a tűzhely mellett, és elkerekedett a szeme a csodálkozástól, amikor a hívatlan vendég betoppant.

- Jó napot, kedves gyermekem! - köszöntötte nyájaskodva.

A lány azonban jól megjegyezte a galamb tanácsát: nem felelt egy árva szót sem, csak ment egyenesen az ajtóhoz.

Akkor az öreg fölugrott a zsámolyról, belekapaszkodott a ruhájába, úgy akarta visszahúzni, s közben rikácsolt, mint valami vén holló:

- Hallod-e, az az én szobám, oda nem léphet be senki, ha én nem engedem!

De a lány nem törődött a kiáltásával; kirántotta magát az öregasszony kezéből, és belépett a szobába.

Nagy asztal állt középütt. Rengeteg gyűrű hevert rajta; csillogtak-villogtak, hogy csak úgy szikrázott a szeme tőlük. Ő azonban sorra félrelökdöste valamennyit; csak azt az egyetlenegy, csak azt a dísztelen gyűrűt kereste, de sehogyan sem tudott ráakadni.

Már egészen kétségbeesett, hogy hiába minden, nem tehet eleget a galamb kívánságának. De talán nem is az asztalon van a gyűrű, hanem valahol másutt a szobában? Tanácstalanul körülnézett; hát látja: az öregasszony épp akkor kap föl a sarokból egy kalitkát, és ki akar osonni vele. A lány hirtelen az ajtóhoz ugrott, útját állta a vénasszonynak, és kikapta a kezéből a kalitkát.

Egy szürke madár ült benne, és csőrében tartotta a gyűrűt.

A lány nagyon megörült, benyúlt a rácson, kirántotta a madár csőréből a gyűrűt, és kiszaladt vele a házból. Futott, futott az erdőben, ahogy csak a lába bírta, s egyre azt várta, egyszer csak odaszáll hozzá a galamb és átveszi tőle a drága zsákmányt. De a galambnak híre-hamva sem volt. A lánynak lankadni kezdett az ereje, egyre lassabban lépkedett, végül egészen elgyengült, és kimerülten nekidőlt egy fának.

A fa egyszeriben lágy és hajlékony lett; lebocsátotta ágait, és az ágak körülölelték a lányt; már nem is ágak voltak, hanem két erős kar; és a fa sem fa volt már, hanem egy szép ifjú.

Megölelte, megcsókolta a lányt, és azt mondta:

- Köszönöm neked, hogy megváltottál és kiszabadítottál a vénasszony hatalmából. Az az anyóka gonosz boszorkány: fává varázsolt, de néhány órára mindennap fehér galamb lehettem. Addig nem is változhattam vissza emberré, míg a gyűrű a boszorkány birtokában volt.

Megszabadultak a varázslattól a szolgálai és a lovai is, mert a gonosz vénasszony azokat is fává változtatta.

Fölpattantak a paripákra, és hazavágtattak az ifjú országába.

Az az ifjú ugyanis királyfi volt, s ahogy hazaértek, nyomban feleségül vette a lányt.

Ma is élnek, ha meg nem haltak.

A PALACKBA ZÁRT SZELLEM

Volt egyszer egy szegény favágó. Törte magát, dolgozott kora reggeltől késő estig. Mikor már megtakarított némi pénzecskét, így szólt a fiához:

- Egyetlen gyermekem vagy, rád akarom fordítani, amit az arcom verejtékével kerestem. Eredj a városba, tanulj meg ott valami rendes tudományt; akkor többre viheted, mint én, és engem is eltarthatsz öreg napjaimra.

A fiú megköszönte az apjának, hogy addig is annyit fáradozott érte, elbúcsúzott tőle, és beköltözött a városba. Ott beiratkozott egy híres-neves iskolába, és olyan szorgalmasan tanult, hogy a tanítói nem győzték dicsérni. Becsülettel kijárt néhány osztályt, de úgy érezte, még mindig nem elég nagy a tudománya. Hanem a pénzecske, amit az apja megtakarított, közben mind elfogyott, így hát haza kellett térnie.

- Hajaj - búslakodott az öreg -, nem adhatok neked többet; a lelkemet kitehetem; mégsem tudok egy garassal sem többet keresni ebben a cudar világban, mint amennyi a mindennapi betevő falatra kell.

- Egyet se búsulj, édesapám! - felelte a fiú, mert azt nem olyan fából faragták ám, hogy egykettőre elveszítse a kedvét. - Ki tudja, nem válik-e majd ez is a javamra?

És mikor a favágó legközelebb megint az erdőbe készült fát vágni, elébe állt, azt mondta:

- Én is veled megyek, édesapám, segíték neked.

- Nem úgy van az, édes fiam - felelte az apja -, diákember vagy te, nem szoktál a nehéz munkához, nem is igen bírnád. Meg aztán nincs is, csak ez az egy fejszém; honnét vennék én másikat, ha egyszer nincs rá pénzem?

- Kérd el a szomszédét - mondta a diák -, biztosan szívesen kölcsönadja addig, amíg szerzek magamnak egyet.

A szomszéd egészséges ember volt, valóban odaadta a fejszét, s másnap pitymallatkor már együtt mentek ki az erdőre. A diák kezében frissen forgott a szerszám, meg sem látszott rajta a munka, még füttyürészett is hozzá, mintha az neki mind semmi volna.

Mikor a nap delelőre hágott, az öreg már elfáradt.

- Most megebédelünk, és pihenünk egyet - mondta -, utána kétszer olyan jól megy a dolog.

- Te csak dőlj le, édesapám - felelte a diák -, én nem vagyok fáradt; amíg te alszol, járok egyet az erdőben.

- Ó, te pernahajder! - korholta az öreg. - Addig lótsz-futsz, míg a végén majd moccanni sem tudsz! Inkább maradj velem, és dőlj le ide mellém.

A diák csak nevetett. Fogta a kenyerét, s kószálni kezdett az erdőben. Nagyon jól érezte magát a hűvös zöld lombátor alatt.

"Jó élet a diákélet - gondolta -, de a favágó sem utolsó ember ám!"

Így járt-kelt elégedetten, vidáman, be-benézett az ágak alá, nem lel-e fészket. Egyszer csak egy rengeteg nagy tölgyfához ért. Jó pár száz esztendő fa lehetett, öt ember sem érte volna át a derekát.

A diák megállt, nézegette a fát, azt gondolta magában:

"Ezen is fészkelhet vagy két tucat madár, ha nem több!"

Elkezdte körüljárni. Egyszerre mintha valami hangot hallott volna. Fülelt, és most már tisztán ki tudta venni, egy tompa hang azt kiáltozta:

- Engedj ki! Engedj ki!

Nézett a diák jobbra is, nézett balra is, de senkit sem látott. Föltekintett a fa koronájára, be a lomb közé, de egy fia madarat sem pillantott meg a levelek közt, nemhogy embert, aki beszélni tud. Akkor azonban megint megszólalt a tompa hang:

- Engedj ki!

Mintha lentről, a föld alól jött volna.

- Hol vagy hát? - kiáltott a diák elképedve.

- Itt a tölgyfa gyökerei közt - felelte a hang. És újból rákezdte: - Engedj ki! Engedj ki!

A diák négykézlábra ereszkedett, és keresgélni kezdett a vastag gyökerek közt az avarban.

Egyszer csak ráakadt egy üregben egy palackra. Fölemelte, és a világosság felé tartotta; valami furcsaság kuporgott benne, olyasforma, mint egy béka. S ahogy a diák a palackot forgatta, hol ide ugrott benne, hol meg amoda, és közben egyre hallatszott a panaszos, tompa nyögés:

- Engedj ki! Engedj ki!

- Ha ki akarsz jönni, hát gyere! - mondta a diák, és kihúzta az üveg szájából a dugót.

Abban a szempillantásban egy szellem ugrott ki a palackból. Növekedni kezdett; nőttön-nőtt, de olyan sebesen, hogy máris olyan behemót nagy volt, mint a fél fa.

- Hallod-e, te diák! - dörrent rá rettenetes hangon a fiúra. - Tudod-e, mi lesz a jutalmad?

- Nem én - mondta a diák, és vállat vont. - Honnét tudnám?

- Hát akkor tudd meg! - üvöltötte a szellem. - Kitekerem a nyakadat!

- No, ezt előbb is megmondhattad volna - szólt a diák -, akkor bezzeg nem engedlek ki a tömlöcödből! Egyébként előbb meg kell hallgatnunk másokat is, vajon mit szólnak a dologhoz.

- Szólnak, nem szólnak - dörgött a szellem -, megkapod, amit megszolgáltál! Mit gondolsz, jókedvemből kuporogtam olyan sokáig odabent? Nem, barátocskám, hanem azért, mert bezártak! S ezért most valakinek lakolnia kell!

- Ha szabad kérdezni, miért éppen nekem? - kérdezte a diák.

- Mert te kerültél először az utamba!

- Ebben igazad van, de azért olyan egykettőre mégsem megy a dolog. Honnan tudjam én, hogy valóban te ültél az előbb a palackban? Előbb bizonyítsd be, hogy te vagy a szellem, aztán nem bánom, kitekerheted a nyakamat, ha olyan nagyon akarod.

- Mit akarsz bizonyosággul?

- Csekélység az egész! Ha vissza tudsz bújni a palackba, elhiszem, hogy az előbb is te ültél benne.

- Ha csak ez kell! - zúgta gőgösen a szellem.

Azzal a diák szeme láttára elkezdett zsugorodni. Már nem volt nagyobb egy jól megtermett juhászkytyánál, már csak akkora volt, mint egy mezei nyúl, már csak akkora, mint egy béka; ugrott egyet, nyújtózkodott egyet, bebújt az üveg száján, végigmászott a karcsú nyakán, s máris megint ott kuporgott benne.

Akkor a furfangos diák gyorsan bedugaszolta az üveget, és visszadobta a gyökerek közé.

- No, itt most pihenhetsz ítéletnapig! - mondta.

És megfordult, hogy megy vissza az édesapjához, mert jócskán elmúlt dél, és a lombon már kissé ferdén tűzött át a napsugár.

Alig tett egy lépést, rákezdte a póruul járt szellem:

- Engedj ki! Engedj ki!

- Ha bolond volnék! - felelte a diák. - Hogyisne! Hogy megint az életemre törj!

- Dehogy török, dehogy török, csak engedj ki! Inkább gazdaggá teszek egész életedre!

- Aztán megint becsapsz, mint az előbb!

- Megbántam már a vétkeket, jóvá is teszem, ha kiengedsz. Vigyázz, ne szalaszd el a szerencsédet!

A diák tűnődött egy kicsit, aztán azt gondolta:

"Megpróbálhatjuk: hátha a szavának áll. Különben is, ha bántani merészel, majd elbánok vele!"

Visszament a tölgyfához, kipiszkálta lábával a gyökerei közül a palackot, és kinyitotta. A szellem kimászott, megnőtt, akkora lett, mint egy óriás. A magasból, valahonnét a fák koronái közül szólt le a diákhoz:

- Vedd a jutalmadat, ahogyan megígértem.

Egy darabka rongy hullott a fiú elé, legföljebb akkorka, mint a hüvelykujjam.

- Ez az egész? - kérdezte a diák.

- Ez - folytatta a szellem -, de ez a világ minden kincsénél többet ér neked. Mert ha az egyik végével akármilyen sebhez hozzáérsz, nyomban begyógyul; ha a másik végével vasat vagy acélt dörgölsz meg, tüstént ezüstté válik.

- Várj - mondta a diák -, ezt először ki kell próbálni.

Odalépett az egyik fához, fölemelte a fejszéjét, és egy jó nagyot rásújtott vele, hogy csak úgy pattogtak szerteszt a kéreg szilánkjai. Mély seb tátongott a fa derekán, de nem sokáig; a diák megérintette a rongyocskával, s erre tüstént beforrott.

- No, látom, igazat szóltál - mondta a diák -, most aztán elválhatunk békességgel.

A szellem nagy zúgással eltűnt, a fiú meg visszament az apjához.

- Ej, hát hol kószáltál ennyi ideig? - dohogott az öreg. - Csak így itt hagyni a munkát!

Megmondtam előre, nem diáknak való ez! Persze, az úrfinak nem fűlik a foga hozzá...

- Nem baj, apám, majd pótlom, amit elmulasztottam - szabadkozott a fiú.

- Pótlod, pótlod - morogta az öreg. - Szájjal, azt elhiszem, de nem munkával...

A fiú megfogta a rongyocskát, s megdörgölte vele a fejszéje élet.

- Vigyázz onnét, édesapám! - kiáltotta. - Mindjárt kidöntöm ezt a fát.

És rásújtott hatalmasan egy vén gyertyánra.

Annak nagyon kemény a fája, aztán meg már a fejsze is ezüstből volt, pendült egyet; s kifordult a kéregből.

- Ejnye, édesapám - adta a diák az ijedtét -, miféle életlen, csorba ócskaságot szerezteél te nekem? Nem ér az egy hajítófát sem!

Az öreg odanézett.

Még a vér is elhült benne.

- Mit csináltál, te szerencsétlen! Most aztán fizethetek érte, ha lesz miből! Ez a te munkád haszna!

- Sose bosszankodjál, édesapám - csitította a diák -, majd én megfizetem.

- Miből, te tökéletlen? - tüzeskedett az öreg. - Csak tréfálj velem, csak bolondozzál, nem elég a kár, amit tettél?! Mindig ilyen garabonciáskodással van tele a fejed, de a favágáshoz ennyit se konyítasz, ni!

És mutatta nagy mérgesen a kisujja körme hegyét.

Egy ideig szótlánul dolgoztak tovább. Akkor megint megszólalt a diák:

- Nekem elég volt mára, édesapám, nem bírom tovább.

Az öreget megint elfogta a méreg.

- Minek jöttél ki, ha nem bírod? Tudtam én, hogy csak kolonc leszel a nyakamon! Mit gondolsz, én is az ölembe tehetem a kezemet, mint te? Nekem még dolgom van, én itt maradok - aztán egy kicsit megenyhülve hozzátette: - Hanem te hazamehetsz, ha elfáradtál.

A diák hamiskásan mosolygott magában, de azt persze az öreg favágó nem látta.

- Édesapám, most vagyok kint először az erdőn, nem találnék haza, gyere velem.

Az öregnek már elpárolgott a haragja. Engedett a fiú kérésének, s elindultak hazafelé.

Útközben egyszer csak odaszólt a diáknak:

- Jó volna, ha megpróbálnád eladni azt a csorba fejszét, hátha kapsz valamit érte. A többit majd megkeresem valahogyan, hogy megfizethessük a szomszédnak.

- Igazad van, édesapám - felelte a fiú -, talán kapok érte pár fillért az ócskásnál.

Elvált az apjától, de nem az ócskáshoz ment, hanem egy ötvösmesterhez.

- Hoztam egy darabka ezüstöt, ha megvenné...

Az ötvös először megpróbálta, valódi ezüst-e a fejsze, aztán föltette a mérlegére, méregette, latolgatta, végül azt mondta:

- Négy száz tallért ér, se többet, se kevesebbet. Csakhogy nekem akkor sincs anyyim, ha az egész boltomat pénzzé teszem.

- Hát mennyije van? - kérdezte a fiú.

- Legföljebb három száz, ha mindent egybeveszek.

- Adjon, amennyit tud, a többit majd megfizeti máskor.

A mester leszámolt neki három száz tallért, százzal adósa maradt. A diák hazament az apjához, s mindjárt azzal állított be:

- Édesapám, szereztem egy kis pénzt, át kellene menni, megkérdezni a szomszédtól, mit kér a fejszéért.

- Már kérdeztem - legyintett keservesen az öreg. - Egy tallér hat krajcárt. De hát kinek van anyyija?!

- Biztosan neki sincs - mondta a diák -, éppen azért jól fog esni neki, ha dupla annyit kap. Itt van két tallér tizenkét krajcár, vidd át neki, hadd örüljön.

Az öreg egészen elhűlt.

- Megháborodtál? Két tallért azért a fejszéért?

- Meg a szívességért, hogy kölcsönadták - mondta a diák. Ezt meg tedd el te édesapám, élj kedvedre, ne láss szükséget, amíg érted nem jövök, és magamhoz nem veszek.

Azzal odaadott az öregnek száz tallért, elmondta neki, mi történt vele az erdőben, milyen jó fogást csinált a tölgyfa alatt, aztán másnap hajnalban útra kelt a városba. Ott végig kijárta az iskolát megtanult mindent, amit csak megtanulhatott, s olyan híres orvos lett belőle, hogy csak úgy tódultak hozzá a betegek. A rongyocskát egy szép üveges szekrényben őrizte aranyrojtos bársonypárnán, és néha megmutatta egyik-másik betegének.

- Ennek köszönhetem hogy el tudtam végezni az iskolámat - mondta. - De most már nincs szükségem rá, nélküle is meg tudom gyógyítani a sebeket.

Az öreg favágó meg bölintgatott rá, mert hát ott töltötte szép csendes öregségét a kedves gyermeke házában, s esténként, vacsora után szívesen el-elemlegették azt a réges-régi napot, amikor együtt vágták a fát odakint az erdőn.

AZ OKOS KIS SZABÓ

Volt egyszer egy hercegkisasszony, aki messze földön híres volt a szépségéről meg a kevélységéről. Nagy szépsége miatt csak úgy tódultak hozzá a kérők, de nagy kevélysége miatt valamennyien pórul jártak. A hercegkisasszony ugyanis mindegyiknek feladott egy rejtvényt, és aki nem tudta megfejteni, azt szégyenszemre, nagy vesszőfutás közt elkergette.

Így aztán nem csoda, ha rövidesen nem akadt többé királyfi, aki leánykérőbe merészkedett volna hozzá. Mikor a hercegkisasszony látta, hogy a kérők elmaradnak, közhírré tétette, hogy most már pályázhatik a kezére akárki; aki a rejtvényt megfejti, ahhoz hozzámegy, még ha nem királyfi is az illető.

A dolognak híre kelt az országban, tudomást szerzett róla egy messzi-messzi faluban három szabó is. Nosza, összedugták a fejüket, tanakodni kezdtek, latolgatták a kilátásaikat.

- Nyitva áll előttünk a szerencse útja! - mondta a legidősebbik.

- Igaz - tette hozzá a középső -, annyiszor beletaláltunk már a gomblyukba, miért éppen most ne találánánk?

A harmadik, a legfiatalabb, ugribugri, mihaszna emberke volt, még a mesterséghez sem igen értett. Most azonban ő is izegni-mozogni kezdett.

- Hátha nyakon csípem a szerencsét - mondta. - Mert ha most sem próbálok meg, ki tudja, kínálkozik-e még egyszer ilyen kitűnő alkalom az életben!

A másik kettő leintette:

- Maradj csak itthon, úgyse mennél semmire azzal a kurta eszeddel!

A szabócska azonban nem hagyta magát.

- Én erre föltettem az életemet - mondta. - Majd csak boldogulok valahogyan, sose féltsetek ti engem!

És úgy fenn hordta az orrát, mintha az egész világ az övé volna.

A három szabó tehát útra kelt; meg sem álltak a hercegkisasszony palotájáig. Nagy hetvenkedve bekopogtattak.

- Hát ti mit akartok? - kérdezte az udvarmester. - Megvan nekünk a magunk udvari szabója! Erre azok hárman elkezdtek kacagni.

- Hahaha! Ez a szerencsétlen azt hiszi, az ő ócska ruháját jöttünk megfoltozni! Tudd meg, barátom: leánykérőben vagyunk, a hercegkisasszony kezére pályázunk. Bennünk aztán emberére akadt, az egyszer biztos; olyan csavaros, finom eszünk van, hogy száz rókának együttvéve sincs annyi sütnivalója!

Mit tehetett egyebet az udvarmester? Bevezette őket az úrnője elé.

A hercegkisasszony kevélyen végignézett rajtuk, aztán föladta nekik a rejtvényt.

- Van a hajamnak két különleges szála. Milyen színű az egyik, milyen a másik?

- Ennyi az egész? - kérdezte fölényesen a legidősebb szabó. - Az egyik nyilván fehér, mint a gyolcs, a másik meg fekete, mint a posztó.

- Nem találtad el - mondta neki a hercegkisasszony -, feleljen a másik.

- Hát ha nem fehér meg fekete - tudálékoskodott a második szabó -, akkor nyilván az egyik vörös, mint a rózsa szirma, a másik meg barna, mint otthon az apámuram házikabátja.

- Te sem talátd el - szólt a hercegkisasszony -, feleljen a harmadik. Látom az orrán, hogy tudja. De ezt csak gúnyból mondta, mert már előre azon mulatott magában, milyen csúfosan kergeti majd el mind a hármukat.

A legfiatalabb szabó azonban egy csöppet sem ijedt meg; bátran előlépett, s így szólt:

- Tessék itt a megfejtés: a hercegkisasszonynak van egy arany meg egy ezüst hajszála.

A hercegkisasszony elsápadt, majd elájult ijedtében, mikor ezt meghallotta. Mert hát a kis szabó megfejtette a rejtvényt, amit - azt hitte - senki a világon ki nem talál.

- Jól van - mondta, mikor kissé magához tért -, de ezzel még nem nyerted el a kezemet: még hátra van egy próba. Lakik lent az istállóban egy medve, azzal kell töltened a mai éjszakát. Ha reggel még életben talállak, nem bánom, hozzád megyek feleségül.

Azt gondolta, ezzel aztán meg is szabadult a szabócskától; mert akit a medve a mancsába kerített, annak bizony befellegzett!

A szabócska azonban nem ijedt meg, egyet se búsult, hanem azt mondta magában:

"Aki mer, az nyer!"

És amikor alkonyatkor levezették az istállóba, olyan könnyedén lépkedett az örök közt, mintha nem is egy dühös vadállat elé menne, hanem valami multságba.

Rázárták az istálló ajtaját; s abban a pillanatban morogva megmozdult a sarokban a medve. Feltápáskodott fektéből, és dühös brummogással egyenesen feléje tartott, egykettőre el akart bánni az incifinci kis fickóval. Már emelte is a mancsát, hogy agyoncsapja.

- Csak csínján - mondta a szabócska. - Ne siessük el a dolgot, mackó koma!

Azzal, mintha a világon semmi gondja sem volna, benyúlt a zsebébe, előhalászott pár szem mogyorót, feltörte őket a fogával, és jóízűen eszegetni kezdte a belüket.

A medve csak nézte, nézte, leengedte a mancsát, összefutott a szájában a nyál, ő is szeretett volna mogyorót.

- Adj nekem is! - dörmögte.

A szabócska egy szót sem szólt, csak elővett a zsebéből egy marék kavicsot, és odanyújtotta a medvének. Mert a ravasz fickó az egyik zsebébe mogyorót dugott, a másikat azonban kavicssal rakta meg, hogy legyen mivel jól tartani a mackót!

A medve mohón a szájába tömte a kavicsokat, de akárhogyan erőlködött, egyetlenegy sem bírt feltörni.

"Ej, de ostoba golyhó vagyok - méltatlankodott magában. - Még egy hitvány mogyorót sem tudok kettéroppantani!"

A szabócskához fordult.

- Légy szíves, harapd szét.

- Milyen legény vagy te? - mondta a szabó. - Ekkora nagy szád van, és egy mogyorót nem bírsz kettétörni vele!

Elvette a medvétől a kavicsokat, de közben ügyes mozdulattal átcserélte őket mogyoróra; szájába vett egy szemet, és reccs! - máris szétharapta.

A medve nagyon elrestellte magát.

- Még egyszer megpróbálom - dohogta -, most már biztosan sikerülni fog nekem is.

Igen ám, csak hogy a szabócska megint a kavicsokat nyomta a markába mogyoró helyett! A medve harapta, ahogyan csak bírta, de hát a kővel még az ő hatalmas agyari sem bírtak.

Mérgesen kiköpte a kavicsot, és bosszúsan leült a jászol szélére. Gondolta, megvárja; míg kiáll a sajtás a fogából, aztán majd végez ezzel a híres mogyorótörő legénnyel.

A szabócska meg, mintha csak otthon a szobájában volna, előhúzta a kabátja alól a hegedűjét, rántott egyet-kettőt a vonón, és belekezdett egy nótába. A medve, amint meghallotta a muzsikát,

előbb csak nagy busa fejét ingatta jobbra-balra, aztán nem állhatta meg, hogy föl ne keljen

ültéből és táncra ne perdüljön. Egy ideig brummogva járta a táncot, a szabócska meg csak húzta, húzta vígan a talpalávalót. Egyszer csak abbahagyta a mackó a móríkálást, odaállt a szabó elé, és azt kérdezte:

- Mondd csak, nehéz hegedülni?

- Gyerekjáték! - felelte a szabó. - Ide süss: a bal kezem ujjait ráteszem ide a húrokra, a jobb kezemmel meg rángatom a vonót. Ennyi az egész, megy az, mint a karikacsapás!

- Én is szeretnék megtanulni hegedülni, hogy ha kedvem szottyán, táncolhassak egyet.

Megtanítasz?

- Ha van tehetséged hozzá, nagyon szívesen! - felelte készségesen a szabó. - Mutasd csak a mancsodat!

A medve odanyújtotta a lábát. A szabó elnevette magát:

- Hogyan, ilyen manccsal akarsz te hegedülni?

- Miért? - kérdezte ijedten a medve. - Talán nem lehet?

- Lehetni lehet, de nagyon nagy a körmöd, előbb le kellene vágni belőle valamicskét.

- Ha megkérlek rá, megtennéd?

- Nem szeretem a más körmét vagdalni - kényeskedett a szabó -, de nem bánom, neked kivételesen megteszem. Csak hozd ide a hozzá való szerszámot.

Egy sarkon állt a sarokban; a medve készségesen elloholt érte, és letette a szabó elé.

- Tedd föl ide a mancsod! - rendelkezett a szabó.

A mafla medve boldogan engedelmeskedett. A szabó meg jól rászorította a satut, s azt mondta:

- Most aztán várd meg szépen, amíg visszajövök az ollóval.

Azzal otthagya a mackót, lefeküdt az istálló sarkában a szalmára, és elaludt. A medve egy ideig várt türelemmel, aztán brummogni kezdett, mert már igen fáj a lába; rángatta, húzogatta a mancsát, de sehogyan sem tudta kiszabadítani. Dühében bömbölt egypárat, hanem mivel az sem segített, végül is elhallgatott, s várta, mi lesz.

A hercegkisasszony, mielőtt lefeküdt, hallotta az istálló felől a medve haragos ordítását.

"Most végez azzal a szemtelen szabóval" - gondolta.

Másnap vidáman, gondtalanul ébredt; örült neki, hogy ilyen könnyűszerrel megszabadult a kérőjétől. Bezzeg elcsodálkozott, amikor benézett az istállóba! Ott sétálgatott föl-alá a szabócska épen, egészségben s olyan virgoncan, ahogyan a hal fickándozik a vízben. Mikor meglátta a hercegkisasszonyt, illendő bókot csapott előtte, és szép jó reggelt kívánt neki.

Most már a kevély leány sem szólhatott semmit, hiszen ország-világ előtt kötötte az ígérete; odanyújtotta a kezét a kis szabónak.

A király rögtön befogatott a nagy hintóba, és elindultak az esküvőre. A két másik szabó az udvar zugából leste, hogyan gördül ki a fényes hintó az udvarból. Ette őket az irigység, hogy lám, ők ketten csúfosan felsültek, ennek a mitugrásznak meg minden sikerül! Összedugták a fejüket, tanakodtak, hogyan állhatnának bosszút rajta. Csakhamar ki is agyalták gonosz tervüket: beosontak az istállóba, kitekerték a satut, és szabadon engedték a medvét.

A dühös állat nekiiramodott, feldöntötte a két szabót, kirohant az ajtón, és a hintó után vetette magát. Száguldott, ahogy csak a lába bírta, és közben egyre azt brummogta:

- Megállj csak! Megállj csak!

A hintó vígan gördült az úton; hanem a hercegkisasszony egyszerre csak figyelmes lett a furcsa dörmögésre.

- Csak nem az ég dörög? - mondta és hátranézett, de abban a pillanatban halotthalványan föl is

sikoltott: - Jaj nekünk! Végünk van, nyomunkban a medve!

A szabócska azonban talpraesett legény volt, nem afféle ijedős ember, aki a saját árnyékától is fél. Hirtelen tótágast állt a hintóban, a két lábát meg kidugta az ablakon, és elkezdett kiabálni:

- Vigyázz, mackó, itt a satu! Ha tüstént el nem hordod magad, megint beszorítalak!

Az ostoba medve valóban elhitte, hogy az a két láb a satu; megrémült, sarkon fordult, és úgy elszaladt, mintha soha ott sem lett volna.

Az okos kis szabó pedig annak rendje és módja szerint feleségül vette a hercegkisasszonyt, és vidáman élt vele élete fogytáig.

A KÉK FÉNYŰ LÁMPÁS

Volt egyszer egy katona; hosszú ideig szolgált hűségesen a király seregében, de mikor a háború véget ért, a sok sebe miatt már nem tudott tovább szolgálni.

A király maga elé rendelte, és azt mondta neki:

- Mehetsz, amerre látsz, nincs többé szükségem rád.

- De hát miből éljek én ezután? - kérdezte a katona.

- Az a te dolgod - felelte a király. - Nekem nem kellesz, zsold pedig csak annak jár, aki megszolgálja.

Szegény katona mit tehetett egyebet? Nekivágott a nagyvilágnak. Ment egész nap a gondjával, estére egy erdőbe ért. Éppen le akart heveredni az, egyik fa alá, mikor világosság lobbant a szemébe. Fölkelt, elindult arra, amerre a fényesség csillogott, és csakhamar eljutott egy takaros kis házhoz.

Abban a házban pedig egy boszorkány lakott; csakhogy a katona nem tudta, azt hitte, egy jóságos öreganyókára talált. Beköszönt hát:

- Jó estét, öreganyám, adnál-e szállást éjszakára meg egy keveset ennem-innom? Messziről jövök, nagyon eltikkadtam.

- Hohó - mondta a boszorkány -, kóbor katonának nem szokás ám semmit adni, nemhogy szállást! De ne mondd, hogy szívtelen vagyok: beengedlek, ha megteszed, amit kérek tőled.

- No, mit kívánsz? - kérdezte a katona.

- Ásd fel holnap a kertemet!

A katona elfogadta az ajánlatot. Ott aludt a házban, másnap pedig nekiállt, és egész nap dolgozott, ahogy csak erejétől tellett; de csak nem készült el estére.

- Látom, ma már nem bírod tovább - mondta estefelé a boszorkány. - Nem bánom, itt tartalak még egy éjszakára. Holnap majd fölaprítasz érte egy kocsiderék fát.

Másnap a katona megint egész nap dolgozott, de felével sem végzett a fának.

- Tohonya ember vagy - mondta a boszorkány -, sosem készülsz el a napi munkáddal. De látom, sebesült vagy, azért megy ilyen nehezen. Jó szívvel vagyok hozzád: itt maradhatsz ma éjszakára is, ha holnap megteszel nekem valamit a szállás fejében.

- Mi volna az a valami? - érdeklődött a katona, mert félt, hogy megint egy kocsiderék fát vágatnak fel vele.

- Csekélység az egész - mondta a boszorkány. - Van a házam mögött egy kiszáradt öreg kút, beleejtettem a múltkor a lámpásomat, azt hozd fel nekem.

- Nem érdemes egy ócska lámpásért lemászni a kútba! - felelte a katona.

- Csakhogy az nem akármilyen lámpás ám! Szép kék fénye van, és sohasem alszik ki!

- Hát akkor felhozom - mondta a katona, és aludni ment.

Másnap a boszorkány leengedte a katonát egy kosárban a kút fenekére. A katona megkereste a kék fényű lámpást, aztán megrántotta a kötelet hogy húzzák föl. Mikor a kosár már közel járt a

kávához, a boszorka lehajolt, és el akarta venni a lámpást. De a katona észrevette, hogy a vénség valami rosszat forral ellene.

- Hohó - kiáltotta -, a lámpást majd csak akkor adom oda, ha szilárd földet érzek a talpam alatt! A boszorkány megdühödött, elengedte a kötelet, szegény katona meg lehuppant a kút fenekére. Nagyot esett, de szerencsére nem történt semmi baja, csakhamar föltápáskodott a nedves, puha földön, és körülnézett a sötétben. Ott volt a lába mellett a kék fényű lámpás is, de hát mit ért vele a szerencsétlen! Láta, hogy nincs mentség, innét ugyan senki sem húzza ki, nyomorultul el kell pusztulnia. Leült nagy búsan egy kőre, csak úgy találomra belenyúlt a zsebébe, s egyszer csak a kezébe akadt a pipája.

"No, ez lesz az utolsó szórakozásom ebben a keserves életben" - sóhajtotta.

Megtömte a pipát a maradék dohányával, és rágyújtott a kék lángnál. Alig pöfékelt egyet-kettőt, egyszerre csak egy fekete emberke termett előtte.

- Uram, mit parancsolsz? - kérdezte.

- Ugyan mit parancsolnék? - csodálkozott a katona.

- Nekem az a dolgom, hogy mindent megtegyek, amit csak kívánsz - mondta az emberke.

A katona hitte is, nem is.

- Ha valóban úgy van, ahogyan mondod - szólt -, tegyük próbát, hadd lássuk, mit tudsz. Először is segíts ki ebből a kútból.

A kis ember, se szó, se beszéd, kézen fogta, és végigvezette egy föld alatti folyosón. A kék fényű lámpásról sem feledkezett meg, azt is magával vitte. Az a folyosó volt a boszorkány kincseskamrája: amit a föld fölött gyűjtött, azt ott rejtette el a föld alatt. Csak úgy csillogott-villogott a kék lámpás táncoló fényében a sok arany, ezüst, gyémánt, drágakő. A katona sem volt rest, annyit markolt belőle, amennyit csak bírt.

Mikor fölértek a föld színére, azt mondta az emberkének:

- Ezt az első kívánságomat derekasán teljesítetted. Lássuk, hogyan boldogulsz a másodikkal.

Eredj, kötd meg a boszorkányt, és vidd a törvény elé.

Az emberke meghajolt, eltűnt. Alig telt el egy kis idő, egy vad fekete kandúr vágatott el iszonyú rikácsolással a katona mellett, majd leverte a lábáról. Aztán már jelentkezett is előtte az emberke:

- Uram, minden meglett úgy, amint kívántad. A boszorkány fönt lóg a bitófán. Kívánsz-e még valamit?

- Egyelőre semmit - mondta a katona -, hazamehetsz. De vigyázz, kéznél légy, ha szükségem lesz rád, és kiáltok érted.

- Nem kell kiáltanod - felelte az emberke -, elég, ha a kék lángnál pipára gyújtasz; abban a pillanatban ott leszek előtted.

Azzal eltűnt.

A katona visszatért a király városába, ahol valaha szolgált. Betért a legjobb fogadóba, elhívatta a szabót, szép ruhákat varratott magának, gyönyörű ráncos csizmát rendelt a csizmadiánál, a fogadósna pedig meghagyta, rendezzen be neki egy szobát olyan pompásan, olyan kényelmesen, ahogyan csak lehet.

Mikor a szoba elkészült, megidézte a fekete emberkét, és így szólt hozzá:

- Hűséggel szolgáltam a királyt, de kiadta az utamat, és hagyta volna, hogy fölkapják az állam. Ezért most meg akarok fizetni neki.

- Mit parancsolsz, mit tegyek? - kérdezte a kis ember.

- Megvárod, míg a király lánya lefekszik. Mikor már jó mélyen alszik, hozd el ide hozzám, azt akarom, hogy a szolgálóm legyen.

- Nekem ez semmiség - felelte az emberke -, neked azonban veszedelmes dolog; megjárhatod, ha kitudódik.

- Te azzal ne törődj - szólt a katona -, te csak tedd, amit meghagytam neked.

Leszállt az este.

A katona jóízűen megvacsorázott, aztán elhelyezkedett a szobája legkényelmesebb karosszékében, és várakozott.

Mikor a toronyban tizenkettőt ütött az óra, fölpattant az ajtó, és az emberke hozta a király lányát.

- Csakhogy itt vagy! - rikkantott a katona. - Egy kettő, dologra! Fogd a söprűt, takarítsd ki a szobát!

A lány nekilátott a takarításnak, és dolgozott szótlánul, szorgalmasan.

Mikor elkészült, a katona odaparancsolta a karosszéke elé, kinyújtotta a lábát, és ráivallt:

- Húzd le a csizmámat!

A királylány lehajolt, megfogta egyik finom kezével a csizma fejét, másik finom kezével a piszkos csizmasarkot; húzogatni kezdte a lábbelit.

- Mit ügyetlenkedsz - förmedt rá a katona -, húzd meg tisztességesen!

A királylány meghúzta, a katona meg könnyedén mozdított egyet a bokáján, úgyhogy a csizma szinte leszaladt róla, szegény lány majd hanyatt esett.

A katona úgy tett, mintha rettenetesen méregbe jönne az ügyetlensége miatt. Fölugrott, kikapta kezéből a csizmát, s odavágta elé a földre.

- Pucold ki! De olyan fényes legyen, mint a tükör, megértetted?

A királylány fölvette a földről a csizmát, lekaparta róla a sarat, és szép csillogóra kipucolta.

Bármit parancsolt neki a katona, mindent megtett, és mindent némán, ellenkezés nélkül, félig hunyt szemmel, mintha aludnék.

Mikor a kakas odakint az elsőt kurjantotta, megjelent az emberke, fölkapta, és visszavitte a palotába.

Másnap reggel nagyon fáradtan ébredt a királylány. Ment egyenesen az édesapjához.

- Jaj, édes jó apám, olyan különös álmot láttam, még most is kába vagyok tőle. Egy kis fekete ember ölbe kapott, villámgyorsan végigrohant velem az utcákon, és bevitt egy katona szobájába. Annak a katonának lettem a cselédlánya. Mindenféle piszkos munkát kellett végezniem, kitakarítanom a lakását, kifényesítenem a csizmáját. Csak álom volt, mégis úgy összetört, mintha valóság lett volna.

- Nagyon is lehet, hogy valóság volt - felelte a király. Tűnődött egy ideig, aztán így szólt: - Figyelj rám, lányom, adok neked egy jó tanácsot. Rakd tele a zsebedet borsóval, és hasíts egy kis lyukat rajta. Ha ma éjjel megint elragadnának: útközben kiszóródik a borsó, és megmutatja, merre visznek. Akkor aztán rátalálunk a nyomon a gazfickóra!

Csakhogy amíg beszélt, a fekete emberke láthatatlanul ott állt mellette, és mindent kihallgatott. Éjszaka aztán, mikor megint elvitte az alvó királylányt, annak a zsebéből kihullott ugyan néhány szem borsó, de bizony nem mutatott meg semmiféle utat, mert a furfangos emberke előzőleg a

város valamennyi utcáját fölhintette borsóval. A királylánynak pedig azon az éjszakán is cselédkednie kellett, első kakasszóig.

Másnap már korán reggel szétküldte a király az embereit, borsónyomot keresni. De hiába küldte őket: valahány utcája csak volt a városnak, mindegyiken ott kuporgott egy sereg szegény gyerek. Szemelték vígan a borsót, és örvendezve kiabálták:

- Ma éjjel borsóeső esett!

A király váltig bosszankodott, hogy így túljártak az eszén.

- Valami mást kell kitalálnunk - mondta a lányának. - Este, ha lefekszel, hagyd magadon a cipődet; aztán mielőtt visszahoznak a szolgálatból, dugd el ott valahová az egyiket. A többi már az én dolgom; majd én megkerestetem. Akkor aztán nem szabadul a kezünkből a bűnös!

A fekete emberke ezt is kihallgatta, de ez ellen a fortély ellen már semmi ellenszere nem volt. Megpróbálta lebeszélni a katonát a szándékáról.

- Ne hozasd el ma éjszakára a királylányt; rajtaveszthetsz, ha meglelik nálad a cipőjét.

- Sose félts te engem! - hetykélkedett a katona. - Tedd, amit mondtam.

Szegény királylány a harmadik éjjel is ott takarított, ott pucolta a mocskos csizmát a katona szállásán. Hanem amikor meghallotta a kakasszót, gyorsan eldugta egyik cipőjét az ágy alá.

Másnap reggel a király tűvé tétette az egész várost a lánya cipője után. Meg is találták végre a topánkát a katona szobájában az ágy alatt.

A katona akkor már nem volt otthon: a kis emberke addig könyörgött neki, míg rá nem vette a szökésre. Éppen a városkapun igyekezett kifelé, amikor a király poroszlói elcsípték. Bilincsbe verték, és tömlöcbe vetették.

Amikor a katona az emberke unszolására végre rászánta magát a menekülésre, akkor a király csatlósai, akik a királylány cipőjét keresték, már befordultak a fogadó udvarára. Elállták a kaput; a katonának már csak meg módja volt rá, hogy odébbálljon: kiugrott az ablakon az utcára.

Hanem a nagy sietségben megfeledkezett a legfontosabbról: a kék fényű lámpásról. Pénz se volt nála több, csak egyetlen arany a zsebében.

Vasra verve kuporgott a börtönében, s amint kitekintett az ablakon, látta: egy hajdani bajtársa ott tesz-vesz az udvaron az ablak közelében. Kikopogtatott neki, s amikor az odament, lekiáltott:

- Mindig jó pajtásom voltál, megtehetnél nekem valamit, mielőtt lenyakaznak.

- Ha lehet, szívesen - felelte a pajtása.

- Van nekem egy kis batyum, ott maradt a fogadóban, ha azt elhoznád, adnék egy aranyat érte.

- Ha csak ez kell! - mondta a bajtársa; elszaladt, és kisvártatva már hozta is a batyut.

- Derék ember vagy, megérdemled ezt az aranyat, én már úgysem veszem hasznát ezen a világon! - mondta a katona, és odaadta neki az aranypénzt, aztán mikor egyedül maradt, előhalászta a cókmókjából a lámpást, és rágyújtott a kék lángnál a pipájára.

Abban a pillanatban ott termett a fekete emberke.

- Sose félj - vigasztalta. - Akárhova visznek: vigyenek; akármit tesznek: csak hadd tegyék. Te semmi mással ne törődj, mint azzal, hogy mindig veled legyen a kék fényű lámpás.

Másnap törvényt ültek a katona felett. Nem bizonyult rá semmi gonoszság, a bíróság mégis halálra ítélte. Már vitték is a vesztőhelyre.

- Egy utolsó kegyet kérek! - mondta a katona, mikor fölolvasták neki az ítéletet.

- Mit? - kérdezte a király.

- Hogy útközben még egy pipát elszívhassek.

- Felőlem akár hármat is! - felelte a király. - Hanem az életednek semmiképpen nem kegyelmezek meg, akárhogy könyörögsz érte!

- Azért én egy árva szóval sem könyörgök - mondta a katona egykedvűen. Szép kényelmesen előszedte a pipáját, és meggyújtotta a kék fényűnél. Pöfékelt egypárat, eregette a bodor füstöt, meg szép kékszürke füstkarikákat is bocsátott föl a magasba, egyike a másik után, mintha nem is vesztőhelyre vinnék, hanem csak úgy sétálgatna.

A nép csodálkozott rajta, milyen nyugodtan ballag a halálba.

- Ez aztán a bátor ember! - mondta az egyik.

- Nem bátor ez, hanem elvetemült! - mondta a másik.

- Életemben ilyen megátalkodott gonosztevőt nem láttam! - szólt egy harmadik.

A katona meg csak lépegetett köztük, eregette a füstöt, és mosolygott magában. Így ért oda annak a lépcsőnek a tövébe, amelyik fölvezetett a vesztőhelyre. Már nyújtotta is érte a kezét a markos hóhér, hogy átvegye a poroszlóktól, akik odáig kísérték.

- Egy kis türelem - mondta a katona -, hadd szívjam már végig ezt az utolsó pipámat!

És jól megszívta; akkora füstbodrot kanyarított akár egy kisebbfajta kémény. A füstből pedig kiugrott eléje a fekete emberke. Kis furkó volt a kezében.

- Mit parancsolsz, kedves gazdám? - kérdezte.

- Szolgáltass igazságot a hamis bíróknak meg a porkolábjaiknak mondta a katona - de a királyt se kíméld, amiért ilyen gazul bánt velem!

A kis ember nekigyürkőzött, cikázni kezdett, mint a villám, forgatta a furkóját, hogy csak úgy zúgott, s akit eltalált vele, az nyomban lerogyott a földre. Ott lapult már porkolábostul mind az egész bíróság, moccani se mertek, legföljebb csak annyit, hogy meg-megtapogatták a hátukon a hurkákat.

A király nagyon megijedt, rimánkodásra fogta a dolgot.

- Nem bánom - mondta a katona -, most az egyszer még megkegyelmezek. De megjegyyezze ám mindenki magának, hogy a kiszolgált katonával is tisztességgel kell bánni!

Intett az emberkének, hagyja abba az igazságtevést.

A király örült neki, hogy megszabadult a veszedelemtől, szánta-bánta keményszívűségét, és hogy jóvátegye a hibáját, odaigérte a katonának egész birodalmát, és hozzáadta feleségül a lányát.

A LIBAPÁSZTORLÁNY

Egyszer egy királynénak váratlanul meghalt a férje, s attól fogva egyedül éldegélt a leányával. Teltek-múltak az évek; a királyné lassan megöregedett, a lány pedig gyönyörű hajadonná serdült. Szépségének messze földre elhatott a híre, úgyhogy egy szép napon követei útján megkérte a kezét egy távoli országban lakó királyfi; az öreg királyné meg, mert sok szépet és jót hallott a kérőről, odaigérte neki a lányát.

Mikor aztán közelgett az esküvő ideje, és a menyasszonynak útra kellett kelnie abba a messzi országba, öreg édesanyja ellátta őt arannyal-ezüsttel, ékes serlegekkel, pompás ékszerekkel, egyszóval mindennel, amit egy királykisasszonnyal hozományba illik adni; aztán kiválasztotta szolgálólányai közül a legszebbiket, s azt komornának rendelte mellé.

- Te kísérd el a nagy úton - hagyta meg neki -, te add át a vőlegénynek.

És hátszlónak megkapták az udvari istálló két legjobb paripáját. A királylányét Faladának hívták, s olyan ló volt, hogy beszélni is tudott. Elkövetkezett a búcsú perce. Az öreg királyasszony bement a hálószobájába, szekrényéből elővett egy kis vászonkendőt, aztán belemetszett kiskésével az ujjába, s a kibuggyanó vérből három csöppet rácsöpöpentett a kendőcskére.

- Ezt tedd el jól, édes gyermekem - mondta, hasznát veszed majd az úton.

A királylány keblére rejtette a kendőcskét, megölelte, megcsókolta az édesanyját, felült a lovára és útnak indult, nyomában a komornájával.

Jó órája lovagoltak, mikor a királylány megszomjazott a melegben. Oda szólt a komornának:

- Nálad van az arany pohárkám, ugyan szállj le, kérlek, merítsd tele a patakából, úgy ihatnám!

- Aki szomjas, szálljon le maga - felelte a komorna -, hajoljon a víz fölé, s igyék belőle; én bizony nem leszek senkinek a cselédje!

Szegény királylány majd elepedt a szomjúságtól; leszállt hát a lováról, lefeküdt a víz partján, ráhajolt a patakra, abból ivott, nem az arany poharából.

- Istenem, istenem - suttogetta közben, és a vércsöppek ráfelelték:

Anyád szíve, ha így látna,

bánatában megszakadna.

De a királylány egy zokszót sem ejtett, hanem mikor a szomját lecsillapította, szép szelíden felült a lovára, s mentek tovább. Ügettek megint egynéhány mérföldet, de mind melegebb lett, mind hevesebben tűzött a nap, a királylány ismét megsomjazott. Éppen egy folyóhoz értek; odafordult újra a komornájához:

- Szállj le, kérlek, hozz innom az arany pohárkámiban.

De az most még fennhéjázóbban vágott vissza:

- Aki szomjas, igyék maga; én ugyan senkinek nem vagyok a cselédje!

A királylány ínyét égette a szomjúság; leszállt a lováról, lefeküdt a partra, ráhajolt a vízre, úgy ivott belőle, s közben felsóhajtott:

- Istenem, istenem!

A vércsöppek pedig újra ráfelelték:

*Anyád szíve, ha így látna,
bánatában megszakadna.*

A királykisasszony elbúsult, észre se vette nagy bújában, hogy kebléről egyszerre csak kicsusszan a vércseppes kendőcske, behull a vízbe; ahogy behullik nyomban elkapja az ár, s viszi, viszi messzebb, libegteti, megforgatja, lassan-lassan elmeríti. A komorna azonban mindezt látta a lova hátáról, és igen megörült, mert tudta: a királylányt nem védi már az édesanyja vére, tehet vele, amit akar, parancsolhat neki kénye-kedve szerint. Rá is ripakodott nyomban, ahogy fel akart ülni szegény a lovára:

- Menj csak félre onnét! Lovat cserélünk, mostantól fogva Falada az enyém, te meg ülsz az én gebémen!

Aztán keményen ráparancsolt, vesse le a királyi ruháját, s öltözzék az ő komornaruhájába, végül pedig megeskette a nagy égre hogy ha megérkeznek, a királyi udvarban egy árva szót sem szól senkinek a dolgról. Annak, ami köztük történt, Faladán kívül nem is volt más tanúja, de az mindent látott, mindent megjegyzett magának.

Így ügettek tovább, a komorna Faladán, az igazi menyasszony meg a másik lovon, míg csak a királyi kastélyhoz nem értek. Ott nagy örömmel fogadták őket. A királyfi eléjük sietett, és lesegítette a komornát a lóról; hogyan is gondolhatta volna, hogy nem az az igazi menyasszony! Fölvonultak a lépcsőn, a királylánynak meg odalent kellett maradnia az udvaron.

A királyfi édesapja, az öreg király éppen kinézett az ablakon, és tüstént megakadt a szeme a királylányon. "Ej - gondolta -, de szép, de finom teremtés!" Azzal átment a fogadóterembe, hogy megtudakolja a menyasszonytól, kit hozott magával, s miért hagyta az udvaron.

- Útközben szedtem föl, hogy ne unatkozzam - felelte fitymálva a komorna. - Valami munkára kell fogni, ne lopja itt a napot.

- Jól van - mondta az öreg király -, van nekem egy ügyes kis libapásztorom, melléje adom segítségnek.

Ettől fogva ezzel a pásztorgyerekekkel terelgette az igazi királykisasszony a libákat, a hamis menyasszony pedig ott kényeskedett, ott páváskodott a palotában. Jól érezte magát, élvezte a jómódot, és csak olyankor borult el, ha arra gondolt, hogy még utóbb megszólal egyszer az istállóban Falada, és elárulja a titkát. Ezért föltette magában, hogy akár így, akár úgy, de mindenképpen elpusztítja.

Rámosolygott hát egy szép napon a királyfira:

- Kedves férjem, szépen kérlek, tedd meg, amit kérek tőled!

- Szíves örömet! - felelte a királyfi. - Hadd hallom hát, mi a kívánságod.

- Semmi egyéb, mint hogy hívasd el a sintért, és vágasd el annak a lónak a nyakát, amelyiken idejöttem hozzád. Sok bosszúságom volt vele az úton.

A királyfi kiadta íziben a parancsot: legyen úgy, ahogy a felesége kívánja, s múltjék ki a derék Falada a világból.

Híre futott a dolognak az egész udvarban, de még lent a majorban is, s nem kerülte el az igazi királylány fülét sem. Amikor reggel megjött a sintér, a libapásztorlány odasurrant hozzá, és így szólt:

- Egy aranyat adok neked, ha teljesíted a kérésemet. Ha levágtad a ló fejét, szögezd ki a város kapujába. Annak sötét boltja alatt terelem el reggel-este a libákat; ha felnézek, legalább a fejét hadd lássam szegény Faladának.

A sintérnek elkelt az egy arany; sajnálta is a lányt, hogy így búsul a ló után; megtette hát, amit kívánt: fogta a ló fejét, és jó erősen odaszögezte a kapualjba.

Másnap kora reggel, ahogy terelik kifelé a pásztorfiúval a libafalkát, elmenőben azt mondja a királylány:

Mivé lettél, paripácskám?!

S ráfelel a falon a lófej:

Menj csak, menj csak, szép királylány;

anyád szíve, ha így látna,

bánatában megszakadna.

Erre a királylány már nem szólt semmit, csak ment szép csendesen kifelé a városból, hajtotta, terelgette a libákat. Mikor kiértek a mezőre, leült a gyepra, kibontotta és fésülni kezdte a haját. Olyan volt az, mint a színarany, úgy omlott le zuhatagban a vállára, mint az arany napsugár. A pásztorfiú meg csak nézte, hogyan csillog-villog, és szeretett volna kitépni belőle egy szálát. De a királylány észrevette a szándékát, és ahogy a haja felé kapott, mindjárt rákezdte:

Fújj, szelecske, fuvallj hát,

fújd le róla a sapkát,

hadd kergesse a réten,

míg a hajam kibontom, kefélem,

koszorúba fonom szépen.

Egyszeriben heves szél kerekedett, lefújta a fiú fejről a sapkát, s olyan sebesen sodorta, hogy alig győzött szaladni utána. Végre elcsípte, de mire visszatért, a királylány már régen megfésülte, be is fonta a haját. A pásztorfiú mérgében szóba sem állt vele többet, duzzogva hátat fordított neki, s így őrizték a libákat, míg csak be nem esteledett.

Akkor hazamentek.

Másnap reggel, ahogy a sötét kapubolton áthaladtak, mondja megint a királylány:

Mivé lettél, paripácskám?!

S feleli megint a lófej:

Menj csak, menj csak, szép királylány;

anyád szíve, ha így látna,

bánatában megszakadna.

Kiértek a rétre, ott a lány leült a gyepra, s kezdte a haját bontogatni, a fiú meg odaugrott, hogy kirántson belőle egy szálát. De a lány gyorsan elkezdte:

Fújj, szelecske, fuvallj hát,

fújd le róla a sapkát,

hadd kergesse a réten,

míg a hajam kibontom, kefélem,

koszorúba fonom szépen.

S minden úgy történt, mint tegnap: suhant a szél, röpült a sapka, a fiú meg szaladt utána, s mire visszatért, a lány már régen megfésülte, befonta, koszorúba is kötötte a haját.

Ahogy leszállt az este, és hazaértek, ment a pásztorfiú nagy mérgesen egyenest az öreg királyhoz.

- Uram királyom - mondta -, én ezzel a lánnyal nem őröm tovább a libákat!

- S ugyan miért nem? - kérdezte az öreg király.

- Ej, hát egész álló nap csak bosszant!

Erre aztán az öreg király megparancsolta neki, mondja el rendre, mi történt, hogyan történt.

- Hát az úgy van, uram királyom - kezdte a fiú -, hogy amikor reggel tereljük kifelé a falkát a kapu alatt, van ott egy lófej, annak azt mondja:

Mivé lettél, paripácskám?!

A fej meg azt feleli rá, hogy:

Menj csak, menj csak, szép királylány;

anyád szíve, ha így látna,

bánatában megszakadna.

És elmondott szép sorjában mindent: milyen haja van a lánynak, hogyan hívja a szelet, és neki hogyan kell a sapkáját kergetnie a réten.

Az öreg király figyelmesen végighallgatta a fiú mondókáját, aztán meghagyta neki, hajtson csak ki másnap is úgy, ahogyan szokta. Hanem azon a reggelen ő maga jó korán fölkel, s elbújt a sötét kapuboltban, hogy kihallgassa, mit beszél a lány a ló fejével. S úgy talált mindent, amint azt

a fiú az előző estén elmondta neki. Megvárta, míg kiterelik a falkát a kapun; akkor aztán óvatosan utánuk lopakodott, behúzódott a mezőn egy bokorba, s onnét figyelte, mi történik.

A libák csakhamar szétszéledtek a legelőn, a pásztorlány meg leült a gyepre, és bontogatni kezdte csillogó-villogó haját. A fiú ott leskelődött a közelében, s alig várta, hogy egy óvatlan pillanatban kitéphessen egy szála: a hajából.

De alighogy egyet moccan, a lány nyelve máris úgy pergett, mint a rokka:

Fújj, szelecske, fuvallj hát,

fújd le róla a sapkát,

hadd kergesse a réten,

míg a hajam kibontom, kefélem,

koszorúba fonom szépen.

A szél tüstént fölkerekedett, lekapta a sapkát, s vitte, görgette a mezőn, a pásztorfiú futhatott utána, ahogyan csak a lába bírta. A lány meg azalatt megfésülte, befonta, föltűzte koszorúba a haját.

Az öreg király jól megnézte magának a dolgot, s mikor este hazatért a libafalka, leküldött az udvarba a pásztorlányért, és maga elé hívatta.

- Édes lányom, mindent tudok; hallottam, mit beszéltél a ló fejével; azt is hallottam, mit parancsoltál a szélnek. Most aztán mondd meg nékem, mi dolog ez, mit jelentsen.

- Jaj - felelte a lány -, én azt Fölségednek el nem árulhatom, bajomról senkinek nem panaszkodhatom, erről esküt tettem a nagy égre!

A király egy ideig unszolta, de mert többet egy árva szót sem tudott kihúzni belőle, végül is gondolt egyet, s azt mondta neki:

- Jól van, ha nekem nem mondhatod el, ott a kályha, bújj bele, sírd el annak a szíved bánatát!

Azzal sarkon fordult, és ott hagyta, de kint a folyosón megállt a kályhalyuknál, odahajtott a

fülét, s mind kileste, mit mond a lány odabent. Mert az, alighogy magára maradt, bekuporodott a kályhába, és keserves sírással sorjázni kezdte a bűját-baját.

- Jaj nekem, szegény királylánynak, magam vagyok az életben, nincs pártfogóm senki a világon! Megölték a lovamat, elvették a ruhámat, elcsalták tőlem a vőlegényemet; trónuson pompázik a komornám, én meg őrizhetem künn a réten a libákat! Szegény édesanyám, ha tudnád, mi sorsra jutottam, szíved szakadna meg bánatodban!

Az öreg király, ahogy ezt meghallotta, tüstént szolgálókat hívatott, és megparancsolta nekik, öltöztessék fel a lányt a legszebb ruhába; aztán sietett a fiához, s elmondta neki, hogy akit a menyasszonyának hitt, csak ege álnok komorna, az igazi menyasszony pedig libapásztorlány volt eddig.

A királyfi alig hitt a fülének. Ment apjával a trónterembe, s ott majd elámult a csodálkozástól, amint meglátta a lány sugárzó szépségét, nyájas-szelíd arcát. De az öreg király egyelőre mindenkinek hallgatást parancsolt; a komornából lett királynénak úgy kellett jelenteni a dolgot, hogy egy idegen királylány jött vendégségbe, fáradt a nagy úttól, lepihent egy kicsit; de este nagy lakomát rendeznek a tiszteletére, s azon majd találkoznak.

Estére egybe is gyűlt az ebédlőterembe a király minden jó barátja és a. ország valamennyi számottevő embere. Az asztalfőn a királyfi ült, mellette egyfelől a királylány, másfelől a komorna; de a komorna nem ismerte meg a királylányt.

Mikor már eleget ettek-ittak, s jókedvre kerekedtek, egyszer csak fölállt az öreg király, és csendet intett.

- Kedves vendégeim - szólt -, mondjátok meg nekem, mit érdemel az olyan hűtlen szolgáló, aki úgy bánik a gazdáival, ahogyan én most előtökbe adom.

Azzal elmondta töviről hegyire az egész történetet. A vendégek csodálkoztak, tanakodtak, egyik-másik hitetlenkedett is: ilyen álnok szolgáló mondták - talán nincs is a világon. De még mielőtt bárki nyilatkozott volna, megszólalt a királyfi balján a komorna, mert hát egy pillanatig sem gondolta volna, hogy az öreg király tudja a titkát.

- Bizony az ilyen megérdemli - mondta mosolyogva -, hogy szégyen szemre világgá kergessék!

- Magad fölött ítéltél - szólt az öreg király -, ez legyen hát a sorsod!

Így is történt; a királyfi pedig feleségül vette az igazi királylányt, hét országra szóló lakodalmat csaptak, és boldogan éltek, míg meg nem haltak.

A HÁROM TESTVÉR

Volt egyszer egy igen-igen szegény ember. Semmije nem volt a világon a három fián meg a parányi házacskáján kívül.

Ezt a kis házat mind a három fiú szerette volna örökségül kapni. Az apa azonban egyformán kedvelte mindegyik fiát; nem tudta, mitévő legyen, hogy se meg ne rövidítse, se meg ne szomorítsa egyiküket sem. Igaz, eladhatta volna a házat, és árát szétoszthatta volna a gyerekek közt, de erre sehogyan sem tudta rászánni magát. Itt élt az apja, itt a nagyapja, sőt még a déd- meg az ükapja is, tőlük örökölte ezt a hajlékot, azért ragaszkodott annyira hozzá.

Addig-addig töprengett, míg végül egy jó gondolat ötlött az eszébe.

- Próbá szerencse, menjetek el világot látni - mondta a fiúknak. - Tanuljatok valami jó mesterséget. Ha visszatértek, azé lesz a ház, akinek a legjobb lesz a mesterműve.

A fiúk szívesen ráálltak a dologra.

- Én patkolókovács leszek - mondta a legidősebb.

- Én borbély - mondta a középső.

- Én meg vívómester - mondta a legkisebbik.

Kitűzték a napot, amikor ismét találkoznak a szülői házban, aztán búcsút vettek az édesapjuktól,

megölelték egymást, és ment ki-ki a maga útjára. Mindegyik derék mestert talált és jól kitanult nála.

A kovácsnak az lett a dolga, hogy a király lovait patkolja. Míg az üllő pengett, míg a vas szikrája hullott, s míg a patkót a ló lábára fölverte százszor elmondta magában: "Most már semmi hiba nem lehet: tiéd lesz a ház!"

A borbély reggeltől estig csupa előkelő urat borotvált, s ahogy a habot verte, ahogy a borotvát fente, egyre csak azon járt az esze, hogy a házat senki más nem kaphatja meg, csakis ő.

A harmadik fiú egy híres-neves vívóhoz került. Eleinte meg-megtáncoltatták, de ő összeszorította a fogát, és egy percre se vesztette el a bátorságát. "Ha egy-két vágástól megijedsz, sosem nyered el a házat!" - biztatta magát, és meg is tanult mindent, amit abban a mesterségben megtanulni lehetett.

Letelt a kiszabott idő; a testvérek hazatértek az apjukhoz.

- Mesterek vagyunk mind a hárman - mondták -, de hogyan mutathatnánk meg, mit tudunk?

Összeültek, és tanakodni kezdtek. Amint tanakszanak, látják, egy nyúl üget feljűk a mezőn.

- No, ez éppen kapóra jön! - mondta a borbély. Kapta hamar a tálat, szappant, ecsetet, szaporán habot vert, csak úgy futtában beszappanozta és megborotválta a nyulat, mindössze a pofaszakállát hagyta meg.

- Ez már igen - mondta az apjuk -, ilyet még nem láttam! Ha a másik kettő nem tesz túl rajtad, tiéd lesz a ház.

Nem sok idő múlva egy uraság robogott arra a hintóján.

- Ide nézzen, édesapám, mit tudok én! - kiáltotta a kovács.

Kapta a szerszámait, a hintó után vetette magát, s akárhogy vágattak a lovak, mind leszedte róluk a régi patkót, s újat vert a lábukra, csak úgy futtában.

- Derék legény vagy - dicsérte meg az apja -, látom, te is jól érted a mesterségedet. Igazán nem tudom, melyiktek érdemli meg jobban a házat: a bátyád vagy pedig te.

Kint álltak a ház előtt, s éppen megeredt az eső. A legkisebbik fiú nem szólt semmit, csak kihúzta a kardját, és forgatni kezdte a fejük fölött, olyan gyorsan, hogy egyetlen esőcsepp nem sok, annyi sem esett rájuk. A zápor egyre jobban nekieredt, most már úgy zuhogott, mintha dézsából öntenék; a fiú forgatta, forgatta a kardot, hogy csak úgy suhogott a levegőben; ők meg álltak mellette, és olyan szárazak maradtak, mintha az eresz alá húzódtak volna.

Mikor a zivatar elvonult, és a fiú leeresztette a kardját, azt mondta az apjuk:

- Itt nincs vita, édes fiam: tiéd a ház.

Ez ellen a másik kettőnek sem lehetett szava.

De mert jó testvérek voltak, és szerették egymást, együtt maradtak, ott úzta mindegyik a maga mesterségét a régi kis házban: a kovács patkolt, a borbély borotvált, a vívómester pedig vívni tanította a legényeket.

Így éltek békében, boldogan, míg meg nem haltak.

A NÉGY FORTÉLYOS TESTVÉR

Élt egyszer egy szegény ember a négy fiával. Amikor a gyerekek fölcseperedtek, így szólt hozzájuk:

- Kedves gyermekeim, ideje, hogy kimenjete a nagyvilágba, és valami hasznos mesterséget tanuljatok. Nekem nincs semmim, amit nektek adhatnék; magatoknak kell boldogulnotok az életben.

A fiúk elköszöntek az apjuktól, vándorbotot fogtak, és útnak indultak. Addig mentek, míg egy keresztúthoz nem értek.

- Itt el kell válnunk egymástól - mondta a legidősebb testvér -, négy irányba indulhatunk el innét, ki-ki menjen a maga útján: De fogadjuk meg, hogy mához négy esztendőre ugyanitt találkozunk. Addig pedig próbáljunk szerencsét; hátha visszük valamire a világban.

Megölelték, megcsókolták egymást, s a legidősebb északnak ment, a második délnek, a harmadik keletnek, a legkisebb meg nyugatnak.

Az a fiú, aki északnak indult, csakhamar találkozott egy emberrel.

- Hát te hová igyekszel? - kérdezte az ember.

- Valami jó mesterséget szeretnék tanulni - felelte a fiú.

- Tudod, mit? Gyere velem. Megtanítlak a tolvajmesterségre.

- Hogyisne! Semmi kedvem hozzá, hogy az akasztófán száradjak el.

- Attól ne félj! Nem arra akarlak én kioktatni, hogy másokat megkárosíts! Azt azonban megtanulhatod nálam, hogyan kerítheted birtokodba, amit senki emberfia nem tud megszerezni. A fiú engedett a rábeszélésnek, beszegődött az emberhez, és olyan alaposan elsajátította nála a tolvajlást, hogy ha valamit megkívánt, az szinte ott is termett már a zsebében.

A második fiú délnek indult, nem sokáig vándorolt, hamarosan ő is találkozott egy emberrel.

- Hát te hová tartasz, mi a szándékod a nagyvilágban? - kérdezte az ő embere is.

- Azt én még nem tudom - felelte a fiú.

- No, akkor gyere velem, kitanítlak csillagásznak. Annál nincs jobb mesterség: a csillagász még a legrejtettebb titkokat is kifürkészi a messzelátójával.

A fiúnak tetszett az ajánlat; tüstént fölcsapott, s ment az emberrel csillagnézést tanulni. Mikor már eléggé jártas volt a tudományában, mestere egy messzelátót adott neki.

- Ezzel mindent megleshetsz, ami égen-földön történik - mondta, és útjára bocsátotta a tanítványát.

A harmadik fiú keletre tartott, és nemsokára találkozott egy vadással. Beállt hozzá, és az megtanította a mestersége minden fortélyára. Búcsúzáskor egy puskát adott ajándékba.

- Amit ezzel célba veszel, azt biztosan eltalálsz - mondta a vadász, és szerencsés utat kívánt neki.

A legkisebb fiú nyugat felé bandukolt. Csakhamar őt is megállította egy ember, megkérdezte tőle, hová igyekszik, mi a szándéka.

- Mit szólnál hozzá, ha szabó lennél?

- Dehogyan leszek! Hogy látástól vakulásig az asztal fölött görnyedjek, s ide-oda rángassam a tűt meg a vasalót? Azt már nem!

- Ostoba beszéd! Nálam egészen más szabómesterséget tanulhatsz, olyat amelyik kellemes is, tisztességes is, tiszteletre méltó is, amellet a konyhára is hoz.

A fiú ráállt a dologra, kitanulta a mesterség minden csínját-bínját. Mikor letelt az ideje, a mester egy tűvel ajándékozta meg.

Ezzel mindent összevarrhatsz ami az utadba kerül, akár olyan lágy mint a tojássárgája, akár olyan kemény, mint az acél. És amit összevarrsz, úgy egybeforr, mintha mindig is egy darabban lett volna.

Elmúlt a négy esztendő, és a kitűzött napon találkozott a négy testvér a keresztútnál. Nem győztek örvendezni, hogy újra épségben együtt vannak mind a négyen; mikor már eleget örültek, hazamentek az édesapjukhoz.

- Csakhogy hazahozott a szél! - fogadta őket az öreg vidáman.

A fiúk elmesélték neki, kivel mi történt, ki mit tanult a négy esztendőben. A ház előtt ültek egy terebélyes nagy fa alatt.

- Most kipróbálok, mit tudtok - mondta az apjuk. Felnézett a fára, és a második fiúhoz fordult: -

Fenn a tetőn két ág közt látok egy cinkefészket. Hány tojás van benne?

A csillagász a fészek felé fordította a messzelátóját, s alighogy belenézett, nyomban ki is mondta:

- Öt.

Akkor az apa a legidősebb fiához fordult.

- Hozd le a tojásokat, de úgy, hogy a madár, aki rajtuk költ, ne vegye észre.

A furfangos tolvaj felkúszott a fára, kiszedte a madár alól az öt tojást, de úgy, hogy az semmit sem vett észre, és nyugodtan kotlott tovább, aztán át adta a tojásokat az apjának.

Az öreg egyet-egyet az asztal négy sarkára tett, az ötödiket középre rakta, és azt mondta a vadásznak:

- Lődd le egy lövéssel mind az öt tojást!

Az megcélózta a tojásokat, és egyetlen lövéssel kettélőtte valamennyit.

- Rajtad a sor - szólt az apa a legkisebbik fiúhoz -, varrd össze a cinkecsibéket, amik a tojásokban voltak, de úgy, hogy semmi bajuk ne legyen. Aztán varrd össze a tojásokat is.

A szabó előszedte a tűjét, és szapora öltésekkel munkához látott. Mikor elkészült, a tolvajnak megint föl kellett másznia a fára, és vissza kellett lopnia a tojásokat a kotlós cinke alá. A kis madár nem vett észre semmit, tovább kotlott a tojásain, és pár nap múlva kiköltötte a fiókáit, öt szép kis cinkét. Ott, ahol a szabó összevarrta őket, mindegyiknek piros csíkcoca volt a nyakán.

- Derék legények vagytok, nem vesztegettétek hiába az időtöket dicsérte a fiúkat az öreg -, tisztességesen kitanultatok. Ha alkalmatok lesz megmutatni, mit tudtok, ország-világ csodájára jár majd az ügyességeteknek.

Nem sokkal ezután nagy riadalom támadt az országban. Minden falut bejárt, minden zugba elhatolt a rettenetes hír: egy sárkány elrabolta a királykisasszonyt.

A király éjjel-nappal búsult, s végül is közhírré tette, hogy aki visszaszerzi a sárkánytól, feleségül kapja a lányát.

Ennek hallatára a négy testvér összetanakodott.

- Itt a jó alkalom: most megmutathatjuk, mit tudunk!

Elbúcsúztak az apjuktól, és mentek a király udvarába. De mikor a palota kapujához értek, a második fiú azt mondta:

- Megálljunk egy szóra, testvéreim! Előbb kikutatom, hol is van most a királykisasszony!

Belenézett a messzelátójába, nézett erre, nézett arra, egyszer csak fölkiáltott:

- Megvan! A tenger közepén ül egy sziklán. A sárkány előtte fekszik, és őrzi.

Most már aztán bekopogtattak a palotába, kihallgatást kértek a királytól.

- Uram királyom - mondták -, mi négyen vállalkozunk a királykisasszony kiszabadítására. Nem kérünk tőled mást, mint egy hajót, hogy érte mehessünk.

Amit kértek, nyomban meg is kapták. Tengerre szálltak, és addig vitorláztak, míg föl nem tűnt előttük a szikla.

A királykisasszony ott ült a szirten, a sárkány meg az ölébe hajtotta a fejét, és éppen aludt.

A vadász megcélózta a szörnyeteget, hanem aztán csüggedten leengedte a fegyverét.

- Nem lőhetek rá - mondta -, eltalálnám a királykisasszonyt is, és azon nyomban vége volna az életének.

- Akkor rajtam a sor, majd én segítek a dolgon - szólt a tolvaj. Felkúszott a sziklára, és kilopta a sárkány feje alól a királylányt. Az iszonyú vadállat nem vett észre semmit, vígan horkolt tovább.

A tolvaj beszállt a hajóba a királylánnyal, és boldogan vitorláztak hazafelé mind az öten. Jó messze jártak már, amikor a sárkány fölébredt álmából. Ide-oda kúszott a sziklán, kereste a

királykisasszonyt, de hiába, sehol sem találta. Erre nagy dühösen fölemelkedett a magasba, csapkodott, verdesett szörnyű haragjában, s egyszer csak megpillantotta a tengeren az imbolygó hajót. Nagyot hördült haragjában, és pár perc múlva már ott fújtatott, ott prüszkölte a szikrát a fejük fölött a levegőben. Éppen le akar: csapni rájuk, de a vadász felkapta a puskáját, megcélozta, és szíven lőtte.

A sárkány tüstént kiadta a páráját, fordult egyet a levegőben, és belezuhant a tengerbe. Hanem ez az irgalmatlan nagy test estében ízzé-porrá zúzta a könnyű kis vitorlást!

A hajótörötteknek szerencsére sikerült elcsípniük néhány szál deszkát; abba kapaszkodtak, s úgy hanyódtak a nagy vízen. Csakhogy a szabó se volt ám rest! Előszedte a tűjét, cernáját, s azon sebtében összefércelte a deszkákat. Egykettőre elkészült a tutaj, felpattant rá, sorra kihalásztta a roncsokat és olyan ügyesen összeöltötte őket, hogy csakhamar ott libegett előttük hibátlanul, útra készen a hajójuk.

Most már aztán minden baj nélkül hazavitorláztak.

A király azt sem tudta, hová legyen örömében, amikor viszontlátta édes-kedves gyermekét. Csak akkor hökkent meg egy kicsit, amikor a négy kérőre esett a tekintete.

- Derék munkát végeztetek - mondta -, állom a szavamat: egyikőtökhöz hozzáadom a lányomat. De hogy melyik lesz a férje, azt döntsétek el egymás között ti.

Nosza, nagy tusakodás kerekedett a testvérek közt, mert hát mindegyik jogot formált a királylányra.

- Ha én meg nem látom, hol van, soha meg nem találjátok - mondta a csillagász.

- Mit ért volna a te híres messzelátód, ha én ki nem lopom a sárkány feje alól! - szolt a tolvaj.

- Az igaz, de a sárkány mindnyájatokat királylányostul széttépett volna, ha az én golyóm szíven nem találja - jelentette ki a vadász.

- De ha én össze nem varrom a hajót, mindnyájan szájalmasan belevesztetek volna a tengerbe!

- Egyforma joga van mind a négyeteknek - szolt közbe a király. - De mind a négyen mégsem vehetitek feleségül! Ezért a legjobb, ha nem lesz egyikőtöké sem. Jutalmul azonban mind a négyen kaptok egy-egy részt a birodalomból.

A testvéreknek tetszett a döntés.

- Mégiscsak jobb, ha békességben élünk, mint ha acsarkodunk egymásra - mondták.

Mindegyik kapott hát egy-egy nagy birodalmat, és boldogan éltek az apjukkal, míg meg nem haltak.

RIGÓCSŐR KIRÁLY

Élt egyszer egy király; annak volt egy világszép lánya. Ez a lány olyan gyönyörű volt, hogy szebbet képzelni sem lehetett volna nála. De úgy eltelt a szépségével, olyan kevély, olyan fennhéjázó volt, hogy egyetlen kérőjét sem tartotta méltónak magához. Egyiket a másik után kosarazta ki, és ráadásul még gúnyt is űzött belőlük.

Egyszer a király nagy ünnepséget rendezett, s arra meghívott a környékről minden házasulandó férfit. Se szeri, se száma nem volt a vendégnek; akit elriasztott volna a királylány kevélysége, azt odacsalta a szépsége. Azokat, akik a királykisasszony kezére pályáztak, rang és méltóság szerint sorba állították: elöl álltak a királyfik, utánuk a hercegek, grófok és lovagok, legvégül pedig az egyszerű nemesek. Mikor ezzel elkészültek, megverték a dobokat, megfújták a kürtöket, kitárult a palota kapuja, kivonult díszes kísérettel, ajkán fennhéjázó mosollyal a világszép, királylány, és elvonult a kérők sora előtt. Némelyikre éppen csak rátekintett, némelyik előtt megállt s végigmérte, némelyiknél még a száját is elbiggyesztette. Mert hát mindegyiken talált valami kivetnivalót. "Olyan, mint egy boroshordó" mondta egy kövérkésre, egy sovány magasnál meg

visszafordult a kísérethez, s azt kérdezte: "Ugyan hová nő ez az égimeszelő?" A harmadikat így fitymálta: "Dagadt meg apró, esetlen tuskó"; a negyediket így: "Ez se jó, ez se jó, mint a halál, oly fakó!" Az ötödiket azzal intézte el: "Olyan piros a haja, mint a kakas taraja!" A hatodikkal az volt a baj, hogy nem elég délceg: "Görbe mint a megvetemedett fűzfavessző." Mindegyiknek megadta a magáét, de egyikén sem élcelődött annyit, mint a sor elején egy szép szál, derék királyon, akinek egy kicsit horgasra nőtt az álla.

- Ejha! - kiáltotta. - Nézzétek, ennek éppen olyan az álla, mint egy rigónak a csőre!

Az ifjú királyon rajta is ragadt a csúfnév. Attól fogva csak úgy emlegették, hogy: Rigócsőr király.

Az öreg király a palota tornácáról figyelte a lányát. Látta, egyebet sem tesz, mint gúnyolódik, s a sok egybegyűlt kérőnek mind kiadja az útját. Ezen aztán haragra lobbant, véget vetett az ünnepségnek, útjukra bocsátotta a felsült vendégeket, és maga elé szólítottá a lányát.

- Kevélységednek el fogod venni méltó büntetését - mondta. - Vedd tudomásul: hozzáadlak az első koldushoz, aki a palota kapuján bezörget!

A királylány nem vette komolyra a dolgot, azt hitte, csak fenyegetődzik az édesapja; bevonult a lakosztályába, élt tovább vidáman, s még másnap, harmadnap is fel-felkacagott, ha eszébe jutott egyik vagy másik pórul járt kérőjének elsavanyodott képe. Meg is feledkezett hamarosan az apja szavairól, s akkor sem gondolt semmi veszedelemre, amikor néhány nap múlva zene zendült, énekszó hangzott föl az ablakai alatt, s egy koldus kezdte fújni a nótáját valami kis alamizsnáért. A király éppen a trónteremben időzött, s amikor meghallotta az udvar felől a muzsikát, kiküldte nyomban a szolgálattelvő kamarást, nézze meg, mi történik odakint. A kamarás csakhamar visszajött és jelentette:

- Egy énekes koldus nótázik az ablak alatt.

- Vezessétek azonnal elébem! - adta ki a parancsot a király.

A testőrök lementek, és a trón elé állították a koldust. Piszkos volt, poros volt, ruhája viseltes, haja gondozatlan, arca borostás; félszegen várakozott a kíváncsi udvari nép gyűrűjében, míg a királylány be nem vonult, és helyet nem foglalt apja mellett. Akkor a király intett, a koldus meg rákezdte: énekelt egy verset, pengette hozzá a zeneszerszámát, s amikor befejezte, egy kis jószívű adományt kért.

- Nagyon tetszett nekem a nótád - mondta a király. - Ezért tisztességes jutalmat érdemelsz. Itt a lányom: neked adom feleségül.

Most aztán megrettent ám a királylány! Könnyek szöktek a szemébe, esengve fordult az édesapjához, de az nem tágított.

- Megmondtam neked: nem kellett a királyi kérők, hát hozzáadlak a legelső koldushoz, aki a palota kapuján bezörget.

Nem használt sem sírás, sem könyörgés; a király véghezvitte, amit föltett magában, s ott helyben összeadták a koldust meg a királylányt.

Mikor ez megtörtént, azt mondta a király:

- Nem illik, hogy egy koldusasszonyt tartsak a palotámban; szedd a sátorfádat, mehatsz az uraddal!

A koldus kézen fogta a kevély királylányt, kivezette a palotából, és gyalogszerrel nekivágtak a nagyvilágnak. Mentek, mendegéltek; egy idő múlva egy szép nagy erdőbe jutottak. A királylány megkérdezte:

Kinek az erdeje ez a kerek erdő ?

A koldus meg azt felelte:

Rigócsőr királyé ez a kerek erdő ;

hozzámentél volna, most a tiéd volna.

Mire a királylány szomorúan:

Szegény lány, gyenge lány, ha ezt tudtam volna,

Rigócső r királyhoz hozzámentem volna!

Átvágtak az erdőn, kibukkantak a mezőre. A lány megint megkérdezte:

Kinek a mezeje ez a szép zöld mező ?

A koldus azt felelte:

Rigócső r királyé ez a szép zöld mező ;

hozzámentél volna, most a tiéd volna.

Mire a királylány még szomorúbban:

Szegény lány, gyenge lány, ha ezt tudtam volna,

Rigócső r királyhoz hozzámentem volna!

Áthaladtak a mezőn, és nemsokára egy nagy városba értek. A királylány itt is megkérdezte:

Kinek a városa ez a tágas város?

A koldus pedig így felelt neki:

Rigócső r királyé ez a tágas város;

hozzámentél volna, most a tiéd volna.

A lány meg, olyan szomorúan, hogy a könnye is kicsordult:

Szegény lány, gyenge lány, ha ezt tudtam volna,

Rigócső r királyhoz hozzámentem volna!

De a koldus most már nem állta meg tovább, keményen rászólt:

- Nem tetszik nekem, hogy mindig más férjet kívánsz magadnak. Én talán nem vagyok elég jó neked?

A királylány megijedt, szólni se mert többet, de mikor egy irinyó-pirinyó házikóhoz értek, s az előtt megálltak, nem bírta tovább, csak kiszaladt belőle a kérdés:

Miféle viskó ez? Hisz bele se férek!

Kié ez a hitvány, nyomorult kis fészek?

A koldus pedig azt felelte:

- Ez a mi házuk, itt fogunk lakni. A kevély királylánynak bizony le kellett hajtania a fejét, hogy az alacsony ajtón beférjen.

- Hát a szolgák hol vannak? - kérdezte.

- Miféle szolgák? - felelte a koldus. - Ha akarsz valamit, magadnak kell megszerezned, itt ugyan más nem gondoskodik rólad! De elég a szóbeszédből: rakj tüzet, főzz vacsorát, éhes vagyok, fáradt vagyok!

De hát honnét is értett volna a királylány a tűzrakáshoz meg a főzéshez? A koldusnak kellett segítenie, hogy végül is menjen valahogy a dolog. Aztán elköltötték a sovány estebédet, és lefeküdtek.

Másnap már kora hajnalban kiráncigálta a koldus a királylányt az ágyból.

- Mit képzelsz itt is délig heverészhatsz? Gyerünk, dologra; tedd rendbe a házat, készíts ebédhez, hasogasd fel a fát, s ha azzal megvagy, ott a kert, tele van gazzal, meg kell kapálni!

Szegény királylány fölkelte nagy álmosan, kisöpörte a házat, meghámozta az ebédhez a krumplit, ahogy tudta, fölhasogatta a fát, aztán fogta a kapát, kiment a kiskertbe, beállt a gazba, és vágni kezdte, de olyan keservesen, hogy minden kapavágásnál kiperdült egy könny a szeméből. Finom kis kezét törte a kapanyél, fáj a dereka a hajladozástól, gyenge bársonyos talpát sütötte a forró homok, de mindennél jobban fáj a szíve: szánta-bánta kevélységét, s egyre azt sóhajtozta:

Szegény lány, gyenge lány, ha ezt tudtam volna,

Rigócső r királyhoz hozzámentem volna!

Így tengődtek egy ideig, s amijük volt, lassan mind fölérték. Akkor azt mondta az ember:

- Hallod-e, asszony! Ez így nem mehet tovább: mindig csak enni, semmit nem keresni! Mától fogva kosarat fogsz fonni.

Azzal kiment a határba, vágott egy nyaláb vesszőt a rekettyésben, és hazavitte a királylány meg nekiült a kosárfonásnak. Fonta, fonta, amíg bírta, de hát nem bírta sokáig, a nyers fűzfavesszőktől kisebesedett az ujja.

- Ehhez, látom, nem értesz - mondta az ember -, talán a szövéshez több tehetséged van.

De a királylány hiába igyekezett, a szövéssel sem volt nagyobb szerencséje, alig fogott hozzá, az érdes szál csakhamar fölvérezte az ujját.

Az ember bosszankodva legyintett:

- Én ugyan megjártam veled! Ki látott ilyen asszonyt, aki még csak nem is konyít semmiféle rendes munkához! Valami mást kell megpróbálnunk: ezentúl korsókkal, agyagedényekkel fogunk kereskedni. Én majd beszerezem az árut, te meg kiülsz vele a piacra. Nem várhatjuk, amíg a sült galamb a szánkba repül!

A királylány szíve elszorult az aggodalomtól. Hogy ő ott üljön a piacon, és edényeket áruljon! Ha arra gondolt, hogy valaki meglátja ott az édesapja udvarából, majd megfagyott a vére, úgy félt tőle, hogy kinevetik: lám, hogy fenn hordta az orrát, most bezzeg ő sem különb, mint a többi

egyszerű kofaasszony! De hát mit tehetett volna? Ha nem akart éhen halni, engedelmeskednie kellett. Mikor eljött a vásár napja, kora hajnalban fölszedelőzködött, kiült a piacra, kirakta maga köré az edényeit, és elkezdte, előbb csak úgy röstelkedve, félénk rebegéssel, aztán lassan nekibátorodva:

- Itt a szép edény! Itt a jó edény! Agyagtálat, cserépkorsót vegyenek!

Az emberek szívesen vették a portékáját: szép volt az edény, de még szebb, aki kínálta; nem alkudtak sokat, megadták, amit kért érte; olyan is akadt, aki el sem vitte, amit vett otthagya neki pénzestül. Alkonyatra az asszony mind túlادott az edényeken; s egy teli kendő pénzt vitt haza az urának. Most aztán megint abból éldegéltek, ameddig tartott.

Mikor elfogyott, az ember megint beszerezett egy halom edényt, a királylány pedig ismét kiment vele a piacra. Letelepedett mindjárt a piactér sarkán, közvetlenül az út mellett; kirakta a sok edényt, s árulni kezdte:

- Itt a szép edény! Itt a jó edény! Agyagtálat, cserépkorsót vegyenek!

Hát ahogy ott üldögél, egyszer csak por kavarodik az úton: arra vágat egy részeg huszár, egyenest az edények közé rúgta, és ízzé-porrá zúzza valamennyit. A királylány sírva fakadt, azt sem tudta szegény, hová legyen félelmében.

- Jaj, mi lesz velem - keseregte -, mit szól majd az uram a kárhoz!

Hiába csitították; hiába vigasztalták; felugrott a zsámolyról, otthagya a sok cserepet, hazaszaladt, s elmondta az urának, mi történt.

- Ki hallott már ilyet: törékeny edénnyel kiülni az út szélére, hogy mindenki belegázoljon! - mérgelődött az ember. - Magad is láthatod, nem való vagy te semmi rendes munkára!

Szerencsére délelőtt fönt jártam a király szakácsánál, érdeklődtem, nincs-e szükségük szolgálóra; megígérte, hogy felfogadnak konyhalánynak.

Konyhalány lett hát a királylányból. Az volt a dolga, hogy kezére járjon a szakácsnak. Ha hozni kellett valamit, őt szalasztották, ha piszkos munka akadt, neki kellett elvégeznie, soha egy perc nyugta nem volt, dolgozhatott látástól vakulásig. A fizetsége meg az volt, hogy elvihette, amit az inasok, szobalányok meghagytak a királyi asztal maradékából. Egy-egy szilkét dugott a két

zsebébe, azokban hordta haza, amit odavetettek neki, meg amit a tányérokon talált.

Egy napon éppen vízért szalasztották a kútra. Telehúzta a két vödröt, s nekifohászkozott, hogy fölcipelje őket a konyhára. Egyszerre csak vidám dobszó ütötte meg a fülét. Gondolta, megnézi, mi az; azért az egypercnyi késedelemért csak nem fogja megszidni a szakács. Odaóvakodott a palota udvarának kőkerítéséhez, és kifülelt. De kár volt kíváncsiskodnia, mert csak a szíve lett nehezebb attól, amit hallott. Mert a kikiáltó azt adta hírül országnak-világnak, hogy aznap estére a király nagy vigalmat rendez a palotájában, azon fogja kiválasztani a menyasszonyát.

"Ha nem lettem volna olyan gögös, ma este én is ott lehetnék!" - sóhajtotta a királylány.

Visszament nagy búsan a kúthoz, fölemelte a két nehéz vödröt, s vitte a konyhába. Ott egész nap sütöttek-főztek, a királylány alig győzte a rengeteg baromfikopasztást, mosogatást, törülgetést, takarítást. Mikor bealkonyodott, s nem akadt több sürgős munka a konyhán, a főszakács rászólt, hogy ne lábatlankodjék az útjukban, mehet a dolgára.

De a királylány legalább látni akart valamit az ünnepségből, mielőtt hazatér a nyomorúságos kunyhóba. Föllopakodott hát a lépcsőn, és meghúzódott az ajtó mellett, onnét leskelődött. Odabent a teremben kigyulladt a fény, pompásnál pompásabb vendégek vonultak be, csupa ékesség, csupa ragyogás volt minden, ő meg királylány létére örülhetett neki, hogy legalább a küszöbön megtűrik. Az inasok ott siettek el mellette a díszes tálakkal, sorra kínálták a vendégeket. Aztán mikor a maradékot visszavitték a konyhára, néha neki is odavetettek egy-egy falatot. Szegény asszony mohón kapott az alamizsna után, és gyorsan bedugta a szilkéjébe, hogy majd hazaviszi, és megosztja otthon az urával.

Mikor a lakomát befejezték, megharsantak a kürtök, kitérült a királyi lakosztály aranyveretes ajtaja, s apródok sorfala közt, tetőtől talpig bársonyban, selyemben, nyakában vastag aranylánccal bevonult a király. Elnémult a vendégkoszorú, abbamaradt minden beszéd, még suttogás sem hallatszott. Ebben a nagy csöndben a király lassan végigjártatta tekintetét a jelenlevőkön, aztán elindult, át a termen, egyenest az ajtóhoz; ott megállt a konyhalány előtt, könnyedén meghajolt, s így szólt:

- Add a kezedet, veled akarom eljárni az első táncot.

Ebben a pillanatban a zene is megszólalt, de szegény királylánynak nemhogy táncolni nem volt kedve, de legszívesebben a föld alá süllyedt volna szégyenletében. Hát még amikor megismerte a hangjáról Rigócsőr királyt! Halkan felsikoltott, és el akart futni, de a király megfogta a kezét, és magával vonta a terembe. De alighogy beléptek, csörömpölés hallatszott, a vendégek félrehúzódtak, a zene elakadt: ott állt szegény királylány megszégyenülten mindenki szeme láttára, lába előtt a két szilkével meg a szétszóródott ételmaradékkal.

- Kipotyogott a zsebéből! - kiáltotta valaki a vendégek közül, s vége-hossza nem lett volna a csúfondáros kacagásnak, ha Rigócsőr király csöndet nem int. Odalépett a zokogó királylányhoz, és szelíden a keblére ölelte.

- Ne keseregj, kedves feleségem - mondta neki -, a rossz napok véget értek. Én voltam a koldus, akivel a nyomorúságos viskóban éltél; én voltam a huszár is, aki az edényeidet összetiporta. Mindez csak azért történt, hogy megtörjék a gögöd, és megbűnhődj kevélységedért.

- Nagyot vétettem - zokogta a királylány -, nem érdemlem meg, hogy a feleségem legyek.

- Igaz, vétettél - felelte a király -, de amit vétettél, le is vezekelted: most aztán ne búsulj többet: ezt az ünnepséget azért rendeztem, hogy megüljük a mi igazi menyegzőnket!

Akkor udvarhölgyek siettek elő, pompás ruhába öltöztették a királylányt; mire elkészült öltözékével, megérkezett az édesapja is, mind az egész udvarával; áldását adta az ifjú párra, és elkezdődött a vigalom, híres-neves lakodalom, dínomdánom.

Bárcsak mi is ott lehettünk volna.

A SZÉTTÁNCOLT CIPELLŐK

Hajdanában réges-régen, hetedhét országon túl élt egyszer egy király. Tizenkét lánya volt, egyik szebb a másiknál; bőruk, mint a friss hó, arcuk, mint a nyári alma, termetük meg sudár, mint a nádszál.

Volt egy nagy közös hálóterem a királyi palotában, abban állt egymás mellett az ágyuk, szép sorjában mind a tizenkettő. Este, mikor lefeküdtek, a király rájuk zárta az ajtót, és a kulcsot jól eltette a zsebébe; a lányok mégis minden áldott reggelre széttáncolták a cipőjüket.

Hogy hogyan és mint, annak senki nem volt a megmondhatója.

A király sokáig töprengett, miképpen juthatna a titok nyomára. Végül sem talált jobb megoldást, mint hogy kidoboltatta az országban, hogy aki nyomára jut, hol táncolnak éjszakánként a lányai, feleséget választhat közülük magának, és holta után a királyságot is megkaphatja.

Hanem aki jelentkezik a próbára, és három nap, három éjjel sem sikerül megfejtene a titkot, az halál fia.

Csakhamar elő is állt egy királyfi, hogy ő minden kockázatot vállal. Nagy tisztességgel fogadták az udvarban, estig minden jóval tartották, aztán mikor a nap leáldozott, bevezették a hálólhelyére. Amolyan kis előszobaféle volt ez, innét nyílt a lányok hálóterme; azért vetették meg ide a királyfi ágyát, hogy beláthasson a lányokhoz, kileshesse, hová mennek, hol táncolnak éjszaka. Mielőtt a királyfi lefeküdt, a legidősebbik királylány bevitt neki egy kupa bort, megkínálta vele, illendően megvárta, míg az ifjú iszik egy-két kortyot, aztán magára hagyta.

A királyfi jól kinyitotta a szemét, olyan éberén figyelt a sötétségben, hogy az erdei hiúz sem lesheti különben a zsákmányt. Hanem egy idő múlva elbágyadt, elnehezedett a feje, és mintha ólommal vált volna a pillája. Végigdőlt az ágyán, és elaludt. Mikor aztán reggel felébredt, nyomban látta, hogy a lányok megint táncolni voltak az éjjel, mert minden cipellőnek lyukas volt a talpa.

Így történt ez a második meg a harmadik éjszakán is. Negyednap aztán irgalom nélkül lenyakazták a királyfit. Utána még sok kérő jelentkezett a próbára, de mindegyiknek ráment az élete.

Történt akkoriban, hogy egy szegény kiszolgált katona, aki a sok sebe miatt már alkalmatlan lett a tábori életre, éppen úton volt a király fővárosa felé, hogy ott valamilyen csendes, könnyű munkát keressen magának. Találkozott egy öregasszonnyal, szóba elegyedtek, meghánytákvetették a világ sorát; aztán egy keresztútnál az anyóka megállt, azt mondta:

- Én erre letérek. Hát te hová tartasz, mi a szándékom?

- Magam sem tudom - szólt a katona, és vállat vont. És csak úgy tréfából hozzátette: - Kedvem volna kitalálni, hol táncolják szét a király lányai éjszakánként a cipellőjüket. Bezzeg akkor nem volna többé semmi gondom, királykodhatnám életem fogytáig!

- Nem is olyan nehéz dolog - mondta az öregasszony. - Nem kell ahhoz semmi egyéb, csak ennyi: ne idd meg a bort, amivel este a királykisasszonyok megkínálnak, aztán tégy úgy, mintha aludnál, de azért jól figyelj mindenre. A többihez aztán már megvan a magadhoz való eszed. Egy köpönyeget szedett elő a kosarából, és átnyújtotta a katonának.

- Ha ezt a köpönyeget magadra veszed, egyszeriben láthatatlanná válsz, és a tizenkét lány után lopakodhatol.

Azzal eltiptegett az általúton, s egykettőre eltűnt a katona szeme elől. A kiszolgált vitéz megfontolóra vette a dolgot.

"Én már úgysem sokat veszthetek!" - gondolta, és másnap jelentkezett kérőnek a királynál.

Jól fogadták őt is, akárcsak leánykérő elődeit. Felöltöztették pompás ruhába, estélig szép szóval tartották, aztán mikor a nap lebukott, bevezették a kis előszobába.

Éppen nekikészült a vetkőzésnek, amikor nagy nyájasan bement hozzá a legidősebbik királykisasszony.

- Egy kis bort hoztam, idd meg az egészségünkre!

A fortélyos katona azonban már előre számított a dologra. Mielőtt bevezették a hálólhelyére, ügyesen egy szivacsot kötözött az álla alá; most aztán mind abba öntötte a bort, egy csöpp nem sok, annyit sem ivott belőle. Hamarosan lefeküdt, hevert egy darabig a hátán, majd mint akit elnyomott az álom, horkolni kezdett. A királylányok jót kacagtak rajta.

- Ez is megkímélhette volna az életét! - mondta a legnagyobbik. Fölkeltek, szekrényt-ládát kinyitottak, pompás ruhákat vettek elő, a tükör elé ültek, szépítgették magukat, tipegtek-topogtak, örültek előre a táncnak.

- Ti csak vigadoztok, de én valahogy olyan furcsán érzem magam; meglátjátok, valami baj ér minket - szólt a legkisebbik.

- Te kis dunnalúd, mindig riadozol - mondta a legidősebb. - Elfelejtetted, hány királyfi vigyázott már ránk hiába? Ennek a katonának még csak álomitalt sem kellett volna adnom; úgysem ébredne föl a mihaszna.

Mikor elkészültek, még egyszer megnézték a katonát, de az jól becsukta a szemét, és meg se moccan, úgy tett, mintha aludnék, akár a bunda. A lányok egészen megnyugodtak, ahogy ezt látták. A legidősebb odament az ágyához, és megkopogtatta. Abban a pillanatban megnyílt a föld, és az ágy elsüllyedt. Mély üreg nyílt a helyén. A lányok egymás után leereszkedtek az

üregbe, és elindultak szaporán lefelé egy föld alatti lépcsőn, elől a legidősebbik, utána sorban a többi.

A katona végignézte a dolgot; nem sokat tévovázott, nyakába kerítette a köpönyeget, és a legkisebbik királylány után surrant.

A lépcső közepén járhattak, mikor véletlenül ráhágott a királylány szoknyájára.

- Jaj, ki kapaszkodott a ruhámba?! - sikoltott fel ijedten a királykisasszony.

- Ugyan ne légy már olyan együgyű - szólt rá a legidősebb nénje -, biztosan valami kampósszögbe akadtál.

Csakhamar mindannyian leértek a lépcsőn. A katona csak ámult-bámult, mert olyan gyönyörű fasorba jutottak, amelyet ő még életében sosem látott. Színezüstből volt a fák levele; csillogtak-villogtak, ahogy a könnyű kis fuvalom mozgatta őket.

"Nem árt, ha valami emléket viszek innét, ki tudja, mire lesz még az jó!" - gondolta a katona.

Odalépett az egyik fához, és letört róla egy ágat.

Abban a pillanatban nagyot kondult a fa, mint az öreg harang. A legkisebbik királylány megint felkiáltott:

- Itt valami nincs rendjén! Hallottátok ezt a kondulást?

- Ugyan ne ijedezzel - nyugtatta meg a legidősebbik nénje -, nyilván a királyfiak kastélyában húzták meg a nagyharangot; örvendeznek a jövetelünknek, azért harangoznak.

Továbbmentek, befordultak egy másik fasorba. Az még sokkal szebb, sokkal ragyogóbb volt, aranylevelek remegtek a fákon a szelíd fuvallatban. A katona ott is letört egy gallyat emlékül, s ez a fa is kondult egyet de még szebben, még tisztább hangon, mint az ezüst fasorban.

A legkisebbik királykisasszony összereszt, halkán felsikoltott, riadtan tekintgetett jobbra-balra, de hát senkit sem láthatott, mert a katonát eltüntette a varázsköpönyeg. A nénje meg ismét összeszidta, hogy mindig csak rémüldözik, pedig tudhatná, hogy a királyfiak harangoznak örömeikben.

Mikor a harmadik fasorba értek, a katona egy percre egészen elhűlt az ámulattól, mert még csak elképzelni sem tudott volna soha olyat, ami itt tárult eléje. Gyémántból volt a fák lombja, s a levelek úgy tündököltek, hogy belekáprázott az ember szeme.

Itt is minden úgy történt, mint az ezüst meg az arany fasorban: a katona letört egy ágat emlékül, a fa kondult egyet, a legkisebbik királykisasszony felsikoltott ijedtében a legidősebb nénje pedig megnyugtatta, hogy csak a királyfiak kastélyának a harangja szól.

A gyémánt fasor egyenesen egy tóhoz vezetett. Tizenkét csónak ringott a vízen. Mindegyikben egy nyalka királyfi ült: a tizenkét királykisasszonyt várták.

Mindegyik lány beszállt egy-egy csónakba. Mikor már mind elhelyezkedtek, a katona is beült láthatatlanul a tizenkettedikbe a legkisebbik királylány mellé.

Mikor a tó közepén jártak, egyszer csak azt mondta a királyfi:

- Nem tudom, mi ez, de ma olyan nehéz ez a csónak! Teljes erőmből húzom az evezőt, mégis alig haladunk! Mintha valami terhet vonszolnánk.

- Biztosan a nagy meleg miatt van - felelte a királykisasszony. - Engem is úgy fojtogat a hőség. Szép fényes kastély állt a túlparton, víg muzsika szállt belőle, trombitaszó, dobszó. Kikötöttek, bementek a kastélyba, és táncba fogtak, ki-ki a párjával.

Velük ropta a katona is, csakhogy láthatatlanul.

Egyszer az egyik lány megszomjazott, inni kért. A királyfi, aki a párja volt, egy teli boroskelyhet nyújtott oda neki. Hanem a katona ott termett, s mind egy cseppig kiitta a bort. A lány nem tudta mire vélni a dolgot, egy kicsit elcsodálkozott rajta, de azért csak tovább táncolt.

Mikor a katona a legkisebbik királykisasszony kelyhéből is kihörpintette a bort, egy kis riadalom támadt, mert a leány felsikoltott, és váltig hangoztatta: itt valami nincs rendjén, ő már egész este olyan furcsán érzi magát, még utóbb valami baj éri őket. A legidősebb nénje azonban most is csak összeszidta.

- Ne adjatok rá - mondta -, ez a kis ostoba mindig riadozik!

Hajnali háromig állt a tánc; akkorra mind kilyukadtak a cipellők, abba kellett hagyni. A királyfiak visszavitték a lányokat a tavon át. A katona most az első csónakba szállt, a legidősebbik királykisasszony mellé. A parton a lányok búcsút vettek a királyfiaktól, és megígérték, hogy másnap éjjel újra eljönnek.

Ahogy a lépcsőhöz értek, a katona előreszaladt, és befeküdt az ágyába. Mire a lányok lassan, fáradtan fölvánszorogtak, ő már javában húzta a lóbőrt, úgy hortyogott, hogy már messziről meghallották.

- Ettől ugyan békén lehetünk - mondták.

Azzal levetették s elrakták a szép ruhájukat, a széttáncolt cipellőket meg az ágy végébe rakták, és lefeküdtek.

Másnap a katona nem szólt egy kukkot sem, mert még egyszer végig akarta nézni ezt a csodálatos dolgot. A második éjszaka is velük tartott. Akkor is úgy történt minden, mint az első alkalommal: táncoltak, míg szét nem táncolták a cipőjüket.

S így volt a harmadik éjszakán is. De akkor a katona emlékül egy kelyhet is elhozott magával. Reggel a király hívatta a katonát.

- Elmúlt a három éjszaka; halljuk, meg tudsz-e felelni a föltett kérdésre.

- Tüstént, uram királyom - mondta a katona -, csak magamhoz veszem a bizonyosságaimat.

Beszaladt a kis előszobába, kivette a párnája alól az ezüstágot, aranyágot, gyémántágot meg az aranykelyhet. A lányok majd a szemüket kinézték, úgy lesték, mit művel; a katona azonban ügyes volt, hátat fordított a lányoknak, úgy rejtette a kabátja alá a kincseit.

Visszament a trónterembe; a tizenkét királykisasszony meg az ajtó mögött lapult és hallgatódzott.

- Mondd meg hát, hol táncolják szét a lányaim éjszakánként a cipőjüket - kérdezte a király.

- Egy föld alatti kastélyban - felelte a katona -, ott mulatnak tizenkét királyfival.

Azzal elmondta, hol járt, mit látott, és kirakta a király asztalára a bizonyítékait: az ezüstágot, az aranyágot, a gyémántágot meg a kelyhet.

A király erre behívatta a lányait.

- Feleljetek nekem: igazat szólt-e ez a katona? - kérdezte.

Azok látták, hogy leleplezték őket; s úgysis hiába tagadnának; bevallottak hát mindent töredelmesen.

A király a katonához fordult:

- Megtetted, amire vállalkoztál; én is megtartom, amit ígértem. Itt a tizenkét leányom, melyiket akarod feleségül?

- Nem vagyok már mai legény - sodort egyet a katona a bajuszán -, a legidősebbik illik hozzám a legjobban.

Még aznap megülték a lakodalmat, és a király örökösévé fogadta a katonát.

A HAT SZOLGA

Élt egyszer egy öreg királyné a lányával, akinél szebb teremtés nem akadt széles e világon. Ez az öreg királyné varázsló volt, s egyében sem járt az esze, mint azon, hogy minél több embert lépre csaljon és elpusztítson.

A leány szépségének messze földre híre terjedt, versengtek is érte a kérők, az öregasszony azonban kijelentette: aki az ő lányát feleségül veszi, annak előbb meg kell oldania egy feladatot, s ha ez nem sikerül neki, menthetetlenül halál fia.

A királylány szépsége sokakat megigézett, sokan kiálltak a próbára, de még eddig mindenki rajtavesztett; s akkor aztán nem volt se irgalom, se kegyelem: vitték szegényt a vesztőhelyre, és könyörtelenül lenyakazták.

Élt akkoriban egy királyfi, aki a híre után úgy megszerette a királylányt, hogy nem törődött többé semmi veszedelemmel, odaállt az édesapja elé, és azt mondta:

- Engedjen el, apám, meg akarom kérni a világszép királykisasszony kezét.

- Dehogyan engedlek - felelte az apja -, egyetlen fiam vagy, hogyan is hagynám, hogy a halálodba menj?

A fiú bánatában ágynak esett. Hét álló esztendeig feküdt halálos betegen, és nem akadt orvos aki segíteni tudott volna rajta, pedig édesapja hét ország leghíresebb doktorait hívatta el hozzá.

Mikor aztán már semmi reménység nem volt többé, a király szomorú szívvel azt mondta:

- Nem bánom, fiam, menj el, próbálj szerencsét. Én már többet nem tehetek érted, azt meg nem nézhetem, hogy a szemem láttára senyvedj el.

A fiú abban a pillanatban meggyógyult. Kiugrott az ágyból olyan fürgén, olyan frissen, mintha soha semmi baja sem lett volna, elbúcsúzott az édesapjától, és vidáman útnak indult.

Épp egy puztán lovagolt át, mikor egyszer csak megpillantott valamit a távolban a földön, olyasmit, mintha egy jókora kazal széna volna. Hanem ahogy közelebb ment, látta, hogy nem széna az, hanem egy embernek a hasa. Ott hevert az ember a földön, s akkora volt a hasa, mint egy kisebbfajta hegy.

A Dagadt, ahogy megpillantotta a közeledő lovat, föltápázkodott, és odakiáltott neki:

- Ha szolgára van szükséged, fogadj föl engem!

- Mire mennék én egy ilyen pókhasúval? - kérdezte a királyfi.

- Ez semmi - szólt a Dagadt -, ha jól fölfújom magam, ezerszer ilyen kövér vagyok.

- Ha ez igaz - mondta a királyfi -, akkor hasznodat láthatom, gyere velem.

Így mentek egy ideig, elől a királyfi, mögötte a kövér ember. Ahogy mennek, egyszer csak látják, hogy az út mentén hasal valaki a földön, és fülét a gyepre szorítja.

- Hát te mit csinálsz? - kérdezte a királyfi.

- Fülelek - felelte az.

- Mit fülelsz?

- Azt, hogy mi történik a világban. Mert én mindent meghallok, még azt is, ahogy a fű sarjad.

- Akkor mondd meg nekem, mi hallatsz az öreg királyné udvarából, akinek az a világszép lánya van.

- A kard suhogása, amelyik egy kérőnek a fejét levágja.

- Hasznodat vehetem, szolgálatomba fogadlak, gyere velem - mondta a királyfi.

Hármasban mentek tovább, a királyfi, a Dagadt meg a Fülelő. Egy idő múlva föltűnt előttük két láb meg valamicske a hozzájuk tartozó két lábszárból is; de hogy ember-e az, és ha ember, hol lehet a folytatása, abból egyelőre semmit sem láttak.

"No, majd megkeressük" - gondolta a királyfi, és elindult a lábszár mentén.

Jócskán mentek, mire a törzséhez értek, aztán a törzs mellett megint ballagtak egy darabig, míg végre elértek az ember fejéhez.

- Ejha! - csodálkozott a királyfi. - Jó sok eső lehetett nálatok, hogy így megnőttél!

- Ez semmi - felelte a Hosszú -, ha jól kinyújtózom, ezerszer ekkora vagyok, magasabb a legmagasabb hegynél! Ha fölfogadsz, szívesen a szolgálatodba szegődöm.

- Nem bánom, gyere velem, hasznodat vehetem - mondta a királyfi.

Azzal mentek tovább, a Dagadt, a Fülelő meg a Hosszú és elől a királyfi. Egy idő múlva látják: ott ül valaki az útfélen bekötött szemmel, talán koldus vagy sebesült.

- Mi bajod? - kérdezte a királyfi. - Beteg a szemed, hogy nem állja a fényt?

- Nem beteg az - felelte az ember -, de nem szabad levennem róla a kötést, mert olyan ereje van a pillantásomnak, hogy amire rávetem, menten száz darabra pattan széjjel. Nem fogadnál a szolgálatodba?

- Gyere velem, hátha hasznodat vehetem - mondta a királyfi.

Így mentek tovább, a királyfi lóháton, mögötte meg a négy szolgálója: a Dagadt, a Fülelő, a Hosszú meg a Pillantó.

Nyár volt, a nap éppen delelőjén állott, csak úgy perzselt a sugara. Ők meg mit látnak? Az ároksparton ott fekszik a tűző napon egy ember, és úgy didereg, majd megfagy, reszket minden tagja, mint a nyárfalevél.

- Te fázol, mikor ilyen forrón süt a nap? - kérdezte csodálkozva a királyfi.

- Jaj, nekem egészen más a természetem - felelte a fázó ember. Minél melegebb van, annál jobban lehülök, majd megvesz a hideg; s minél hidegebb van, annál nagyobb lesz bennem a forróság; jégben a hőségtől, tűzben a fagytól nem bírom ki!

- Furcsa fickó vagy - mondta a királyfi -, de ha van rá kedved, szívesen fölfogadlak, gyere velem.

A királyfinak most már öt szolgálója volt: a Dagadt, a Fülelő, a Hosszú, a Pillantó meg a Didergő. Megint mentek egy ideig, hát látják: egy ember áll az útfélen, nyakát nyújtogatja, nagy figyelemmel néz hol jobbra, hol balra.

- Hát te mit kémeled ilyen buzgón? - kérdezte tőle a királyfi.

- Nekem olyan éles szemem van, hogy nincs az a hegy-völgy, nincs az az erdő-mező, amit be ne látnék.

- Már csak te kellettél nekem! - mondta a királyfi. - Tarts velem, ha kedved van hozzá, szívesen

felfogadlak.

- Én pedig szívesen elszegődöm - mondta a Kémlelő.

Így aztán a királyfi a hat szolga kíséretében érkezett meg az öreg királyné városába. Bevonultak a palotába, egyenesen a királyné elé. Ott a királyfi előállt, nem mondta meg, kicsoda, micsoda, hanem csak így szólt:

- Eljöttem a világszép királylányért, jelentkezem a próbára.

Az öreg boszorkány igen megörült neki, hogy ilyen szép legény akadt horogra.

- Három feladatot adok fel neked. Ha mind a hármat teljesíted, megkapod a lányomat.

- Melyik az első?

- Beleejtetem a gyűrűmet a tengerbe, hozd vissza onnét. A királyfi hazament a szolgálaihoz.

- Mindjárt elsőnek fogas feladatot kaptam - mondta nekik -, az öreg királyné gyűrűjét kell kihalásznom a tengerből.

- Nem olyan nagy dolog ez - mondta a Kémlelő -, majd én megnézem, hol van.

Kémlelt egy darabig, aztán kijelentette:

- A gyűrű egy hegyes sziklán függ a tenger fenekén.

Erre a Hosszú mindannyiukat felkapta, és elvitte a tengerpartra.

- Könnyen kiszedném, ha látnám - mondta -, de így nem tudom, nem látok át a vízben.

- Ha csak ez a baj! - rikkantott a Dagadt.

Nekifeküdt, és kitátotta a száját; hát a sok hullám mind behömpölygött a torkába, mint valami szakadékba. Kiitta a tengert, egy csepp víz sem maradt benne, olyan száraz lett az alja, akár a sivatag.

Akkor a Hosszú meghajolt egy kicsit, és fölvette a tengerfenékről a gyűrűt. A királyfi meg sietett vele az öreg királynéhoz.

- Íme, itt a gyűrűd, teljesítettem az első feladatot!

A vén varázslónő elcsodálkozott.

- Igen, ez az én gyűrűm; kiálltad az első próbát. De most jön a második, az nehezebb lesz. Látod a kastélyom előtt azt a szép zöld mezőt? Ott legel az én háromszáz hízott ökröm, azokat szőröstül-bőröstül, csülköstül-szarvastul meg kell enned. Van lent a pincében háromszáz hordó borom: azt meg kell innod hozzá. Ha az ökrökből egyetlen szőrszál s a borból egyetlen csöpp megmarad, halál fia vagy!

- Vendéget is hívhatok a lakomára? - kérdezte a királyfi. - Egyedül nem ízlik az embernek az étel.

A boszorkány gonoszul fölkacagott.

- Egy vendéget hívhatsz, nem bánom, hogy legyen társaságod, de többet nem!

A királyfi hazament a szolgálaihoz, s azt mondta a Dagadtnak:

- Ma a vendégem leszel, legalább egyszer istenigazában jóllaksz!

A Dagadt megállt a mező szélén, elterpeszkedett, nekilátott, és szép sorjában fölfalta szőröstül-bőröstül, csülköstül-szarvastul mind a háromszáz ökröt. Mikor az utolsót is lenyelte, megkérdezte:

- Van-e még valami harapnivaló?

- Az nincs több - mondta a királyfi -, hanem adok neked egy kis itókát a pecsenyére!

Bevezette a Dagadtnak a pincébe, az meg fenéig ürítette ki mind a háromszáz hordót, még csak pohár sem kellett neki hozzá.

Mikor a lakoma véget ért, a királyfi jelentette a királynénak, hogy a második feltételnek is eleget tett. Az öreg boszorkány csak ámult-bámult a dolgon.

- Idáig még senki sem vitte - mondta -, de azért ne bízd el magad, mert még hátra van a harmadik próba!

Magában pedig ezt gondolta: "Nem szabadulsz a markomból, nem úszod meg ép bőrrel!"

- Ma este beviszem a szobádba a lányomat - mondta. - Ül mellé, öleld át, s ügyelj arra, nehogy elaludjál! Pontban éjfélkor bemegyek hozzátok; ha nem találom a karodban, véged.

A királyfi azt gondolta: "Ez nem nehéz feladat; majd jól nyitva tartom a szememet." Hívta a szolgálait, elismételte nekik, amit a vénasszony mondott, s így szólt:

- Ki tudja, miféle ármány lappang a dologban! Nem árt az óvatosság, álljatok őrt, és vigyázzatok, nehogy a lány kisurranjon a szobámból.

Mikor leszállt az este, az öreg varázslónő bevitte a lányát a királyfihoz. Azok egymás mellé ültek, a királyfi átölelte a lányt, a Hosszú köréjük tekeredett, a Dagadt meg odacövekelt magát az ajtóba, úgyhogy nem egy ember, de még egy szúnyog se fért volna ki rajta.

A királylány egy árva szót sem szólt, de a hold besütött az ablakon, ráragyogott az arcára, és az olyan gyönyörű volt, hogy szebben beszélt minden szónál. A királyfi csak nézte, nézte, szíve repesett a boldogságtól meg a szerelemtől, ítéletnapig elnézte volna, semmi fáradtság nem nehezedett a szemére. Így tartott ez tizenegy óráig. Akkor a boszorkány egy minden eddiginél erősebb varázst vetett. A királyfi meg a szolgálai nyomban elaludtak tőle, a lány pedig eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Aludtak háromnegyed tizenkettőig. Akkor a varázs erejét veszítette, és mindannyian fölébredtek.

- Jaj nekem! - kiáltotta a királyfi. - Végem van!

Jajveszékelní kezdtek a hűséges szolgálak is; de a Fűlelő egyszer csak tájuk szólt:

- Csend legyen, fűlelni akarok!

Egy percig fűlelt, akkor kijelentette:

- A lány egy üreges szikla mélyén ül, háromszáz órányira innét, és a sorsát siratja. Itt csak te segíthetsz, Hosszú. Ha kihúzod magad, pár lépéssel ott teremhetsz.

- Jól van - mondta a Hosszú -, de a Pillantónak is velem kell jönnie, hogy eltakarítsuk az útból a sziklát.

Azzal fölkapta a Pillantót, s előbb odaértek az elátkozott sziklához, mintsem az ember körülperdül a sarkán. Ott a Hosszú levette a kendőt a társa szeméről; az meg éppen csak odapillantott, s nyomban ízzé-porrá oszlott a szikla. Akkor Hosszú karjába vette, és egyetlen rugaszkodással hazavitte a lányt, aztán megint rugaszkodott egyet, és hazavitte a társát is. Mire az óra tizenkettőt ütött, mind a helyükön ültek vidáman, elégedetten, mint aki jól végezte dolgát. Megkondult a nagyharang, s jött csúszva-mászva a boszorkány. Kárörvendőn vigyorgott, mintha azt mondta volna: "No, most aztán megfogtalak, jómadár!" Mert hát szentül azt hitte, ott ül a lány a sziklaüregben, háromszáz órányira innét. Benyitott, meglátta a lányt a királyfi ölében, és elrémült.

- Ez még nálam is többet tud - motyogta hűledezve.

Ette a méreg, amiért így felsült, de most már nem tehetett semmit: a királyfi kiállta a három próbát, oda kellett neki adni a lányt. Úgy tett tehát, mintha mindennel elégedett volna; hanem amikor elbúcsúzott tőlük, elmenőben odasúgta a lányának:

- Sajnálalak, amiért ilyen senkiházinak kell majd szót fogadnod, és nem választhattál kedvedre való férjet magadnak!

A királylány fejében szeget ütött ez a szó, hogy: senkiházi. Büszke szívét elfogta a harag; azt mondta magában:

"Én bizony nem leszek akármilyen jöttmentnek a felesége!"

Másnap reggel halomba hordatott háromszáz öl fát az udvaron, és azt mondta a királyfinak:

- Az anyám három próbáját kiálltad, de az én próbatételem még hátra van. Én csak annak leszek a felesége, aki fel mer állni az égő farakás tetejébe, és eltűri a tüzet értem.

Arra számított ugyanis, hogy a királyfi odavész a máglyán, mert azt pillanatig sem gondolta volna, hogy valamelyik szolgálja képes lesz tűzhalált vállalni a kedvéért.

A szolgák, amikor meghallották a királykisasszony feltételét, tanakodni kezdtek, hogyan segíthetnék ki gazdájukat a bajból.

- Mi már mind megtettük a magunkét - mondták -, most rajtad a sor Didergő!

Beültették a fázós cimborát a farakás közepébe, jól elrejtették benne, aztán odébbálltak, mintha ott sem lettek volna.

Meggyújtották a máglyát, föllobbant a tűz, három nap, három éjjel égett, és megemésztette mind a háromszáz öl fát. Aztán lelohadtak a lángok, s a rengeteg fából nem maradt egyéb, mint egy

nagy halom forró hamu. Hát annak a közepén ott kucorgott a Didergő, reszketett, mint a nyárfalevél, és siránkozva panaszolta:

- Életemben még ilyen rettenetesen nem fáztam! Ha csak egy fél nappal is tovább tart, csonttá fagyok!

Most aztán már igazán nem volt több kibúvó: a szép királylánynak feleségül kellett mennie a királyfihoz. Hintóba ültek, s elhajtattak az esküvőre. A gonosz, vén varázslónő azonban sehogyan sem tudott megnyugodni.

Méregtől sápadozva nézett az ifjú pár után. Sokáig ott állt az ablakában, aztán egyszerre futkosni kezdett föl-alá a nagyteremben, tépte a haját, eszeveszetten rikoltozta:

- Nem bírom el ezt a szégyent! Nem bírom el ezt a szégyent!

Hamar utánuk menesztette a hadseregét: gázoljanak le mindent, ami útjukat állja és hozzák vissza neki a lányát!

A Fülelő azonban éberén fülelt, és a boszorkány titkos parancsát is kihallgatta.

- Mitévők legyünk? - fordult a Dagadthoz.

Az egykettőre feltalálta magát: ott kotyogott a hasában a tengervíz amit elnyelt; nosza, odalötyintett belőle egyszer-kétszer a hintó mögé. Egész nagy tavat köpött, s a hadnép mindenestül belefulladt.

A vénasszony, ahogy ezt megtudta, előszólította a páncélos vérteseit, azokat szalasztotta utánuk. De a Fülelő meghallotta a páncélok csörgését, és gyorsan leoldotta a kendőt a Pillantóról. Az meg, amikor a lovasok feltűntek, rájuk villantott a szeme sarkából. Azon nyomban darabokra törött az egész hadosztály, akár az üveg.

Most már aztán senki nem háborgatta többé a fiatal párt. Megkapták az áldást a hat szolga pedig búcsút vett tőlük.

- Teljesült a szíved vágya - mondták a királyfinak -, nincs többé szükséged ránk; megyünk az utunkra, szerencsét próbálni.

El is indultak szépen sorban, elől a Dagadt, utána a Fülelő, aztán a Hosszú, a Pillantó, majd a Didergő, s leghátul a Kémlelő.

Ezzel azonban még nincs vége a mesének! Mert ahogy az ifjú pár hazafelé hajtattott, mintegy félóránnyira a kastélytól egy falu szélén egyszer csak azt mondta a királyfi a feleségének:

- Látod azt a csürhét ott a mezőn?

- Látom.

- A kanászt is látod, aki a disznókat őrzi?

- Azt is.

- Tudd meg hát: nem vagyok én király fia, hanem kanászlegény az a kanász az apám. Öreg

ember, nem hagyhatom magára, be kell állnom melléje kondásnak.

Azzal betértek a faluvégi fogadóba. A király titkon meghagyta a fogadóséknak, dugják el éjszaka a felesége királyi ruháit; s aludni mentek. Másnap reggel a fiatalasszony hiába kereste a szép aranyos ruháját sehol nem találta, s nem volt mit fölvennie. A fogadósne odalökött neki egy ócska szoknyát meg egy pár gyapjúharisnyát, de azt is úgy, mintha nagy ajándékot adna.

- Ha nem nézném az uradat, ennyit sem tennék érted! - mondta.

A fiatalasszony most már igazán nem hihetett mást, mint hogy az ura valóban kondás. Egy kicsit búsult miatta, de egykettőre összeszedte magát.

"Kevély voltam, gőgös voltam, megérdemlem a sorsomat" - gondolta.

Kijárt a férjével a mezőre, segített neki disznót őrizni, hűséges, jó asszony volt. Hanem egy hét múlva már nemigen bírta a dolgot, úgy kisebesedett a lába.

Nem messze a kanászháztól volt egy kis kukoricaföld; éppen oda indult, hogy megkapálja. Hanem hirtelen úgy beleállt a lábába a fájás, hogy nem tudott továbbmenni; leült az útfélre pihenni.

Arra ment néhány ember. Az egyik odaszól neki:

- Mondd csak, tudod-e, ki a te urad voltaképpen?

- Tudom hát - felelte -, már hogyan tudnám. Kanász!

- Akkor miért nincs a konda mellett?

- Kiment egy kicsit a piacra kenderkötelet árulni.

- No, csak gyere velünk, majd mi elvezetünk hozzá.

Kézen fogták az asszonyt, s hiába vonakodott, fölmentek vele a királyi palotába, egyenest a nagyterembe.

Ahogy benyitottak, ott állt előttük az ura pompás királyi ruhában. De az asszony nem ismert rá, míg a királyfi a nyakába nem borult, és meg nem csókolta.

- Sokat szenvedtem érted - mondta -, de te is megszenvedtél értem!

S attól fogva boldogan éltek, míg meg nem haltak.

VASJANKÓ

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy király. Rengeteg nagy erdő terült el kastélya körül. Sok mindenféle vad tanyázott benne, szarvas is, dámvad is, őz meg egyenesen annyi, hogy egész csordákban vonult tölgyesből bükkösbe, bükkösből gyertyánosba.

Egyszer a király nagyon megkívánta a vadpecsenyét. Kiküldte az egyik vadászát hogy lőjön neki egy őzet.

Várták a vadászt, de hiába várták, nem jött vissza sem aznap, sem másnap, sem soha többé.

- Talán valami baja esett - aggodalmaskodott a király, és másnap két másik vadászt küldött a keresésére, de azok sem jöttek vissza.

Harmadnap a király összehívatta valamennyi vadászát.

- Kutassátok át az egész erdőt - hagyta meg nekik -, addig ne is nyugodjatok, míg mind a hármukat meg nem találjátok!

De nem tértek haza ezek sem meg egyetlen vadászkutyájuk sem: odaveszett az egész kopófalka. Ettől fogva senki nem merészkedett többé az erdőbe. Nagy csönd borult a magányos rengetegre, csak egy-egy sas vagy héja lebegett fölötté olykor. Így volt ez sok-sok évig. Egyszer aztán jelentkezett egy idegen vadász a királynál, be akart szegődni hozzá, és engedélyt kért, hadd mehessen a veszedelmes erdőbe. A király azonban nem akart beleegyezni.

- Nem bátorságos ott - mondta -, attól tartok, te is úgy jársz, mint a többi, sosem látunk többet.

- Uram királyom - felelte a vadász -, én nem ismerem a félelmet, és mindenképpen szeretnék

megpróbálkozni a dologgal.

- Hát ha mindenáron kockára akarod tenni az életedet - mondta a király -, én nem akadályozom meg erőszakkal; eredj, és lásd, mire mégy; de ha baj ér, nekem ne tégy szemrehányást!

Az idegen vadász megköszönte a királynak az engedélyt, és nekivágott a vadonnak. Kuttyája csakhamar nyomra akadt, fölhajtott egy szép vadat, és csaholva úzóbe vette. De alig szaladt pár lépést utána, mély kátyú állta útját, úgyhogy egy tapodtat sem tudott továbbmenni. A vízből pedig kinyúlt egy meztelen kar elkapta, és lerántotta a mélybe.

A vadász, amikor ezt látta visszafordult, s ment a királyhoz.

- Uram, adass nekem vödröket, és rendelj mellém három embert, azt hiszem nyomában vagyok az erdőd titkának.

A király nyomban teljesítette a kérését, ő meg nekiállította a három embert a munkának, és kimerítettte velük a kátyúból a vizet. Az üreg fenekén egy óriást találtak. Barna volt, mint a rozsdás vas, haja benőtt az arcába, és egészen a térdéig ért.

A vadász megkötözte, és magával vitte a kastélyba. Ott nagy álmélkodást keltett. A király vasketrecbe záratta a kastély udvarán, és fővesztés terhével megtiltotta, hogy a ketrec ajtaját bárki is kinyissa. A kulcsot maga a királyné őrizte a párnája alatt.

Ettől fogva ismét biztonságban lehetett járni-kelni az erdőben.

Volt a királynak egy nyolcesztendősi fiacskája. Ez egyszer az udvaron játszadozott, s az aranylabdája beleesett a ketrecbe.

Odszaladt, és bekiáltott az óriásnak:

- Add ki a labdámat!

- Előbb nyisd ki az ajtót, akkor odaadom - felelte az ember.

- Nem lehet, a király megtiltotta - mondta a fiú, és elszaladt.

De másnap megint visszament, és kérte, követelte a labdáját.

- Előbb nyisd ki az ajtót - ismételte makacsul az óriás.

A fiú azonban újra csak elszaladt.

Harmadnap a király elment vadászni. A gyerek ismét odalopakodott a ketrechez.

- Ha akarnám sem tudnám kinyitni az ajtót - mondta -, nincs hozzá kulcsom.

- Anyád párnája alatt van a kulcsa, onnét elveheted.

A fiú nagyon szerette volna visszakapni a labdáját. Megfeledkezett minden tilalomról, minden óvatosságról, és elhozta a kulcsot. A zár nehezen járt, kattogott, csikorgott, de végül mégis fölpattant. Az ajtó kinyílt, az óriás kilépett a ketrecből, visszaadta az aranylabdát, és sebesen útnak indult.

A fiúcska megijedt: mi lesz, ha az édesapja üresen találja a ketrecet?

- Ne menj el, óriás - kiáltotta -, mert kikapok!

Az óriás visszafordult, nyakába ültette a királyfit, és gyors léptekkel besietett az erdőbe.

Nemsokára megjött a király a vadászból. Nyomban észrevette, hogy a ketrec üres. Ment egyenesen a királynéhoz, faggatta, mi történt, de ez nem tudott semmiről semmit. Kereste a

kulcsot a párna alatt: hiába, nem találta. Szólította a fiát: nem felelt senki. A király kiszalasztott érte a környékre, hogy keressék meg; hasztalanul: nem akadtak nyomára. Senki nem tudott semmi biztosat, lassanként azonban mégiscsak megsejtették, hogyan, miként eshetett a dolog, és nagy szomorúság borult a királyi udvarra.

Az óriás meg vitte a vállán a kisfiút. Mikor már jó mélyen bent jártak a rengetegben, letette, és így szólt hozzá:

- Apádat, anyádat nem látod többé, de én gondjaimba veszek, mert kiszabadítottál, és megesett a

szíved rajtam. Ha mindig megfogadod a szavamat, jó sorod lesz. Kincsem, aranyom van elég, több, mint bárkinek a világon.

Mohából ágyat vetett a fiúnak és lefektette. Másnap reggel pedig egy forráshoz vezette, és azt mondta neki:

- Ez itt az aranyforrás; olyan tiszta, mint a kristály. Ülj ide mellé, és ügyelj, nehogy bármi is belekerüljön, és beszennyezze. Minden este eljövök majd és megnézem, eleget tettél-e a parancsomnak.

A fiú leült a forrás szélére, nézte, ahogy időnként egy-egy aranyhal siklik egy-egy aranykígyó gyűrűzik tova benne, és vigyázott, nehogy valami beleessék. Ahogy ott üldögélt, egyszer olyan hevesen megfájdult az ujjá, hogy önkéntelenül beledugta a vízbe. Nyomban ki is kapta onnét, de hiába. akkorra már befutotta az arany az ujját. Akárhogy dörzsölte, akárhogy súrolta, hiába, nem tudta többé leszedni róla.

Este megjött az óriás; végigmérte a fiút, azt kérdezte:

- Mi történt a forrással?

- Semmi, semmi - mondta a gyerek, s a háta mögé rejtette a kezét, hogy ne lássék az ujjá.

- Bedugtad az ujjadat a vízbe - mondta az óriás. - Most az egyszer elnézem neked, de vigyázz, nehogy még egyszer előforduljon ilyesmi!

Másnap megint megfájdult a gyerek ujjá. Kínjában a fejét vakargatta; szerencsétlenségére egy hajszála behullott a vízbe. Gyorsan kivette, de az már akkor csupa arany volt.

Este jött az óriás, s már tudta, mi történt.

- Beleejtetted egy hajdszálát a forrásba - mondta. - Most még elnézem neked; de vigyázz: ha harmadszor is megtörténik, beszennyeződik a forrás, és nem maradhatsz tovább nálam.

Harmadnap a fiú megint ott ült a víz mellett. Meg sem moccantotta az ujját, akárhogyan fájt is.

De az idő lassan telt; elunta magát, és nézegetni kezdte arcát a forrás tükreben. Mindig jobban és jobban előrehajolt, jól szembe akart nézni önmagával; vállig hulló haja előreomlott, s beleért a

vízbe. Gyorsan fölegyenesedett, de már késő volt: tiszta arany lett a haja, s úgy ragyogott, mint a nap.

Szegény gyerek nagyon megrettent. Elővette keszkenőjét, és bekötötte vele a fejét, hogy az óriás meg ne lássa.

De az már mindent tudott, s amikor megjött, rászólt:

- Vedd le azt a kendőt!

Előomlott az aranyhaj, s a fiúcska hiába mentegetődzött, az már semmit nem segített.

- Nem álltad ki a próbát, megmondtam, hogy nem maradhatsz tovább nálam. Menj világgá, tudd meg, mi a szegénység. De mert jó szívem van, és a javadat akarom, megengedem neked:

valahányszor bajba jutsz, állj ki az erdőszélre, és kiáltd be, hogy: "Vasjankó!" Akkor én ott termek, és segítek rajtad. Mert nagy hatalmam van, nagyobb, mint gondolod, s aranyam-ezüstöm, akár a tenger.

Szegény királyfi elhagyta az erdőt, s ment árkon-bokron át, míg egy nagy városba nem ért.

Munkát keresett, de nem fogadták fel sehol; nem értett semmiféle mesterséghez, így hát nem is boldogult magában. Nem marad más választása, jelentkezett a palotában, megkérdezte, nem kaphatna-e valami munkát. Az udvari emberek nemigen tudták, mire használják, de mert megtetszett nekik, ottmarasztották. Végül is a szakács szolgálatába fogadta; az lett a dolga, hogy fát vágjon, vizet hordjon, és összekotorja a hamut.

Egyszer, mikor senki más nem volt kéznél, a szakács vele küldte be az ételt a királyi asztalra. A fiú nem akarta, hogy meglássák az aranyhaját, hát a fején tartotta a sapkáját. Ilyesmi még sosem fordult elő a királlyal.

- Nem tudod, hogy ha a király asztalánál szolgálsz föl, le kell vetned a sapkádat? - szólt rá.

- Jaj, azt nem tehetem, uram királyom - felelte a fiú -, ótvaros a fejem. A király nyomban hívatta a szakácsot, megszidta, amiért ilyen inast fogadott föl, és ráparancsolt, hogy tüstént küldje el. De a szakács megsajnálta a fiút; nem zavarta világgá, hanem elcserélte a kertészlegénnyel.

Nehéz napok virradtak most szegény királyfira! Reggeltől estig dolgozott a kertben, ültetett, öntözött, kapált meg ásott, jó időben, rossz időben egyformán.

Egyszer nyáron egyedül tett-vett a kertben. Nagyon kimelegedett, levette a sapkáját, hogy szellőztesse egy kicsit a fejét. Ahogy a nap rásütött, aranyhaja úgy elkezdett csillogni-villogni, hogy szinte záporoztak a sugarai. Betűztek a királylány hálószobájába is.

A királylány az ablakhoz ugrott, megnézni, mi ez a nagy fényesség. Meglátta a fiút, és lekiáltott hozzá:

- Hallod-e, hozz nekem egy csokor virágot!

A fiú gyorsan a fejére húzta a sapkáját, szedett egy csokorra való vadvirágot, és bokrétába kötötte. Ahogy ment fölfelé a lépcsőn, találkozott a kertésszel.

- Nem szégyelled magad, ilyen hitvány csokrot viszel a királykisasszonynak?! - mondta a kertész. - Eredj vissza gyorsan, szedd le a legszebbjét!

- Nem - felelte a fiú -, a vadvirág illatosabb, azt jobban fogja szeretni.

Ahogy a szobába lépett, a királylány rászólt:

- Vedd le a sapkádat, nem illik, hogy fedett fővel állj előttem.

- Nem vehetem, ótvaros a fejem - felelte a fiú.

De a királykisasszony lekapta róla a sapkát, úgyhogy aranyhaja egyszeriben a vállára omlott, s olyan fényesen tündöklött, hogy gyönyörűség volt látni. A fiú el akart szaladni, a királylány azonban megragadta a karját, és el nem eresztette addig, míg egy marék tallért nem ajándékozott neki.

A fiú nem sokat törődött az arannyal; nem tartotta meg magának, hanem odaadta a kertésznek, s azt mondta:

- Ezt vidd el a gyerekeidnek, hadd játsszanak vele.

Másnap megint lekiáltott hozzá a királykisasszony, hogy vigyen neki egy csokor mezei virágot. Alighogy a fiú a szobába lépett a virággal, a királylány nyomban a sapkája felé nyúlt, és le akarta rántani; de a fiú most már óvatosabb volt: mind a két kezével a fejére szorította a sapkát. Kapott ismét egy marék aranytallért, de azt sem tartotta meg, odaadta a kertésznek, vigye haza a gyerekeinek, hadd játsszanak vele.

Ugyanígy történt a harmadik napon is. A királylány most sem tudta lekapni a sapkát a fiú fejéről, a fiú pedig ismét a kertésznek adta az aranyat, hogy legyen mivel játszaniuk a gyerekeinek.

Nem sokkal ezután kitört a háború, megtámadták az országot. A király hadba hívta népét, de mert ellenségei túlerőben voltak, és hatalmas sereget vezettek ellene, nem nagyon bízott benne, hogy szembe tud velük szállni.

Akkor a kertészfiú előállt, s azt mondta:

- Legénysorba nőttem, én is hadba akarok menni, kérek egy paripát.

De a katonák kinevették.

- Majd ha mi ellovagoltunk, kereshetsz magadnak lovat, hátha akad még egy az istállóban!

Azzal elvágtattak. A fiú meg lement az istállóba, talált ott a jászolnál egy gebét, és kivezette. Három lábon bicegett szegény pára, sántított erősen, de mivel nem volt más választása, a fiú felült rá, s elügetett rajta a sötét erdőhöz. Az erdőszélen megállt, és háromszor egymás után bekiáltott a sűrűségbe, hogy csak úgy visszhangzott a vadon:

- Vasjankó! Vasjankó! Vasjankó!

Abban a pillanatban előtte termett az óriás.

- Mit kívánsz? - kérdezte.

- Jó paripát szeretnék, mert hadba akarok menni.

- Megkapod, de mert csak ennyit kértél, többet is kapsz tőlem.

Az óriás ezzel eltűnt az erdőben. De nemsokára egy lovászlegény tűnt föl a fák közt, és egy pompás paripát vezetett a fiú elé. Tajtékot fújta a nemes ló, s úgy toporzékolt, alig lehetett tartani. Mögötte talpig vasban nagy sereg vonult fel a napfényben csillogtak a kardok, villogtak a vérték, tündököltek a sisakok.

A királyfi a lovászra bízta a háromlábú gebét, ő maga felpattant a pompás paripára, és elindult a sereg élén.

Javában folyt már az ütközet, s a király népe bizony nagyon megritkult. Jó részük odaveszett, és nem sok hiányzott hozzá, hogy a király megadja magát a maradékkal. Már éppen végső rohamra gyülekeztek, hogy hát egy életük, egy haláluk, még egyszer megpróbálják, hátha sikerül valahogy visszaszorítani az ellenséget. Ahogy éppen rendbe álltak a csatamezőn, hirtelen trombitaszó ütötte meg a fülüket. Arrafelé tekintettek, ahonnét a hang hallatszott: hát az erdő alatt gyönyörű sereg közeledett, elől egy délceg vitéz táncoltatta a paripáját; egyszerre magasba emelte villogó kardját, s abban a pillanatban zúgva megindult az egész had, mint a villám, lecsapott az ellenségre, s egykettőre megtört minden ellenállást. Akik az imént még végveszéllyel fenyegették a király maroknyi maradék népét, most fejüket vesztve futásra fogták a dolgot; az idegen vitéz azonban utánuk vetette magát a seregével, s addig abba sem hagyta az üldözést, míg mind egy szálig le nem vágta őket.

A király csak várta, várta a harcmezőn, hogy az ismeretlen vezér majd odavágtat hozzá; hanem azt várhatta, mert a szabadító sereg nyomát egyéb sem mutatta már, mint egy távolodó, foszladozó porcsík az erdő alatt. Eltűnt lassan az is, és a király hiába kérdezősködött, senki nem tudta megmondani neki, honnét jött a sereg, ki volt a vezére, s hova, merre tűntek.

A fiú pedig visszavezette seregét az erdőbe, előkiáltotta Vasjankót, s azt mondta:

- Köszönöm a szívességedet; itt van a vértés sereg meg a harci paripa; kérem vissza a háromlábú gebémet.

Az erdő egyszeriben elnyelte a paripát is, sereget is, s a fiú előtt ott állt a girhes gebéje. Felült rá, és szép lassacskán hazakocogott.

A király akkor már otthon volt a palotájában, s éppen a lányának mesélte, mi történt.

- Nem én győztem - mondta -, hanem egy idegen vitéz, aki segítségemre jött a hadával.

- És ki volt az a vitéz? - firtatta a királylány.

De a király maga sem tudta, és csak ennyit tudott mondani neki:

- Az ellenség után iramodott, nem is láttuk többet.

Akkor a lány leszaladt a kertészhez, és a legénye után tudakozódott, vajon itthon van-e.

- Éppen most poroszkált haza a háromlábú gebéjén - mondta nevetve a kertész. - Az egész udvarnép rajta gúnyolódik; "Megjött a mi Sántabokánk! - kiabálták s azt kérdezik tőle: - No, te híres, melyik bokor mögött lapultál? Kialudtad magadat?" Ő meg azt feleli: "Én végeztem el a javát, nélkülem bizony balul ütött volna ki a dolog!" Erre aztán még jobban kinevették!

A királylány jól megjegyezte, amit a kertésztől hallott, de egyelőre egy szót sem szólt róla az apjának.

A királyt is egyre csak a furdalta, vajon ki lehetett az az ismeretlen bajnok akinek az országát és talán az életét is köszönheti. Magához hívatta a királykisasszonyt, és azt mondta:

- Tudod, mit terveztem ki magamban, édes lányom? Háromnapos nagy ünnepséget hirdetek

lovagi tornát is rendezünk majd, te pedig elhajítasz egy aranyalmát: hátha eljön az idegen vitéz is, hogy vetekedjék érte.

A királylánynak tetszett a dolog, s tüstént ki is küldték a kikiáltókat, adják tudtára az egész országnak a király elhatározását.

Mikor az ifjú meghallotta, mi készül a palotában, kiment az erdőszélre, és előhívta Vasjankót.

- Mit kívánsz? - kérdezte tőle az óriás.

- Szeretném, ha én kapnám el a királylány aranyalmáját.

- Vedd úgy, mintha máris elkaptad volna. Adok hozzá vörös páncélt is szép pej paripával.

A torna első napján így jelent meg az ifjú: vörös páncélban, pej paripán. Odarúgtatott a lovakok közé, de senki nem ismerte meg.

Megszólaltak a harsonák, előlépett a királylány, eldobta az aranyalmát; hanem azt senki más nem kapta el, mint az ismeretlen vitéz.

Ahogy elkapta, tüstént el is vágatott vele.

Másnap Vasjankó fényes fehér páncélt adott rá és hófehér paripát alája, abban ment a tornára.

Megint ő kapta el az aranyalmát.

Mikor elkapta, egy percet sem időzött tovább, elvágatott vele, híre-pora sem volt, mire a többiek föleszméltek.

A királyt nagyon bosszantotta a dolog.

- Ez nem járja! - mondta. - Elém kell jönnie, és meg kell mondania a nevét!

Harmadnap reggel parancsba adta a vitézeinek, hogy ha a lovas, aki az aranyalmát elkapja, megint el akar vágatni, vessék utána magukat, s ha nem tér vissza a maga jószántából, támadják meg és kaszabolják le.

Ezen a harmadik napon a fiú fekete páncélt és hollófekete mént kapott Vasjankótól. Megint ő nyerte el az aranyalmát: de amikor elvágatott vele, a király emberei utána rúgtattak, s az egyiknek sikerült úgy a nyomába érnie, hogy a kardja hegyével megsebesítette a lábát.

A fiú mégis egérutat nyert, de a lova akkorát szökkent, hogy a lovasának leesett a sisak a fejről, s akik üldöztek, láthatták, hogy aranyhaja van. Hazamentek, és jelentettek mindent a királynak.

Másnap reggel a királylánynak az volt az első dolga, hogy megkérdezte a kertésztől, mi van a legényével.

- Odalent dolgozik a kertben - felelte a kertész. - Ott volt ám az ünnepségen, csak tegnap este jött haza! Három aranyalmát mutatott a gyerekeimnek; azt állította, a viadalon nyerte őket.

A királylány sietett az édesapjához, s elmondta neki, amit hallott.

A király tüstént maga elé hívatta a fiút. Az csakhamar meg is jelent előtte úgy, ahogyan szokott: egyszerű ruhában, sapkával a fején. A királylány nem szólt egy szót sem, csak odalépett hozzá, és levette róla a sapkát. Abban a pillanatban vállig omlott a haja, olyan volt, mint egy aranyzuhatag, ámult-bámult, aki látta.

- Te voltál az a lovas, aki mindennap másik páncélban jött el a tornaviadalra, és elnyerte mind a három aranyalmát? - tette föl a király a kérdést.

- Igen, én voltam - felelte a fiú -, itt vannak az aranyalmák.

És kirakta az asztalra a király elé mind a hármat.

- Ha egyéb bizonyíték is kell - folytatta -, itt a seb a lábamon, melyet a Felsőged emberei vágtak rajtam, amikor üldöztek. De én vagyok az a vitéz is, aki megsegítette Felsőgedet az ellenséggel szemben.

- Ki az édesapád, honnét kerültél ide, hogy ilyesmire vagy képes?

- Édesapám hatalmas király, nekem magamnak pedig annyi a kincsem s aranyom, amennyit csak

akarok.

- Látom, nagy hálával tartozom neked - mondta a király. - Mit tehetnék a kedvedre?

- Add hozzám feleségül a lányodat - felelte a fiú.

A királylány felkacagott.

- Ez sem kertel sokat! De én már az aranyhajáról láttam, hogy nem olyan kertészlegény, mint a többi!

Odalépett hozzá, és jobbról-balról megcsókolta.

Az esküvőre a királyfi szüleit is meghívták. Eljöttek, s azt se tudták, hová legyenek örömükben, hiszen már régen letettek a reményről, hogy valaha viszontlátják a fiukat.

Ahogy a lakodalmas asztalnál ültek, egyszerre csak elnémult a zene, feltárultak az ajtók, s egy daliás király vonult be nagy kísérettel a terembe. Egyenesen a királyfihoz ment; átölelte, és így szólt:

- Én vagyok Vasjankó. Egy gonosz boszorkány elváltoztatott, de te megváltottál a varázslattól. Hálából minden vagyonomat, egész országomat neked adom érte!

A BÖLCS PÁSZTORFIÚ

Volt egyszer egy pásztorfiú, az minden kérdésre olyan okosan meg tudott felelni, hogy messze földön híre járt a bölcsességének.

Fülébe jutott a dolog a királynak is, de az egy szót sem hitt az egészből.

- Ostoba mendemonda, semmi más - jelentette ki, valahányszor a pásztorfiú bölcsességét emlegették előtte.

Hanem az udvarbéliék addig unszolták, míg a végén engedett a kérésüknek, és maga elé hívatta a fiút.

- Három kérdést adok fel neked - mondta. - Ha mind a háromra megfelelsz, fiammá fogadlak, s itt fogsz lakni nálam a palotában. De ha csak egyszer is elvéted a feleletet, mehetsz vissza a birkáidhoz!

- Uram királyom, állom a próbát - felelte a fiú.

Nagy csend lett a trónteremben, meg lehetett hallani még a légy szárnyának a zizegését is. Akkor a király fölvette az első kérdést:

- Mondd meg nekem, hány csepp víz van a tengerben!

- Uram királyom - felelte a fiú -, csak arra kérlek, állítsd meg a világ valamennyi folyóját, ne hordjanak több vizet a tengerbe, amíg meg nem számolom, hány csepp van benne.

- Rendben van - mondta a király -, erre jól megfeleltél. Lássuk, megfelelsz-e a második kérdésemre is. Meg tudod-e mondani, hány csillag van az égen?

- Uram királyom, megmondom, csak előbb adass egy ív papirost. Hozták a király tollnokai máris a papirost. Kuncogva nyújtották át a fiúnak, azt hitték, azon akarja kiszámolni, hány csillag van az égen. A fiú azonban semmit nem számolt, hanem fogta a papirost, és telerajzolta parányi fekete pontokkal.

Annyi pontot pötyögtetett rá, hogy aki látta, nyomban káprázni kezdett tőle a szeme.

Mikor elkészült a rajzolóással, átnyújtotta a papírlapot a királynak.

- Annyi csillag van az égen, ahány pont a papíron, csak össze kell számolni.

Most aztán megnyúlt ám a tollnokok képe is; megijedtek, hogy a király még utóbb velük számláltatja meg a pontocskákat.

A királynak pedig egyre jobban megtetszett a talpraesett pásztorfiú. Már egészen kedvtelve nézegette, mikor föladta a harmadik kérdést:

- Még csak azt mondd meg, fiam, hány percből áll az örökkévalóság. A fiú egy kicsit

gondolkodott, aztán így felelt:

- Messze Pomerániában emelkedik a híres Gyémánt-hegy, akkora, hogy belefárad az ember, mire körüljárja. Arra a hegyre minden századik esztendőben leszáll egy parányi madárka, és hozzáfeni a csőrét. Mikorra az egész hegy elkopik ettől, akkorra telik le az első másodperc az örökkévalóságból.

- Jól van - mondta a király -, megálltad a próbát, egy bölcs sem felelhetett volna különbül. Mától fogva itt lesz a lakásod a palotámban, és ezennel ország-világ előtt fiammá fogadlak.

LUSTA HENRIK

Lusta volt Henrik, kegyetlenül lusta. Nem volt a világon semmi egyéb dolga, mint a kecskét legeltetni, mégis keserves sóhajtozással tért haza esténként a munkájából.

- Nehéz sor ez! - nyögte. - Kínos törődés egy ilyen kecskét évszámra kinn a mezőn őrizni késő ősziig. Ha még leheveredhetnék, és aludhatnék egyet az ember! De nem teheti, nyitva kell tartania a szemét, nehogy a mihaszna jószág megrágja a fákat, elbitangoljon a kertekbe, vagy egyszerűen világgá szaladjon! Hej-haj, meguntam én már ezt a nyomorult életet!

Nekiült, és töprengeni kezdett, hogyan rázhatná le végre a válláról ez, az irgalmatlan nagy terhet. Sokáig emésztődött, sokáig törte a fejét. Aztán mintha hirtelen hályog esett volna le a szeméről.

"Megvan! - csapott a homlokára. - Tudom már, mit kell tennem! Elveszem a kövér Katát feleségül. Neki is van egy kecskéje, azt is legeltetni kell; igazán mindegy, egyet hajt-e ki legelni vagy kettőt. Nekem pedig nem kell tovább gyötrődnöm."

A szót nyomban tett követte; lusta Henrik föltápáskodott, nagyot nyújtózott, és szép kényelmesen átballagott az utcán. Nem kellett sokáig járnia: kövér Katáék éppen szemközt laktak. Bekopogtatott, és megkérte a szülőktől a kedves leányzójuk kezét. Adták az öregek, hogyne adták volna! Örültek, hogy végre megszabadulnak tőle.

Így hát a kövér Kata lusta Henrik felesége lett, és minden áldott nap kihajtotta a két kecskét. Henrikre szép napok virradtak; egyebet sem tett, mint a lustaságát pihente ki; ha a jobb fele elfáradt, átfordult a bal oldalára, ha meg a háta kezdett bizseregni, fogta magát, hasra feküdt. Hanem azért, hogy egészen be ne rozsdásodjanak a csontjai, néhanapján ő is kiballagott a legelőre; leült az árnyékban, onnét nézte, hogyan legelteti Kata a kecskét.

- Kell az embernek néha egy kis mozgás - mondogatta -, jobban esik utána a pihenés.

Csakhogy kövér Katának nem nagyon tetszett ez a beosztás, ő is jobban szerette a nyugalmat, mint a kecskepásztorkodást. Ezért egy szép napon odaállt az ura elé, és azt mondta:

- Édes-kedves férjem, nem árulnád el nekem, miért keserítjük meg mi ok nélkül az életünket, miért tesszük tönkre java fiatalságunkat?

- Hát ezt hogyan érted? - hüledezett Henrik.

- Hát csak úgy kedves uram, hogy ez a két hitvány kecske minden áldott reggel fölver bennünket a mekegésével! Nem volna jobb, ha elcserélnénk őket? Beszéltem már a szomszédokkal, szívesen adna értük egy kaptár méhet. A méheket nem kell őrizni, nem kell napestig ide-oda terelni a legelőn; kirakjuk a kast a ház mögé, és többé semmi gondunk: a méhek ki is repülnek, haza is találhatnak maguktól, ráadásul meg mézet adnak, és nekünk mindezért a kisujjunkat sem kell megmozdítanunk.

Henrik csak ámult-bámult a felesége nagy eszén.

- Ez aztán az okos asszonyhoz illő beszéd! - ismerte el. - Igazad van; azonfölül a méz jobb is, táplálóbb is a kecsketejnél.

- Meg jobban el is áll! - tódította meg Kata az ura szavát, s azon nyomban elcserélték a szomszédokkal a két kecskét egy kaptár méhre.

Most már pihenhettek nyugodtan! A méhek kora reggeltől késő estig szorgalmasan ki-be jártak a kasba, és úgy megrakták jóféle mézzel a lépet, hogy őszre Henrik egy egész korsóval pergetett ki belőle.

De hova tegyék a korsót, hogy szem előtt is legyen, meg kéznél is legyen? A hálókamrájuk falán volt egy deszkapolc, rövid tanakodás után elhatározták, hogy ott fogják tartani a kincsüket. De Kata még így is féltette.

- Hátha ellopják. Hátha kikezdi az egerek - aggodalmaskodott.

Nyesett magának egy mogyorófavesszőt, megfaragta, maga mellé tette az ágyába, hogy föl se kelljen kelnie érte, ha netalán úgy hozná a sors, hogy valamiféle hívatlan vendéget kell elzavarnia.

Így aztán minden áldott nap délig heverésztek.

- Akit a nap korán lát, föleszi a kamráját - mondogatta bölcsen Henrik.

- Úgy bizony! - hagyta rá Kata asszony. - Aztán koldusbotra jut a szerencsétlen!

Hanem egyszer lusta Henrik észrevette, hogy amíg ő szunyókál, kövér Kata titokban rájár a mézre. Azért hát egy szép napon, úgy déltájban, mikor éppen a tollasbál fáradalmait pihenték ki, odaszólt az asszonynak:

- Jobb lesz, ha elcseréljük azt a mézet egy lúdra meg egy kislibára, mielőtt a korsó fenekére nézel!

- Jól van - mondta Kata -, de majd csak akkor, ha lesz egy kisfiunk, aki vigyáz rájuk. Vagy talán én kínlódjam a libuskákkal, én fecsérelem ilyen haszontalanságokra az időmet meg az erőmet?

- Azt hiszed, a gyerek majd odaáll neked libát őrizni? - dünnyögte Henrik. - Hogyisne!

Manapság nem engedelmeskedik ám már a fiatalság! Mind a maga feje után jár, mind azt hiszi, okosabb a szüleinél.

- No, az enyém megadja az árát, ha nem hajt a szavamra! - tüzeskedett Kata asszony. - Úgy elnászpángolom, hogy arról koldul. Ide süss, Henrik - kiáltotta, és kikapta az ágyból a mogyoróvesszőt -, így fogom elverni, ni!

Azzal egy nagyot suhintott, és puff! - éppen a mézeskorsót találta el a polcon. A korsó a falhoz koccant, egyet-kettőt billegett, aztán lepottyant a földre, és darabokra tört, a szép aranysárga méz meg mind szétfolyt a padlón.

- No, a mi libánkat se kell többet őrizni - mormogta Henrik. - Még szerencse, hogy nem a fejemre esett a korsó, legalább nem lett ragacsos a hajam!

És mert az egyik cserépdarabon még látott valamicske mézet, fölszedte, és elégedetten dünnyögte:

- Ne hagyjuk kárba veszni, ami még megmaradt, asszony! Aztán, ha megettük, aludjunk egyet az ijedelemre; elég hosszú a nap, semmi kár nem származik belőle, ha ma egy kicsit később kelünk fel.

- Jól beszélsz - mondta kövér Kata nyújtózkodva -, ami késik, az nem múlik. Az ilyesmi úgy van, mint a csigával, amikor egyszer lagziba hívták. Útnak is indult, de már csak a keresztelőre ért oda. Megijedt, hogy elkésik, hát siettékben felbukott a ház előtt a kerítésen. Erre azt mondta magának: "Lassan járj, tovább érsz!"

Azzal befordultak a falnak, és aludtak tovább.

AZ ERDEI HÁZIKÓ

Rengeteg nagy erdő szélén élt kis kunyhójában a favágó a feleségével meg a három lányával. Egy reggel, mikor munkába indult, azt mondta a feleségének:

- Egész napra odamaradok, különben nem tudok végezni a sok dologgal. Az ebédemet majd

küldd utánam a legnagyobb lányunkkal. Hogy el ne tévedjen viszek magammal egy zacskó kölest és elszórom az úton.

Mikor a nap delelőre ért, a legnagyobbik lány elindult az erdőbe az ebéddel. De hamarosan eltévedt, nem találta az utat mert a verebek, rigók, cinkék és pintyek akkorra már régen fölcsipegették a kölest, amit az édesapja elhintett. Csak úgy találomra ment tovább, mindig beljebb és beljebb, míg a nap le nem szállt, s meg nem jött az éjszaka.

A fák lombja nyögni kezdett, a sötétben baglyok huhogtak, s a bokrok mintha panaszosan sóhajtoztak volna. A lányt elfogta a félelem; megállt, s azon töprengett, hová bújjék, merre meneküljön.

Akkor valami fényesség csillant meg a távolban a fák közt.

"Ott emberek laknak, majd csak adnak szállást éjszakára" - gondolta a lány, és elindult a világosság felé. Nemsokára egy házhoz ért, annak az ablaka világított.

Megzörgette a kiskaput. Egy nyers hang kiáltott ki:

- Kerülj beljebb!

A lány fölment a sötét falépcsőn, és bekopogtatott az ajtón.

- Csak tessék! - hallatszott ismét ugyanaz a hang.

Benyitott. Odabent egy deres hajú, vénséges vén ember ült az asztalnál. Arcát kezébe temette, fehér szakálla a földet verte. A kemencepadkán pedig három állat pihent: egy tyúk, egy kakas meg egy tarka tehén.

A lány elpanaszolta, hogyan járt és éjjeli szállást kért.

A vénember figyelemmel végighallgatta, aztán a kemence felé fordult.

Tyúkocskám,

kakaskám,

és te, tarka tehénke:

mit szóltok a beszédre?

Az állatok azt mondták rá, hogy:

- Dukk!

S ez nyilván azt jelentette, hogy "mi ugyan nem bánjuk", mert az öreg azt mondta:

- Van itt eleség bőséggel, busásan. Eredj a tűzhelyhez; főzz nekünk vacsorát.

Kint a konyhán a lány talált-mindent, ami kellett. Jó vacsorát készített, de az állatokra nem gondolt. Föltette a tálat az asztalra, leült az ősz öregember mellé, és addig evett míg jól nem lakott.

Mikor jóllakott, azt mondta:

- Fáradt vagyok, lefeküdnék, jót aludnék. Hol talállok ágyat?

Erre az állatok elkezdtek a padkán:

Ettél, ittál, jóllaktál;

nekünk bezzeg nem adtál!

Most aztán magad lássad,

hogyan töltöd éjszakádat!

Az öreg pedig azt felelte neki:

- Eredj fel a lépcsőn, ott a kamrában találsz két ágyat, vedd meg őket szépen, húzz tiszta lepedőt, én is megyek mindjárt lefeküdni.

A lány fölment, sietve megágyazott, és tüstént lefeküdt, meg sem várta az öreget. Az nemsokára fölcammogott a szobába, körüljártatta benne a lámpája fényét, rávilágított a lányra is, de az meg sem mozdult, aludt, mint a bunda. Az öregember megcsóválta a fejét, aztán kinyitott egy csapóajtót, és lesüllyesztette a lányt a pincébe.

Késő este hazatért a favágó, mondja a feleségének:

- Hallod-e, asszony, igazán nem szép tőled, hogy egész nap éhezni hagytál!

- Már hogy hagytalak volna! Kiküldtem én idejében az ebédedet, de az a haszontalan lány vagy eltévedt, vagy elcsavargott, No, majd holnap kifaggatom, ha hazavetődik!

Másnap a favágó megint hajnal előtt kelt.

- Megint sok a munkám, megint nem érek rá hazajönni ebédre; küldd ki utánam az ennivalót a középső lányunkkal - mondta. - Hogy úgy ne járjon, mint a nénje, viszek magammal egy zacskó lencsét, s elszórom az úton; a lencse nagyobb, mint a köles, azt jobban meglátja, nem fog eltévedni.

Délben a középső lány is elindult hát az ebéddel. Hanem a lencsének nyoma sem volt már; mind egy szemig fölcsipegették az erdei madarak. A lány ide-oda bolyongott az erdőben, és estére ő is odaért a kis házhoz. Bezörgetett, enni kért, szállást kért, akárcsak tegnap a nénje.

A fehér szakállas öreg megint csak az állataitól kért tanácsot:

Tyúkocskám,

kakaskám,

és te, tarka tehénke:

mit szóltok a beszédre?

Az állatok ezúttal is csak mondtak, hogy:

- Dukk!

És minden úgy történt, mint tegnap. A lány jó vacsorát főzött, el is költötte az öreggel, de az állatokra ügyet sem vetett. Vacsora után ásított egy nagyot, és az ágya felől kérdezősködött.

Az állatok pedig rákezdték:

Ettél, ittál, jóllaktál;

nekünk bezzeg nem adtál!

Most aztán magad lássad,

hogyan töltöd éjszakádat!

A lány fölment a kamrába, megvetette az ágyat, lefeküdt és elaludt. Az öreg utána ballagott, most is megcsóválta a fejét, aztán Iesüllyesztette a pincébe.

Harmadnap hajnalban azt mondta a favágó a feleségének:

- Ha megjönne is közben a másik két lányunk, azért csak a legkisebbikkel küldd utánam az ebéded. Az mindig jó és engedelmes gyerek volt, most is az igaz úton fog maradni, nem kódorog el, mint a két nénje!

- Azt akarod, hogy a legkedvesebb gyermekemet is elveszítsem? - sopánkodott az asszony.

- Sose aggódjál - nyugtatta meg az ura. - Okos, eszes kislány az, nem fog eltévedni. Aztán meg ma egy zacskó borsót viszek magammal, azt hintem el. A borsó nagyobb, mint lencse, annak nyomán biztosan eltalál hozzám.

Délben a lányka karjára vette a kosárkát, elköszönt az édesanyjától, és elindult. Hanem akkorra a borsó már réges-régen a vadgalambok begyében volt! A lányka nem tudta, merre menjen, hova térjen. Egyre azon emésztődött, mennyire éhezik szegény édesapja, és mennyire aggódik majd az édesanyja, ha nem ér haza idejében. Reá is rásötétedett, ő is megpillantotta az erdei ház ablakában a világosságot, ő is bekopogtatott; és megkérdezte szépen, kaphatna-e szállást éjszakára.

Az öreg az állataihoz fordult:

Tyúkocskám,

kakaskám,

*és te, tarka tehénke:
mit szóltok a beszédre?*
Azok azt szölták, hogy:

- Dukk!

A lányka odament a kemencepadkához, megsimogatta a tyúkocskát, végigcirógatta a kakaskát, a tehénkének megvakarta a két szarva közt a fejét.

Az öreg kiküldte a konyhába, hogy készítsen vacsorát. A lány megfőzte az ételt, föltálalta az öregnek az asztalra, de maga nem ült le.

- Hát te nem eszel? - kérdezte az öreg.

- Hogyne - felelte a lány -, én jóllakjam, ezek a szegény jószágok meg semmit se kapjanak? Van odakint eleség bőséggel, busásan, előbb ellátom őket!

Hozott egy szakajtó árpát, azt kiszórta a tyúkocskának meg a kakaskának; aztán a tehénkének is hozott egy öl illatos szénát.

- Egyetek, kedves jószágok - mondta -, aztán ha megszomjaztatok, igyatok is!

Azzal elébük tett egy vödör friss vizet. A tyúkocskák meg a kakaskák felröppent a vödör szélére, belemártotta a csőrét a vízbe, aztán magasba tartotta a fejcskáját, már ahogyan a madarak szokták, ha isznak. Jókorát húzott a tarka szőrű tehénke is.

Mikor az állatok jóllaktak, a lányka is asztalhoz ült, és megette, amit az öreg hagyott neki. A tyúkocskák meg a kakaskák a szárnya alá dugta a fejét, és a tehénke is elaludt.

- Nem térhetnénk mi is nyugovóra? - kérdezte a lányka.

Az öreg az állatokhoz fordult:

Tyúkocskám,

kakaskám,

és te, tarka tehénke:

mit szóltok a beszédre?

- Dukk! - felelték az állatok.

*Velünk ettél, velünk ittál,
mindnyájunkat jól tartottál:
álmodj szépet minálunk;
jó éjszakát kívánunk!*

A lányka felment a kamrába, felrázta a párnákat, felhúzta és megvetette az ágyakat, aztán leült a székre, és várta az öregembert. Az csakhamar be is lépett, s lefeküdt az egyik ágyba; hosszú fehér szakállá leért a lábáig. A lányka a másik ágyba feküdt és elaludt.

Békességben pihent éjfélíg; hanem akkor olyan nyugtalanság lett a házban, hogy fölébredt. A sarokból zirregés-zurrogás hallatszott, az ajtó kivágódott, és nekicsapódott a falnak, a lépcső dübörgött, mintha leszakadna, és végül olyan robaj támadt, mintha az egész tető leomolnék.

A lányka először megijedt, de mert semmi baj nem érte, és a ház is elcsendesedett, csakhamar újra álomba merült.

Hajnalban, ahogy a nap fölkel, kinyitotta ő is a szemét; hát mit látott, uramfia! Egy nagy teremben feküdt, és körülötte királyi pompa csillogott. A zöld selyemkárpitos falakon aranyvirágok virultak. Agya elefántcsontból volt, fölötte vörös bársonymennyezet, odébb meg a széken egy pár gyöngyös topánka díszelgett.

A lányka azt hitte, álmodik. Fényes ezüstcsengőcskét látott az éjjeliszekrényén, de azt is csak álomnak gondolta; kinyúlt érte, fölemelte, hogy vajon igazi-e. A csengő megcsendült, s abban a pillanatban három díszes öltözetű szolga lépett a lány ágyához.

- Mit parancsolsz, kedves úrnőnk?

A lány nem értette a dolgot; megijedt, hogy talán késő van, és az öreg már fölkel.

- Jaj, tüstént fölkelek - kiáltotta -, megfőzöm a reggelit, s ellátom a tyúkocskát, kakaskát, tehénkét!

- Sose fáradj! - hallatszott akkor egy hang, és egy gyönyörűséges ifjú lépett a terembe. - Király fia vagyok, és ezennel megkérem a kezdet. Egy gonosz boszorka elátkozott: vénséges vén, ősz emberként kellett az erdőben élnem, és nem maradhatott velem senki más, csak a három leghűségesebb szolgám, az egyik kakas, a másik tyúk, a harmadik tehén alakjában. És mindaddig szólt a varázslat, míg egy olyan derék, jólelkű leány nem téved hozzánk, aki nemcsak az emberrel törődik, hanem az állatokkal is. Te voltál ez a lány, és ma éjfélkor megváltottál minket a varázslattól. Az erdei házikó is visszaváltozott az én királyi palotámmá.

A leányka kezét nyújtotta a királyfinak, az pedig elküldte három hű szolgáját, hívják el a lakodalomba a szegény favágót meg a feleségét is.

- Hát a két nénémet nem hívjuk el? - kérdezte a menyasszony.

- Nem - felelte a királyfi -, azokat büntetésből a pincébe csuktam, és holnap reggel kiküldöm őket az erdőbe egy szénégetőhöz. Addig fognak szolgálni nála, míg meg nem javulnak, és meg nem tanulják, hogy a szegény állatokat sem szabad éhen hagyni.

SZAMÁRBŐR KIRÁLYFI

Élt egyszer egy király meg egy királyné. Szépek voltak, gazdagok voltak, mindenük megvolt, amit csak kívántak; csupán egy híja volt a boldogságuknak: nem volt gyermekük.

A királyné mindegyre csak emiatt búslakodott, s napjában százszor is elmondta:

- Szomorú az én sorsom, olyan vagyok, mint a meddő szántó föld.

Addig-addig epekedett, míg végül is teljesedett a kívánsága. Hanem a kisdéd, akit a világra hozott, nem emberi csecsemő volt, csak egy kis csacsi.

Szegény királyné csak akkor kezdett igazán jajveszékelni, amikor a magzatát meglátta.

- Inkább ne is lett volna gyermekem, mint hogy ilyen csúfságot ringassak!

És kiadta a parancsot: vessék a csacsit a vízbe, hadd falják föl a halak.

A király azonban közbeszólt:

- Nem! Akármilyen, mégis csak a fiam. Ha meghalok, övé lesz a trónom és a koronám!

Fölnevelték hát a kis szamarat. Szépen gyarapodott, szép nagyra nőtt a füle is. Vidám kis jószág volt, sokat ugrándozott, sokat játszadozott, különösen a zenét szerette.

Egyszer aztán fogta magát, elment egy híres-neves muzsikushoz.

- Taníts meg a művészetedre - mondta neki. - Én is szeretném olyan szépen pengetni a lantot, mint te.

- Jaj, kedves úrfi - szabadkozott a muzsikus -, nehéz lesz az neked, nem arra valók a te ujjaid; kissé nagyok hozzá, attól tartok, elpattannának alattuk a húrok.

De hiába volt minden, a csacsi mindenképpen meg akarta tanulni a lantpengetést. Szorgalmasan, kitartóan nekilátott a gyakorlásnak, és a végén már olyan szépen muzsikált, hogy a mester sem különben.

Egyszer az úrfi tűnődve sétálgatott a városban. Odaért egy kúthoz belenézett és meglátta benne a két nagy szamárfülét. Ezen aztán úgy elbúsult, hogy bánatában világgá ment. Nem is szólt senkinek, nem vitt magával senkit, csak egyetlen hűségesebb szolgája mehetett vele.

Jártak-keltek, vándoroltak a világban, végül eljutottak egy messzi országba. Ott egy öreg király uralkodott, s annak volt egy világszép lánya.

- Ide betérünk - mondta a szamár, és bekopogtatott a palota kapuján.

- Nyissátok ki - kiáltotta -, vendég jött, be akar menni!

De nem nyitották ki. Erre leült, fogta a lantját, és gyönyörűségesen játszani kezdett rajta a két elülső lábával. A kapuőrnek kerekre nyílt a szeme ámulatában, szaladt a királyhoz, s azt mondta:

- Uram királyom, egy fiatal számár ül a kapu előtt, s olyan szépen pengeti a lantját, hogy egy mester sem különben!

- Hát akkor engedd be azt a muzsikust - szólt a király.

Ahogy a számár belépett, mindenki kikacagta a fura lantost.

Csakhamar eljött az ebéd ideje. A hopmester a szolgák meg az inasok asztalához akarta ültetni a csacsit, annak azonban sehogyan sem tetszett a dolog.

- Nem közönséges jószág vagyok én, hanem előkelő számár - mondta.

- Hát ha az vagy - mondták -, ülj a katonák közé!

- Nem - felelte -, én a király asztalánál akarok enni.

A király jót nevetett rajta; értette a tréfát, hát azt mondta:

- Jól van, csacsi, legyen úgy, ahogyan kívánod; gyere ide az asztalomhoz!

A királyfi odament, s várta, hol lesz a helye, hová ülhet. A király ránézett, azt kérdezte tőle:

- Hogy tetszik a lányom, csacsi?

A számár a királykisasszony felé fordult, jól megnézte, és kedvtelve bólintott:

- Nagyon tetszik; olyan szép, hogy még sosem láttam ilyen szépet.

- Akkor ülj mellé - mondta a király.

- Magam is úgy szerettem volna - szólt a számár, s leült a királylány mellé. Együtt evett-ivott a királyi családdal, és szép csendesen viselkedett az asztalnál. Így éldegélt egy ideig a király udvarában. Lantolgatott, sétálgatott; a királyi palotában lakott, a királyi asztalnál étkezett, s olyan kedvesen viselkedett, hogy hamarosan mindenki megszerette.

Hanem egy idő múlva egyre szomorúbb lett, s egy szép napon azt mondta magában:

"Hiába minden, csak haza kell mennem!"

Jelentkezett a királynál, megköszönte neki a szívességét, és kérte, hadd mehessen az útjára. A király azonban nagyon kedvelte, és szerette volna ott tartani.

- Mi bánt, csacsikám? Egy idő óta olyan savanyú képet vágasz, mintha vadalmába haraptál volna. Mondd meg, ha valami kívánságod van; mindent megadok neked, csak hogy a kedvedre legyek. Aranyat akarsz?

- Nem - felelte a csacsi, és a fejét rázta.

- Ékszert, drágaságot?

- Nem.

- Fele országomat?

- Azt sem.

- Csak tudnám, mivel szerezhetnék örömet neked - tűnődött a király. - Talán a lányomat akard feleségül?

- Azt már igen! - felelte a csacsi, s egyszeriben jókedve kerekedett, hogy így kitalálták a titkos gondolatát, mert hát ez volt a szíve vágya.

A király nem sokat teketóriázott, hozzáadta a lányát, és megtartották a fényes lakodalmat.

Mikor leszállt az este, bevezették az ifjú párt a hálószobájukba.

A király azonban ki akarta tudni, vajon a csacsi ott is illemtudóan, pallérozottan viselkedik-e, ezért elbújtatta egy függöny mögött az egyik szolgáját.

Ahogy az újdonsült házaspár a szobába ért, az ifjú férj gondosan bereteszelte az ajtót, körülnézett, és mert azt hitte, csak magukban vannak, egyszeriben ledobta magáról a számárbőrét; hát egy szépséges királyfi állt az ámuló királylány előtt!

- Most megtudhatod, ki vagyok, és láthatod, hogy nem vagyok méltatlan hozzád - mondta. A királylány nagyon megörült neki, hogy az ura ilyen szép legény; nyomban tiszta szívből megszerette, megcsókolta.

Másnap, ahogy megvirradt, a királyfi ismét magára húzta a számárbórt. Alig bújta bele, máris kopogtatott az ajtón az öreg király.

- Ejha! - kiáltotta meglepődve, amikor beengedték. - A csacsi már fölkel? - és a lányához fordult, halkán azt kérdezte tőle: - Ugye, bánkódsz miatta, hogy nem emberformájú a férjed? - Dehogyan bánkódom, édesapám! - felelte a lánya. - Úgy megszerettem mintha a legszebb legény volna a világon, el sem hagyom életünk fogytáig!

A király elcsodálkozott, de a szolga, akit elbújtatott a szobában, hamarosan mindent elmondott neki.

- Ez nem lehet igaz - mondta a király.

- Ha nem hiszed, uram, virrassz ott magad ma éjjel, s látni fogod a tulajdon két szemekkel. S tudod, mit, királyom? Csend el az irháját, és vedd a tűzbe; akkor nincs mit tennie, az igazi formájában kell megmutatkoznia.

- Ez jó tanács - mondta a király, és este, mikor a házaspár lefeküdt, beosont a hálósobájukba. Odasurrant az ágyukhoz, és a holdfényben látta, hogy egy gyönyörűséges ifjú fekszik benne, a számárbőr meg az ágy mellett hever a földön. A király gyorsan fölkapta, nagy tüzet rakatott az udvaron, és az irhát a lángok közé dobatta. Nem is mozdult el a tűz mellől, míg az egész hamuvá nem égett.

De a király azt is látni akarta, mit művel majd a megrablott ifjú, ha nem leli a számárbórt; hát fönnyaradt egész éjjel, virrasztott és leskelődött. A királyfi jól kialudta magát, hajnalhasadáskor fölébredt, és föl akarta öltetni az irháját, de sehol nem találta. Megijedt, azt rebegette félve, nagy bánattal:

- Most aztán egy-kettő, el kell tűnnöm innét!

De ahogy kilépett a szobából, elébe toppant a király.

- Édes fiam, hová olyan sietve? Mit forgatsz a fejedben? - kérdezte. - Maradj csak itt, ilyen szép legényt el sem engedek magam mellől. Máris legyen a tiéd fele királtságom; holtom után megkapod az egészet.

- Ami jól kezdődött, jó véget is érjen: itt maradok - mondta az ifjú. Az öreg neki adta a fele királtságát. Egy esztendőre rá meghalt, s ráhagyta a másik felét is.

Telt-múlt az idő, évre év múlt, s egy szép napon követség érkezett, s jelentette, hogy meghalt Szamárbőr királyfi édesapja is. A trón megürült, s az egész ország egyhangúlag őt akarja királyának.

A királyfi elfoglalta azt a trónt is, két országon uralkodott, és zavartalan, napsugaras boldogságban élt a feleségével.

Talán még ma is él, ha meg nem halt.

A BAGOLY

Jó pár száz esztendővel ezelőtt, amikor még az emberek nem voltak olyan okosak és minden hájjal megkentek, mint manapság, furcsa dolog történt egy városkában. Éjnek idején egyszer egy nagyfajta bagoly - uhubagolynak hívják - betévedt egy környékbéli erdőből az egyik polgárnak a csűrjébe. Ott lepte meg a virradat.

Tudni való, hogy a bagoly éjszakai madár, nem lát jól a napvilágnál, nem is szeret nappal mutatkozni, mert olyankor a többi szárnyas rettenetes ricsajjal űzőbe szokta venni.

Nos hát ez a mi uhumarunk sem merte elhagyni a csűrt, amelyikben éjjel tanyázott; behúzódott

az egyik sarokba, ott gubbasztott, ott várta, hogy megint besötétedjék.

Reggel a szolgálgeény bement a csűrbe szalmáért. Meglátta a sarokban a nagy szürke madarat. Megijedt tőle, szaladt hanyatt-homlok a gazdájához, és jelentette neki, hogy a csűrben egy szörnyeteg kuporog, amelyet ő még életében sosem látott, forgatta a szemét, és olyan félelmetes a formája, hogy aki a közelébe merészkedik, bizonyára minden teketória nélkül bekapja.

- Ismerlek, jómadár! - mondta a gazda. - Egy rigót még valahogyan megkergetsz, de ha már egy döglött kakas hever az utadban, előbb hazaszaladsz a botodért, és csak úgy mersz a közelébe kerülni! No, majd én megnézem azt a szörnyeteget - tette hozzá.

Nagy bátran lement a csűrbe, és körülnézett. Hanem amikor a tulajdon szemével is megpillantotta a riasztó jószágot, nem kisebb ijedelem fogta el, mint az imént a szolgálgeényt. Egyetlen hatalmas ugrással kint termett a csűrből, rohant a szomszédjához, lélekszakadva esett be az ajtaján, alig bírta kinyögni, mi baja.

- Egy veszedelmes vadállat ütött tanyát nálam... Sohasem láttam még hozzá hasonlót... Ha kitör a csűrből, az egész város szörnyű veszedelembe jut... Gyertek, segítsetek...

Föllármázták a környéket, zenebona támadt az utcákban, a polgárok nyársat, vasvillát, kaszát, fejszét ragadtak, és elszántan a csűr felé tódultak. Csakhamar megérkezett a tanács is, élén a polgármesterrel. A piactéren csatarendbe álltak, aztán megindultak a csűr ellen. Óvatos hadmozdulatokkal annak rendje és módja szerint körülvették, mint egy ellenséges várat. Akkor előállt egy eltökélt dalia, előrszegezte a nyársrudat, és halált megvető bátorsággal behatolt a csűrbe.

Egy pillanatig néma csend volt, majd irtózatossá harsant: a dalia rohant ki a csűrből, elhajtotta a nyársat, és halotthalaványan rogyott megrökönyödött társai karjába. Egy szó nem sok, annyit sem bírt kinyögni.

- Eh, nyúlszívű! - mondta egy még nála is vakmerőbb pocakos hős, és vasvillát szegezve, teljes terjedelmében benyomult az ellenség hadiszállására.

Egy félperc múlva iszkolt ő is kifelé, mint akit kergetnek. Még hátra is tekingetett, nem üldözik-e. Leroskadt a téren a kút mellett a kőpadra, tenyerébe ejtette a fejét, úgy rebegte:

- Nem, ez aztán igazán nem tréfa!

Még egy vállalkozó akadt, de az se járt különben; nagy garral elindult, aztán szégyenszemre megfutamodott.

Már-már úgy látszott, hogy nem a polgárok űzik ki a szörnyeteget a csűrből, hanem a szörnyeteg őket a városukból. Végül azonban jelentkezett egy nagy behemót ember, aki sokat forgott mindenféle hadakban, és híres volt vitézi tetteiről.

- Mit gondoltok, elég, ha csak megbámuljátok az ellenséget? Komoly munka ez, nem gyerekjáték! De látom, mindnyájan anyámasszony katonái vagytok; mind féltek, hogy beletörik a fogatok ebbe a kemény dióba!

- Jó, jó - mondták neki a polgártársai -, elismerjük, hogy te vagy a legnagyobb vitéz a városban; segíts hát rajtunk!

- Hozzátok ide a fegyverzetemet! - rendelkezett a nagy hős.

Páncélt öltött, kardot kötött, dárdát fogott. A többiek áhítattal figyelték s készülődését, magasztalták a bátorságát, aggódtak az életéért. Aztán önkéntes jelentkezők odakúsztak a csűrhez, és elszántan kitárták a kapuját.

Elképedt, megdöbben moraj hangzott: ott ült a bagoly a szemük előtt a csűr közepén, a magasban; elunta magát a sarokban, és rátelepedett az egyik keresztgerendára, onnét hunyorgott vaksin lefelé.

- Hamar ide a létrát! - adta ki a parancsot a hős férfiú.

Hoztak is nyomban egy éktelenül hosszú lajtorját. Azt a vitéz nekitámasztotta a gerendának, és elkezdett fokról fokra fölfelé mászni.

Odakint egyszeriben elragadta a nézőket a lelkesedés. Éljeneztek, hurráztak, biztatták a páncélos vitézt, viselkedjék igazi hőshöz illően, mutassa meg, hogy helyén a szíve, mentse meg a város becsületét.

A baglyot egészen megvadította a lenti sokadalom meg a nagy z sivajgás. Láta, hogy valamiféle ismeretlen óriás közeledik felé a levegőben, de zavarában nem tudta, merre meneküljön.

Ijedtében kimeresztette a szemét, fölborzolta a tollát, csattogtatta a csőrét, és rekedtén rikoltozni kezdett:

- Szúrd le! Szúrd le! - kiáltozta lent a tömeg.

- Bezzeg nem ordítóznátok így, ha ti volnátok a helyemben! - szólt vissza bosszúsan a hős.

Már nem volt messze a bagolytól. Megtorpant, topogott, izgett-mozgott a páncéljában, de mert mégsem akart szégyenben maradni annyi ember szeme láttára, összeszedte magát, és még egy fokkal feljebb hágott.

A bagoly még nála is jobban félt. Még jobban kimeresztette a szemét, és kétségbeesésében még rémültebben elrikkantotta magát: - Uhu!

Ez már a mi bajnokunknak is sok volt! Tetőtől talpig reszketni kezdett, nem volt se holt, se élő, azt sem tudta, hogyan jutott le a létráról.

Ha már ő is így járt, hogy is akadt volna ezután vállalkozó, aki az életét kockáztatni merté volna!

- Ez a szörnyeteg éppen csak ráfújt a város legerősebb emberére, máris semmivé tette! - mondták. - Nincs az a halandó, akivel el ne bálnék! Tanakodni kezdtek, hogyan mentsék meg a várost a végveszedelemtől. Sokáig tanácskoztak, mert úgy látszott, nincs mentség, el kell készülniök a pusztulásra. Akkor azonban a polgármesternek mentő ötlete támadt.

- Én azt javaslom, fizessük meg a város pénztárából a gazdának a csúre árát gabonástul, szalmástul-szénástul, nehogy károsodás érje, aztán gyűjtsuk föl ezt az átkozott épületet; ha porig ég, a szörnyeteg is megég benne, és így senkinek sem vész oda az élete érte. Ilyenkor nincs helye a takarékoságnak. Ha fukarkodnánk, csak pórul járnánk!

Egyhangúlag, nagy lelkesedéssel el is fogadták nyomban a javaslatot. A csúrt meggyújtották mind a négy sarkán. Csakhamar lángba borult, és a bagoly nyomorultul benne égett. Így szabadultak meg a szörnyetegtől.

Aki nem hiszi, járjon utána.

A LIBAPÁSZTORLÁNY A KÚTNÁL

Hol volt, hol nem volt, messze földön, réges-régen volt egy vénséges vén anyóka. Kint élt a hegyek közt a kunyhóban, egy tisztásnak a szélén, egy falka libával. A tisztás körül rengeteg nagy erdő sötétlett. Az anyóka minden áldott reggel fogta a botját, és kibicegett a vadonba. Ott aztán nekilátott a munkájának: vadkörtét, vadalmát, galagonyát szedett, füvet tépett a libuskáinak, s olyan fürgén mozgott, hogy az éveitől igazán nem várt volna ilyen élénkséget az ember. Mikor megelégelte a napi zsákmányt, kendőbe kötötte, kosárba rakta, hátára vette, karjára fűzte és hazacipelte. Aki csak látta, megszánta, úgy meggörnyedt a kis öreg a teher alatt; botladozott, ingadozott vele, de azért mindig szerencsésen hazaért a kunyhójába.

Ha találkozott valakivel, barátságosan ráköszönt:

- Jó napot, gazduram! Ugye, milyen szép időnk van? Látja, cepelem a füvet; de hát mindenkinek megvan a maga terhe...

A környékbeliek azonban nem szívesen ereszkedtek szóba vele. Ha csak tehették, kitértek az útjából, s apák-anyák mindig figyelmeztették a gyerekeiket:

- Óvakodjatok ettől a vénasszonytól, sok van a füle mögött; nem jótét lélek ez, hanem boszorkány!

Egy szép nyári reggelen egy nyalka ifjú haladt át az erdőn. A nap nemrég kelt föl a hegy mögül, sugarai ferdén tűztek át a lombon, kis szél rebtent néha, megremegtette a leveleket, a virágok úgy kéklettek, mintha egyenest a kéklő égből hullottak volna a sokéves avarba, a madarak pedig oly vígan daloltak, hogy szinte repesett tőle az ember szíve. Az ifjúnak eddig még senki nem akadt az útjába; de most, ahogy föltekintett, egy öregasszonyt pillantott meg: ott térdepelt nem messze a földön és a gyér erdei füvet sarlózgatta. Már egész kis petrence szénát kötött be a kendőjébe, a kendő mellett pedig két kosárka állt, tele vadalmával, vadkörtevel.

Az ifjú odament hozzá, és megszólította:

- Ej, anyókám, hogyan bírod el azt a sok mindent?

- El kell bírnom, kedves uram - felelte az anyóka -, gazdag ember gyerekének nem kell cepekednie, hanem a paraszttal úgy áll a dolog, hogy:

*Ne tekintsen hátra,
ha púpos a háta.*

Nem segítenél nekem? - tette hozzá, mikor látta, hogy az ifjú ott marad mellette. - Neked még egyenes a hátad, könnyen jár a lábad: meg sem érzed. Meg aztán nincs is messze ide a házam, ott áll túl a hegyen a tisztáson.

Az ifjú megszánta az öregasszonyt.

- Igaz, hogy az én apám nem paraszt - mondta -, de meg akarom mutatni neked, hogy nemcsak a parasztok bírják a terhet, add ide a batyudat, elviszem szívesen.

- Megköszönném, ha megtennéd - felelte az öreg. - Igaz, több mint: egy óra járásnyi az út, de hát mit számít az neked! Azt a kevés vadkörte meg vadalmát is hozzad!

Az ifjúnak szöveget ütött a fejébe ez az egy óra járás, de többé nem szabadulhatott: a vénasszony máris a hátára kötötte a kendőt, s a karjára akasztotta a kosarakat.

- Ugye, hogy egészen könnyű? - mondta.

- Könnyűnek éppen nem könnyű - felelte keserves képpel az ifjú -, a batyu olyan nehéz, mintha csupa terméskővel volna tele, az alma meg a körte pedig olyan súlyos, mintha ólomból volna. Legszívesebben letette volna az egésztestet, de az öregasszony nem hagyta.

- Lám csak - gúnyolódott -, az ifiúrnak nem fűlik a foga hozzá, én, szegény öregasszony meg hányszor elvittem már! Könnyen áll náluk a szép szó, de ha valóra is kell váltani, bezzeg oda a virtus! Mit állsz, mit tévovázol itt? Szedd a lábad szaporán, ezt a batyut ugyan le nem akasztják többé a hátadról!

Amíg síkon haladtak, még csak megjárta, de amikor a kaptatóra értek, s a kövek egyszerre görögni kezdte a lába nyomán, mintha megelevenedtek volna, az ifjú úgy érezte, lassan elhagyja az ereje. Homlokára kiült a verejték, s hol hidegen, hol forrón csorgott le az arcán.

- Anyókám, nem bírom tovább, hadd pihenjek egyet! - mondta.

- Itt ugyan nem - felelte az öreg -, majd ha megérkeztünk, kipihenheted magad, de most nincs megállás, gyerünk tovább! Ki tudja, mire lesz ez még jó.

- Szemtelen vagy, anyóka! - mondta az ifjú, és le akarta dobni a batyut, de hiába küszködött vele: úgy rátapadt a hátára, mintha odanőtt volna. Forgolódott, nyújtózkodott, de nem tudott megszabadulni tőle. A vénasszony meg kacagott rajta, és vidáman ugrándozott a botja körül.

- Ne bosszankodjál, kedves úrfi - mondta -, belepírulsz, mint a pulykakakas. Vidd csak békén a batyudat; ha hazaértünk, jó borralalót kapsz tőlem.

Mit tehetett mást? Beletörődött a sorsába, és türelmesen vánszorgott a vénség után. Az egyre füngébb lett, ő meg egyre ernyedtebb a terhe alatt. A vénasszony egyszerre csak szökkent egyet,

fölugrott a batyu tetejébe, és elhelyezkedett odafönt; akármilyen szikár volt is, többet nyomott, mint a legkövérebb parasztnyecske. Az ifjúnak rogyadozott a térde, de mihelyt megállt, az öreg egy vesszővel meg egy köteg csalánnal tüstént rászózott a lábára. Nyöszörögve kapaszkodott föl szegény ifjú a hegyre, s éppen akkor ért oda a vénasszony házához, mikor már-már összeesett.

A libák, ahogy meglátták az öreget, meglibbentették a szárnyukat, kinyújtották a nyakukat, és csapkodva elébe repültek.

- Gigágá! Gigágá! - kiabálták.

A falka mögött egy éltesebb nőszemély baktatott vesszővel kezében; erős, nagy darab lány volt, de rusnya, mint a sötét éjszaka.

- Anyókám, csak nem történt valami bajod, hogy olyan sokáig elmaradtál? - kérdezte.

- Sose aggódj, édes lányom - felelte az öreg -, semmi baj nem történt velem; ellenkezőleg, ez a kedves úr idáig hozta a batyumat, és képzeld, mikor elfáradtam, még jómagamat is fölvettem a tetejébe! Nem is volt hosszú az út, végig jókedvünk volt, s tréfálkoztunk egymással.

Végre lehuppant az öreg, s levette az ifjú hátáról a batyut, a karjáról meg a kosarakat, barátságosan végignézett rajta, és azt mondta:

- No, most ülj le az ajtó mellé a padkára, és pihend ki magad. Jól megszolgáltad a béredet, nem is maradok adósod.

Aztán a libapásztorlányhoz fordult:

- Menj be, lányom, a házba; nem illik, hogy magad maradj ilyen csinos legénnyel; ne öntsünk olajat a tűzre: még a végén beléd talál habarodni.

Az ifjú nem tudta, sírjon-e a tréfán, vagy nevéssen. "Ezért ugyan akkor sem dobbanna meg a szívem, ha harminc esztendővel fiatalabb volna a szentem" - gondolta.

Az öregasszony közben úgy becézgette úgy simogatta a libáit, mintha édesgyermekei volnának, aztán bement a lányával a házba. Az ifjú elnyújtózott a padkán egy vadalmafa alatt. Szelíd és langyos volt a levegő; körös-körül kakukkfüves pázsit zöldellt, vasfű is kékellett a szélén meg a zöldben egy-egy fehér margaréta. Tiszta vizű patak szelte át a mezőt, meg-megvillant habjain a napfény. A libák föl-alá jártak a parton, vagy besétáltak a vízbe, és el-elringatóztak a hullámokon.

- Szép itt - mondta az ifjú -, de énnekem leragad a szemem a fáradságtól, alszom egyet.

De alig aludt egy keveset, jött az anyóka, és fölrázta.

- Kelj föl - mondta -, itt nem maradhatsz! Igaz, jól megkínóztalak, de azért az életed mégse ment rá. Most kiadom a béredet. Aranyra, ezüstre nincs szükséged; valami mást kapsz helyette.

Azzal egy kis szelencét nyomott az ifjú kezébe.

Egyetlen darab smaragdból volt a szelence, s olyan mélyzölden fénylett, mint egy csodálatos tengervízcssepp.

- Jól őrizd meg - tette hozzá az öreg -, szerencsét hoz!

Az ifjú megköszönte az ajándékot, és nyomban útnak is indult, mert újra friss erőben érezte magát. A libapásztorlányra még csak oda se pillantott búcsúzóul. Már messzire járt, de még mindig hallotta a fehér ludak vidám gágogását.

Három napig bolyongott a rengetegben, míg végre kijutott belőle. Utána nemsokára egy nagy városba ért. Nem ismert ott senkit az égvilágon; azt gondolta, legjobb lesz, ha jelentkezik a királynál.

Bevezették a palotába, ott fogadta a királyi pár a trónteremben. Az ifjú fél térdre ereszkedett a királyné előtt, és hódolata jeléül átnyújtotta neki a smaragdszelencét.

A királyné kegyesen bölintott, mosolyogva vette át az ajándékot, de ahogy kinyitotta a szelencét, és belenézett, felsikoltott, és összerogyott, mintha meghalt volna.

A testőrök azt hitték, az ifjú művelt valami gonoszságot, talán mérget adott a királynénak; előrohantak, megragadták, és tömlőbe akarták vetni. A királyné azonban fölnyitotta a szemét, bágyadtan intett egyet, s azt mondta:

- Azonnal engedjétek szabadon ezt az ifjút! Mindenki menjen ki a teremből; négy szemközt akarok beszélni velem!

Mikor magukra maradtak, a királyné keservesen sírni kezdett.

- Mit ér nekem a hatalom és a pompa, ha gyásszal-gonddal virrad rám minden áldott reggel? - sóhajtott. - Hallgasd meg egy szerencsétlen édesanya sorsát!

És elmondta az ifjúnak a következő történetet:

Három lánya volt a királynénak. Szép volt mind a három, de a legkisebbik olyan gyönyörű, hogy az egész országból csodájára jártak. Fehér volt a bőre, mint a hó, rózsaszín az arca, mint az almafavirág, a haja pedig olyan, mint a napfény aranyzuhataga. Ha sírva fakadt, nem könny hullott a szeméből, hanem csupa igazgyöngy.

Mikor a legkisebbik királylány betöltötte tizenötödik évét, a király trónja elé idézte a lányait.

- Édes gyermekeim - mondta -, az ember sosem tudhatja, mikor köszönt rá az utolsó órája. Ezért jobb, ha idejében elrendezzük a dolgainkat. Azért hívattalak benneteket magamhoz hogy megszabjam, ki mit kap holtom után a vagyonomból. Tudom, mind a hárman szerettek; mégis úgy határoztam, azé legyen a legdúsabb örökség, aki hármotok közül a legjobban szeret.

Mind a hárman azt felelték:

- Én szeretlek a legjobban, édesapám!

- Nem tudnátok valahogy megmagyarázni a szereteteket? - kérdezte a király. - Akkor jobban látnám, ki mit érez, ki hogyan gondolja a dolgát.

- Úgy szeretlek, mint a legédesebb cukrot - mondta a legidősebb lány.

- Én pedig úgy, mint a legeslegszebb ruhát! - szólt a középső.

A legkisebb azonban csak hallgatott.

- Hát te, édes gyermekem - faggatta a király -, hogyan szeretsz engem?

A lány lesütötte a szemét, s halkán azt felelte:

- Én nem tudom semmihez hasonlítani a szeretetemet.

Apja azonban váltig unszolta, hogy valamit neki is kell mondania. A lányka gondolkodott egy ideig, aztán így szólt:

- Só nélkül a legjobb étel sem ízlik. Én úgy szeretem édesapámat, mint a sót.

Mikor a király ezt meghallotta, elfutotta a méreg.

- No, ha úgy szeretsz, mint a hitvány, értéktelen sót, akkor a jutalmad is só legyen érte!

Fölosztotta a birodalmát a két nagyobbik lánya közt, a legkisebbiknek pedig egy zsák sót köttetett a nyakába, és két szolgálóval kivezettette az erdőbe, hogy ott pusztuljon a vadak közt.

Mindenki esedezett, könyörgött érte, de a király haragját nem lehetett megengesztelni. Szegény kis királylány keservesen sírt, amikor meg kellett válnia szüleitől és a testvéreitől. Amerre ment végig az egész utat gyöngyszemek borították; az a rengeteg gyöngy mind az ő síró szeméből hullott.

A király csakhamar megbánta szigorúságát. Átkutatta lánya után az egész erdőt, de hiába senki nem akadt a nyomára. Talán éhen vészett, talán a vadállatok falták fel; egy bizonyos: amióta elment, még a hírért sem hallotta senki.

Ezt a történetet mesélte el a szomorú királyné az ifjúnak. Mikor idáig ért az elbeszélésében, hosszan eltűnődött, mélyet sóhajtott, aztán így folytatta:

- Igen, így van: hosszú évek óta nem tudok róla a világon semmit. És most, ahogy fölnyitottam a smaragdszelencét, egy gyöngyszemet találtam benne éppen olyat, mint amilyeneket ő sírt bánatában. Elgondolhatod, hogy fölindult a szívem! Mondd meg hát nékem, hogyan jutottál ahhoz a gyöngyhöz.

Az ifjú erre elmondta a királynénak, hogy a szelencét az erdei anyótól kapta, aki minden bizonnal boszorkány; a királylányról pedig életében most hallott először, és eddig sem vele nem találkozott, sem olyasvalakivel, aki csak halványan is hasonlítana hozzá.

A király meg a királyné azonban föltették magukban, hogy fölkeresik az erdei anyókat; azt gondolták, ahonnét ez a gyöngy származik, ott a lányuk felől is hírt kell hallaniuk.

Az öreganyó pedig ott ült a házában a rokkája mellett, és csöndesen fonogatott. Sötét volt már, egy kevéske forgács parázslott a tűzhelyen, az adott némi gyér világosságot. Odakünn egyszeriben megélnkült a világ: a libák jöttek haza a mezőről harsány gágogással. Aztán nemsokára belépett a szobába a libapásztorlány is. De az öregasszony éppen csak odabiccentett neki. A lány leült melléje hajtani kezdte a rokka kerekét, és olyan fürgén fonta a fonalat, akár egy

fiatal lányka: Két órán át ültek így egymás mellett, és egy árva szó nem sok, annyit sem beszéltek. Akkor valami koccant az ablakon, és egy tüzes szempár tekintett be: egy éjjeli bagoly ült az ablakban, és háromszor azt kiáltotta: "uhu". Az öregasszony fölneézett egy pillanatra, és így szólt:

- Ideje, lánykám, hogy a dolgod után nézz.

A lány fölállt és kiment. Átvágott a mezőn, mind tovább és tovább ment lefelé a völgybe, amíg csak egy kúthoz nem ért. Három öreg tölgyfa silbakolt a kút mellett. A telihold lassan szállt a hegy fölé; olyan fényesen világolt, hogy a gombostűt is meg lehetett volna lelteni a fényénél. A lány lehúzta arcáról a bőrt, a kút fölé hajolt, és mosakodni kezdett. Amikor elkészült, belemártotta a vízbe a bőrt is, aztán kiterítette a selymes pázsitra, hogy megszáradjon a holdfényen.

De hogy megváltozott a lány, milyen gyönyörűségesen szép lett! Ahogy a szürke varkocs lekerült a fejről, szőke haja kibomlott, úgy omlott le aranyzuhatagban mint egy köteg napsugár, s talpig beborította, akár egy aranypalást. Csak a szeme csillogott ki az omló aranyból, mint a páros csillag, és csak a két orcája ragyogott olyan hamvas rózsaszínben, mint az almafavirág.

De a gyönyörű lány nagyon szomorú volt. Leült, és keserves sírásra fakadt. Egymás után perdültek ki a könnyecseppek a szeméből, végigperegtek hosszú haján, lehullottak a földre. Így üldögélt ott, és ki tudja, meddig elüldögélt volna, ha a közelben meg nem reccsen az ág, és meg nem bolydul a fa lombja. Erre felszökkent, mint a szarvasünő, ha puska lövést hall. A holdat éppen fekete felhő takarta el. A lány egyetlen szempillantás alatt belebújt a régi bőrébe. Eltűnt a szépsége, kialudt a fényessége, mint mikor a szél hirtelen kioltja a lámpavilágot.

Remegett, mint a nyárfalevél, úgy szaladt haza. Az öregasszony a kunyhó ajtajában várta, s amikor a lány el akarta mesélni neki, mi történt, barátságosan rámosolygott, és azt mondta:

- Mindent tudok.

Bevezette a szobába, s egy marék forgácsot vetett a parázsra. De nem ült vissza a rokkához, hanem söprűt fogott, és elkezdett söprögetni, tisztogatni.

- Tisztaságnak, rendnek kell itt lenni! - mondta.

- De kedves anyácskám - kérdezte a lány -, mi jut eszedbe, hogy éjnek idején, ebben az órában látsz neki a munkának?

- Tudod te, milyen óra ez az óra? - mondta az öregasszony.

A lány rácsodálkozott, nem értette a kérdést.

- Éjfél nincs még, de tizenegy elmúlt már - felelte.

- Arra nem gondolsz, hogy éppen most három esztendeje kerültél hozzám? Letelt az idő, nem maradhatunk tovább együtt.

A lány megrettent.

- Jaj, anyácskám - mondta -, hát el akarsz kergetni? Hová, merre menjek? Kihez fordulhatnék, hiszen se otthonom, se barátom. Mindig engedelmes lányod voltam, mindig mindenben a kedvedet kerestem. Sosem volt panaszod rám, és most mégis világgá zavarnál?

Az öregasszony csak mosolygott magában, de nem akarta megmondani a lánynak, hogy mi vár rá.

- Nekem nincs itt többé maradásom - szólt -, de azt akarom, ha kiköltözöm innét, tisztán, rendben maradjon a ház utánam.

Söprögetett egy ideig, aztán azt mondta:

- Magad miatt ne aggódjál, találsz majd fedelet a fejed fölé meg helyet, ahol ellakhatol. A bérről sem leszel elégedetlen, amit majd tőlem kapsz.

- De áruld el, kérlek, mire készülünk! - faggatta a lány.

- Mondom neked, hogy ne háborgass a munkámban! Többet egy szót sem akarok hallani. Eredj a kamrádba, vedd le a bőrdet, vedd fel a selyemruhádat, amelyik akkor volt rajtad, amikor idekerültél, és várj türelemmel, amíg szólítlak.

A király, a királyné meg az ifjú pedig útnak indultak, hogy fölkeressék a tisztáson az anyókat. Amikor rájuk esteledett, a sötétben az ifjú valahogyan elszakadt a királyéktól, és egymaga folytatta útját. Másnap a sűrűben egy gyalogösvényre akadt. Úgy rémlett neki, mintha már járt volna rajta; azon ment hát tovább, míg újra be nem állt a sötétség. Akkor felmászott egy fára, hogy majd ott tölti az éjszakát. Ahogy feljött a hold, és megvilágította a környéket, egyszerre csak észrevette, hogy valaki jön lefelé a lejtőn. Nem volt ugyan vessző a kezében, mégis ráismert a libapásztorlányra, akit az öreganyó házánál látott.

"Ohó - gondolta -, ihol jön a kis boszorka! Akkor a nagynak is itt kell lennie valahol a környéken!"

De hogy elámult, amikor a lány a kúthoz lépett, s aranyhaja leomlott, beborította tetőtől talpig, csak a szeme csillogott ki az aranyos palástból, mint a páros csillag, és csak a két orcája ragyogott olyan hamvas rózsaszínben mint az almafavirág. Ilyen gyönyörűt még életében sosem látott.

Ámulatában még a lélegzetét is visszafojtotta; kinyújtotta a nyakát, kimeresztette a szemét, s úgy lesett ki a lombból, mint akit megbűvöltek. Hanem a nagy csodálkozásban elfeledkezett magáról: túlságosan előrehajolt, úgyhogy megreccsent alatta az ág, és megrebbent a lomb.

A lány abban a pillanatban magára rántotta a bőrdet, s elfutott, mint a riadt szarvasünő. A holdat éppen felhő takarta, így hát egykettőre eltűnt az ifjú szeme elől.

Az ifjú egyszeriben magához tért a bűvöletből. Egyetlen szempillantás alatt lent termett a fáról, és gyors léptekkel a lány után iramodott. Csakhamar két homályos alakot pillantott meg maga előtt egy tisztáson.

A király volt meg a királyné; meglátták messziről a kunyhó ablakából a világosságot, és arrafelé igyekeztek.

Az ifjú elmesélte nekik, mit látott a kútnál, s azok most már nem is kételkedtek benne, hogy az elveszett lányukat leste meg.

Örvendezve siettek tovább, és csakhamar odaértek a házikóhoz. Körülötte ott gubbasztottak a fehér libák, szárnyuk alá dugták a fejüket, és aludtak.

A királyék benéztek az ablakon. Az öregasszony csendesen ült a rokkája mellett, és font, font;

néha bólogatott hozzá, de nem tekintett föl. A szobában ragyogó tisztaság volt, mintha nem is emberek laktának benne, hanem manók vagy tündérek akiknek egy árva porszem sem tapad a talpukra.

A lányt azonban sehol sem látták.

Egy ideig ott leskelődtek az ablakban, aztán megemberelték magukat, és halkán bekopogtattak. Az öregasszony, mintha várta volna őket, barátságosan kikiáltott:

- Csak tessék, tessék, már megismerlek benneteket!

Mikor beléptek, így szólt hozzájuk:

- Megtakaríthatátok volna a nagy utat, ha ezt a derék jó lányt nem taszítjátok el magatoktól igazságtalanul három esztendővel ezelőtt. Szerencsére egyéb baja nem lett, mint hogy három évig libát őrzött. Nem tanult azalatt semmi rosszat és sértetlenül megőrizte ártatlan szívét. Ti pedig eléggé megbűnhődtetek az aggodalommal, amit kiálltatok miatta.

Azzal a kamrához ment és bekiáltott:

- Gyere csak ki, lánykám!

Az ajtó kinyílt, s kilépett a királylány selyemruhájában, aranyhajával, almavirágorcájával, és olyan volt, mintha egy angyal szállt volna le az égből.

Odalépett apjához anyjához, a nyakukba borult, megcsókolta őket; és mindannyian sírva fakadtak örömben. Az ifjú ott állt mellettük, s ahogy a lány megpillantotta őt, egyszeriben elpirult, piros lett, mint a pünkösdi rózsa, maga sem tudta, miért.

Akkor a király azt mondta:

- Édes lányom, az országot elosztottam, mit adjak neked?

- Nem kell neki semmi - szólt az öreganyó -, nekiadom a rengeteg gyöngyöt, amit értetek sírt; szebbeket a tenger fenekén sem találhatni, és többet érnek, mint a ti egész birodalmatok. A szolgálata fejében pedig megkapja a házacskámat.

S ezzel az öreg elenyészett a szemük elől. Valami csikordult, valami zörrent a falakban; ahogy körülnéztek, pompás palotában álltak, előttük terített királyi asztal, s föl-le futkostak az inasok, szolgálók.

Van még tovább is a mese, de öreganyámnak, akitől hallottam, gyöngye volt már az emlékezete, s elfelejtette a többi. Gondolom, az ifjú meg a királylány összeházasodtak, s ott éltek boldogan a palotában, míg meg nem haltak. Azt már nem tudom ilyen biztosan, hogy a hófehér libák, amelyeket a háznál tartottak, megannyi leány voltak-e, akiket az öreg magához vett; s azt sem, vajon visszaváltoztak-e emberré, s ott maradtak-e udvarhölgyi szolgálatban az ifjú királyné mellett. Ezt, mondom, nem tudom biztosan, csak úgy gyanítom. Az azonban színi igaz, hogy az öreganyó nem boszorka volt, ahogyan a népek hitték róla, hanem jóságos tündér. Ő állhatott már a királylány bölcsőjénél is, ő adhatta neki a tehetséget, hogy ha sír, csupa merő gyöngyszemet sírjon. Manapság már nem fordul elő ilyesmi, mert hiszen ha a könny gyönggyé válnék, a világ tenger sok szegénye mind meggazdagodnék.

A TAVITÜNDÉR

Élt egyszer valaha régen egy molnár a feleségével. Szerették egymást, boldogan éltek, jól ment a soruk, évről évre gyarapodott a vagyonuk. Hanem a balszerencse többnyire loppal jár, s orvul csap le az emberre. Így történt a molnárral is: egyszerre csak elkezdett apadni a vagyonkája, addig-addig, míg a végén már-már elúszott a malma is, amelyben lakott. Ott tartott a szerencsétlen, hogy napról napra azt várta, mikor verik meg a dobot az udvarán, mikor árverezik el a feje fölül a tetőt.

- Koldusbotra jutunk, mehetünk világgá - sóhajtozta sokszor.

Szegény már aludni sem tudott, elvette a sok gond az éjszakai nyugodalmát. Jóformán a szemét sem hunyta le, csak töprengett, emésztette magát, és forgolódott keservesen az ágyában.

Egyszer egy hajnalon már napkelte előtt talpon volt; gondolta, kimegy egy kicsit a szabadba, hátha így könnyíthet valamicskét a szívéen. Ide-oda barangolt a környéken, s éppen akkor ért fel a malomgátra, amikor az égen felragyogott az első napsugár.

Abban a pillanatban a molnár mintha valami lágy csobbanást hallott volna a tóban. Meglepődve megfordult: hát egy szép lány emelkedett ki a szeme előtt a vízből; finom, szép kezével összefogta a haját, s ez a sűrű haj kétoldalt leomlott, egész habfehér testét beborította.

"Ez a tó tündére!" - gondolta a molnár, és félelmében moccanni sem mert.

A tavitündér azonban rámosolygott, lágyan csengő hangon a nevéen szólította, és megkérdezte tőle, miért olyan szomorú. A molnár eleinte csak hallgatott, de a tündér addig biztatta, addig bátorította, míg a végén megemberelte magát, és elmondta a bűjät-baját.

- Azelőtt jó módban éltünk, most meg olyan szegények vagyunk, akár a templom egere!

- Légy nyugodt - mondta a tavitündér -, gazdagabbá és szerencsésebbé teszek, mint amilyen valaha is voltál. Ennek fejében csak egyet kell megígérned: azt, hogy nekem adod az első újszülöttet, amelyik a házában látja meg a napvilágot.

A molnár azt gondolta magában: "Ugyan mi más újszülött lehetne otthon, mint egy kutya- vagy egy macskakölyök!"

Ráállt az alkura, a tündér pedig alámerült a tóba.

A molnár egészen megvigasztalódott, sietett haza a malomba, hogy elújságolja a feleségének, milyen szerencse érte, s hogy véget értek már a rossz napok, letelt a hét szűk esztendő, s megint jólét köszönt rájuk.

Hát amint befordul a kapun, szalad elébe vidáman a szolgálólány, és már messziről lelkendezve kiabálja:

- Molnár uram! Molnár uram! Örvendezzék! Nagy újság van a házában!

- Ugyan mi? - kérdezte a molnár.

- Negyedórája sincs még, hogy a molnárné asszony gyönyörű kisfiú hozott a világra!

A szerencsétlen molnárt mintha villám sújtotta volna. Csak állt, állt szegény feje, és elsötétült előtte a világ. Lám, rászedte az álnok tündér; előre tudta, hogy fia fog születni, és fondorlatosan elcsalta tőle! Leszegett fejjel lépett oda a felesége ágyához.

- Talán nem is örülsz ennek a szép gyerekeknek? - kérdezte az asszony neheztelve, ahogy meglátta az ura szomorú képét.

Erre a molnár leült az ágya szélére, tenyerébe hajtotta a homlokát, és akadozva, könnyeivel küszködve elmesélte, mi történt vele, mit ígért a tavitündérnek.

- Mit ér a szerencse, mit ér a gazdagság, ha el kell veszítenem édes egy fiacskámat?! - kesergett.

- De hát mit tehetek?

Még aznap eljöttek a rokonok szerencsét kívánni. A molnár nekik is elmondta a dolgot, tőlük is tanácsot kért, de azok csak a vállukat vonogatták, nem tudtak mit mondani, csak azt nézték, hogy minél előbb elbúcsúzhassanak; iparkodtak kifelé, akár egy halottasházból.

A molnárékra pedig jó napok virradtak. Amihez a gazda hozzákezdett, minden sikerült neki.

Konyha-kamra mintha magától telt volna meg, és éjszakánként megfiadzott a ládafiában a pénze. Hamarosan gazdagabb lett, mint valaha.

De akármilyen jó módban jutott is, nem tudott igazán örülni neki. Egyre gyötörte a szívéen az ígéret, melyet a tavitündérnek tett. Valahányszor a tó mellett vitt el az útja, mindig elfogta a félelem, hátha felbukkan a tündér, és figyelmezteti az adósságára. A kisfiúnak pedig a világot sem volt szabad a partnak még csak a tájékára sem mennie.

- Vigyázz - mondogatta neki az apja -, veszedelmes hely az: egyszer csak kinyúlik a vízből egy kéz, és leránt a mélybe!

Nem is ment a fiú soha arrafelé; de a tündér sem mutatkozott többé. A molnár kezdett lassacskán megnyugodni.

Teltek-múltak az évek, a gyerek szép legénykévé serdült, és beállt tanulni egy vadászhoz. Jól kitanulta a mesterségét, derék vadász lett belőle, s a falusi földesúr szívesen a szolgálatába fogadta.

Lakott abban a faluban egy szép, szemrevaló, becsületes leány. Ez nagyon megtetszett a vadásznak. Egyre csak ott sétálgatott az ablaka alatt, aztán egy szép napon beállított hozzá egy nagy csokor virággal, és megkérte a kezét. A lány igent mondott, és hamarosan megülték a

lakodalmukat. A földesúr nászajándékkul takaros kis házat adott a fiataloknak; s ettől fogva ott éltek boldogan, békességben, szíves szeretetben.

Történt egyszer, hogy a vadász egy szép karcsú őzet vett üldözőbe. A vad kifutott az erdőből a szabad mezőre, de a vadász utána iramodott és lelőtte. Örült neki, mert ritka szép állat volt; nyomban nekiállt, és megnyúzta a. késével. Munka közben véres lett a keze; nem akart így beállítani a feleségéhez.

"Még megijedne azt hinné, megvágтам magamat" - gondolta.

Ott volt a közelben a tó, ezüstösen csillogott a tükre, félkörben nádas zöldellt körülötte, elől pedig szép gyepes parttal lejtett színéig a mező. Odább pedig a malomgátat lehetett látni meg a malom mohos tetejét; de ott hosszú esztendőök óta más őrlötte a búzát, mert az öreg molnár feleségestül a sírban nyugodott már.

A fiatal vadásznak eszébe sem jutott, hogy ehhez a tóhoz neki hajdanában még csak közelíteni sem volt szabad. Ledobta a vad lenyúzott bőrét a gyepre, beszúrta a földbe a vadászését, melléje letette a táskáját, s odalépett a vízhez, hogy lemossa a kezét.

Abban a pillanatban, amint az ujját belemártotta, felbukkant a tóból a tündér. Gyöngyöző kacagással megrázta hosszú haját, nedves két karját a vadász nyakára fonta, és olyan gyorsan lerántotta magával a mélybe, hogy a hullámok tüstént összezsaptak felettük.

Nemsokára beesteledett, de a kis falusi házban hiába várta a vadászt a felesége. Minél tovább várt, annál jobban elfogta szívét a szorongás. Ha az ember aggódik valakiért, sok minden megfordul az eszében. Szegény asszony is vissza-visszagondolt most arra, amit az ura mesélt neki téli estéken a gyerekkoráról: a fondorlatos tavitündérről meg arról, hogy az édesapja sosem engedte a tó közelébe.

Nagy aggodalmában végül is fölkerekedett, és kiment a tóhoz. S ott meg-találta földbe szúrva az ura vadászését és mellette a vadásztáskát.

Most már nem is kételkedett benne, hogy bekövetkezett a szerencsétlenség: a tavitündér valóra váltotta a réges-régi ígéretét, és eljött az uráért. Jajgatva, kezét tördelve hívogatta kedvesét, de hiába, nem felelt neki más, csak a gyenge visszhang. Átfutott a tó túlsó partjára, hajlítgatta szerte a sűrű nádat, végigszaladt a malomgáton, s egyre az ura nevét kiabálta, de hasztalanul. Akkor átkozni kezdte a tavitündért, arra sem jött azonban válasz. A tó tükre meg sem rezzent, csak a félhold bámult rá mozdulatlanul a vízből.

Szegény asszony még futkosott egy ideig reménytelenül a tó körül, hol hangosan kiáltozott, hol csöndesen zokogott; végül kimerült, ereje fogytám a földre hanyatlott és elaludt.

Álmában meredek sziklák közt kúszott fölfelé. Kezét tüske tépte, lábát inda béklyózta, arcát eső verte, hosszú haját heves szél zilálta. Végre felért a tetőre s ott egyszeriben egészen más kép tárult eléje. Az ég kéken ragyogott, a lágy levegő szinte simogatta; szelíd lejtő ereszkedett lefelé, tarka virágos mező zöldellt előtte, s annak a közepén takaros kis kunyhó állt.

Odament a kunyhóhoz, és benyitott. Fehér hajú öregasszony üldögélt benne, és barátságosan feléje bólintott.

Szegény asszony ebben a pillanatban fölébredt.

A nap már fönt állt az égen, körös-körül mosolygott a határ; csak az ő szíve volt tele szomorúsággal. Eltökélte magában, hogy amit álmodott, meg is fogja tenni; nekiindult a nagy hegynek, hátha ott kap valami jó tanácsot, hiszen úgy szerette a férjét, hogy a világ végére is elment volna érte.

Nagy, keservesen felkapaszkodott a sziklák közt a meredeken, és fent a tetőn úgy talált mindent, ahogyan álmában látta.

Az öregasszony szívesen fogadta, leültette, és így szólt hozzá:

- Bizonyára valami nagy baj ért, hogy eljöttél hozzám az én magányos kunyhómba.

Az asszony sírva mesélte el neki szomorú történetét.

- Vigasztalódjál meg - mondta az öreg -, majd én segítek rajtad. Itt van egy aranyfésű; várd meg, míg telihold lesz, akkor menj ki a tóhoz, ülj le a partján, és fésüld meg vele hosszú fekete hajadat. Mikor elkészültél, tedd a fésűt a partra, meglásd, mi történik.

Az asszony hazament, de bizony nagyon lassan telt az idő teliholdig. Végre aztán feljött a fényes korong az égre. Az asszony kiment a tóhoz, leült a parton, fésülni kezdte hosszú fekete haját az aranyfésűvel; mikor elkészült, letette a fésűt a partra. Nem sokat kellett várnia: zúgni kezdett a víz, majd egy hatalmas hullám tornyosult fel, kicsapott a partra, és elragadta a fésűt. Abban a percben, ahogy a fésű elsüllyedt, kettévált a víz, és a vadász feje a tó tükre fölé emelkedett. Egy árva szót sem szólt, csak szomorúan ránézett a feleségére. Azon nyomban előzúdult egy második hullám, és elborította. Aztán ismét elnyugodott minden; a tó megint olyan sima volt, mint annak előtte, csak a telihold ábrázata csillogott a színén.

Szegény asszony szomorúan tért haza, de aznap éjszaka újra látta álmában az öregasszony kunyhóját. Másnap reggel ismét útra kelt, s elpanaszolta bűjút-baját a bölcs vénységnek. Az egy aranyfurulyát adott neki, és azt mondta:

- Várd meg amíg fölkel a telihold, akkor fogd a furulyát, ülj ki a partra, és fújj el rajta egy kis nótát: aztán ha vége a dalocskának, tedd le a furulyát a partra, meglásd, mi történik.

Az asszony megint szóról szóra megfogadta az öregasszony tanácsát. Alig tette le a furulyát a fűnyre, zúgni-búgni kezdett a tó, egy hatalmas hullám csapott ki a partra, és elragadta a furulyát. A következő szempillantásban kettévált a víz, és megjelent a vadász, de már nemcsak a feje, hanem derékig az egész ember. Epekedve tárta ki karját a felesége felé, de hiába, ismét feltornyosult egy második hullám, és magával sodorta a mélybe.

"Jaj, mit érek vele - sóhajtott a szegény asszony -, ha csak megpillantom az én édes-kedvesemet, de mindjárt el is veszítem!"

Szívét megint elöntötte a bánat, de álmában harmadszor is megjelent az anyóka kunyhója. S ő harmadnap reggel újból útnak indult. A bölcs vénység most egy aranyrokkát adott neki megvigasztalta, és azt mondta:

- Még nem tettünk meg mindent, amit lehet. Várd meg, míg a telihold feljön, akkor fogd a rokkádat, ülj ki vele a partra, fond tele a csévét; ha elkészültél, tedd a rokkát a víz közelébe, meglásd, mi történik.

Az asszony megint rendre úgy tett mindent, ahogyan az öregasszony meghagyta neki. Mikor fölkel a telihold, kiment rokkájával a partra, és szorgalmasan nekilátott a fonásnak, míg a len el nem fogyott és a cséve meg nem dagadt a fonáltól. Aztán letette a partra a rokkát. Abban a percben zúgni kezdett a tó, hevesebben zúgott, mint bármikor addig egy nagy hullám tornyosult

föl rajta, kicsapott a partra és elragadta a rokkát.

S akkor kibukkant a vízből a vadász feje, kiemelkedett egész teste, egy szempillantás alatt a parton termett, megfogta a felesége kezét, s futni kezdett vele.

Hanem mögöttük egyszerre nagy zúgás támadt, a tó tükre tajtékot hányva fölemelkedett, és egy toronymagas hullám kicsapott a mezőre, mint az özönvíz. A menekvők már azt hitték, végük van. A haragos hullám már a sarkukat csapdosta; még egy lépés, és elnyeli őket. Akkor az asszony sikoltva segítségért kiáltott az anyókához. Abban a szempillantásban egyikük levelibékává változott, másikuk kecskebékává. Az áradat átzúdult fölöttük, de nem tudott kárt tenni bennük, csak messze-messze elsodorta őket egymástól.

Mikor a víz visszahúzódott, az öreganyó ismét emberré változtatta őket. Csakhogy egyikük sem tudta, hová lett a párja; idegen emberek közé kerültek, akik még csak hírét sem hallották az ő hazájuknak. Egyik is, másik is nagy völgybe jutott, magas hegyek választották el őket egymástól. Hogy valahogyan megéljenek, elszegődtek mind a ketten birkapásztornak. Éveken át terelgették a nyájukat mezőről mezőre, és a szívük tele volt bánattal, vágyakozással.

Egyszer aztán megint kitavaszkodott, kizsendült a föld rügyeztek a fák, s ők ismét kihajtották nyájukat a sarjadó mezőre. És valahogyan úgy történt, hogy éppen szemközt terelték egymással a birkáikat, egyikük lefelé a lejtőn, másikuk fölfelé a hegyoldalra.

Egy lankás réten találkoztak. Nem ismerték fel egymást, de nagyon örültek mind a ketten: legalább most már nincsenek olyan egyedül.

Ettől fogva együtt legeltették a nyájukat. Beszélni nemigen beszéltek, de a szívük mintha lassacskán egy kicsit megvigasztalódott volna.

Egy este, éppen telihold volt, s a nyájak már lepihentek, a hajdani vadász elővette a furulyáját, s elfújta rajta egy szép szomorú nótát.

A pásztorlány egyszeriben keserves sírásra fakadt.

- Miért sírsz? - kérdezte a társa.

- Hogyne sírnék, hogyne keseregnék! Hiszen akkor is ilyen szép telihold volt, amikor utoljára fújtam ezt a nótát, és az én édes-kedvesem feje kibukkant a vízből!

Akkor a vadásznak mintha hirtelen hályog esett volna le a szeméről: egyszerre megismerte az ő kedves feleségét.

S ahogy a telihold belevilágított arcába, az asszony is megismerte őt. Megölelték, megcsókolták egymást, és olyan boldogok voltak, úgy örültek a viszontlátásnak, hogy ha akarnám, sem tudnám elmondani. A szó kevés ahhoz; csak a képzelet érhet fel ekkora boldogsághoz.

AZ ORSÓ, A VETÉLŐ MEG A TŰ

Élt egyszer egy faluban egy szegény árva lány. Apja-anyja még kiskorában meghalt; nem volt neki egyéb rokona, csak a keresztanyja. Az egymagában éldegélt házacskájában a falu végén, és szövésből, fonásból, varrásból tengette az életét. Magához vette a kis árvát, tisztességgel felnevelte, és már korán munkára szoktatta.

Mikor a lányka tizenöt éves lett, az öregasszony hirtelen megbetegedett. Érezte, hogy nem sok ideje van hátra; ágyához hívta hát a keresztlányát, és így beszélt hozzá:

- Édes lányom, tudom, itt a végem. Neked adom a házacskámat, legalább fedél lesz a fejed fölött, és rád hagyom az orsómat, a vetélőmet meg a varrótűmet, azzal megkeresheted a kenyeredet.

Azzal megáldotta a lányt, még egyszer lelkére kötötte, legyen mindig szorgalmas és jámbor, aztán lehunyta a szemét, és meghalt.

A keresztlánya megsiratta, illendően eltemette, és attól fogva egyedül élt a faluvégi kis házban. Szorgalmasan dolgozott, szőtt, font, varrogatott, s amit csak tett, azon mind megfogant az

öregasszony áldása. A kamrában mintha magától szaporodott volna a len, és valahányszor egy-egy kendőt vagy szőnyeget szőtt, valahányszor egy-egy inget megvarrt, mindjárt akadt rá vevő, és tisztességgel megadta az árát. Így hát a lány sosem szenvedett ínséget, sőt még másoknak is tudott juttatni valamicskét a magáéból.

Abban az időben történt, hogy a király fia végigjárta az országot, és feleséget keresett magának. De mert szegényt nem volt szabad választania, gazdagot meg ő nem akart választani, azt mondta: - Azt veszem el, aki egyszerre a legszegényebb is, meg a leggazdagabb is.

Útja során elért abba a faluba is, ahol az árva lány éldegélt. Szokása szerint nyomban kérdezősködni kezdett, ki a leggazdagabb és ki a legszegényebb lány a faluban. Először a leggazdagabbat nevezték meg neki; a legszegényebb meg - mondták - egy kis házban lakik az alvégen.

A leggazdagabb lány már reggel óta kint ült a kapujukban. Felcicomázta magát, kevélyen páváskodott, s amikor a királyfi odaért, fölkel, elébe ment, és illegve-billegve mélyet bókolt előtte. A királyfi éppen csak végigmérte; nem szólt egy árva szót sem, meghúzta a kantárszárat, és továbblovagolt. Poroszkált a szegény lány házacskája felé.

Bezzeg az nem lopta a napot a kapuban! Bent ült a szobában, és szorgalmasan font, nem törődött semmi mással, csak a finom szállal meg a pergő orsóval. Hanem azért egyszer mégis föltekintett, s akkor észrevette, hogy a királyfi beles az ablakon. Mélyen, nagyon mélyen elpirult, lesütötte a szemét, és szaporán font tovább. Hogy a szál ezúttal elég sima lett-e, azt én nem tudom; csak annyit tudok, hogy a lány addig fonta a fonalat, addig járatta az orsót, míg a királyfi el nem lovagolt. Akkor aztán felállt a rokka mellől, kitérte a szoba ablakát, s azt mondta:

- De nagy hőség van idebent!

És utána nézett a királyfinak, nézte, ameddig csak a fehér tollat látta, amelyik a kalapján lengedezett.

Mikor már a toll is eltűnt a messzeségben, visszaült a rokkájához, és tovább font. Egyszer csak eszébe ötlött egy réges-régi mondás, még a keresztanyjától hallotta, az szerette munka közben hajtogatni. A lány eltűnődött rajta; észre se vette, egyszer csak elkezdte dúdolni:

*Orsóm, orsóm, menj ki szépen,
hozd ide a vő legényem.*

Az orsó abban a pillanatban ugrott egyet, és kiperdült az ablakon. A lány elámult, odaszaladt az ablakhoz, s az orsója után nézett. Hát látja: nagy vígan táncol tova a mezőn, és csillogó-villogó aranszálat gombolyít le maga után. Pergett, pergett, aztán hirtelen eltűnt a szeme elől.

Több orsó nem volt a háznál; a lány nem tehetett jobbat, elővette a vetélőt, leült a szövőszékhez, és szőni kezdett.

Míg a vetélő ide-oda járt a kifeszített szálak közt, és zizegve, zümmögve szőtte a vásznat, az orsó egyre tovább pergett, árkon ugrott át, bokrot szökött keresztül, s mire a szál a végére járt, utolérte a királyfit. Az igen elcsodálkozott.

- Hát ez mi? - kiáltotta. - Csak nem az utat akarja mutatni nekem ez az orsó?

Megfordította a lovát, és visszaügetett az aranyfonál mentén.

A lány pedig egyre a munkája mellett ült, s egyszerre csak dúdolni kezdte a réges-régi kis dalt:

*Vetélő cském, sző jól szépen,
hozd ide a vő legényem.*

A vetélő abban a pillanatban elpattant előle, kiugrott az ajtón, s ott a küszöb előtt gyönyörű szőnyeget kezdett szőni, olyan szépet, hogy szebb talán még nem is volt a világon. A két szélén rózsák, liliomok díszeltek, középütt aranymezőben zöld indák tekeregtek, köztük nyulacskák ugrándoztak, őzikék kandikáltak, szarvasok szökelltek, az ágakon meg tarka madarak ültek;

egyéb sem hiányzott mint hogy nótázni kezdjenek.

Megszökött hát a vetélő is. A lány mit tehetett mást? Elővette a tűjét, s varrni kezdett. Közben pedig azt dúdolta:

*Takaríts ki, tű cske, szépen,
mindjárt itt a vő legényem.*

A tű abban a pillanatban kiugrott a kezéből, s mint a villám, elkezdett ide-oda cikázni a szobában. Mintha csak láthatatlan szellemek dolgoztak volna a nyomában, ide villant, oda villant, s lám asztalra, padkára szép zöld terítő borult, a székekre bársony feszült, az ablakon

finom függöny fehérlett. Az utolsó tűvillanáskor a lány kitekintett, és meglátta a messzeségben a királyfi kalapján a forgó fehér tollát.

Jött, jött a királyfi, amerre az orsó az aranyfonállal az utat mutatta. Odaért a házhoz, leszállt a lováról, bevonult a pompás szőnyegen a szegényes kis házba; a szobában ott találta a lányt.

Egyszerű volt a ruhája, de úgy ragyogott benne, mint bokron a rózsza.

- Te vagy egyszerre a legszegényebb is, meg a leggazdagabb is - mondta a királyfi -, gyere velem, légy a feleségem!

A lány egy árva szót sem szólt, csak mosolygott, és a kezét nyújtotta feléje. A királyfi megcsókolta, kivezette a házból, nyergébe emelte, és hazavitte a palotájába.

Megülték a lakodalmat az orsót a vetélőt és a tűt pedig elhelyezték a királyi kincseskamrában. Ország-világ a csodájukra járt; ők pedig nagy becsben tartották a kedves szerszámokat, amíg csak éltek

A PARASZT MEG AZ ÖRDÖG

Volt egyszer egy eszes, furfangos paraszt, sokat lehetne mesélni a tréfáiról, de én itt most csak a legkülönbet mondom el: azt, hogyan tette egyszer bolonddá az ördögöt.

Úgy kezdődött a dolog, hogy a paraszt egyszer kint dolgozott napestig a földjén. Mikor bealkonyodott, hazafelé készült, de mint jó gazdához illik, mielőtt elindult, még egyszer körülnézett, rendben van-e minden. Hát ahogy így vizsgálódik, mi nem akad a szemébe? Valami villózik a szürkületben: nagy halom parázs izzik a szántóföldje közepén. Igen elcsodálkozott, hiszen az előbb még nem volt ott semmi. Odaballagott megnézni, mi az.

Valódi tüzes zsarátnok volt, és egy kis fekete ördög kuporgott a tetején.

- Csak tán nem kincsen kotlasz? - kérdezte a paraszt.

- De bizony azon - felelte az ördög -, mégpedig nagy kincsen! Több abban az arany meg az ezüst, mint amennyit te egész életedben láttál!

- No, akkor jól van - folytatta a paraszt a beszélgetést -, a kincs az én földemben van, tehát az enyém.

- Nem bánom, tiéd lehet - állt rá az ördög -, de csak egy feltétellel: ha két esztendőn át nekem adod annak a felét, ami a földeden terem. Pénzem van dugig, aranyra-ezüstre akár rá se nézsek, de a föld gyümölcseit nagyon megkívántam.

A paraszt gondolkodott egy percig, aztán belement az üzletbe.

- Rendben van - mondta -, de hogy ne legyen vita az osztzkodásnál, egyezzünk meg: ami a föld alatt van, az az enyém, ami meg a föld fölött, az a tiéd.

Az ördögnek tetszett az alku, el is fogadta.

Igen ám, csak hogy az agyafúrt paraszt abban az esztendőben egyebet sem vetett, mint répát!

Mikor eljött a szedés ideje, jelentkezett az ördög a részéért.

- Kaszát hozzak, vagy úgy téped pusztá kézzel? - kérdezte a paraszt.

- Hogyhogy? - hüledezett az ördög. - A répát?

- Azt nem, csak a levelét! - mondta a paraszt. - Nem emlékszel az egyezségre? Ami fölül van, az a levele, azt mind elviheted.

Nekiállt, s nagy vígan szedegetni kezdte a földből a szép kövér répafejeket.

Az ördög dühösen vakarta az üstökét.

- Most az egyszer te jártál jól - füstölgött -, de jövőre nem ér a kikötésed; jövőre fordítva lesz: ami a föld alatt van, az enyém, ami a föld fölött, a tiéd. Megértetted?

A paraszt vállat vont, sodorított egyet a bajszán, hogy az ördög észre ne vegye valahogy a somolygását, és ráhagyta:

- Nekem úgy is jó, legyen a kedved szerint.

Az ördög morgott valamit, s elinalt. A paraszt meg fölszántotta a földjét, s az egészet bevetette tiszta búzával.

Mikor a gabona beért, nekiállt és mind egy szálig learatta. Épp az utolsó kévét hányta föl a kocsijára, mikor nagy dérral-dúrral megjelent az ördög.

- Hohó! - kiabálta már messziről. - Hallod-e, hékás, hová viszed azt a búzát?

- Haza, a csűrömbe - mondta a paraszt.

- Hát nekem mit hagytál? - kérdezte az ördög.

- Mindent, ami a föld alatt van - hangzott a felelet.

És az ördög nem talált mást, mint a pusztá tarlót. Rettenetesen megdühödött és egy sziklahasadékon át lerucskázott egyenest a pokol fenekére. Így lett a furfangos paraszté a kétesztendei termés is meg a kincs is.

A KRISTÁLYGOLYÓ

Élt egyszer egy boszorkány, annak volt három fia. Jó testvérek voltak, szerették egymást, jól bántak az anyjukkal is; de az nem bízott bennük, attól tartott, valami rosszat forralnak ellene, meg akarják fosztani a hatalmától. Ezért a legnagyobbikat átváltoztatta sassá, a középsőt meg cethallá. A sasnak egy sziklaormon kellett laknia; néha látni lehetett, amint nagyokat körözve lebeg az égen. A középső, akit cethallá varázsolt, a tenger mélyén élt, időnként fölúszott a felszínre, és egy-egy hatalmas vízsugarat lövellt a magasba.

A harmadik fiú félt, hogy az anyja végül őt is valamilyen állattá varácsolja, medvévé vagy farkassá talán, azért egy szép napon titokban elment a háztól.

Hallott már róla nemegyszer, hogy az aranynap kastélyában egy elátkozott királylány várja a szabadulását, de aki megpróbálja kiváltani, az az életét teszi kockára. Huszonhárom ifjú már odaveszett. Még egy huszonnegyedik próbát tehet, de utána többé senki. Ha az is kudarcot vall, a királylányon örökre rajta marad az átok.

A fiú nem ismert félelmet.

- Nincs énnekem most már sem apám, sem anyám - mondta -, mit veszthetek ezen a világon?

Azzal útnak indult, hogy megkeresse az aranynap kastélyát.

Jó ideje járt már a világban, de csak nem akadt rá. Vándorútján egyszer betévedt egy rengeteg erdőbe, és sehogyan sem talált kiutat belőle. Ahogy ott tévelygett, egyszer csak megpillantott a távolban két óriást: nagyban veszekedtek, ráncigálták, taszigálták egymást.

- Nem szégyellitek magatokat?! - szólt rájuk mérgesen, amint a közelükbe ért. - Ilyen nagy golyhók, és úgy huzakodnak, mint a vásott kölykök!

Egy kalapért tusakszunk - felelték az óriások -, nem tudjuk eldönteni, melyikünké legyen, egyforma erősek vagyunk, egyikünk sem bírja legyőzni a másikat. Ti, kis emberek, okosabbak vagytok nálunk, azért rád bízunk, te tégy köztünk igazságot.

- Képesek vagytok veszekedni egy ócska kalapon? - kérdezte csodálkozva fiú.

- Ezt csak azért mondod, mert nem tudod, miféle jószág ez! - felelték neki. - Tudd meg, hogy ez csodakalap: aki a fejére teszi, oda kívánczozhatik ahova éppen kedve tartja, s azon nyomban ott is terem.

- Nem bánom, elvállalom a bíraskodást - mondta a fiú. - Adjátok ide azt az ócskaságot; én valamicskét odébb megyek, aztán ha füttyentek, fussatok versenyt hozzám. Aki előbb odaér, azé lesz a kalap.

Az óriásoknak tetszett a dolog, a fiú meg föltette a kalapot, és elindult. Közben azonban egyre csak a királylányon járt az esze. Megfeledkezett az óriásokról, csak ment, ment, és egyre beljebb

került a vadonba. Aztán egyszer csak nagyot sóhajtott, mert olyan nehéz volt a szíve, mintha ólmot vinne a mellében, s azt mondta:

- Bárcsak az arany nap kastélyában lehetnék!

Abban a szempillantásban egy nagy hegy tetején találta magát, s ott tündöklött előtte az arany nap kastélyának a kapuja.

A fiú benyitott, átvágott az udvaron, fölsietett a lépcsőn, belépett a palotába, és ment a fényes aranytermeken át, míg csak az utolsó szobában rá nem talált a királylányra.

De hogy megijedt tőle, amikor meglátta! Hogyne ijedt volna meg, hiszen azt hallotta, nincs nála szebb lány a világon; s most mit látott? Egy hamuszürke arcú, ráncos bőrű, zavaros szemű, kócos csúfságot.

- Te volnál az a világhíres, világszép királylány? - kiáltotta.

- Ez, amit láatsz, nem az igazi alakom - felelte a királylány -, de emberfia csak ebben a rút formában láthat. Hanem ha kíváncsi vagy rá, milyen vagyok valójában, nézz ebbe a tükörbe, ez nem hazudik, megmutatja neked az igazi képemet.

Azzal egy kis tükröt adott a kezébe. Az ifjú belenézett, és még a lélegzete is elállt attól, amit megpillantott benne. Ott ült előtte a világ legeszegebb lánya, kezét ölébe ejtette, és arcán csorogtak a könnyek.

- Minden veszedelmet vállalok érted, csak mondd meg, hogyan szabadíthatlak meg! - kiáltotta az ifjú.

- Aki megszerzi a kristálygolyót, és fölmutatja a varázslónak, megtöri vele az átkot, és én visszanyerem igazi alakomat - felelte a királylány. De ki tudná azt a golyót megszerezni?! Sokan megpróbálták már, de mind rajtavesztettek. Te még fiatal vagy, fáj a szívem érted; inkább tégy le a szándékról, és élj boldogul!

- Nélküled úgysem volna nekem élet az élet! - felelte az ifjú. - Ne is akarj lebeszélni, hiába volna; inkább azt mondd meg, mit kell tennem.

- Tudj meg hát mindent, ha nem bírhatlak jobb belátásra - mondta a királylány. - Annak a hegynek a tövében, amelyiken ez a kastély áll, van , egy forrás. Mellette lakik egy vadbövény, azzal meg kell küzdened. Ha sikerül megölnöd, kiszáll belőle egy tüzes madár. A madárban van egy tüzes tojás, annak a tojásnak a sárgája pedig nem más, mint a kristálygolyó. Hanem a madár addig ki nem ejti a tojást, míg rá nem kényszerítik; ha pedig a tojás a földre esik, mindent lángba borít a környéken, s elolvad maga is meg a kristálygolyó is a tűzben. Akkor aztán kárba veszett minden fáradságod.

- Nincs az a fáradság, amit én el nem viselek érted! - szolt az ifjú, és lesietett a hegyről a forráshoz.

A forrás vize lágyan csobogott, s ott feküdt mellette a lombok alatt a bövény, és őrizte. Már messziről meglátta a fiút; fölállt, elbődült, és fújtatva nekirontott. Sokáig küzdöttek, míg végül az ifjú markolatig döfte kardját a szörnyeteg szívébe.

A bölény lehanyatlott. Abban a pillanatban fölrepült belőle a tűzmadár. Vijdogott egyet s el akart szállni, de a fiú idősebbik bátyja, a sas lecsapott rá a fellegekből, a tenger fölé űzte, s ott úgy megtépte a csőrével, hogy a tűzmadár ijedtében elejtette a tojást.

De a tojás nem a tengerbe esett, hanem a tenger partján egy halászkunyhó tetejére. A nádtető nyomban füstölni kezdett, s már-már lángot fogott. Hanem akkor hirtelen hegynyi hullámokat vetett a tenger, habjai átcsaptak a kunyhón, és eloltották a tüzet. A fiú kisebbik bátyja, a cethal úszott oda, az korbácsolta föl a vizet.

Ahogy a tűz kialudt, a fiú szerencsésen megtalálta a tojást. Nem olvadt el; csak egy kicsit felpattogzott, ahogy forró héjára rázúdult a hideg tengervíz. Az ifjú kivette belőle a kristálygolyót, elment vele a varázslóhoz, és felmutatta neki.

- Megtörted a hatalmammat - mondta a varázsló. - Mostantól fogva te vagy az aranynap kastélyának a királya. És tudd meg, hogy ebben a szempillantásban a két bátyád is visszaváltozott emberré.

Az ifjú sietett a királylányhoz. Az már kint várta az aranynap kastélyának tornácán; gyémánthímes aranypalást volt a vállán, gyöngyös koszorú a fején, de sem gyöngy, sem gyémánt, sem arany nem lehetett tündöklőbb a mosolyánál.

S ott nyomban gyűrűt is cseréltek.